

**Uplatnění
absolventů
škol na trhu
práce 2017**

Uplatnění absolventů škol na trhu práce - 2017

Gabriela Doležalová
Daniela Chamoutová
Hana Novotná
Jana Trhlíková
Helena Úlovcová
Martin Úlovec
Jiří Vojtěch

Uspořádala Pavla Chomová

Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení
a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků
Praha
2018

Úvodní slovo

Vážení kolegové,

Národní ústav pro vzdělávání vydává další ze série souborných publikací **Uplatnění absolventů škol na trhu práce**, připravenou v rámci zajišťování udržitelnosti projektu VIP Kariéra II – Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy. Publikace zahrnuje nejdůležitější údaje a zjištění vyplývající ze šetření a analýz provedených v uplynulém roce a prezentovaných v samostatných analytických studiích. Získané poznatky mají široké využití. Čerpají z nich pracovníci zabývající se kariérovým poradenstvím na školách, využívají je poradci informačních a poradenských středisek Úřadu práce ČR, pracovníci ministerstev (zejména MŠMT a MPSV), odbory školství kraj-ských úřadů, zástupci zaměstnavatelů a další sociální partneři věnující se problematice celoživotního kariérového poradenství a vzdělávání.

Mezi pravidelná témata, na která se v publikaci **Uplatnění absolventů škol na trhu práce** zaměřujeme, patří vzdělanostní a oborová struktura žáků středních a vyšších odborných škol, nezaměstnanost absolventů škol a pohled na uplatnitelnost mladých lidí v rámci EU. Informace k úvahám o výběru oboru vzdělání z pohledu zájmu zaměstnavatelů o jednotlivé profese poskytuje analýza inzertní nabídky zaměstnání, z pohledu možnosti uplatnění pak analýza shody dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání. Do souhrnné publikace jsme zařadili i závěry z podrobných rozhovorů s absolventy středních škol po osmi letech od ukončení školy, převzaté z publikace popisující jejich profesní dráhy. Závěrečnými tématy jsou vývoj vzdělávací nabídky pro žáky základních škol a vzdělanostní struktura žáků se zdravotním postižením ve středním a vyšším odborném vzdělávání.

Věříme, že tato publikace bude pro Vás i Vaše spolupracovníky přínosem, že Vám umožní seznámit se důkladně s aktuální situací žáků a absolventů škol a že ji efektivně využijete zejména v kariérovém poradenství.

Podrobnější informace i informace v podobě vhodné pro žáky základních či středních škol, kteří uvažují o možnostech uplatnění na trhu práce, či naopak výchozí analytické studie a další zajímavosti související se vzděláváním najdete v přehledné a interaktivní podobě na www.infoabsolvent.cz, zejména v sekci Absolventi škol a trh práce Informačního systému o uplatnění absolventů škol na trhu práce. V sekci Kam na školu najdete mimo jiné i všechny relevantní informace o jednotlivých oborech vzdělání, školách, které je nabízejí, a profesích, ve kterých se absolventi mohou uplatnit. Webové stránky Infoabsolvent.cz můžeme také doporučit znevýhodněným žákům a zájemcům o tuto problematiku (samostatná sekce Bez bariér až na trh práce).

Helena Úlovcová
náměstkyně ředitele
Národní ústav pro vzdělávání

Publikace vznikla v rámci udržitelnosti systémového projektu VIP Kariéra II – Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy, který byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

978-80-7481-204-0 tištěná publikace
978-80-7481-205-7 elektronická publikace

© Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2018

Obsah

1. ÚVOD	5
2. VÝVOJ VZDĚLANOSTNÍ A OBOROVÉ STRUKTURY ŽÁKŮ SŠ A VOŠ	6
2.1 Vývoj vzdělanostní struktury nově přijatých žáků	6
2.2 Vzdělanostní struktura přijatých žáků v členění podle krajů	8
2.3 Vývoj oborové struktury přijatých žáků	10
2.4 Odborné vzdělávání žáků středních škol v ČR a EU	13
2.5 Oborová struktura absolventů středního vzdělávání v zemích EU	13
3. NEZAMĚŠTNANOST ABSOLVENTŮ ŠKOL	15
3.1 Počet nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých	15
3.2 Počet absolventů škol podle kategorií vzdělání	15
3.3 Míra nezaměstnanosti absolventů škol podle vzdělání	16
3.3.1 Nezaměstnanost absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie vzdělání H)	17
3.3.2 Nezaměstnanost absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem (kategorie vzdělání E)	18
3.3.3 Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (kategorie vzdělání LO)	19
3.3.4 Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie vzdělání M)	20
3.3.5 Nezaměstnanost absolventů nástavbového vzdělání (kategorie vzdělání L5)	21
3.3.6 Nezaměstnanost absolventů vyššího odborného vzdělání (kategorie vzdělání N)	22
3.3.7 Nezaměstnanost absolventů vysokoškolského magisterského vzdělání (kategorie T)	23
3.3.8 Celkový pohled na nezaměstnanost absolventů škol podle vzdělání	24
3.4 Nezaměstnanost ekonomicky aktivního obyvatelstva a mladých lidí z hlediska vzdělání	24
3.5 Nezaměstnanost mladých se středoškolským vzděláním v členských státech EU	25
3.6 Podíl volných míst na trzích práce vybraných členských států EU a v ČR	26
4. ANALÝZA INZERTNÍ NABÍDKY ZAMĚŠTNÁNÍ V DENNÍM TISKU A NA INTERNETU – 2016	28
4.1 Sledování a proměny inzertní nabídky zaměstnání	28
4.2 Struktura nabízených profesí	28
4.3 Odvětvová struktura nabízených pozic	31
4.4 Regionální struktura nabízených pracovních míst	33
4.5 Charakteristiky nabízených pracovních pozic	35
4.6 Požadavky na vzdělání	38
4.7 Požadavky na praxi uchazečů	41
4.8 Další kvalifikační požadavky na uchazeče	43
5. SHODA DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ A VYKONÁVANÉHO ZAMĚŠTNÁNÍ	48
5.1 Celkové hodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání	48
5.2 Shoda získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání ve skupinách oborů u vyučených	50
5.3 Shoda získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání ve skupinách oborů u maturantů OV	52
5.4 Zaměstnání vykazující vysokou shodu se vzděláním	55
5.5 Zaměstnání, která nejčastěji vykonávají vyučení a maturanti vybraných skupin oborů vzdělání	56
5.6 Vývoj dosažené shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání (2009, 2013 a 2016)	57
6. VZDĚLÁVACÍ A PROFESNÍ DRÁHA ABSOLVENTŮ SOŠ – ANALÝZA ROZHOVORŮ	61
6.1 Vztah absolventů ke škole, její volbě a k průběhu studia, včetně reflexe	61
6.2 Vztah absolventů k pozici a uplatnění na trhu práce	63
7. VÝVOJ REALIZOVANÉ VZDĚLÁVACÍ NABÍDKY STŘEDNÍCH ŠKOL	65
7.1 Vývoj soustavy středních škol	65
7.2 Struktura středních škol z pohledu realizovaného vzdělání	67
7.3 Vývoj realizované oborové soustavy	68
7.4 Vývoj struktury realizovaných školoborů	70

8. VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA ŽÁKŮ SŠ A VOŠ SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	72
8.1 Struktura žáků se zdravotním postižením – podle kategorie vzdělání	72
8.2 Struktura žáků se zdravotním postižením – podle skupin oborů	73
8.3 Struktura žáků se zdravotním postižením – podle druhu postižení	75
8.4 Struktura žáků se zdravotním postižením – podle formy integrace	77
9. ZÁVĚR	79

1. Úvod

Rozhodování o dalším vzdělání a jeho zaměření po ukončení základní školy patří mezi důležité mezníky v životě každého žáka. Tato volba je předmětem velkého zájmu bezesporu v každé rodině, protože směřuje člověka k jeho budoucímu pracovnímu uplatnění. Ani etapa zakončení studia na střední škole a následný vstup do pracovního života nejsou pro absolventy škol příliš snadné a jednoduché. V obou případech je pro úspěch žáků či absolventů rozhodující, zda jsou schopni najít si všechny potřebné a relevantní informace, porozumět jim, umět je správně posoudit a vyhodnotit.

Většinou na to nejsou sami. Kromě rodiny a přátel hraje u žáků v těchto životních fázích velkou roli mimo jiné i škola. Její snahou je připravit žáky tak, aby se dokázali správně rozhodnout a následně uplatnit na trhu práce. Kariéroví poradci a pedagogové na školách tedy představují jakési rádce či průvodce, kteří žákům pomáhají při poznávání trhu práce a jeho potřeb, ale zároveň i s hodnocením jejich schopností a zájmů.

Důležitým předpokladem pro úspěšné kariérové rozhodování je samozřejmě mít k dispozici dostatek potřebných kvalitních a aktuálních informací, neboť oblast vzdělávání i trhu práce prochází neustálým vývojem. Pro tyto účely Národní ústav pro vzdělávání spravuje a aktualizuje **Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce (ISA+)**, dostupný na webových stránkách www.infoabsolvent.cz. Tento nástroj umožňuje na jednom místě najít a vyhledávat informace o aktuální vzdělávací nabídce škol, o potřebách zaměstnavatelů a trhu práce, ale i o zkušenostech a názorech absolventů škol při přechodu na trh práce. Z toho plyne, že ISA+ představuje kompaktní pomůcku obsahující informace důležité pro rozhodování o volbě kariéry a další studijní dráze. Čerpat z nich mohou kariéroví poradci, pedagogové a další pracovníci ve školství, pracovníci úřadů práce, jiné poradenské subjekty, ale v první řadě hlavně žáci a jejich rodiče.

Výběr aktuálních informací korespondujících s problematikou kariérového poradenství a přechodu absolventů na trh práce vychází každoročně také jako publikace, letos pod názvem **Uplatnění absolventů škol na trhu práce – 2017**. Publikace je členěna do devíti kapitol, včetně úvodu a závěru. Každá kapitola je věnována nějakému tématu či zájmu z oblastí vzdělanostní struktury žáků, přechodu absolventů na trh práce a jejich úspěšnosti v pracovní dráze. Všechny obsažené výsledky vychází z analýz a šetření zpracovaných týmem pracovníků **Národního ústavu pro vzdělávání**, a to v roce 2017. Představme si stručně zaměření jednotlivých kapitol:

Kapitola **Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků středních a vyšších odborných škol** představuje hlavní vývojové trendy ve volbě úrovně a zaměření vzdělání u nově přijatých žáků do oborů středního a vyššího odborného vzdělávání. Vzdělanostní struktura je sledována v členění dle jednotlivých kategorií vzdělání, oborová struktura pak dle klasifikace skupin oborů vzdělání. Nechybí ani aktuální vzdělanostní struktura v regionálním pohledu za kraje. Pro

ucelenější náhled obsahuje tato kapitola také srovnání podílu žáků a absolventů středního vzdělávání v závislosti na jejich odborném či oborovém zaměření, a to v České republice a v zemích Evropské unie.

Kapitola s názvem **Nezaměstnanost absolventů škol** přináší informace o úspěšnosti přechodu absolventů škol na trh práce. Stěžejní část kapitoly se věnuje prezentaci a meziročnímu porovnání údajů o mírách nezaměstnanosti absolventů škol vzhledem k jejich dosaženému vzdělání. Ukazatel přitom vychází z počtu nezaměstnaných absolventů k 30. dubnu 2017 a z počtu absolventů škol z roku 2016. Obsažené výsledky jsou podrobně členěny dle kategorie i skupiny oboru vzdělání. Situaci mladých lidí na trhu práce pak dokresluje ještě informace z doplňkových zdrojů, například představení podílů mladých nezaměstnaných podle vzdělání v České republice nebo porovnání stavu v ČR a v zemích Evropské unie z hlediska nezaměstnanosti mladých se středoškolským vzděláním.

V kapitole **Analýza inzertní nabídky zaměstnání v deníku tisku a na internetu** se pozornost soustředí na monitoring trhu práce z pohledu kvalifikačních potřeb zaměstnavatelů. Nejdříve je zjišťována profesní struktura volných pracovních míst inzerovaných v denících a na internetu, včetně výčtu nejčastěji poptávaných skupin profesí. Dále je požadovaná profesní struktura analyzována také v kombinaci s odvětvovým zaměřením zaměstnavatele a v krajském členění. Zajímavé informace přináší také analýza inzerované nabídky zaměstnání zaměřená na požadavky na uchazeče (nároky na vzdělání a praxi, na jazykové vybavení, počítačové dovednosti či na jiné vlastnosti a kompetence) či na charakter pracovního místa (typ a délka nabízeného pracovního vztahu).

Kapitola **Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání** představuje další možnost hodnocení problematiky uplatnění absolventů v pracovní sféře. Posuzuje totiž využití získané kvalifikace absolventů škol pro výkon příslušného zaměstnání. Hodnocení je realizováno v členění na vyučené a maturanty středního odborného vzdělávání, dále podle skupin oborů vzdělání a věku. Doplňující rozměr hodnocení shody podává i identifikace zaměstnání s vysokou mírou shody vzdělání a zaměstnání či výčet nejčastějších profesí, které vykonávají vyučené a maturanti daných skupin oborů vzdělání.

Vzdělávací a profesní dráha absolventů SOŠ – analýza rozhovorů je kapitola, která se tematicky vrací k názorům a zkušenostem absolventů škol týkajícím se jejich kariérové volby či následného přechodu na trh práce. Tentokrát se však jedná o výsledky analýz hloubkových rozhovorů s absolventy středních odborných škol s odstupem 8 let od ukončení střední školy. Rozhovory byly zaměřeny zejména na cíle, strategie a motivaci či na reflexi (ne)úspěchu a na faktory, které ovlivnily rozhodování respondentů v přechodových fázích. Hloubkové rozhovory umožnily odhalit způsoby uvažování a rozhodování žáků a absolventů a významným způsobem tak doplnit již existující zjištění.

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

Další kapitola, **Vývoj realizované vzdělávací nabídky středních škol**, se na kariérovou volbu dívá z trochu jiného pohledu. V posledních 20 letech došlo ve středním vzdělávání k řadě změn, které se promítly do vzdělávací nabídky. Jedná se například o kurikulární reformu, o slučování či rušení středních škol nebo o demografický úbytek žáků apod. V této části je proto popsán dlouhodobý vývoj sítě středních škol v ČR, jak z pohledu početnosti a krajského členění, tak dle jejich velikosti a šíře vyučovaných oborů vzdělání. Kapitulu uzavírají informace o vývoji tzv. školoborů, což je označení pro obor vzdělání nabízený konkrétní školou. Výsledky názorně vypovídají o kvantitativních změnách v síti středních škol i v objemu a kapacitě oborů, které tyto školy dohromady vyučují.

Poslední kapitola, **Vzdělanostní struktura žáků SŠ a VOŠ se zdravotním postižením**, obsahuje uspořádané soubory dat o oborové i vzdělanostní struktuře žáků, kteří byli ve školním roce 2016/17 přijati do 1. ročníků středního či vyššího odborného vzdělávání a kteří mají zároveň nějaké zdravotní postižení. Pro tyto žáky je volba vhodného oboru a úroveň vzdělání složitější a omezenější, stejně jako jejich následné uplatnění na trhu práce. Uvedené výsledky tak přibližují, jaké studijní zaměření žáci se zdravotním postižením nejčastěji volí, a to v členění podle kategorie a skupiny oborů vzdělání, ale i podle druhu postižení či způsobu integrace těchto žáků.

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

Tato kapitola přináší dlouhodobé trendy týkající se vývoje počtu a podílu nově přijatých žáků do středního a vyššího odborného vzdělávání podle kategorie a oborového zaměření vzdělání. Nechybí ani porovnání aktuální vzdělanostní struktury nově přijatých žáků v krajském členění. Pro dokreslení situace je v závěru kapitoly doplněno také porovnání podílu žáků či absolventů středního vzdělávání v členění dle odborného zaměření v jednotlivých zemích Evropské unie.

Zdroj: www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-149

2.1 Vývoj vzdělanostní struktury nově přijatých žáků

Školní rok 2017/18 je významnou skutečností, že konečně začal nárůst počtu žáků vstupujících do prvních ročníků středních škol, i když je tento nárůst zatím nepatrný (129 žáků; 0,1 %). Pokles nově přijatých na úrovni prvních ročníků středních škol se postupně zmenšoval: v roce 2010/11 činil 14 700 žáků, v roce 2013/14 2 100 žáků, v roce 2014/15 necelých 800 žáků a konečně v roce 2016/17 činil pouze

384 žáků přicházejících ze základních škol či nižšího stupně víceletých gymnázií. Průběh vývoje počtu žáků na základních školách předznamenává i pro další roky postupný mírný nárůst počtu nově přijatých do středního vzdělávání. Vcelku lze očekávat téměř desetiletí nárůstu počtu přijímaných, což je odrazem populačního vývoje v České republice.

Vývoj počtu nově přijatých žáků se liší podle kategorií vzdělání, do kterých žáci vstupují. Jak ukazuje tabulka 2.1, v posledních deseti letech došlo k výraznému poklesu počtu žáků ve všech kategoriích vzdělání (kromě specifické kategorie oborů C a J středního vzdělání bez výučního listu i bez maturitní zkoušky). Zatímco v posledních pěti letech však počet žáků vstupujících do oborů s maturitní zkouškou spíše mírně kolísá, tak u oborů s výučním listem stále docházelo k poklesu.

Sledování údajů o vývoji počtu žáků podle kategorie vzdělání je však v situaci výrazné proměnlivosti celkového počtu přijatých žáků v jednotlivých letech málo funkční. Porovnávání vzdělanostní struktury přijatých žáků a jejího vývoje je proto

Tabulka 2.1 Vývoj počtu žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) podle kategorií vzdělání, denní forma

30. 9.	Kategorie vzdělání					Celkem	Meziroční rozdíl	Obory s maturitou	
	J, C	H+E	L0	M	K (gymn.)			Počet	Podíl
2007	881	42 010	10 096	55 158	25 845	133 990	-	91 099	67,99%
2008	883	39 858	10 155	54 835	25 994	131 725	-2 265	90 984	69,07%
2009	943	39 729	9 413	53 014	24 707	127 806	-3 919	87 134	68,18%
2010	1 010	35 090	8 002	46 156	22 859	113 117	-14 689	77 017	68,09%
2011	1 007	33 876	7 186	42 651	22 361	107 081	-6 036	72 198	67,42%
2012	978	33 202	6 406	40 022	22 811	103 419	-3 662	69 239	66,95%
2013	971	31 566	6 486	40 060	22 175	101 258	-2 161	68 721	67,87%
2014	826	31 154	6 145	40 393	21 960	100 478	-780	68 498	68,17%
2015	922	30 118	6 248	40 182	22 524	99 994	-484	68 954	68,96%
2016	1 078	29 286	6 005	40 831	22 410	99 610	-384	69 246	69,52%
2017	1 082	29 257	6 099	40 926	22 375	99 739	129	69 400	69,58%

Poznámka: V počtu žáků gymnázií jsou zahrnuti žáci přijatí do 1. ročníků čtyřletých gymnázií a žáci studující ve víceletých gymnáziích v ročnících odpovídajících 1. ročníku čtyřletého gymnázia.

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

vhodnější provádět především na základě **podílů** nově přijímaných.

Obecně, pokud nově přijaté žáky rozdělíme pouze do oborů maturitních a nematuritních, podíl žáků **přijatých do maturitního vzdělávání** po základní škole dosáhl v roce 2008 maxima, tj. 69,07 %. Následně do roku 2012 došlo ke snížení až o 2 p.b. Od roku 2013 však opět podíl žáků v oborech s maturitou roste a v tomto školním roce 2017/18 jejich podíl přesáhl původní maximum o 0,5 p.b. a **vzrostl na hodnotu 69,58 %**.

Vývoj podílů žáků vstupujících do oborů poskytujících **vzdělání s výučním listem** (kategorie H + E) doznal v posledním desetiletí docela výrazných změn. Až do roku 2008 jejich podíl klesal (30,3 %), v roce 2008/09 došlo k obratu a tento podíl trvale mírně narůstal, až v roce 2012/13 dosáhl v tomto desetiletí maxima (32,1 %). Potom následoval opět mírný pokles a **v roce 2017/18 je podíl žáků přijatých do učebních oborů 29,3 %**, tedy nepatrně pod 30 %.

V „klasických“ **maturitních oborech v odborném vzdělávání** (kategorie M) dochází v tomto desetiletí ke kolísání – po nárůstu do roku 2008/09 až na hodnotu 41,6 % následuje pokles až do roku 2012/13 (38,7 %), pak opět mírný nárůst. **Současná hodnota** podílu žáků přijatých do maturitních oborů odborného vzdělávání bez odborného výcviku **41,0 %** odpovídá hodnotám v roce 2010/11.

V **maturitních oborech zahrnujících odborný výcvik** (kategorie L0) dochází od roku 2008 k poklesu, v posledním roce tvoří **podíl přijatých žáků 6,1 %**. I tak jde o nezanedbatelný podíl, přesahující 6 % nově přijatých. Žáci této formy vzdělání absolvují i odborný výcvik, a to prakticky ve stejném rozsahu jako žáci ve tříletých učebních oborech, a jsou připraveni jako vysoce kvalifikovaní dělníci pro náročná povolání. Rostoucí náročnost mnoha dělnických profesí i povolání ve

službách často vyžaduje vzdělání na vyšší úrovni, proto má toto vzdělání svoje důležité místo. Je zde snaha řešit případné problémy těchto žáků s neúspěšností u maturitní zkoušky tím, že by mohli ve 3. ročníku získat výuční list.

Podíl žáků vstupujících do **gymnaziálního vzdělávání** (či do jeho vyššího stupně) se po výraznějším nárůstu v letech 2009/10 až 2012/13 v posledních letech ustálil **na hodnotě 22,4 %**.

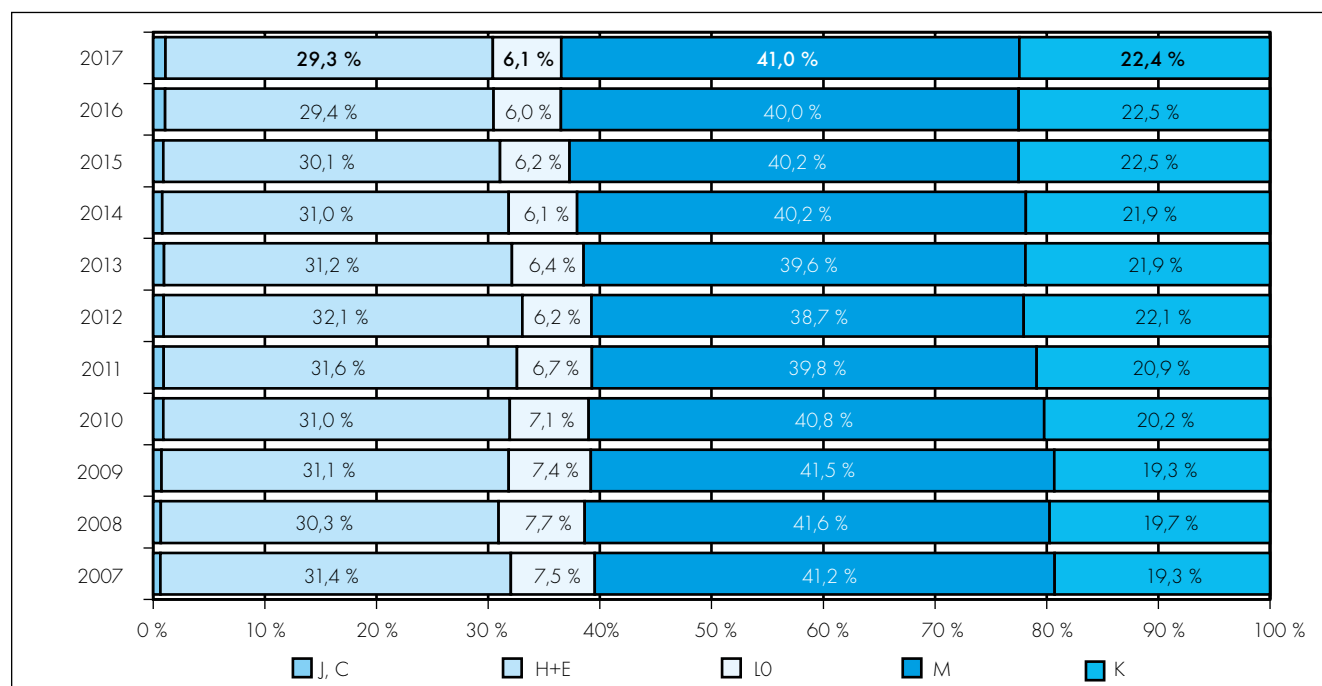
Názorný pohled na vývoj podílů žáků vstupujících – či přesněji nově přijatých – do jednotlivých kategorií vzdělání v denní formě poskytuje obrázek 2.1.

Do počtu žáků jsou zahrnuti i žáci se zdravotním postižením. **Podíl žáků se zdravotním postižením** je 3,4 % žáků vstupujících do středního vzdělávání po základní škole, v roce 2017/18 je to 3 405 žáků. Z nich 2 125 vstupuje do různých oborů kategorie E a 121 do kategorie H (hlavně do oborů gastronomických, zemědělských, potravinářských a stavebních), které umožňují dosáhnout výučního listu, 953 pak do přípravy v praktické škole a 170 do oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou. Podrobnější údaje o počtech a vzdělanostní struktuře žáků se zdravotním postižením jsou uvedeny v této publikaci v kapitole 8.

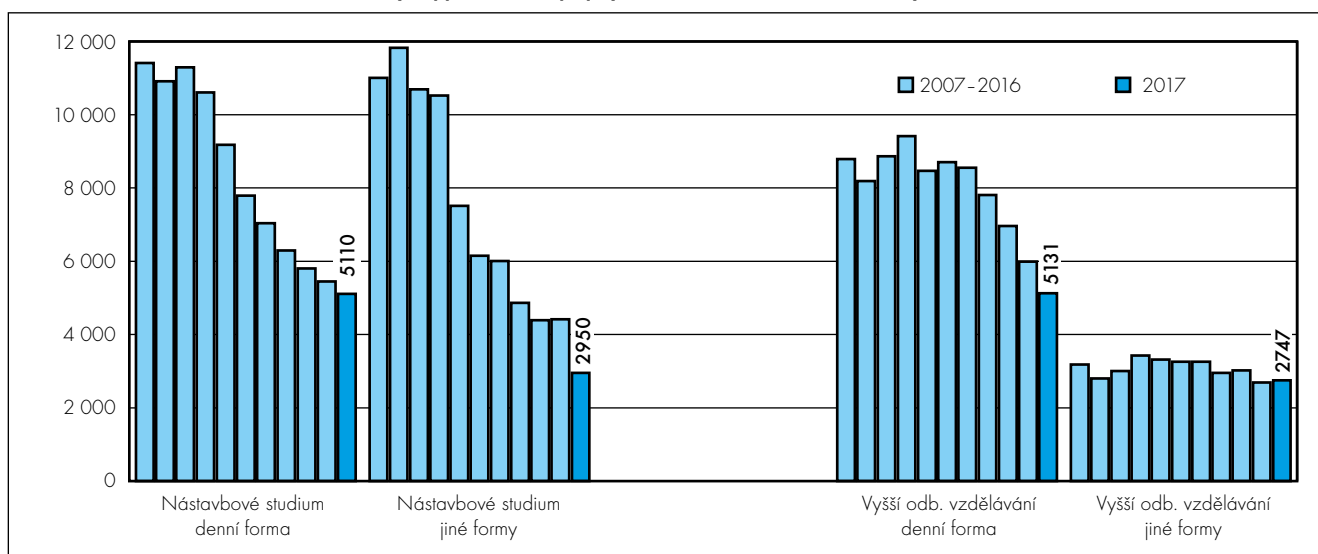
Ve všech údajích a propočtech jsou **zahrnuti i žáci a studenti přijímaní ke studiu v neveřejných školách** (soukromých a církevních). Jejich počet v denní formě v oborech pro žáky po základním vzdělávání je **11 974, což představuje 12 % přijímaných**. V oborech odborného vzdělávání je 10 204 nově přijatých, z toho v oborech poskytujících výuční list 3 077 žáků, v maturitních oborech zahrnujících odborný výcvik 793 žáků a ve studijních oborech poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou kategorie M 6 077 nových žáků.

K výraznějšímu vývoji dochází ve struktuře žáků, kteří se připravují v oborech navazujících na dříve uvedené kategorie

Obrázek 2.1 Vývoj podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) v denní formě

Obrázek 2.2 Vývoj počtu nově přijatých žáků do nástavbového a vyššího vzdělávání

středního vzdělávání, tj. v **nástavbovém a vyšším odborném vzdělávání**. Protože tyto kategorie vzdělání nejsou ve vzájemné přímé vazbě, je na obrázku 2.2 vyjádřen vývoj **pouze v počtech žáků a studentů** nově přijatých do 1. ročníků nástavbového a vyššího odborného studia.

Nejvíce žáků bylo přijato do **nástavbového studia** v denní formě ve školním roce 2003/04, a to téměř 12 tisíc žáků. Od uvedeného roku se počet přijímaných do denního studia nástaveb s mírným kolísáním postupně snižuje, od roku 2011/12 je zřejmý výrazný pokles. Je to důsledek zavedení nové maturitní zkoušky a velké neúspěšnosti absolventů nástaveb u ní. V roce 2017/18 bylo nově přijato asi 5,1 tisíce žáků v denním studiu, což představuje oproti maximu v roce 2003/04 více než poloviční snížení. Téměř 75 % přijatých toto studium nedokončí, ať již proto, že studium přeruší, nebo že neuspěje u maturitní zkoušky, kde je míra jejich neúspěšnosti velmi vysoká.

Do **nástavbového studia v jiných formách studia** byl dříve přijímán velký počet žáků, srovnatelný s počty přijímaných k dennímu studiu. Jde převážně o dálkovou formu studia. Počet přihlášených i zde výrazně klesá, počet těch, kteří studium neukončí, rovněž dosahuje asi 75 % přijatých.

Nástavbové studium umožňuje získání vyšší vzdělanostní úrovně těm vyučeným absolventům, kteří se po vyučení rozhodli pokračovat ve studiu. Tato možnost má značný význam, protože vzdělání v učebních oborech pak není uzavřenou vzdělávací cestou. Ke studiu v terciárním vzdělávání je jejich následně přijímáno asi 35 %, značná je však jejich studijní neúspěšnost (60 %). Uvedená možnost je ovšem důležitá jak při získávání zájemců o vzdělávání v těchto oborech, tak z hlediska zájmu společnosti o co nejvyšší vzdělanost obyvatel.

V zájmu společnosti je i rozvoj podnikatelských dovedností vyučených, k němuž dochází v nástavbovém oboru Podnikání v oborech, odvětví, do kterého vstupuje asi 60 % přijatých do nástavbových oborů. Tento vysoký podíl je dán i tím, že v mnoha školách není v jednotlivých učebních oborech dostatek vyučených absolventů, aby bylo možné sestavit třídu v profesně navazujícím nástavbovém oboru.

Vyšší odborné vzdělávání vykazovalo výrazný rozvoj po roce 1995, kdy nahradilo oblíbené pomaturitní studium. Od roku 2007 do roku 2013 jsou počty nově přijímaných v denním i jiných formách studia víceméně stabilní, po tomto roce dochází v denní formě každoročně k výraznému poklesu. To způsobuje jednak vliv populačního vývoje a státní maturity, tedy klesající počet absolventů maturitních oborů, jednak i snadnější dostupnost bakalářského studia. V roce 2017/18 bylo přijato v denní formě 5 131 studujících a v jiných formách 2 747 studujících.

2.2 Vzdělanostní struktura přijatých žáků v členění podle krajů

V krajském členění existují rozdíly ve struktuře nově přijímaných žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání způsobené krajskými specifiky trhu práce i rozdílnými přístupy krajských samospráv. Vzhledem k velkému rozsahu údajů zde uvádíme pouze základní data o počtech a podílech žáků vstupujících do prvních ročníků. Podrobnější údaje o struktuře přijímaných žáků i absolventů v krajích podle kategorií vzdělání a skupin oborů vzdělání jsou publikovány na www.nuv.cz, v sekci TÉMATA v odkazu VZDĚLÁVÁNÍ A TRH PRÁCE.

V tabulce 2.2 jsou uvedeny počty přijatých žáků, v grafu 2.3 pak podíly žáků vstupujících do 1. ročníků v jednotlivých kategoriích středního vzdělání a krajích, vše pro školní rok 2017/18. V tabulce i grafu je uveden vývoj počtů a podílů žáků gymnázií věkově odpovídajících 1. ročníku čtyřletých gymnázií. Proto není možné srovnávat zde uvedené údaje s jinými uváděnými údaji, kde se počítají žáci přijatí do prvních ročníků.

Specifické postavení v krajském srovnání zaujímá **Praha**, kde přibližně 80 % žáků vstupuje do maturitních oborů vzdělání. Praha vykazuje největší podíl přijatých žáků jak do oborů gymnázií (28,5 %), tak do klasických odborných oborů vzdělání s maturitou kategorie M (46,3 %). Naopak zde najdeme nejnižší podíl žáků vstupujících do oborů s výučním listem

Tabulka 2.2 Počty žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) – kraje ČR – denní studium – školní rok 2017/18

30. 9.	Kategorie vzdělání					Celkem	Obory s maturitou	
	J, C	H+E	L0	M	K (gymn.)		Počet	Podíl
Hl. m. Praha	164	2 669	767	6 606	4 069	14 275	11 442	80,15%
Středočeský kraj	159	3 106	406	3 488	2 112	9 271	6 006	64,78%
Jihočeský kraj	38	1 944	390	2 540	1 298	6 210	4 228	68,08%
Plzeňský kraj	13	1 576	337	2 248	1 036	5 210	3 621	69,50%
Karlovarský kraj	31	1 021	133	1 071	501	2 757	1 705	61,84%
Ústecký kraj	119	2 979	385	3 311	1 424	8 218	5 120	62,30%
Liberecký kraj	23	1 332	182	1 654	706	3 897	2 542	65,23%
Královéhradecký kraj	75	1 637	264	2 378	1 165	5 519	3 807	68,98%
Pardubický kraj	29	1 620	377	2 205	1 015	5 246	3 597	68,57%
Kraj Vysočina	50	1 414	356	1 856	1 098	4 774	3 310	69,33%
Jihomoravský kraj	103	2 989	761	4 120	2 712	10 685	7 593	71,06%
Olomoucký kraj	113	1 953	434	2 422	1 411	6 333	4 267	67,38%
Zlínský kraj	27	1 449	543	2 284	1 416	5 719	4 243	74,19%
Moravskoslezský kraj	138	3 568	764	4 743	2 412	11 625	7 919	68,12%
Česká republika	1 082	29 257	6 099	40 926	22 375	99 739	69 400	69,58%

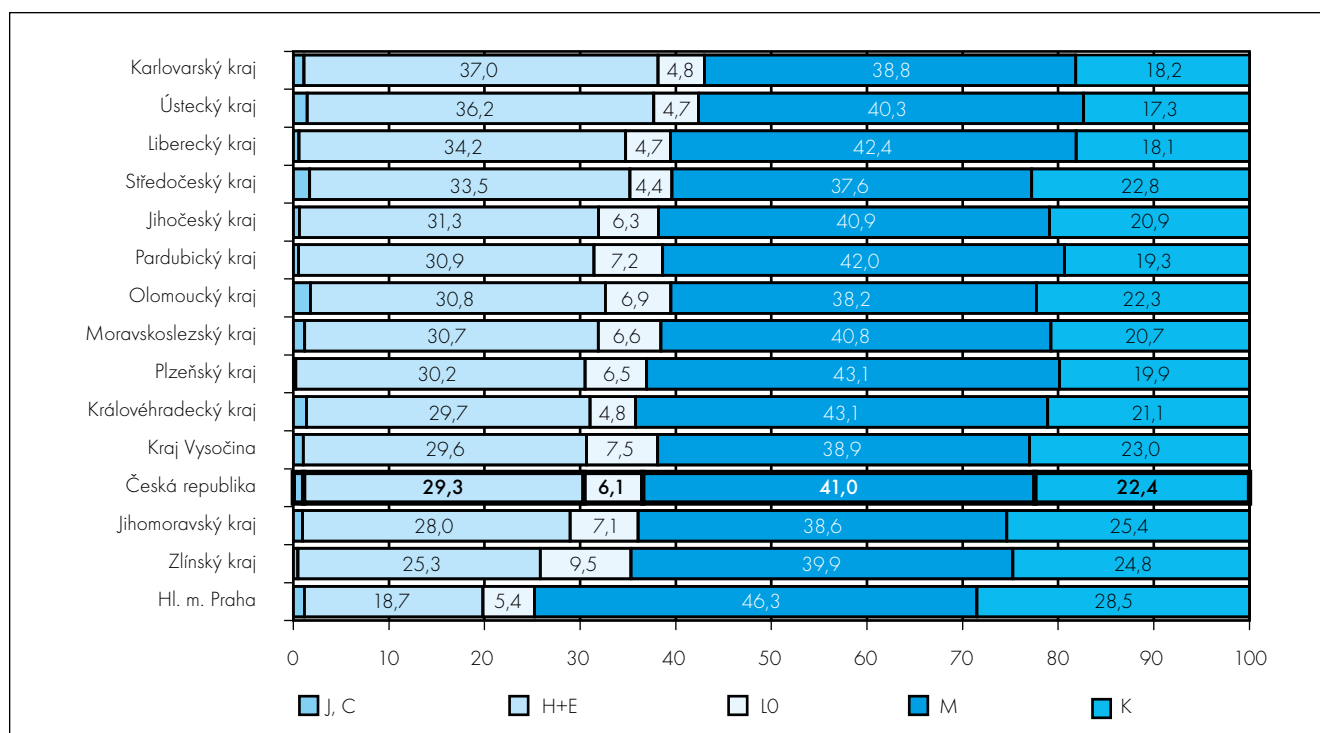
(18,7 %). Pro její odlišný stav proto Praha není jmenována v následujících komentářích uvádějících porovnání mezi kraji.

Do oborů poskytujících **vzdělání s výučním listem** byl v roce 2017/18 přijat největší podíl žáků v Karlovarském (37,0 %) a v Ústeckém kraji (36,2 %), nejmenší potom ve Zlínském kraji (24,8 % - zde je to ale kompenzováno vysokým podílem přijatých do oborů s vyučením a maturitou). V tomto školním roce se v ČR podíl žáků v oborech poskytujících výuční list snížil o 0,1 p.b., největší nárůst byl zaznamenán v Karlovarském (2,0 p.b.) a Královéhradeckém kraji (1,2 p.b.), největší pokles v Kraji Vysočina (3,1 p.b.) a v Plzeňském kraji (1,9 p.b.).

Do **oborů kategorie L0** (vyučení s maturitou) byl přijat největší podíl žáků ve Zlínském kraji (9,5 %) a v Kraji Vysočina (7,5 %), nejmenší podíl ve Středočeském kraji (4,4 %). Výrazně vyšší podíl byl a přetrvává v moravských krajích a v Plzeňském kraji. Vyšší nárůst vykazují Kraj Vysočina a Pardubický kraj (oba 1,0 p.b.). K výrazným poklesům došlo v krajích Královéhradeckém (0,3 p.b.) a Olomouckém (0,3 p.b.), ČR jako celek vykazuje nárůst 0,1 p.b.

Podíl nově přijatých do čtyřletých **gymnázií** a pokračujících ve víceletých gymnáziích v tomto roce mírně poklesl na 22,4 %. Největší podíl je v Jihomoravském (25,4 %) a Zlínském kraji

Obrázek 2.3 Podíly žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), kraje ČR, denní studium, školní rok 2017/18 (v %)

Poznámka: Kraje jsou seřazeny podle podílu přijatých žáků do oborů vzdělání s výučním listem (kategorie E + H).

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

(24,8 %), nejmenší v krajích Ústeckém (17,3 %) a Libereckém (18,1 %). Největší úbytek vykazuje Pardubický kraj (1,1 p.b.), nejvyšší nárůst pak Liberecký kraj (1,1 p.b.). Opět připomínáme, že neporovnáváme hl. město Prahu.

V **maturitních oborech kategorie M** byl zaznamenán nejvyšší podíl nově přijatých žáků v krajích Královéhradeckém a Plzeňském (shodně 43,1 %), nejmenší ve Středočeském kraji (37,6 %), což je ale ovlivněno dojížděnkou mnoha žáků do Prahy, a v Olomouckém kraji (38,2 %). Podíl nově přijatých vykazuje nejvýraznější pokles v Jihočeském kraji (0,9 p.b.), nejvyšší nárůst pak v Kraji Vysočina (2,1 p.b.). V ČR jako celku zůstal podíl v této kategorii nezměněn.

Do maturitních oborů jako celku je přijímán nejvyšší podíl žáků ve Zlínském (74,2 %) a Jihomoravském kraji (71,1 %), nižší v Karlovarském kraji (61,8 %). V tomto komentáři ovšem neporovnáváme Prahu, kde je podíl přijatých do maturitních oborů nejvyšší (80,2 %).

Údaje o počtech žáků nově přijatých do 1. ročníků nástavbového studia a do vyššího odborného studia obsahuje tabulka 2.3. V tabulce jsou uvedeny i hodnoty za jiné formy vzdělávání (pod označením JFV). U nástavbového studia je uveden také **podíl nově přijatých do denní formy nástavby z absolventů denní formy tříletých oborů** poskytujících výuční list v daném roce, u vyšších odborných škol je pak uvedeno, jaký je **podíl nově přijatých do denní formy vyššího odborného studia z maturantů daného roku**.

Tabulka 2.3 Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků nástavbového studia a vyššího odborného vzdělávání (bez konzervatoří), kraje ČR, školní rok 2017/18

Kraj	Nástavbové studium			VOŠ		
	denní	podíl z vyučených	JFV	denní	podíl z maturantů	JFV
Hl. m. Praha	482	31,4%	784	1373	18,1%	858
Středočeský kraj	567	25,6%	514	294	6,6%	239
Jihočeský kraj	410	28,2%	257	264	8,0%	137
Plzeňský kraj	315	28,0%	249	333	13,6%	110
Karlovarský kraj	94	16,1%	125	95	8,2%	0
Ústecký kraj	319	18,0%	378	322	9,8%	342
Liberecký kraj	185	22,7%	202	87	4,9%	8
Královéhradecký k.	277	22,4%	183	224	7,4%	43
Pardubický kraj	298	24,2%	98	252	9,6%	84
Kraj Vysočina	234	18,8%	193	177	6,5%	174
Jihomoravský kraj	600	26,6%	335	596	10,3%	264
Olomoucký kraj	425	27,2%	296	342	10,4%	77
Zlínský kraj	325	25,6%	176	141	4,3%	36
Moravskoslezský k.	579	23,8%	628	631	10,4%	322
Česká republika	5110	24,6%	4418	5131	10,1%	2694

Poznámka: JFV = jiné formy vzdělávání

Podíly vyučených přecházejících do denního nástavbového studia se pohybují mezi hodnotami 16,1 až 31,4 %, jejich počty však výrazně klesají. Tento zdánlivý rozpor vyplývá z trvalého poklesu počtu absolventů učebních oborů, což je zase důsledek postupného poklesu osob v populačních ročnících. Největší podíl zájemců o nástavby má vedle Prahy Jihočeský kraj. Nízký podíl přecházejících do nástavby je zřejmý v krajích Karlovarském (16,1 %) a Ústeckém (18,0 %).

V **oborech VOŠ** dochází v průběhu posledních let k výraz-

nému poklesu počtu nově přijatých, v posledních dvou letech nejvíce ve Zlínském a Středočeském kraji. Podíl maturantů vstupujících do oborů VOŠ činí v tomto roce 10,1 %. Nejvyšší je tento podíl v Praze a v Plzeňském kraji, nejnižší v krajích Libereckém a Zlínském. Zde je ale nutné brát v úvahu, že se jedná o poměr přijatých do VOŠ v kraji k počtu maturantů na školách v kraji (podíl je tedy ovlivňován mezikrajovými přesuny, což zřejmě navyšuje tento podíl v Praze).

2.3 Vývoj oborové struktury přijatých žáků

Z hlediska trhu práce a uplatnění absolventů je vhodné sledovat i údaje o oborovém rozložení nově přijatých žáků do středních a vyšších odborných škol. Oborové struktury žáků přijatých do kategorií vzdělání navazujících na základní školu kromě gymnázií (E + H + LO + M) dominují dlouhodobě hlavně dvě skupiny oborů vzdělání, a to **Strojírenství** se 14,4 % přijatých žáků v roce 2017/18 a **Gastronomie, hotelnictví a turismus** s 11,1 % žáků. Vyšších podílů žáků dosahují také obory **ekonomické** (8,6 %) a **elektrotechnické** (7,7 %). V grafu 2.4 je pak znázorněn vývoj těchto podílů i pro ostatní skupiny oborů v letech 2012/13 až 2017/18.

V meziročním srovnání je významný pouze **nárůst podílů** žáků připravovaných ve skupinách oborů Zdravotnictví (0,6 p.b.) a Elektrotechnika (0,4 p.b.). K významnějšímu meziročnímu **poklesu podílů** dochází u skupin Gastronomie, hotelnictví a turismus (-0,8 p.b.) a Strojírenství (-0,4 p.b.), které jsou ale i tak stále nejpočetnějšími skupinami oborů vzdělání.

Zajímavý je i **dlouhodobý pohled** (pětileté srovnání), který ukazuje **významné nárůsty** skupin oborů Strojírenství (1,4 p.b.), Zdravotnictví (1,0 p.b.), Elektrotechnika (0,9 p.b.) a Právní a veřejnosprávní činnost (0,9 p.b.). **Největší poklesy** v pětiletém pohledu vykazují skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus (-3,4 p.b.), Stavebnictví (-1,9 p.b.) a také Ekonomika a administrativa (-0,3 p.b.).

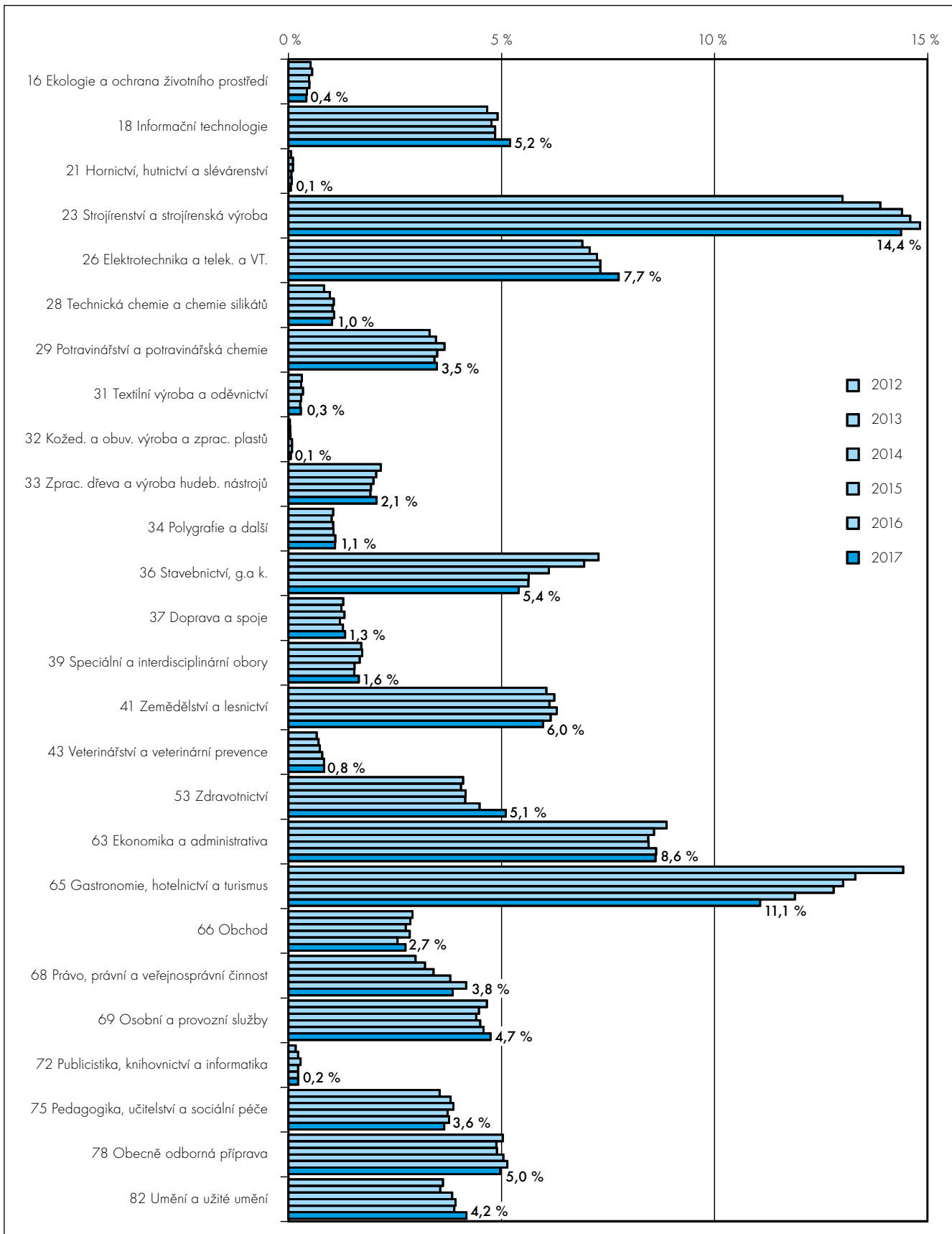
Oborová struktura i její vývoj se ovšem liší i napříč jednotlivými kategoriemi oborů vzdělání. Tabulka 2.4 představuje rozložení nově přijatých žáků nejen podle skupin oborů, ale i podle kategorií vzdělání pro aktuální školní rok 2017/18.

V oborech středního vzdělání s výučním listem začal v roce 2008/09 pravidelně narůstat podíl přijímaných žáků. Stalo se tak po letech mírného poklesu počtů i podílů žáků. Tento vývoj se však zastavil v roce 2012 a od té doby došlo k poklesu o 2,8 p.b. Letošní pokles činí pouze 0,07 p.b. **V roce 2017/18 činí podíl nově přijatých 29,3 %** z těch, kteří jsou nově přijati ze základního vzdělávání (v absolutních číslech 29 257 přijatých).

Nejvíce zastoupené jsou v roce 2017/18 v této kategorii obory vzdělání ze skupin Strojírenství (22,4 %), Gastronomie (17,5 %) a Zemědělství (10,1 %).

I když dochází k pozvolnému poklesu podílu žáků nově přijatých do učebních oborů, je **významné to, že se nezastavil nárůst v technických oborech**, kde oproti minulému školnímu roku došlo k výraznému nárůstu ve skupině oborů Elektrotechnika (o 0,62 p.b.) a dále v oborech Zpracování dřeva a Strojírenství (o 0,3 a 0,2 p.b.). Významný nárůst byl i ve skupině Obchod (0,4 p.b.). Největší pokles byl zaznamenán v gastronomických oborech (-1,3 p.b.), v oborech skupi-

Obrázek 2.4 Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem a maturitní zkouškou pro absolventy základní školy – E + H + M + LO

2. Vývoj vzdělanosti a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

ny Stavebnictví (-0,6 p.b.) a v zemědělských oborech (-0,5 p.b.). V ostatních skupinách oborů nepřesahuje pokles 0,1 p.b., v mnoha skupinách je nárůst o 0,2 p.b., v uměleckých oborech o 0,3 p.b.

V **dlohodobém porovnání** od roku 2012 jsou vysoké hodnoty nárůstu podílů znatelné u skupin oborů Strojírenství (2,2 p.b.) a Elektrotechnika (1,4 p.b.), velké snížení je pak zřejmé ve skupinách Gastronomie (-4,6 p.b., tj. 2 200 žáků) a Stavebnictví (-3,3 p.b.).

Tento vývoj, s výjimkou stavebních oborů, v podstatě odpovídá potřebám a situaci na trhu práce a lze ho považovat za přiměřený a uspokojivý.

V maturitních oborech kategorie LO (střední vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem) došlo po roce 2008 k postupnému poklesu, v posledních letech **kolísá podíl nově přijatých žáků kolem 6,1 %**.

Největší zastoupení přijatých žáků v této kategorii představují **strojírenské** (28,9 %) a **elektrotechnické obory** (18,0 %) a skupina **Osobní a provozní služby** (16,0 %).

K nejméně výraznějšímu ročnímu **nárůstu** došlo ve skupině Osobní služby (1,5 p.b.) a Speciální a interdisciplinární obory (0,7 p.b.), výjimečně velký pokles vykazuje skupina Strojírenství (2,2 p.b.).

Skupina oborů Strojírenství však zaznamenala výjimečně vysoký nárůst v **pětiletém pohledu** (7,1 p.b.), naopak největší pokles vykazují početné skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus (-3,3 p.b.) a Obchod (-2,2 p.b.).

Tabulka 2.4 Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin a kategorií oborů vzdělání, školní rok 2017/18, denní forma

2017	E + H	LO	M	E + H + LO + M	L5	N
16 Ekologie a ochr. ŽP			0,8%	0,4%		
18 Informatické obory			9,7%	5,2%		
21 Hornictví, hutn.a slév.	0,0%	0,2%	0,0%	0,1%		
23 Strojírenství a str. výr.	22,4%	28,9%	6,4%	14,4%	9,8%	2,1%
26 Elektr., telekom. a VT	8,0%	18,0%	6,0%	7,7%	5,0%	4,3%
28 Tech.chemie a ch. sil.	0,4%	1,0%	1,5%	1,0%	0,1%	0,2%
29 Potravinářství a p. ch.	8,4%		0,5%	3,5%	0,8%	0,2%
31 Text. výr. a oděvnictví	0,4%		0,3%	0,3%		
32 Kožed. a obuv.-plast.	0,1%		0,1%	0,1%		
33 Zprac.děva a hud. n.	4,9%	0,3%	0,3%	2,1%	2,2%	0,5%
34 Polygrafie a další	0,8%	6,8%	0,5%	1,1%	0,4%	
36 Stavebnictví, g. a k.	7,5%		4,7%	5,4%	2,5%	1,3%
37 Doprava a spoje	0,4%		2,2%	1,3%	0,4%	1,3%
39 Spec. a interd. ob.	0,4%	13,6%	0,7%	1,6%	1,2%	0,9%
41 Zemědělství a lesn.	10,1%	1,4%	3,7%	6,0%	1,4%	1,1%
43 Veterinářství a v. p.			1,5%	0,8%		
53 Zdravotnictví	1,5%		8,4%	5,1%	0,9%	24,6%
63 Ekonomika a adm.			16,0%	8,6%		8,8%
64 Podnikání v ob.					65,5%	4,0%
65 Gastron., hotel. a tur.	17,5%	7,1%	7,1%	11,1%	5,5%	6,9%
66 Obchod	6,2%	3,2%	0,2%	2,7%	0,6%	0,4%
68 Právní a veřejn.činn.			7,2%	3,8%	0,6%	5,9%
69 Osobní a prov. sl.	8,8%	16,0%	0,1%	4,7%	2,3%	
72 Public., knihov. a inf.			0,4%	0,2%		2,9%
75 Pedag., učitel. a soc. p.	0,9%		6,1%	3,6%		16,7%
78 Obecně odborná př.			9,2%	5,0%		
82 Umění a užité umění	1,2%	3,5%	6,4%	4,2%	0,8%	17,5%

V maturitních oborech kategorie M (vč. oborů lyceí) pokračuje trend mírného nárůstu podílů nově přijatých. Podíl žáků přijatých do maturitních oborů odborného vzdělání bez odborného výcviku vzrostl z 38,7 % v roce 2012/13 na hodnotu 41,0 % v letošním roce.

V této kategorii je nejvíce žáků přijímáno do skupin oborů **Ekonomika a administrativa** (16,0 %), do **informatických oborů** (9,7 %) a do oborů **lyceí** (9,2 %).

Největší meziroční **nárůst**, poměrně výrazný, vykazují skupiny Zdravotnictví (1,0 p.b.) a Informační technologie (0,6 p.b.), další, již menší, skupiny Elektrotechnika a Umění a užité umění (0,3 p.b.).

Největší meziroční **pokles** vykazují skupiny Strojírenství (0,7 p.b.), Právní a veřejnosprávní činnost (-0,6 p.b.) a Gastronomie, hotelnictví a turismus (-0,5 p.b.). I zde **skupina Strojírenství** vykazuje meziroční **pokles** po poměrně velkém nárůstu v pětiletém období.

V **dlohodobém pohledu** je nejvyšší nárůst u skupin Právní a veřejnosprávní činnost (1,3 p.b.), Zdravotnictví (1,0 p.b.) a Strojírenství (0,9 p.b.). Výrazný dlouhodobý pokles je ve skupinách Gastronomie, hotelnictví a turismus (-1,7 p.b.) a Ekonomika a administrativa (-1,6 p.b.).

V nástavbovém vzdělávání dochází vcelku k **meziročnímu poklesu** o 334 nově přijatých, což odráží jednak pokles populačního ročníku, ale i vliv problémů s úspěšností u maturitní zkoušky v jejím novém pojetí.

Podíl přijatých do skupiny Podnikání v oborech, odvětví přesahuje 65 % všech nově přijatých v nástavbovém studiu, což je dáno tím, že při velké rozptýlenosti výuky učebních oborů na mnoha školách je to často jediná možnost, jak vytvořit dostatečně velkou třídu ze zájemců o nástavbové studium z různých oborů. Na druhé straně je výhodou příprava vyučených k budoucímu podnikání a zvýšení jejich vzdělanosti úrovně. Vyšší zastoupení mezi nástavbami mají ještě strojírenské obory (9,8 %) a gastronomické obory (5,5 %).

Největší **meziroční nárůst** podílu vykazují skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus (0,8 p.b.) a Osobní služby (o 0,4 p.b.). K **poklesu** podílu nově přijatých došlo ve skupinách Stavebnictví (-1,0 p.b.) a Obchod (-0,6 p.b.).

Podíváme-li se na **vývoj z dlouhodobého pohledu**, je zřejmý nárůst skupiny Osobní služby (2,1 p.b.) a Strojírenství (1,0 p.b.). K poklesu došlo zejména ve skupinách Gastronomie, hotelnictví a turismus (-1,8 p.b.) a Obchod (-0,9 p.b.).

Ve vyšším odborném vzdělávání jsou do roku 2013 počty nově přijímaných v denním i jiných formách studia více méně stabilní, v následujících letech je zřejmý výrazný pokles. V roce 2017/18 bylo přijato v denní formě 5 131 studujících, převážná část do skupin oborů 53 Zdravotnictví (24,6 %), 82 Umění a užité umění (17,5 %) a 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (16,7 %).

Situace v podílech se mění poměrně výrazně a různorodě, v současné době je **meziroční nárůst** vykazován ve skupinách oborů Pedagogika, učitelství a sociální péče (1,7 p.b.) a Umění a užité umění (1,2 p.b.). K **poklesu** došlo zejména u skupin Elektrotechnika (1,2 p.b.) a Právní a veřejnosprávní činnost (1,0 p.b.).

Největší nárůst v **dlohodobém pohledu** je u skupin Umění a užitě umění (5,6 p.b.) a Zdravotnictví (2,7 p.b.), k nehlubšímu poklesu došlo u skupin oborů Ekonomika a administrativa (-3,8 p.b.) a Právní a veřejnosprávní činnost (-1,3 p.b.).

2.4 Odborné vzdělávání žáků středních škol v ČR a EU

Podívejme se teď pro doplnění na problematiku středního odborného vzdělávání z pohledu porovnání situace v ČR a v zemích EU. Upozorňujeme, že uváděné údaje se vztahují ke struktuře všech **žáků středního vzdělávání** a ne nově přijatých, jako tomu bylo v předchozím textu.

Vzdělanostní a oborová struktura všech žáků středních škol i jejich postavení na trhu práce se při pohledu na jednotlivé členské státy napříč Evropskou unií značně liší. Je to dáno historickým vývojem i odlišnými vzdělávacími systémy a koncepty.

První rozdíly jsou patrné už v **porovnání zastoupení odborného a všeobecného vzdělávání na úrovni středních škol** (ISCED 3). Nejčerstvější údaje, které k tomuto tématu Eurostat nabízí, jsou za rok 2014. Obrázek 2.5 ukazuje podíly všech žáků účastnících se středního odborného vzdělávání. Zde se soustředíme pouze na ISCED 3, tedy bez nástavbového a zkráceného studia. Výše podílu svědčí o důležitosti počátečního odborného vzdělávání a přípravy v zemi.

V České republice se na úrovni středního vzdělávání účastní odborné přípravy 73,4 % žáků, což je nejvíce v EU. Následují Chorvatsko, Finsko, Rakousko a Slovensko s podíly vyššími než 69 %. Na opačném pólu stojí pak Irsko, kde se středního odborného vzdělávání účastní pouze 1,5 % žáků, dále Malta, Kypr, Maďarsko a Litva (méně než 30 %).

V průměru EU lze v posledních deseti letech sledovat pokles zájmu o odborné vzdělávání, nebo lépe řečeno účast na

něm klesala, a to ve finále o 8 procentních bodů na 47,4 %. Neplatí to však pro všechny členské státy.

V Itálii a Finsku byl podíl odborného vzdělávání v roce 2014 vyšší než průměr EU a zájem o odborné vzdělávání během sledovaného desetiletého období rostl. Podíl odborného vzdělávání rostl také v Portugalsku a Maďarsku, a to velice výrazně, přesto však v těchto zemích stále zůstává zájem o odborné vzdělávání pod průměrem EU. Méně výrazně vzrostl (a nadále zůstává relativně nízký) také v Estonsku, Lotyšsku a Litvě a na Kypru.

V České republice, Chorvatsku, Rakousku, Slovensku, Slovinsku, Nizozemsku, Lucembursku, Belgii, Rumunsku, Bulharsku, Polsku a Německu zájem o odborné vzdělávání klesl, ale přesto zůstává nad průměrem EU.

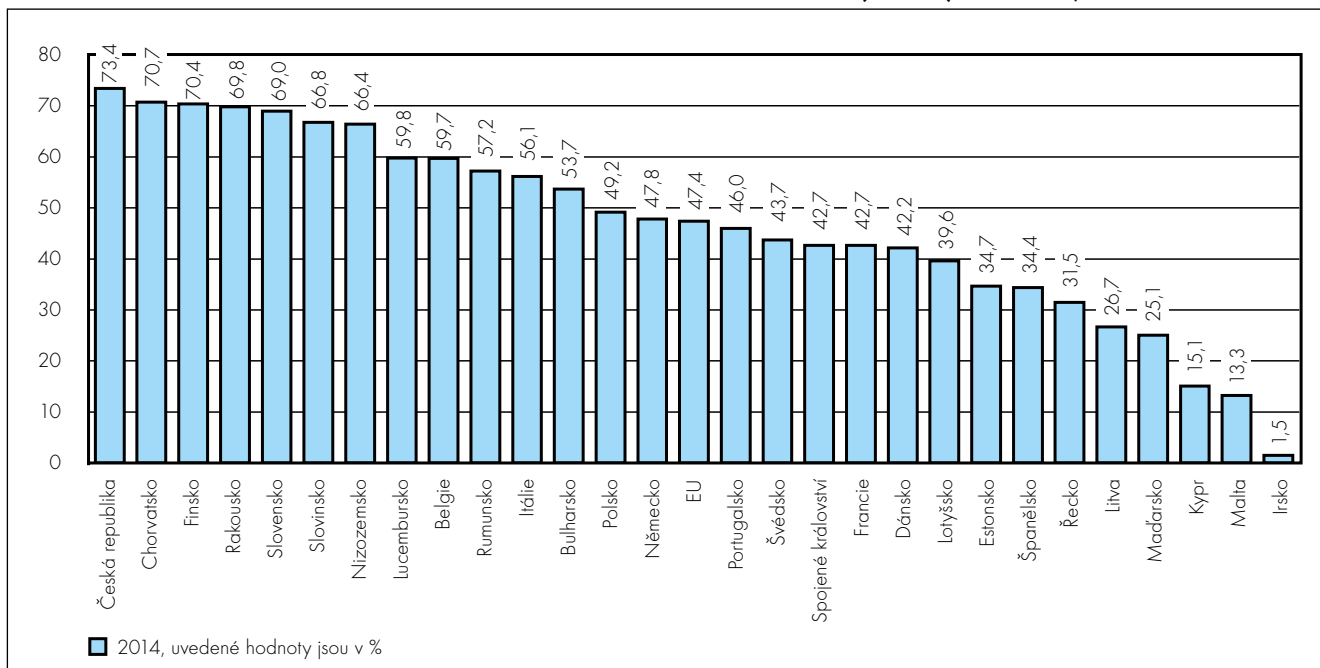
V Dánsku, Francii, Spojeném království a Švédsku byl zájem o odborné vzdělávání v porovnání s průměrem EU spíše nižší a dlouhodobě dále klesá. Nejnižší podíly žáků odborného vzdělávání byly v Irsku, na Maltě, v Řecku a Španělsku a i zde došlo oproti roku 2003 k poklesu.

2.5 Oborová struktura absolventů středního vzdělávání v zemích EU

Skladba absolventů středních škol se tedy napříč EU velmi liší. V některých zemích má vysoký podíl všeobecné vzdělávání, v jiných tvoří podíl odborného vzdělávání více než polovinu. Ale jaké je oborové zaměření absolventů v jednotlivých zemích EU? Připomínáme, že uváděné údaje se vztahují ke struktuře **absolventů středního vzdělávání**.

Česká republika se vyznačuje nejvyšším podílem odborného vzdělávání či, chceme-li, nejnižším podílem všeobecně zaměřených oborů středoškolského vzdělávání. Obdobně je odborné vzdělávání silně zastoupeno v Rakousku, Finsku,

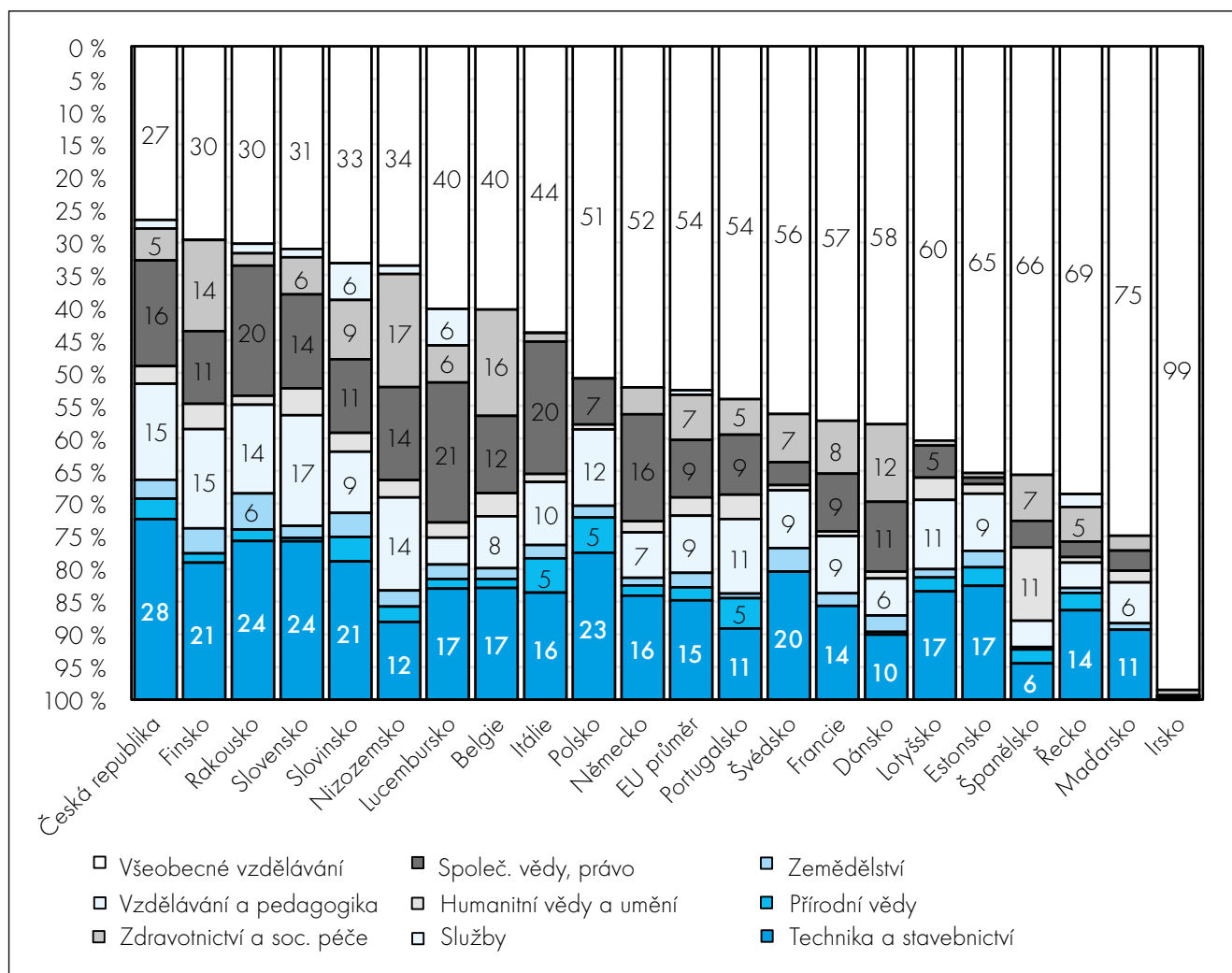
Obrázek 2.5 Podíl všech žáků ve středním odborném vzdělávání (ISCED 3) v roce 2014, v %

Zdroj: Eurostat, Participation/Enrolment in education.

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků SŠ a VOŠ

Obrázek 2.6 Skladba absolventů středoškolského vzdělávání podle zaměření studia v roce 2014

Zdroj: OECD (skladba odborného vzděl.), Eurostat (podíl všeobecného vzděl.), vlastní přepočty.
Poznámka: V grafu jsou uvedeny jen hodnoty větší než 4 % (po zaokrouhlení). Chybí údaje za 7 zemí EU.

ve Slovinsku, na Slovensku a v Nizozemsku. Ve všech těchto zemích (kromě Nizozemska) je také **největší podíl absolventů s technickým zaměřením**. V těchto zemích je podíl středoškolských absolventů s technickým vzděláním mezi absolventy celkem vyšší než 21 %. Přes tuto hodnotu se pak dostalo i Polsko (22,5 %). Česká republika pak dosahuje podílem 27,7 % nejvyšších hodnot mezi evropskými zeměmi. **Technické obory** absolvuje v průměru EU 15,2 % absolventů středního vzdělávání.

Ze zmiňovaných zemí má Nizozemsko relativně nízký podíl technicky zaměřených oborů (11,9 %), v nizozemském odborném vzdělávání jsou silně zastoupeny hlavně obory zaměřené na zdravotnictví a sociální péči. Nízký podíl technického vzdělávání je pak v Irsku, ve Španělsku, Dánsku a Portugalsku a v Maďarsku.

Zaměření na **společenské vědy a právo** má největší podíl mezi absolventy středního vzdělávání Lucembursko a Rakousko, následuje Česká republika a Německo.

Zdravotnické zaměření studovalo na úrovni středního vzdělávání nejvíce absolventů v Nizozemsku, Belgii, ve Finsku

a v Dánsku. Nerovnoměrnost v podílu zdravotnických zaměřených oborů napříč státy si lze vysvětlit tím, že v řadě vyspělých zemí je pro výkon zdravotnických povolání vyžadován vyšší stupeň vzdělání a příprava se přesouvá do postsekundární nebo terciární úrovně přípravy. Ve státech se silnou sociální politikou zpravidla zaujímají obory zaměřené na sociální a zdravotní péči významný podíl.

Zemědělské obory a přírodní vědy jsou zastoupeny prakticky ve všech vzdělávacích systémech obdobnou měrou, nízký podíl je v Maďarsku a Irsku, obě země zaměřují středoškolskou přípravu spíše všeobecným směrem.

V zemích s vysokým podílem všeobecného vzdělávání se předpokládá, že velká část absolventů bude pokračovat ve studiu na vysokých školách a univerzitách a získá profílaci tam nebo se bude vzdělávat aktivně v rámci celoživotního učení. Ne vždy však nese všeobecnost zaměření vzdělávacích programů křídlené ovoce. Španělsko, které v posledních letech čelí vysoké míře nezaměstnanosti mladých lidí a především absolventů, má relativně nízký podíl odborného vzdělávání, které je navíc výrazně humanitně orientované.

3. Nezaměstnanost absolventů škol

V této kapitole jsou obsaženy informace o vývoji měř nezaměstnanosti absolventů škol, a to v podrobném členění podle kategorií vzdělání i podle skupin oborů vzdělání absolventů. Nechybí ani vývoj počtu absolventů a nezaměstnaných absolventů škol. Informace o uplatnitelnosti a úspěšnosti absolventů škol při přechodu na trh práce dokreslí také údaje o nezaměstnanosti mladých v ČR a pro porovnání také v dalších zemích Evropské unie.

Zdroj: www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-142

3.1 Počet nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých

Počty nezaměstnaných absolventů škol jsou evidovány prostřednictvím kontaktních pracovišť Úřadu práce ČR a následně vykazovány MPSV v měsíčních či v podrobnějších, pololetních statistikách nezaměstnanosti.

V této podkapitole je publikován vývoj počtu nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých v měsíčních intervalech (obrázek 3.1). Jedná se o absolventy a mladistvé, kteří **úspěšně ukončili studium v posledních dvou letech předcházejících okamžiku zjišťování**.

Ukazatel míry nezaměstnanosti absolventů škol (používaný dále v kapitole) se však vypočítává z počtu „čerstvých“ **absolventů škol**. Do této skupiny patří pouze ti, kteří úspěšně **ukončili studium v uplynulých dvanácti měsících** před okamžikem zjišťování a byli evidováni na úřadu práce k 30. dubnu 2017.

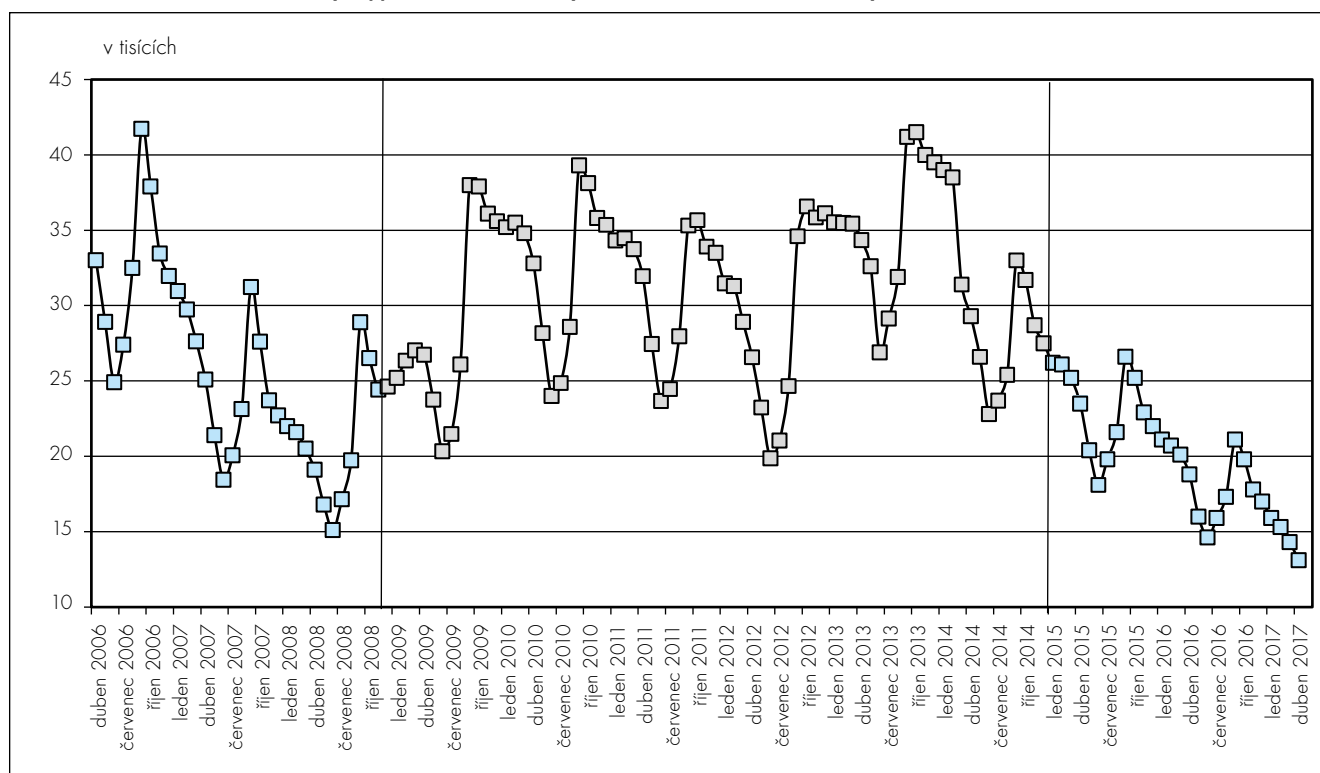
Hodnoty z dubna jsou pro sledování nezaměstnanosti absolventů velmi vhodné, protože od ukončení studia na škole uplynula delší doba, během které se většina absolventů dokáže uplatnit na trhu práce. Ve vývoji počtu nezaměstnaných absolventů a mladistvých jsou patrné **pravidelné cykly**. V září přijde na trh práce velký počet absolventů, a tedy dojde i k výraznému nárůstu počtu nezaměstnaných. Ti jsou následně trhem práce postupně absorbováni.

Z vývoje těchto cyklů je patrné, že do poloviny roku 2009 má vývoj počtu nezaměstnaných absolventů škol klesající charakter. K výraznému nárůstu nezaměstnanosti absolventů dochází na přelomu roku 2008/2009. Vzhledem k nepříznivým ekonomickým podmínkám a omezení přijímání nových pracovníků je zde absorpce nezaměstnaných absolventů trhem práce pozvolnější, než tomu bylo v předchozích letech, a celkově je zřejmý nárůst nezaměstnaných. Nejobtížnější situace nastala pro absolventy v roce 2013. Od ledna 2015 dochází k posunutí celého cyklu k nižším hodnotám, výrazné zlepšení situace absolventů roku 2016 nastává pak v roce 2017.

3.2 Počet absolventů škol podle kategorií vzdělání

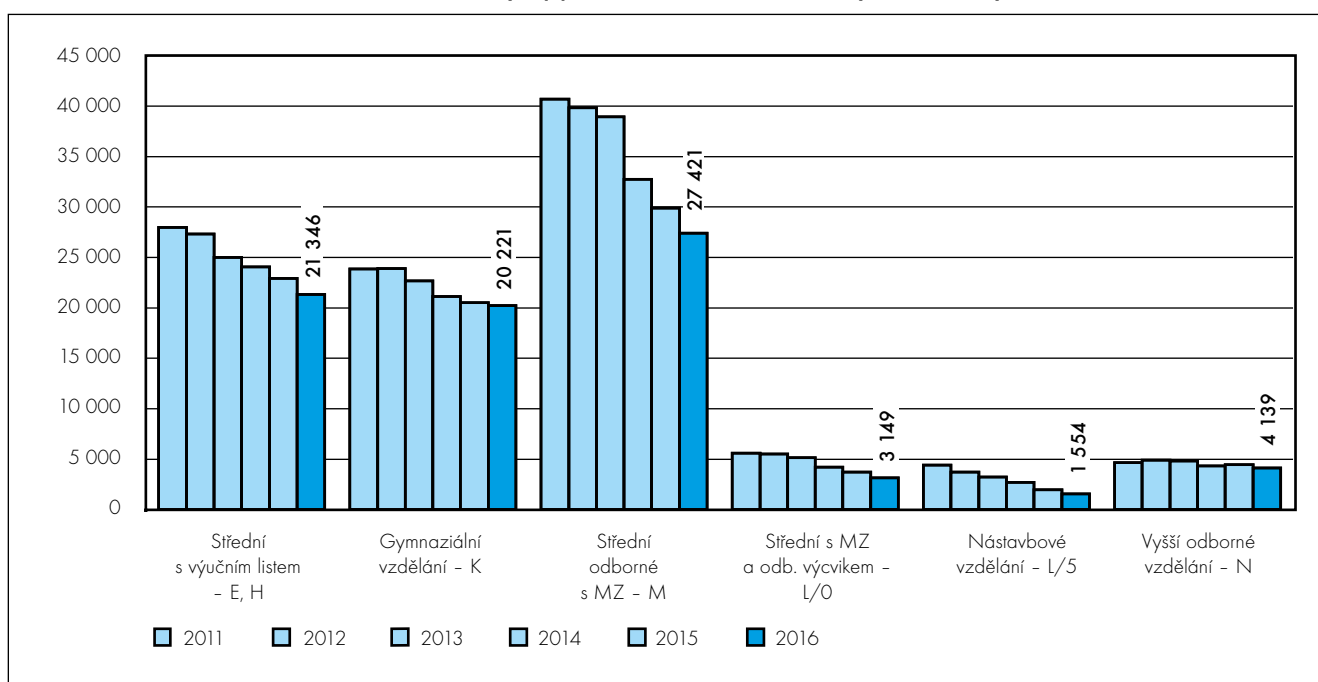
Počty nezaměstnaných absolventů škol jsou samozřejmě ovlivněny nejen situací na trhu práce, ale převážně vývojem počtu absolventů škol obecně. **Dlouhodobý pokles v populační síle ročníků** daný snižující se porodností se velmi

Obrázek 3.1 Vývoj počtu nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých (duben 2006–duben 2017)

3. Nezaměstnanost absolventů škol

Obrázek 3.2 Přehled o vývoji počtů absolventů středních a vyšších odborných škol

negativně projevuje také v **poklesu počtu absolventů**. Tento trend pak bude ještě několik let přetrvávat, což je nepříjemná situace pro zaměstnavatele, zejména ve vztahu k rostoucí ekonomice a potřebě pracovních sil.

Určitý vliv školství se zde ale také projevuje. Narůstá podíl absolventů maturitních oborů, kteří jsou přijímáni na vysoké školy, a se zavedením státní maturitní zkoušky se zvýšila neúspěšnost žáků u maturit. To má vliv na data týkající se počtu absolventů („maturantů“) všech kategorií odborného vzdělání. Někteří žáci sice maturitní zkoušku složí v pozdějším termínu, někteří opakují, jiní přejdou do učebního oboru, nezanedbatelná část však odejde ze vzdělávání a jsou pak na trhu práce klasifikováni jako pracovníci se základním vzděláním a v počtech absolventů SŠ se neobjeví.

Z grafu 3.2 je dobře patrný pokles v počtech absolventů téměř ve všech kategoriích vzdělání v posledních šesti letech. Výjimkou je vyšší odborné vzdělání, kde se počty absolventů ukazují poměrně ustálené a nedochází zde k výrazným poklesům. V roce 2016 ukončilo denní studium 72 186 absolventů středního vzdělávání, které navazuje na základní školu (tj. bez nástaveb). Nejpočetnější kategorií vzdělání je střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou – v této skupině v roce 2016 ukončilo studium 27 421 absolventů (38,0 %).

3.3 Míra nezaměstnanosti absolventů škol podle vzdělání

Hodnota míry nezaměstnanosti absolventů vyjadřuje, kolik procent absolventů daného vzdělání z předchozího roku bylo k poslednímu dubnu evidovaných na Úřadu práce ČR jako nezaměstnaní.

Dlouhodobě míra nezaměstnanosti absolventů škol odpovídá obecnému vývoji na trhu práce. Od roku 2008

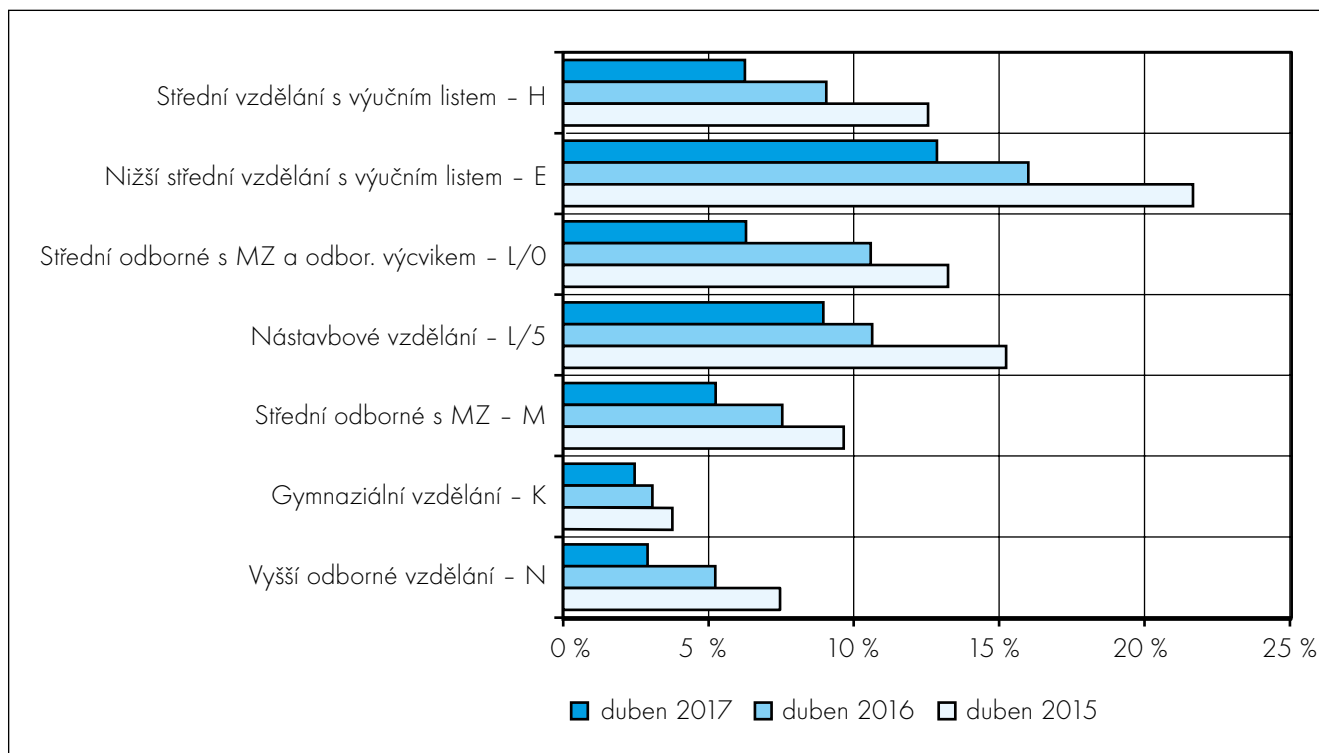
se v míře nezaměstnanosti absolventů projevila poměrně výrazný nárůst, který byl odrazem nástupu ekonomické krize a nepříznivých podmínek na pracovním trhu. V letech 2010–2012 docházelo z hlediska uplatnitelnosti absolventů k mírnému zlepšení. V dubnu 2013 však v míře nezaměstnanosti absolventů opět došlo k nárůstu v důsledku druhé vlny ekonomické krize. Od roku 2014 znovu dochází k poklesu, který pokračuje dodnes. Již v dubnu 2016 byly hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů srovnatelné se situací před začátkem krize.

Vývoj nezaměstnanosti čerstvých absolventů podle kategorií vzdělání v posledních třech letech zobrazuje graf na obrázku 3.3. Ze srovnání nezaměstnanosti absolventů škol v letech 2015–2017 je velmi dobře patrný **výrazný kontinuální pokles míry nezaměstnanosti napříč všemi sledovanými roky i kategoriemi vzdělání**.

Pokud srovnáme uplatnitelnost absolventů škol na pracovním trhu napříč jednotlivými kategoriemi vzdělání, můžeme vidět lepší uplatnění u klasických kategorií vzdělání – maturanti kategorie M a vyučení kategorie H, dále u absolventů vyššího odborného vzdělávání, **vyšší míra nezaměstnanosti** byla v dubnu 2017 evidována v rámci oborů vzdělání kategorie E. Ve všech kategoriích došlo k poklesu míry nezaměstnanosti, největší pokles nastal u absolventů středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem kategorie L0.

Míra nezaměstnanosti je tradičně nejvyšší u absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem kategorie E (12,9 %) – ve srovnání s předchozím rokem nicméně došlo právě v této kategorii vzdělání k poklesu míry nezaměstnanosti o 3,1 procentního bodu (dále jen p.b.). Vyšší míru nezaměstnanosti vykazují také absolventi **nástavbového vzdělání (8,9 %)**, kde byl zaznamenán i její poměrně malý pokles.

Obrázek 3.3 Míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů v ČR (duben 2015–2017)

Tabulka 3.1 Přehled o nezaměstnanosti čerstvých absolventů podle kategorií vzdělání, duben 2017

Kategorie vzdělání	Počet absolventů (2016)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2017)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2017)	Srovnání s dubnem 2016
Střední odborné s výučním listem - H	18787	1174	6,2%	-2,8 p.b.
Nižší střední odborné vzdělání - E	2559	329	12,9%	-3,1 p.b.
Střední odborné s MZ a odborným výcvikem - L/O	3149	198	6,3%	-4,3 p.b.
Nástavbové vzdělání - L/5	1554	139	8,9%	-1,7 p.b.
Střední odborné s MZ - M	27421	1437	5,2%	-2,3 p.b.
Gymnaziální vzdělání - K	20221	496	2,5%	-0,6 p.b.
Vyšší odborné vzdělání - N	4139	120	2,9%	-2,3 p.b.

Poznámka: Srovnání s dubnem 2016 - absolutní rozdíl míry nezaměstnanosti absolventů v dubnu 2017 oproti míře nezaměstnanosti absolventů v dubnu 2016 (p.b. - procentní bod).

Nižší míru nezaměstnanosti můžeme registrovat u absolventů všech kategorií „klasických oborů vzdělání“, tj. **vyššího odborného vzdělání** (2,9 %, mezeroční pokles o 2,3 p.b.), **středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou** (5,2 %, mezeroční pokles o 2,3 p.b.), **středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem** (6,3 %, pokles o 4,3 p.b.) i **středního odborného vzdělání s výučním listem** (6,2 %, pokles o 2,8 p.b.).

Nejnižší míru nezaměstnanosti vykazují pravidelně absolventi **gymnaziálního vzdělání** kategorie K (2,5 %). V souvislosti s touto kategorií vzdělání je však třeba si uvědomit, že drtivá většina absolventů gymnázií dále pokračuje ve vzdělávání na vysokých školách. Po ukončení studia na gymnáziu vstupují na trh práce ve většině případů ti absolventi, kteří neuspěli u přijímacího řízení na vysoké školy.

3.3.1 Nezaměstnanost absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie vzdělání H)

V případě středního vzdělání s výučním listem (kategorie H) je dobře patrný kontinuální mírný pokles v počtech absolventů. Zatímco v roce 2010 bylo v rámci středního vzdělání s výučním listem kategorie H evidováno 24 415 absolventů, v roce 2016 se jedná už jen o počet 18 784.

Nejvíce absolventů kategorie H bylo v roce 2016 evidováno ve skupinách oborů 23 Strojírenství a strojírenská výroba (24,5 %), 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (15,9 %), dále ve skupinách oborů 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (10,3 %), 41 Zemědělství (9,5 %), 36 Stavebnictví (9,3 %) a 69 Osobní a provozní služby (8,4 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie H) v dubnu 2017 činila **6,2 %**. Oproti dubnu 2016 dochází v míře nezaměstnanosti

3. Nezaměstnanost absolventů škol

Tabulka 3.2 Přehled o nezaměstnanosti absolventů: střední vzdělání s výučním listem, duben 2017, skupiny oborů kategorie H

Skupina oborů vzdělání	Počet absolventů (2016)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2017)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2017)	Srovnání s dubnem 2016
21 Hornictví, hutnictví a slévárenství	27	0	0,0%	-5,9 p.b.
32 Kožed. a obuv. výroba a zprac. plastů	8	0	0,0%	0,0 p.b.
28 Technická chemie a chemie silikátů	72	1	1,4%	-2,9 p.b.
34 Polygrafie, zpr. papíru, filmu a fotografie	168	5	3,0%	-8,3 p.b.
23 Strojírenství a strojírenská výroba	4 598	209	4,5%	-2,1 p.b.
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	1 931	93	4,8%	-0,1 p.b.
53 Zdravotnictví	273	14	5,1%	0,3 p.b.
33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	852	44	5,2%	-4,8 p.b.
41 Zemědělství a lesnictví	1 777	104	5,9%	-1,7 p.b.
Celkem H	18 787	1174	6,2%	-2,9 p.b.
82 Umění a užité umění	223	14	6,3%	-5,0 p.b.
29 Potravinářství a potravinářská chemie	1 299	84	6,5%	-2,3 p.b.
37 Doprava a spoje	60	4	6,7%	-1,0 p.b.
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	1 745	118	6,8%	-4,0 p.b.
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	2 991	226	7,6%	-3,4 p.b.
66 Obchod	1 057	83	7,9%	-4,7 p.b.
39 Speciální a interdisciplinární obory	102	9	8,8%	-3,6 p.b.
69 Osobní a provozní služby	1 577	163	10,3%	-3,2 p.b.
31 Textilní výroba a oděvnictví	27	3	11,1%	0,8 p.b.

p.b. - procentní bod

Poznámka: Barevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2016 v dané kategorii vzdělání více než 1 000 absolventů.

v rámci této kategorie vzdělání k poklesu o 2,8 p.b. V dubnu 2017 bylo evidováno celkem 1 174 nezaměstnaných absolventů.

Nejnižších hodnot míry nezaměstnanosti absolventů kategorie H v dubnu 2017 dosahují absolventi skupin oborů 32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů - 0,0 %, 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství - 0,0 %, 28 Technická chemie a chemie silikátů - 1,4 %, 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie - 3,0%.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie H byly v dubnu 2017 zaznamenány ve skupinách oborů 31 Textilní výroba a oděvnictví - 11,1 %, 69 Osobní a provozní služby - 10,3 %, 39 Speciální a interdisciplinární technické obory - 8,8 % a 66 Obchod - 7,9%.

K nejvýraznějším poklesům v míře nezaměstnanosti dochází především u skupin oborů 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie (o 8,3 p.b.), 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství (o 5,9 p.b.) a 82 Umění a užité umění (o 5,0 p.b.). **Nárůst míry nezaměstnanosti**, i když velmi malý, byl zaznamenán u skupin oborů 31 Textilní výroba a oděvnictví (o 0,8 p.b.) a 53 Zdravotnictví (o 0,3 p.b.).

3.3.2 Nezaměstnanost absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem (kategorie vzdělání E)

Tato kategorie vzdělání je primárně určena pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami. Z již uvedených statistik je dobře patrné, že míra nezaměstnanosti v rámci této kategorie vzdělání zůstává tradičně vysoká, přestože je zde ve srovnání s ostatními kategoriemi vzdělání evidován téměř nejvyšší počet absolventů. V roce 2010 absolvovalo v této kategorii 3 143 osob. Je zde patrný pokles, v roce 2016 jich absolvovalo 2 559.

Nejvíce absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie E) ukončilo v roce 2016 studium ve skupinách oborů 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (25,6 %), 41 Zemědělství a lesnictví (16,2 %) a 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie (13,8 %). Vyšší podíl absolventů je patrný také u skupin oborů 29 Potravinářství a potravinářská chemie (10,0 %) a 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (9,3 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie E) v dubnu 2017 činila 12,9 %. V meziročním srovnání došlo v této kategorii vzdělání k poklesu o 3,1 p.b. V dubnu 2017 bylo v této kategorii evidováno 329 nezaměstnaných absolventů.

Nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie E byly v dubnu 2017 zaznamenány ve skupinách oborů 69 Osobní a provozní služby - 5,8 %, 31 Textilní výroba a oděvnictví - 7,1 % a 23 Strojírenství a strojírenská výroba - 8,4 %.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie E byly v dubnu 2017 zaznamenány ve skupinách oborů vzdělání 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie - 30,0 % a 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika - 26,9 %.

Nejvýraznější pokles v míře nezaměstnanosti je u skupin oborů 31 Textilní výroba a oděvnictví (o 14,3 p.b.), 69 Osobní a provozní služby (o 9,5 p.b.) a 66 Obchod (o 8,2 p.b.).

V meziročním srovnání se výrazně zhoršila situace u skupiny oborů 28 Technická chemie a chemie silikátů (o 10,4 p.b.). K nárůstu míry nezaměstnanosti došlo ještě u skupiny oborů 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie (o 3,3 p.b.).

Tabulka 3.3 Přehled o nezaměstnanosti absolventů: nižší střední vzdělání s výučním listem, duben 2017, skupiny oborů kategorie E

Skupina oborů vzdělání	Počet absolventů (2016)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2017)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2017)	Srovnání s dubnem 2016
69 Osobní a provozní služby	103	6	5,8%	-9,5 p.b.
31 Textilní výroba a oděvnictví	42	3	7,1%	-14,3 p.b.
23 Strojírenství a strojírenská výroba	214	18	8,4%	-6,5 p.b.
66 Obchod	111	12	10,8%	-8,2 p.b.
75 Pedagogika, učitelství a sociální péče	239	29	12,1%	-4,0 p.b.
41 Zemědělství a lesnictví	414	51	12,3%	-2,2 p.b.
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	352	45	12,8%	-4,9 p.b.
Celkem E	2 559	329	12,9%	-3,1 p.b.
33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	122	16	13,1%	0,6 p.b.
29 Potravinářství a potravinářská chemie	256	37	14,5%	-2,7 p.b.
28 Technická chemie a chemie silikátů	26	4	15,4%	10,4 p.b.
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	656	103	15,7%	0,3 p.b.
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	21	4	19,0%	-7,9 p.b.
34 Polygrafie, zpr. papíru, filmu a fotografie	3	1	33,3%	3,3 p.b.

p.b. - procentní bod

Poznámka: Barevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2016 v dané kategorii vzdělání více než 200 absolventů.

3.3.3 Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (kategorie vzdělání L/0)

V souvislosti s nezaměstnaností absolventů kategorie L/0 je třeba uvést skutečnost, že ve statistikách nejsou uvedeni ti absolventi, kteří neuspěli u státní maturitní zkoušky. V evidenci nezaměstnaných se tedy nacházejí spíše schopnější absolventi, kteří maturitní zkoušku úspěšně složili a mají vyšší studijní předpoklady. Proto se dá předpokládat, že tyto absolventy trh práce snáze přijme a úspěšně si najdou své pracovní uplatnění.

V kategorii vzdělání L/0 dochází ve srovnání s jinými kategoriemi v posledních letech k výraznějšímu snížení počtu absolventů. V období let 2006-2010 se počet absolventů pohyboval okolo hranice 7 000 osob. V roce 2011 však došlo v počtu absolventů k výraznému poklesu, o více než 1 600, a tento trend dále pokračoval. V roce 2016 bylo v kategorii L/0 evidováno 3 149 absolventů - ve srovnání s rokem 2010 je to pokles o více než polovinu.

V rámci středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem kategorie L/0 bylo v roce 2016 evidováno **nejvíce absolventů** ve skupinách oborů 23 Strojírenství a strojírenská výroba (24,4 %), 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (20,0 %), 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (15,3 %) a 69 Osobní a provozní služby (12,5 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (kategorie L/0) v dubnu 2017 činila **6,3 %**. Celkově u této kategorie vzdělání došlo meziročně k poklesu o 4,3 p. b. Počet nezaměstnaných absolventů činil v dubnu 2017 celkově 198 osob.

Nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie L/0 v dubnu 2017 byly zaznamenány ve skupinách 33 Zpracování dřeva - 0,0 %, 41 Zemědělství a lesnictví - 0,0 % a 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství - 0,0 %.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie L/0 v dubnu 2017 byly zaznamenány ve skupinách

Tabulka 3.4 Přehled o nezaměstnanosti čerstvých absolventů: střední odborné vzdělání s maturitou a odborným výcvikem, duben 2017, skupiny oborů kategorie L/0

Skupina oborů vzdělání	Počet absolventů (2016)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2017)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2017)	Srovnání s dubnem 2016
21 Hornictví, hutnictví a slévárenství	15	0	0,0%	-6,3 p.b.
33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	9	0	0,0%	-8,0 p.b.
41 Zemědělství a lesnictví	16	0	0,0%	-7,7 p.b.
28 Technická chemie a chemie silikátů	39	1	2,6%	-6,3 p.b.
23 Strojírenství a strojírenská výroba	767	31	4,0%	-1,8 p.b.
39 Speciální a interdisciplinární obory	482	23	4,8%	-3,9 p.b.
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	629	32	5,1%	-3,5 p.b.
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	248	15	6,0%	-7,2 p.b.
Celkem L/0	3 149	198	6,3%	-4,3 p.b.
66 Obchod	155	10	6,5%	-6,5 p.b.
82 Umění a užití umění	131	10	7,6%	-3,9 p.b.
34 Polygrafie, zpr. papíru, filmu a fotografie	264	21	8,0%	-5,9 p.b.
69 Osobní a provozní služby	394	55	14,0%	-2,3 p.b.

p.b. - procentní bod

Poznámka: Barevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2016 v dané kategorii vzdělání více než 300 absolventů.

3. Nezaměstnanost absolventů škol

69 Osobní a provozní služby – 14,0 %, 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie – 8,0 % a 82 Umění a užité umění – 7,6 %. Skupinu 31 Textilní výroba a oděvnictví, která vykazovala nejvyšší míru nezaměstnanosti v minulém roce, nelze zařadit do porovnání, protože v tomto období neměla ani jednoho absolventa.

K nejvýraznějším poklesům v míře nezaměstnanosti absolventů dochází ve skupinách oborů 33 Zpracování dřeva (o 8,0 p.b.), 41 Zemědělství a lesnictví (o 7,7 p.b.) a 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (o 7,2 p.b.).

K nárůstu míry nezaměstnanosti v této kategorii nedošlo u žádné skupiny oborů, nejmenší pokles vykazují skupiny 23 Strojírenství a strojírenská výroba (o 1,8 p.b.) a 69 Osobní a provozní služby (o 2,3 p.b.).

V tabulce 3.4 můžeme vidět, že z hlediska míry nezaměstnanosti absolventů dochází v dubnu 2017 u všech skupin oborů k poklesu. Překvapivé jsou nulové hodnoty tří skupin, je to však ovlivněno malým počtem absolventů a zřejmě i zájmem zaměstnavatelů o pracovní síly.

3.3.4 Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie vzdělání M)

V rámci středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou bylo možné pozorovat kontinuální nárůst v počtech absol-

ventů do roku 2007, kdy je v rámci této kategorie evidováno 46 511 osob. Od roku 2007 dochází v této kategorii vzdělání k postupnému poklesu. V roce 2013 bylo v rámci středního vzdělání s maturitní zkouškou evidováno 38 939 absolventů, v roce 2016 je to již jen 27 421 osob. Za tři roky tedy klesl počet absolventů oborů kategorie M o 29,6 %. Přesto tiito absolventi tvoří přibližně 38 % z celkového počtu absolventů středních škol (bez nástaveb).

Nejvíce absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie M) úspěšně ukončilo v roce 2016 studium ve skupinách oborů 63 Ekonomika a administrativa (19,4 %), 78 Obecně odborná příprava (12,2 %), 18 Informační technologie (9,1 %), 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (8,1 %) a 53 Zdravotnictví (6,8 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie M) v dubnu 2017 činila **5,2 %**. Ve srovnání s dubnovými hodnotami v roce 2016 dochází v míře nezaměstnanosti absolventů kategorie M k meziročnímu poklesu o 2,3 p.b. V souvislosti s monitorováním míry nezaměstnanosti v této kategorii vzdělání je třeba poznamenat, že tento ukazatel ovlivňuje zavedení státní maturitní zkoušky v roce 2011, jež s velkou pravděpodobností způsobilo pokles v počtech absolventů i míru nezaměstnanosti, a také skutečnost, že v rámci kategorie M pokračuje značná část absolventů ve studiu v terciárním vzdělávání.

Tabulka 3.5 Přehled o nezaměstnanosti absolventů: střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou, duben 2017, skupiny oborů kategorie M

Skupina oborů vzdělání	Počet absolventů (2016)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2017)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2017)	Srovnání s dubnem 2016
21 Hornictví, hutnictví a slévárenství	1	0	0,0%	-8,0 p.b.
72 Publicistika, knihovnictví a informatika	84	1	1,2%	-8,2 p.b.
23 Strojírenství a strojírenská výroba	1 442	47	3,3%	-2,4 p.b.
53 Zdravotnictví	1 863	63	3,4%	-1,1 p.b.
78 Obecně odborná příprava	3 334	114	3,4%	-2,3 p.b.
34 Polygrafie, zpr. papíru, filmu a fotografie	132	5	3,8%	-3,9 p.b.
75 Pedagogika, učitelství a sociální péče	1 661	68	4,1%	-1,9 p.b.
69 Osobní a provozní služby	44	2	4,5%	
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	1 443	69	4,8%	-2,8 p.b.
16 Ekologie a ochrana životního prostředí	237	12	5,1%	-5,4 p.b.
Celkem M	27 421	1 437	5,2%	-2,3 p.b.
63 Ekonomika a administrativa	5 310	289	5,4%	-3,4 p.b.
28 Technická chemie a chemie silikátů	319	18	5,6%	1,2 p.b.
41 Zemědělství a lesnictví	868	50	5,8%	-2,8 p.b.
18 Informační technologie	2 490	147	5,9%	-2,8 p.b.
43 Veterinářství a veterinární prevence	393	23	5,9%	-3,5 p.b.
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	1 373	84	6,1%	-0,5 p.b.
66 Obchod	33	2	6,1%	6,1 p.b.
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost	1 635	100	6,1%	-2,3 p.b.
82 Umění a užité umění	1 549	101	6,5%	-2,9 p.b.
37 Doprava a spoje	602	43	7,1%	0,2 p.b.
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	2 233	162	7,3%	-1,8 p.b.
31 Textilní výroba a oděvnictví	50	4	8,0%	1,2 p.b.
29 Potravinářství a potravinářská chemie	130	11	8,5%	-1,2 p.b.
39 Speciální a interdisciplinární obory	116	10	8,6%	0,8 p.b.
33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	76	10	13,2%	5,6 p.b.
32 Kožed. a obuv. výroba a zprac. plastů	3	2	66,7%	66,7 p.b.

p.b. - procentní bod

Poznámka: Barevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2016 v dané kategorii vzdělání více než 1 000 absolventů.

Nejnižší nezaměstnanost čerstvých absolventů kategorie M byla v dubnu 2017 zjištěna u skupin oborů 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství - 0,0 %, 72 Publicistika, knihovnictví a informatika - 1,2 %, 23 Strojírenství a strojírenská výroba - 3,3 %, 53 Zdravotnictví - 3,4 % a 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie - 3,8 %. Poměrně nízkou míru nezaměstnanosti vykazují i početné skupiny 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče - 4,1 %, 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie - 4,8 % a 63 Ekonomika a administrativa - 5,4 %

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie M v dubnu 2017 byly zaznamenány především v rámci skupin oborů s nižším počtem absolventů, mezi něž patří skupiny oborů 32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů - 66,7 %, 33 Zpracování dřeva - 13,2 %, 39 Speciální a interdisciplinární technické obory - 8,6 %, 29 Potravinářství a potravinářská chemie - 8,5 % a 31 Textilní výroba a oděvnictví - 8,0 %. V rámci více zastoupených skupin oborů je v dubnu 2017 evidována vyšší nezaměstnanost také ve skupině 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (7,3 %) a 82 Umění a užité umění (6,5 %).

K **nejvýraznějšímu poklesu míry nezaměstnanosti** absolventů kategorie M došlo ve skupinách oborů 72 Publicistika, knihovnictví a informatika (o 8,2 p.b.), 16 Ekologie a ochrana životního prostředí (o 5,4 p.b.) a 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie (o 3,9 p.b.). Významný pokles lze zaznamenat i u skupin 43 Veterinářství a veterinární prevence (o 3,5 p.b.), 63 Ekonomika a administrativa (o 3,4 p.b.), 82 Umění a užité umění (o 2,9 p.b.) a dále u skupin 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie, 18 Informační technologie a 41 Zemědělství a lesnictví (všechny o 2,8 p.b.).

Meziroční nárůst míry nezaměstnanosti absolventů kategorie M byl patrný ve skupinách oborů 32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů (o 66,7 p.b.), 66 Obchod (o 6,1 p.b.) a 33 Zpracování dřeva (o 5,6 p.b.). Míra nezaměstnanosti skupiny 32 je velice proměnlivá, počet

absolventů obvykle činí méně než 5 a míra nezaměstnanosti pak náhodně silně kolísá.

3.3.5 Nezaměstnanost absolventů nástavbového vzdělání (kategorie vzdělání L/5)

Kategorie L/5 patří z hlediska počtu absolventů k méně zastoupeným kategoriím vzdělání. Od roku 2005 dochází v počtu absolventů nástavbového vzdělání ke kontinuálnímu poklesu. K výraznému propadu došlo v roce 2011, kdy počet absolventů klesá z 6 253 na 4 422. Tento klesající trend pokračuje také v roce 2015 a 2016 - v rámci této kategorie vzdělání bylo v roce 2015 evidováno pouze 1 975 absolventů, v roce 2016 pouze 1 554. Ve srovnání s rokem 2011 zde tedy klesl počet absolventů o 75 %. Částečně je to dáno demografickým vývojem, převažující vliv má zavedení státní maturitní zkoušky orientované na všeobecné vzdělání, kde velká neúspěšnost jednak snižuje počty absolventů, jednak odrazuje zájemce o nástavbové studium.

Absolventi nástavbového vzdělání (kategorie L/5) jsou velmi silně zastoupeni ve **skupině oborů 64 Podnikání v oborech, odvětví** - 60,1 %. S velmi výrazným odstupem následují skupiny oborů 23 Strojírenství a strojírenská výroba (7,9 %), 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (7,6 %) a 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (7,5 %). V roce 2016 bylo ve zbývajících skupinách oborů evidováno méně než 50 absolventů (3 %) a jsou tedy z hlediska počtu osob méně zastoupené.

Míra nezaměstnanosti absolventů nástavbového vzdělání (kategorie L/5) v dubnu 2017 činila **8,9 %**. Meziročně došlo v míře nezaměstnanosti absolventů zmíněné kategorie vzdělání k poklesu o 1,7 p.b. V dubnu 2017 úřady práce evidovaly 139 absolventů nástavbového vzdělání. Pokud ovšem z hlediska vývoje nezaměstnanosti absolventů porovnáme situaci v roce 2017 s předchozím rokem, můžeme vidět, že v polovině skupin oborů je míra nezaměstnanosti vyšší než v dubnu 2016 - ve většině případů jde nicméně o méně

Tabulka 3.6 Přehled o nezaměstnanosti čerstvých absolventů: střední odborné vzdělání s maturitou - nástavbové vzdělání, duben 2017, skupiny oborů kategorie L/5

Skupina oborů vzdělání	Počet absolventů (2016)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2017)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2017)	Srovnání s dubnem 2016
37 Doprava a spoje	4	0	0,0%	-25,0 p.b.
53 Zdravotnictví	12	0	0,0%	0,0 p.b.
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	117	5	4,3%	-5,3 p.b.
39 Speciální a interdisciplinární obory	48	3	6,3%	4,1 p.b.
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost	16	1	6,3%	-6,2 p.b.
66 Obchod	42	3	7,1%	-7,2 p.b.
82 Umění a užité umění	13	1	7,7%	-19,0 p.b.
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	118	10	8,5%	-1,0 p.b.
Celkem L/5	1 554	139	8,9%	-1,7 p.b.
23 Strojírenství a strojírenská výroba	122	11	9,0%	1,6 p.b.
64 Podnikání v oborech, v odvětvích	934	87	9,3%	-2,3 p.b.
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	49	5	10,2%	1,4 p.b.
69 Osobní a provozní služby	19	2	10,5%	0,5 p.b.
41 Zemědělství a lesnictví	16	2	12,5%	6,9 p.b.
34 Polygrafie, zpr. papíru, filmu a fotografie	40	6	15,0%	11,7 p.b.
33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	4	1	25,0%	-19,4 p.b.

p.b. - procentní bod

Poznámka: Borevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2016 v dané kategorii vzdělání více než 100 absolventů.

3. Nezaměstnanost absolventů škol

zastoupené skupiny oborů, kde může v míře nezaměstnanosti docházet k výrazným výkyvům v důsledku nízkého počtu absolventů.

Nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie L/5 v dubnu 2017 byly zaznamenány ve skupinách oborů 53 Zdravotnictví – 0,0 %, 37 Doprava a spoje – 0,0 % a 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus – 4,3 %. U prvních dvou jde o velmi nízké počty absolventů.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie L/5 v dubnu 2017 můžeme pozorovat ve skupinách oborů 33 Zpracování dřeva – 25,0 %, 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie – 15,0 % a 41 Zemědělství a lesnictví – 12,5 %.

Při hodnocení musíme brát v úvahu, že míra nezaměstnanosti v oborech s nízkými počty absolventů velice kolísá, např. při počtu 4 absolventů stačí, že je náhodou jeden nezaměstnaný, a v tom okamžiku míra nezaměstnanosti dosahuje 25 %.

Nejvýraznější pokles v míře nezaměstnanosti je zjevný u skupin oborů 33 Zpracování dřeva (o 19,4 p.b.), 82 Umění a užité umění (o 19,0 p.b.) a 66 Obchod (o 7,2 p.b.).

K **nejvýraznějšímu nárůstu míry nezaměstnanosti** došlo u skupin oborů 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie (o 11,7 p.b.), 41 Zemědělství a lesnictví (o 6,9 p.b.) a 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (o 4,1 p.b.).

3.3.6 Nezaměstnanost absolventů vyššího odborného vzdělání (kategorie N)

Tato kategorie vzdělání zaznamenávala do roku 2005 poměrně výrazný nárůst počtu absolventů, který byl do značné míry způsoben zájmem o terciární vzdělávání. Od roku 2005, ve kterém vyšší odborné vzdělání absolvovalo 7 025 osob,

však v této kategorii vzdělání dochází ke kontinuálnímu poklesu počtu absolventů. Je to ovlivněno rozšiřující se vzdělávací nabídkou vysokých škol (volba vyššího odborného vzdělání je mnohdy alternativní variantou v případě neúspěchu v přijímacím řízení na vysoké školy), demografickým poklesem obyvatelstva a do určité míry také zavedením státní maturitní zkoušky v roce 2011. V roce 2016 bylo v rámci vyššího odborného vzdělání evidováno 4 139 absolventů.

Nejvíce absolventů vyššího odborného vzdělání (kategorie N) ukončilo studium ve skupinách oborů 53 Zdravotnictví (26,6 %), 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (19,6 %), 63 Ekonomika a administrativa (11,3 %), 68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost (7,8 %), 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (6,6 %) a 82 Umění a užité umění (6,0 %). Ostatní skupiny se pohybují pod 3,5 %.

Míra nezaměstnanosti absolventů vyššího odborného vzdělání (kategorie N) v dubnu 2017 činila **2,9 %**. Oproti dubnovým hodnotám za rok 2016 tak dochází v rámci této kategorie vzdělání k meziročnímu poklesu v míře nezaměstnanosti o 2,3 p.b. V dubnu 2017 bylo zaregistrováno 120 nezaměstnaných absolventů vyššího odborného vzdělání.

V souvislosti se sledováním míry nezaměstnanosti absolventů vyššího odborného vzdělání je nicméně třeba mít na paměti, že tato kategorie vzdělání je poměrně náchylná k výkyvům v míře nezaměstnanosti z důvodu nižšího zastoupení absolventů v rámci jednotlivých skupin oborů. Výjimkou jsou skupiny oborů, které byly z hlediska počtu absolventů v loňském roce nejvíce zastoupené.

Nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie N v dubnu 2017 byly zaznamenány ve skupinách 28 Technická chemie a chemie silikátů – 0,0 %, 29 Potravinářství

Tabulka 3.7 Přehled o nezaměstnanosti absolventů: vyšší odborné vzdělání, duben 2017, skupiny oborů kategorie N

Skupina oborů vzdělání	Počet absolventů (2016)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2017)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2017)	Srovnání s dubnem 2016
28 Technická chemie a chemie silikátů	11	0	0,0%	-7,7 p.b.
29 Potravinářství a potravinářská chemie	11	0	0,0%	-8,7 p.b.
37 Doprava a spoje	61	0	0,0%	0,0 p.b.
61 Filozofie, teologie	8	0	0,0%	-33,3 p.b.
53 Zdravotnictví	1 099	12	1,1%	-1,7 p.b.
75 Pedagogika, učitelství a sociální péče	811	12	1,5%	-0,9 p.b.
41 Zemědělství a lesnictví	93	2	2,2%	-4,3 p.b.
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	43	1	2,3%	-8,6 p.b.
23 Strojírenství a strojírenská výroba	83	2	2,4%	-6,9 p.b.
64 Podnikání v oborech, v odvětvích	146	4	2,7%	-2,7 p.b.
Celkem N	4 139	120	2,9%	-2,3 p.b.
66 Obchod	33	1	3,0%	-5,8 p.b.
63 Ekonomika a administrativa	469	16	3,4%	-1,7 p.b.
33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	28	1	3,6%	0,0 p.b.
39 Speciální a interdisciplinární obory	85	4	4,7%	-2,4 p.b.
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	274	13	4,7%	-3,4 p.b.
82 Umění a užité umění	248	12	4,8%	-9,4 p.b.
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost	322	16	5,0%	-1,9 p.b.
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	193	10	5,2%	-1,0 p.b.
72 Publicistika, knihovnictví a informatika	107	12	11,2%	0,4 p.b.
16 Ekologie a ochrana životního prostředí	14	2	14,3%	1,0 p.b.

p.b. – procentní bod

Poznámka: Barevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2016 v dané kategorii vzdělání více než 200 absolventů.

a potravinářská chemie - 0,0 %, 61 Filozofie, teologie - 0,0 %, 37 Doprava a spoje - 0,0 % a 53 Zdravotnictví - 1,1 %. U prvních tří skupin se počet absolventů pohybuje kolem 10.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů kategorie N byly v dubnu 2017 zjištěny v rámci skupin oborů vzdělání 16 Ekologie a ochrana životního prostředí - 14,3 % a 72 Publicistika, knihovnictví a informatika - 11,2 %. Ostatní skupiny oborů již vykazují minimálně 50 % odstup - 26 Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika, 68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost a 82 Umění a užité umění (všechny kolem 5 %).

K **nejvýraznějšímu poklesu míry nezaměstnanosti** došlo v rámci skupin oborů 61 Filozofie, teologie (o 33,3 p.b. - při velmi malém počtu absolventů), 82 Umění a užité umění (o 9,4 p.b.) a 29 Potravinářství a potravinářská chemie (o 8,7 p.b.).

Nejvyšší nárůst míry nezaměstnanosti je velmi malý, a to v rámci skupin 16 Ekologie a ochrana životního prostředí (o 1,0 p.b.) a 72 Publicistika, knihovnictví a informatika (o 0,4 p.b.). Ovšem ostatní skupiny oborů zaznamenaly pokles.

3.3.7 Nezaměstnanost absolventů vysokoškolského magisterského vzdělání (kategorie T)

V rámci této kapitoly pravidelně uvádíme také údaje o absolventech pětiletého magisterského či navazujícího magisterského studia, kteří se vzdělávali v prezenční (denní) formě. Přestože se tato publikace primárně zaměřuje na uplatnění absolventů střední úrovně vzdělání na pracovním trhu, následující údaje mohou posloužit jako vhodný doplněk obrazu situace absolventů na trhu práce.

Tato kategorie vzdělání zaznamenávala od roku 2005,

kdy absolvovalo 20 435 osob, pozvolný nárůst počtu absolventů, způsobený stoupajícím zájmem o terciární vzdělávání, až do roku 2011 (počet absolventů 26 011). Pak následoval pokles způsobený nepříznivým demografickým vývojem a v roce 2016 ukončilo magisterské studium 23 128 absolventů. Nejvíce jich bylo ve skupinách studijních programů: Technické vědy a nauky (24,3 %), Ekonomické vědy a nauky (20,9 %), Humanitní a společenské vědy a nauky (14,1 %), Pedagogika, učitelství a sociální péče (10,2 %), Přírodní vědy a nauky (8,7 %) a Zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy a nauky (8,6 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů magisterského vzdělání (kategorie T) v dubnu 2017 činila **3,4 %**. Ve srovnání se situací v loňském roce došlo v míře nezaměstnanosti k poklesu o 1,8 p.b.

Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla v roce 2017 evidována v rámci skupin studijních programů Vědy a nauky o kultuře a umění (6,5 %), Humanitní a společenské vědy a nauky (5,0 %), Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky (4,3 %) a Ekonomické vědy a nauky (4,1 %).

Nejnižší míra nezaměstnanosti (kategorie T) byla letos v dubnu zaznamenána v rámci skupin studijních programů Zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy a nauky (1,4 %), Přírodní vědy a nauky (2,4 %), Právní vědy a nauky (2,6 %), Pedagogika, učitelství a sociální péče (2,9 %) a Technické vědy a nauky (2,9 %).

Meziroční poklesy v míře nezaměstnanosti jsou v roce 2017 ve srovnání s předchozím rokem větší a k poklesu došlo ve všech skupinách. **K nejvýraznějšímu poklesu** došlo ve skupinách studijních programů Vědy a nauky o kultuře a umění (2,7 p.b.), Humanitní a společenské vědy a nauky (2,3 p.b.), Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky (rovněž 2,3 p.b.), Přírodní vědy a nauky a Ekonomické vědy a nauky (shodně 2,1 p.b.).

Tabulka 3.8 Přehled o nezaměstnanosti absolventů: vysokoškolské magisterské vzdělání, duben 2017, skupiny studijních programů kategorie T

Skupina studijních programů	Počet absolventů (2016)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2017)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2017)	Srovnání s dubnem 2016
Zdravotnictví, lékař. a farmac. vědy a nauky	1 998	27	1,4%	-0,0 p.b.
Přírodní vědy a nauky	2 022	49	2,4%	-2,1 p.b.
Právní vědy a nauky	1 322	34	2,6%	-0,8 p.b.
Pedagogika, učitelství a soc. péče	2 352	68	2,9%	-1,5 p.b.
Technické vědy a nauky	5 610	164	2,9%	-1,7 p.b.
Celkem T	23 128	793	3,4%	-1,8 p.b.
Ekonomické vědy a nauky	4 831	196	4,1%	-2,1 p.b.
Zemědělsko-lesnické a veter. vědy a nauky	1 006	43	4,3%	-2,3 p.b.
Humanitní a společenské vědy a nauky	3 250	164	5,0%	-2,3 p.b.
Vědy a nauky o kultuře a umění	737	48	6,5%	-2,7 p.b.

Poznámka: Barevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2016 v dané kategorii vzdělání více než 3 000 absolventů.

Kódy tříd a skupin studijních programů začleněných v jednotlivých kategoriích:

Přírodní vědy a nauky	1	Ekonomické vědy a nauky	63
Technické vědy a nauky	2, 3	Právní vědy a nauky	68
Zemědělsko-lesnické a veter. vědy a nauky	4	Pedagogika, učitelství a soc. péče	75
Zdravotnictví, lékař. a farmac. vědy a nauky	5	Vědy a nauky o kultuře a umění	8
Humanitní a společenské vědy a nauky		61, 65, 67, 71, 72, 73, 74, 77	

61 Filozofie, teologie, 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus, 67 Politologie, 71 Obory z oblasti historie, 72 Publicistika, knihovnictví a informatika, 73 Filologie, 74 Tělesná kultura, tělovýchova a sport, 77 Obory z oblasti psychologie.

3. Nezaměstnanost absolventů škol

3.3.8 Celkový pohled na nezaměstnanost absolventů škol podle vzdělání

Zde je poskytnut názorný pohled na míry nezaměstnanosti absolventů škol dle kategorií vzdělání a v hlavních skupinách oborů (ty představují obecnější členění oborů z hlediska profesního zaměření).

V celkovém pohledu je zřejmé, že nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti nacházíme zejména **ve zdravotnických oborech** (tabulka 3.9), v podstatě nezávisle na kategoriích vzdělání. Zdravotnické obory patří již tradičně ke skupinám oborů, které jsou zaměstnavateli poměrně výrazně poptávané. V rámci této skupiny dochází v posledních několika letech ke kontinuálnímu poklesu počtu absolventů. Důvodem je především obecný pokles počtu absolventů v důsledku demografického stárnutí populace. Příčinou je nicméně také nižší atraktivita těchto oborů (roli zde hraje vysoká náročnost studia i nepříliš dobré finanční ohodnocení, navíc i nepřiměřené požadavky na dosaženou vzdělanostní úroveň).

Celkově jsou ještě **nízké hodnoty míry nezaměstnanosti** ve skupinách **Právní vědy a nauky** a **Pedagogika, učitelství a sociální péče**, což ale souvisí s tím, že téměř všichni absolventi mají vyšší úroveň vzdělání (kategorie M, N a T). Poměrně nízké hodnoty míry nezaměstnanosti nacházíme i ve skupině **Ekonomické vědy a nauky**.

Vysoké hodnoty míry nezaměstnanosti v celkovém pohledu všech kategorií nacházíme ve skupinách **Službové, Přírodní vědy a nauky** a **Vědy a nauky o kultuře a umění**. U skupiny oborů Službové je to však ovlivněno převahou absolventů v kategoriích nižší úrovně vzdělání (H, E).

Tabulka 3.9 Míra nezaměstnanosti absolventů v členění podle hlavních skupin oborů a kategorií vzdělání, duben 2017

Míra nezaměstnanosti absolventů	H	E	L0	L5	M	N	T
Přírodní vědy a nauky	-	-	-	-	5,8%	14,3%	2,4%
Technické vědy a nauky	5,2%	12,4%	4,9%	9,9%	5,3%	3,5%	2,9%
Zemědělsko-lesnické a veter.vědy a n.	5,9%	12,3%	0,0%	12,5%	5,8%	2,2%	4,3%
Zdravotnictví, lékař.a farmac.vědy a n.	5,1%	-	-	0,0%	3,4%	1,1%	1,4%
Humanitní a společenské vědy a n.	-	-	-	-	1,2%	10,4%	5,0%
Ekonomické vědy a nauky	-	-	-	9,3%	5,4%	3,3%	4,1%
Právní vědy a nauky	-	-	-	6,3%	6,1%	5,0%	2,6%
Pedagogika, učitelství a soc. péče	-	12,1%	-	-	4,1%	1,5%	2,9%
Službové	8,4%	13,9%	10,0%	5,6%	7,2%	4,6%	-
Vědy a nauky o kultuře a umění	6,3%	-	7,6%	7,7%	6,5%	4,8%	6,5%
Celková	6,2%	12,9%	6,3%	8,9%	5,5%	2,9%	4,1%

Poznámka: Barevně jsou vyznačeny skupiny oborů vzdělání, které měly v roce 2016 v dané kategorii vzdělání více než 1 000 absolventů.

3.4 Nezaměstnanost ekonomicky aktivního obyvatelstva a mladých lidí z hlediska vzdělání

Údaje o nezaměstnanosti čerstvých absolventů jsou ovlivněny tím, že mnoho absolventů pokračuje v dalším vzdělávání, a tím vlastně snižuje hodnotu míry nezaměstnanosti

definovanou jako poměr nezaměstnaných absolventů ke všem absolventům. Mnoho vyučených vstupuje do nástavbového studia, mnoho maturantů do terciárního vzdělávání. Proto zde uvádíme další zdroj informací o nezaměstnanosti, kterým je Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS), prováděné ČSÚ.

Zde je jako míra nezaměstnanosti stanovován poměr mezi nezaměstnanými ekonomicky aktivními obyvateli (EAO) a všemi EAO. Údaje o míře nezaměstnanosti jsou členěny podle dosaženého vzdělání. Hodnoty míry nezaměstnanosti mladých lidí jsou brány pro 10leté věkové skupiny 15–24 let. Kvůli srovnatelnosti byla pro absolventy terciárního vzdělání zvolena věková skupina 20–29 let, protože ti absolventi přicházejí na trh práce ve vyšším věku.

Z dat VŠPS je patrná závislost mezi úrovní vzdělání a nezaměstnaností. Nejtěžší postavení na trhu práce mají lidé bez vzdělání (v ČR je jejich podíl velmi malý, takže nejsou uváděni) a se základním vzděláním, nejlépe jsou na tom lidé s terciární úrovní vzdělání. V porovnání s vyššími věkovými ročníky mají obtížnější postavení mladí lidé bez dostatečné praxe a pracovních zkušeností.

Míra nezaměstnanosti mladých lidí se středním vzděláním se pohybuje zhruba na stejné úrovni, kolem 7,7 %. Jedná se jak o vyučené (7,8 %), tak o absolventy s maturitou běžného odborného maturitního studia (kat. M) a maturitního studia s odborným výcvikem (kat. L/0) – dohromady 7,7 %, dále o absolventy nástavbového studia (7,6 %).

Absolventi gymnaziálního vzdělání, kteří přejdou na trh práce, se rovněž dobře uplatní, jejich míra nezaměstnanosti je 9,3 %.

Údaje o absolventech terciárního vzdělání ukazují vyšší míru nezaměstnanosti absolventů s bakalářským vzděláním (5,4 %) a také poněkud vyšší míru nezaměstnanosti u absolventů s magisterskou úrovní vzdělání (3,8 %), je ovšem výrazně nižší než u středoškoláků.

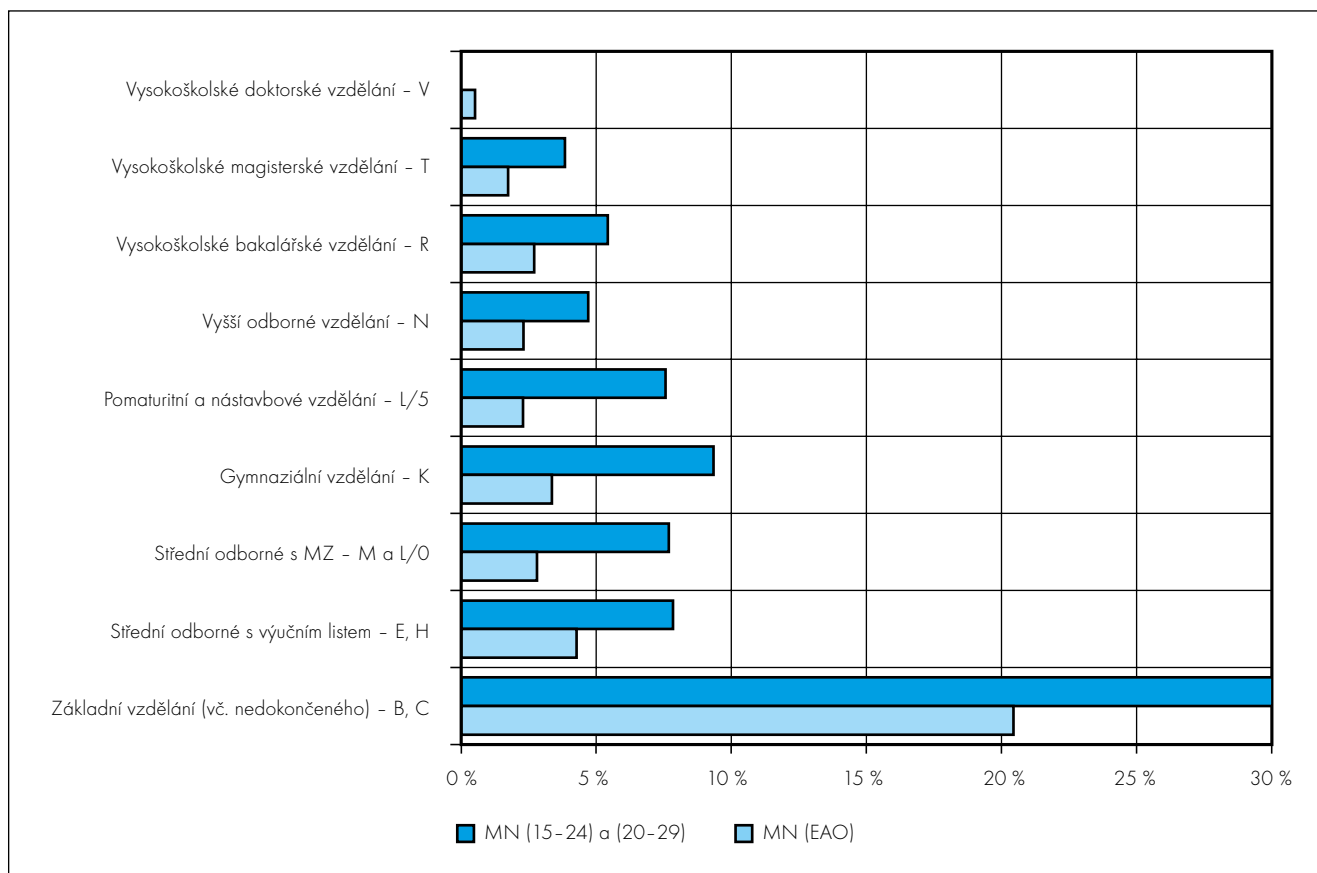
Z grafu je možné také porovnávat rozdíly mezi mírou nezaměstnanosti mladých lidí a všech ekonomicky aktivních obyvatel.

Detailnější analýza nezaměstnanosti mladých lidí podle profesního zaměření není možná s ohledem na omezenou velikost vzorku VŠPS. Proto se informace o nezaměstnanosti podle profesí vztahují pouze na ekonomicky aktivní obyvatelstvo jako celek.

Nadprůměrnou míru nezaměstnanosti mají zejména ekonomicky aktivní lidé se středním vzděláním s výučním listem v profesích zaměřených na gastronomii či obchod nebo lidé se základním vzděláním pracující v pomocných profesích (uklízeči, pomocní pracovníci) a překvapivě i montážní dělníci elektrických zařízení. Dále jsou zřejmé problémy ve stavebnictví, které se odrážejí ve vysoké míře nezaměstnanosti pracovníků, kterých je údajně nedostatek.

Podprůměrnou míru nezaměstnanosti nacházíme zejména u **pracovníků s vysokoškolským magisterským vzděláním**. Jsou to například lékaři, učitelé a řídicí pracovníci, stavební inženýři. U **pracovníků s maturitním vzděláním** pak jde převážně o **technicky orientované profese** (strojaři, stavební technici, elektrotechnici a zdravotní sestry).

Obrázek 3.4 Míra nezaměstnanosti mladých lidí a EAO v roce 2016 podle VŠPS

MN (míra nezaměstnanosti) = Počet nezaměstnaných / Počet zaměstnaných a nezaměstnaných
 EAO - všichni ekonomicky aktivní obyvatelé

Nedostatkoví, tedy s nízkou mírou nezaměstnanosti, jsou z dělnických profesí zejména řidiči autobusů, trolejbusů a tramvají, stavební a provozní elektrikáři a instalatéři, potrubáři, stavební zámečníci a stavební klempíři.

3.5 Nezaměstnanost mladých se středoškolským vzděláním v členských státech EU

Míra nezaměstnanosti je důležitým ukazatelem, který je úzce svázaný s celkovým vývojem ekonomiky. Rozmezí hodnot míry nezaměstnanosti je v rámci EU poměrně široké, značné rozdíly nacházíme také mezi celkovou mírou nezaměstnanosti a příslušnou mírou nezaměstnanosti mladých u jednotlivých zemí.

Při detailnějším pohledu na míru nezaměstnanosti v EU se soustředíme především na středoškolsky vzdělané (ISCED 3 a 4). Obrázek 3.5 ukazuje míru nezaměstnanosti středoškolsky vzdělaných ve třetím čtvrtletí 2016 pro věkové skupiny 15-24 let, 25-39 let a 40-64 let v jednotlivých členských státech EU (kromě Malty, za kterou nejsou v tomto členění dostupné údaje).

Míra nezaměstnanosti nejmladší věkové kategorie do 25 let je nejvyšší. Po absolvování středního vzdělávání jsou tiito mladí velmi znevýhodněni nedostatkem pracovních zkušeností a jejich pozice na trhu práce se zlepšuje až v průběhu života, kdy získávají praxi. Nicméně ani skupina 25-39letých nemá

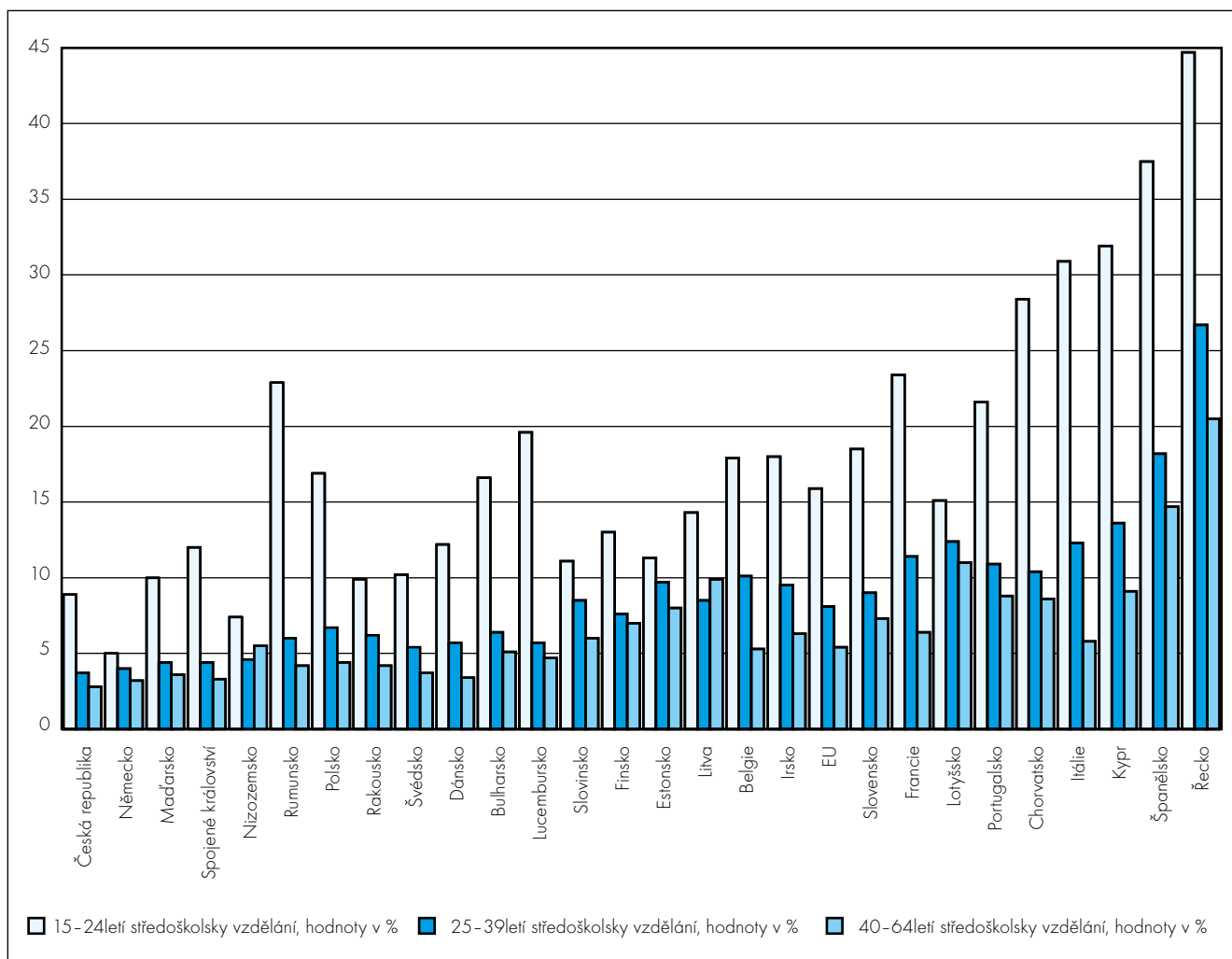
na trhu práce snadné postavení. Z hlediska míry nezaměstnanosti středoškolsky vzdělaných jsou na tom zdaleka nejlépe zkušenější pracovníci ve věku 40 a více let, kteří mají již zásobu pracovní zkušenosti a také nejsou v očích potenciálních zaměstnavatelů tolik znevýhodněni z důvodu zakládání rodiny nebo péče o malé děti.

O tom, jak moc je situace trhu práce příslušného členského státu vážná, napovídá její pozice v grafu. V případě naší republiky můžeme hodnotit stav pozitivně, protože celková míra nezaměstnanosti (15-64letých všech vzdělanostních kategorií) je i přes výše uvedené faktory nejnižší v Evropské unii. Po středoškolsky a terciárně vzdělaných v této věkové kategorii je velká poptávka. Ve zcela opačné situaci se nachází Španělsko, Řecko a Kypr, kde je míra nezaměstnanosti mladých bez potřebného vzdělání dlouhodobým problémem, který se v průběhu let přenesl i do kategorie 25-39letých, a země se potýká i s vysokou celkovou mírou nezaměstnanosti 15-64letých.

Až na dvě výjimky platí, že míra nezaměstnanosti je tím nižší, čím jsou 25-39letí vzdělanější. Výjimku tvoří pouze Dánsko a Itálie. Na dánském a italském trhu práce se 25-39letí středoškolsky vzdělaní uplatní nejlépe ze všech vzdělanostních skupin této věkové kategorie. Míra nezaměstnanosti terciárně vzdělaných v této věkové kategorii (25-39 let) je v Dánsku a Itálii vyšší než u středoškolků a společně s vysokou mírou

3. Nezaměstnanost absolventů škol

Obrázek 3.5 Míra nezaměstnanosti středoškolsky vzdělaných podle věku, ve třetím čtvrtletí 2016, v %

Zdroj: Eurostat, LFS, Unemployment rates.

nezaměstnanosti 25–39letých s nižším vzděláním, než je vyučení, táhne celkovou míru nezaměstnanosti této věkové kategorie do výrazně vyšších hodnot.

V České republice, obdobně jako v průměru EU a Německu, Maďarsku, Rakousku, Švédsku, Bulharsku, Lucembursku, Slovinsku, Slovensku, Chorvatsku a Španělsku, je míra nezaměstnanosti 25–39letých tím nižší, čím jsou vzdělanější, přičemž ale celková míra nezaměstnanosti 25–39letých převyšuje míru nezaměstnanosti 25–39letých středoškoláků.

3.6 Podíl volných míst na trzích práce vybraných členských států EU a v ČR

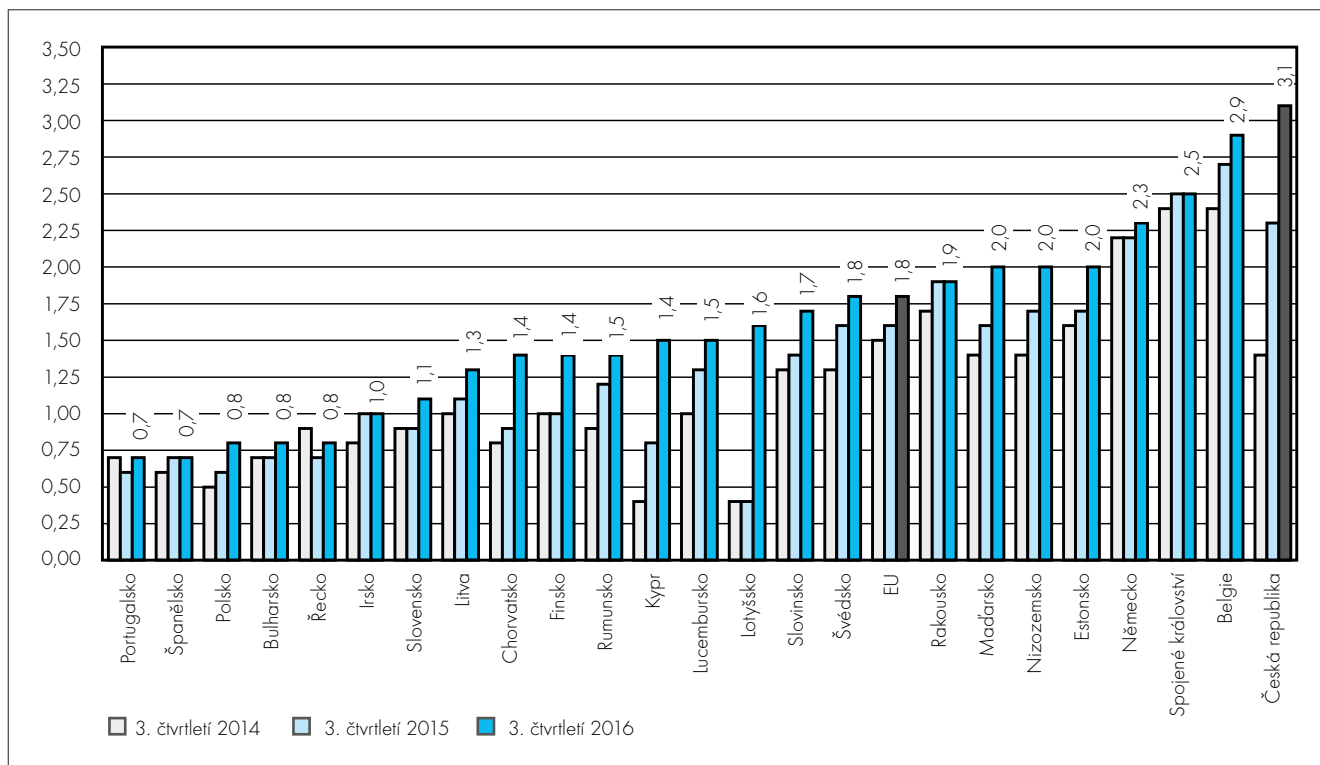
Nezaměstnanost je ovlivněna ekonomickou situací na trhu práce a pracovními příležitostmi. Proto je účelné podívat se také na ukazatel míry volných pracovních míst (Job vacancy rate), který udává podíl volných míst na celkovém počtu míst v ekonomice, tj. obsazených a neobsazených. V grafu 3.6 je vyjádřena v procentech (přitom hodnoty za Dánsko, Francii, Itálii a Maltu nejsou k dispozici).

V České republice je situace na trhu práce z pohledu nedostatku pracovních sil v členských státech EU nej-

závažnější. Tři procenta pracovních míst jsou neobsazená a zaměstnavatelé marně hledají pracovníky s odpovídající kvalifikací, kteří by byli ochotni za nabízených podmínek a v příslušné lokalitě nastoupit do zaměstnání. Přitom před dvěma lety, ve třetím čtvrtletí 2014, kdy nebyl nedostatek pracovních sil tak výrazný, byla Česká republika na úrovni průměru za EU, s 1,4 % neobsazených pracovních míst. V současnosti se projevuje v České republice největší nedostatek pracovníků s kvalifikací ve strojírenských a elektrotechnických oborech a v některých dalších, převážně řemeslných technických oborech.

Obdobně příznivá situace z pohledu uchazečů o zaměstnání je **v Belgii, Spojeném království a Německu**, což jsou zároveň pro naše mladé lidi atraktivní cílové destinace k získání zahraniční pracovní zkušenosti. Z této situace může těžit i Česká republika, neboť odliv našich mladých lidí do ostatních členských států na určitou dobu uleví našemu trhu práce. Mírné snížení konkurence mezi uchazeči o zaměstnání na domácím pracovním trhu zde umožní získat pracovní zkušenost i méně zkušeným, a tudíž nezaměstnaností více ohroženým mladým lidem. Bude-li „odliv mozků“ pouze dočasnou

Obrázek 3.6 Podíl volných míst na celkovém počtu pracovních míst na trhu práce jednotlivých členských států EU ve 3. čtvrtletí 2016, v %

Zdroj: Eurostat Database; Job vacancies in number and % - NACE Rev. 2, B-S, quarterly data. Podíly volných pracovních míst za Dánsko, Francii, Itálii a Maltu zde nejsou uvedeny, protože jsou podle vyjádření Eurostatu pravděpodobně podhodnoceny (nerepresentují celé území příslušného státu).

záležitostí v menším rozsahu, neohrozí výrazně konkurenceschopnost našich firem. Naopak po návratu ze zahraničí mohou mladí Češi přispět firmám získaným know-how, novými přístupy a technologickým rozhledem.

Průměrný podíl volných pracovních míst se v průměru EU v posledních dvou letech zvýšil jen mírně, na 1,8 %. Nejvíce narostl v Lotyšsku, na Kypru, v Maďarsku, Nizozemsku, Chorvatsku, Lucembursku, Švédsku, Belgii a v Rumunsku.

Naopak **špatná situace z pohledu uchazečů o zaměstnání** je v **Portugalsku a Španělsku**, které se dlouhodobě potýkají s vysokou nezaměstnaností převážně mladých lidí.

V kontextu volných pracovních míst v předchozí kapitole je zajímavé podívat se i na míru nezaměstnanosti. Státy s nejvyššími podíly volných pracovních míst zároveň vykazují velmi nízkou celkovou míru nezaměstnanosti 15-64letých (Česká republika, Německo, Maďarsko, Spojené království, Nizozemsko). Nedostatek kvalifikovaných pracovníků v těch-

to státech limituje možnost rozšiřování výroby a může dokonce brzdit ekonomický růst.

Hodnoty za Belgii a Estonsko naznačují jistý kvalifikační nesoulad na trhu práce. Přestože Belgie i Estonsko patří do skupiny států, které měly ve 3. čtvrtletí 2016 v rámci EU nejvyšší podíly volných pracovních míst, celková míra nezaměstnanosti je jak v Belgii, tak v Estonsku relativně vysoká, skoro na úrovni průměru za EU.

Kvalifikační nesoulad je určitě i problémem trhu práce Lotyšska a stejně tak i Kypru, kde je navzdory velmi vysoké míře nezaměstnanosti k dispozici relativně dost volných pracovních míst.

V Polsku je volných pracovních míst rovněž velmi málo, nicméně míra nezaměstnanosti je zde nízká, takže se trh práce nepotýká s výraznými problémy. Mnohem horší je situace v Řecku, Španělsku, Chorvatsku a Portugalsku. Tyto země vykazují nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti a zároveň nejnížší podíly volných pracovních míst.

4. Analýza inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku a na internetu – 2016

Monitorování inzerce týkající se nabídky zaměstnání představuje jeden ze způsobů zachycení současných potřeb zaměstnavatelů. Prostřednictvím inzerce vyjadřují zaměstnavatelé přesným a jasným způsobem – ať již sami, či prostřednictvím personálních agentur – konkrétní nároky, představy a požadavky kladené na své budoucí zaměstnance. Zaměření na nabídku inzerovaných volných pracovních míst tak představuje další úhel pohledu na širokou problematiku trhu práce. Analýza je zaměřena na strukturu poptávky po povoláních a hledaných kvalifikacích a kompetencích.

Zdroj: www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-147

4.1 Sledování a proměny inzertní nabídky zaměstnání

Po odeznění několikaleté krize dochází k oživení na trhu práce a zvyšuje se nabídka volných pracovních míst. Míra nezaměstnanosti dosahuje nízkých hodnot a pro zaměstnavatele to znamená, že je stále obtížnější získávat nové zaměstnance s odpovídající kvalifikací. Zaměstnavatelé jsou pak v důsledku toho často nuceni ustupovat z některých svých dřívějších požadavků na znalosti a dovednosti potenciálních zaměstnanců.

Vzhledem k proměnám na trhu práce, rozvoji a dostupnosti IT technologií a obecné digitalizaci společností se proměňuje také způsob hledání potenciálních zaměstnanců. Zaměstnavatelé mimo tradiční způsoby poptávání pracovníků využívají k náboru také méně tradiční způsoby naborů, například prostřednictvím sociálních či profesních sítí (příkladem toho mohou být stránky s nabídkami pracovních míst na sociální síti Facebook či využívání profesní sítě LinkedIn), pořádáním profesních dnů či účasti na profesních veletrzích.

Způsoby hledání zaměstnání se proměňují také ze strany samotných pracovníků. Přesto podle ČSÚ sleduje inzertní nabídky zaměstnání (v denním tisku i na internetu) celkově 68 % nezaměstnaných a tento kanál tak představuje jeden z významných způsobů hledání a nalézání pracovního uplatnění.

Z výše popsaného se dá vyvodit, že navzdory novým možnostem naboru pracovníků má analýza inzertní nabídky zaměstnání stále velmi vysokou vypovídací hodnotu a významnou měrou odráží situaci na trhu práce.

Období šetření (sběru inzerátů): 7. 11. 2016 – 20. 11. 2016 (21. 11. 2016 pro denní tisk). V uvedeném časovém intervalu byly sledovány jednak inzertní rubriky vybraných českých deníků (Hospodářské noviny, Annonce, Avízo, regionální deníky či regionální varianty deníku Metro), jednak internetové stránky www.prace.cz.

V rámci inzertní nabídky zaměstnání na internetu byl vzhledem k příliš velkému množství položek zaznamenán vzorek 8 000 inzerátů z původních přibližně 20 000 inzerátů nabízejících v daném období zaměstnání na serveru www.prace.cz. Ve srovnání s předchozími lety došlo k výraznému nárůstu počtu inzerátů na internetu. V denním tisku byly za-

znamenány veškeré inzeráty, tj. 3 388. Na rozdíl od nabídky zaměstnání na internetu došlo v případě denního tisku k výraznému poklesu celkového počtu inzerátů. **Celkem bylo zaznamenáno 11 388 inzerátů nabízejících pracovní místo.**

4.2 Struktura nabízených profesí

Prvotně se zaměříme na strukturu nabízených profesí v třídění podle hlavních klasifikačních tříd a v třídění podle třetí úrovně specifikace klasifikace CZ-ISCO. U 4,1 % inzerátů (174 případů) nebyla uvedena žádná profese.

Tabulka 4.1 zachycuje zastoupení hlavních klasifikačních tříd CZ-ISCO v různých zdrojích inzerátů i celkově. Strukturu hledaných profesí z pohledu hlavních klasifikačních tříd CZ-ISCO v porovnání se strukturou zaměstnaných na trhu práce zachycuje obrázek 4.1.

Tabulka 4.1 Struktura hlavních klasifikačních tříd CZ-ISCO v inzertní nabídce zaměstnání

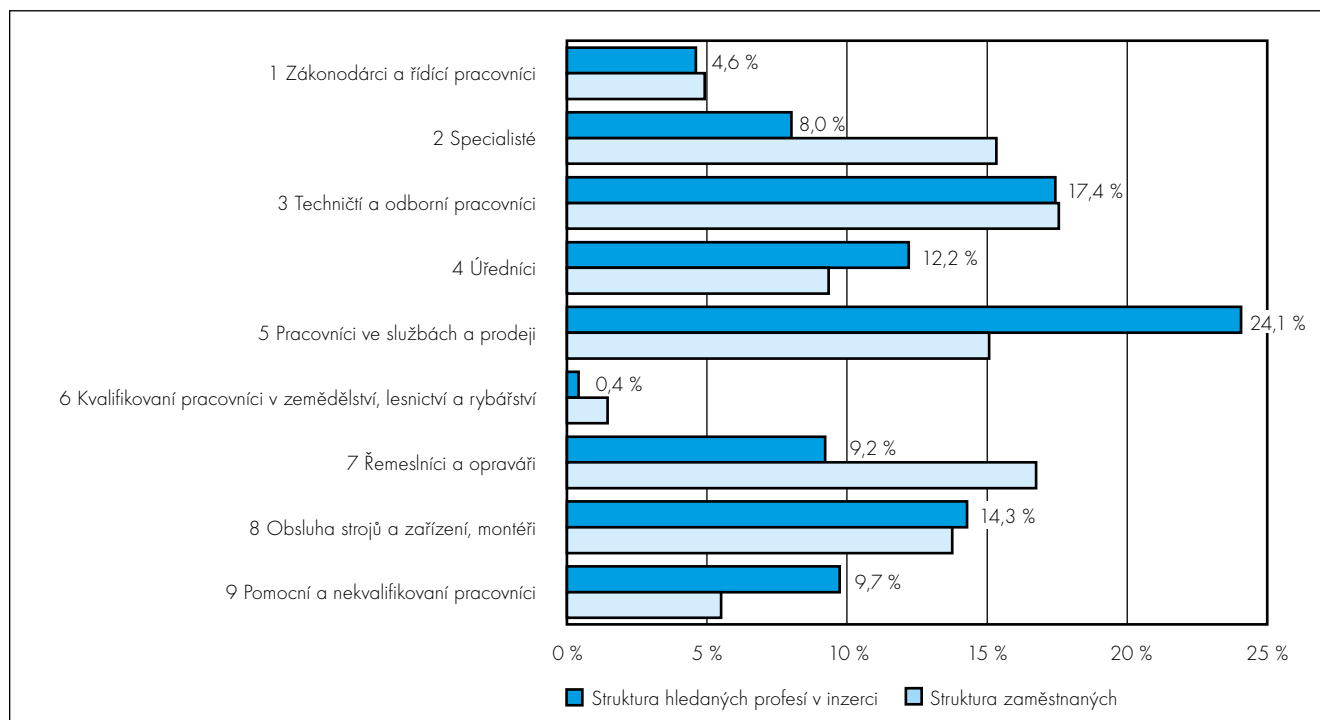
Hlavní třídy CZ-ISCO	Celkem		Internet		Tisk	
	N	%	N	%	N	%
1 Zákonodárci a řídicí pracovníci	525	4,6%	481	6,0%	44	1,3%
2 Specialisté	913	8,0%	808	10,1%	105	3,1%
3 Techničtí a odborní pracovníci	1985	17,4%	1730	21,6%	255	7,5%
4 Úředníci	1390	12,2%	1207	15,1%	183	5,4%
5 Pracovníci ve službách a prodeji	2741	24,1%	1428	17,9%	1313	38,8%
6 Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství	48	0,4%	18	0,2%	30	0,9%
7 Řemeslníci a opraváři	1050	9,2%	643	8,0%	407	12,0%
8 Obsluha strojů a zařízení, montéři	1627	14,3%	1078	13,5%	549	16,2%
9 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	1109	9,7%	607	7,6%	502	14,8%

Z dat je patrné, že v inzertní nabídce zaměstnání v denním tisku byly na rozdíl od nabídky na internetu poptávány především profese spadající do oblasti služeb a prodeje. Dalšími výrazněji zastoupenými profesemi v denním tisku byly profese pracovníků obsluhy strojů, nekvalifikované a pomocné profese a profese spadající do třídy řemeslníků a opravářů.

Pracovníci spadající do klasifikační třídy 1 – Zákonodárci a řídicí pracovníci byli hledáni v 4,6 % inzerátů (tedy v 525 případech). Do této klasifikační třídy se řadí profese manažerů, řídicích a vedoucích pracovníků, vyšších státních úředníků apod. Tato klasifikační třída je méně zastoupená jak v rámci struktury zaměstnaných (v této klasifikační třídě pracovalo ve 4. čtvrtletí roku 2016 255,2 tisíce zaměstnaných, tedy 4,9 %), tak v rámci struktury profesí hledaných v inzertní nabídce zaměstnání. Zde představuje druhou nejméně často hledanou klasifikační třídu.

Pracovníci spadající do klasifikační třídy 2 – Specialisté byli hledáni v 8 % inzerátů (tedy v 913 případech). K představitelům této klasifikační třídy patří techničtí inženýři, programátoři, analytici, finanční experti, personalisté, učitelé a lektori,

Obrázek 4.1 Struktura hledaných profesí v inzerci a struktura zaměstnaných ve 4. čtvrtletí roku 2016 v třídění podle hlavních klasifikačních tříd CZ-ISCO

Zdroj: ČSÚ a vlastní výpočty

právníci, specialisté v oblasti reklamy, lékaři apod. Tato klasifikační třída byla s 795,5 tisíce pracovníků (tj. 15 %) jednou z nejvíce zastoupených tříd v rámci struktury zaměstnaných ve 4. čtvrtletí v roce 2016. Navzdory vysokému podílu pracujících byly profese spadající do této klasifikační třídy v inzertní nabídce zaměstnání jedněmi z nejméně vyhledávaných.

Nejčastěji požadovanými profesními skupinami v rámci druhé klasifikační třídy byly:

- 241 Specialisté v oblasti financí** 18,4 %, tj. 168 případů
- 214 Specialisté ve výrobě, stavebnictví apod.** 17,3 %, tj. 158 případů
- 251 Analytici a vývojáři softwaru a aplikací** 12,8 %, tj. 117 případů
- 235 Ostatní pedagogičtí pracovníci** 12 %, tj. 110 případů
- 252 Specialisté v oblasti databází a počítačových sítí** 7,8 %, tj. 71 případů
- 242 Personalisté** 5,4 %, tj. 49 případů

Pracovníci spadající do klasifikační třídy 3 – Techničtí a odborní pracovníci byli jednou z nejčastěji poptávaných skupin. Profese spadající do této klasifikační třídy byly poptávány v 17,4 % inzerátů (tj. v 1 985 případech), přičemž k představitelům této klasifikační třídy patří technici, zdravotní sestry, zprostředkovatelé služeb, obchodní zástupci, odborní administrativní pracovníci, odborní referenti a pracovníci apod. Tato klasifikační třída ve velké míře nejen vyčerpává nabídku zaměstnání v inzerci, ale představuje také nejvíce zastoupenou třídu v rámci struktury zaměstnaných. Ve 4. čtvrtletí roku 2016 v ní bylo zaměstnáno 910,6 tisíce (tj. 17,6 %) pracujících.

Nejčastěji požadovanými profesními skupinami v rámci třetí klasifikační třídy byly:

- 311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech** 27,8 %, tj. 551 případů
- 332 Odborníci v pojišťovnictví, obchodní zástupci, nákupčí a makléři** 24,8 %, tj. 493 případů
- 331 Odborníci v ekonomické a finanční oblasti** 13,5 %, tj. 267 případů
- 333 Zprostředkovatelé služeb** 8 %, tj. 159 případů
- 341 Odborní pracovníci v oblasti právní a sociální** 6,4 %, tj. 127 případů
- 334 Odborní administrativní pracovníci a asistenti** 5 %, tj. 99 případů

Pracovníci spadající do klasifikační třídy 4 – Úředníci byli žádáni v 12,2 % inzerátů (tedy v 1 390 případech). Do této klasifikační třídy se řadí především asistenti a sekretáři. Dále do této klasifikační třídy spadají pracovníci informačních služeb, úředníci v logistice (včetně doručovatelů pošty), pokladníci apod. Navzdory vyšší poptávce po pracovnících spadajících do této klasifikační třídy je jejich podíl na struktuře zaměstnaných jedním z nejnižších. Ve 4. čtvrtletí roku 2016 bylo v této klasifikační třídě zaměstnáno 484,6 tisíce (tj. 9 %) pracujících.

Požadovanými profesními skupinami v rámci čtvrté klasifikační třídy byly především:

- 422 Pracovníci informačních služeb** 38,1 %, tj. 530 případů
- 412 Asistentky a sekretářky** 31,8 %, tj. 442 případů
- 432 Úředníci v logistice a dopravě** 14,3 %, tj. 199 případů
- 441 Ostatní úředníci, včetně doručovatelů** 10,1 %, tj. 140 případů

421 Pokladníci a pracovníci v příbuzných oborech 3,9 %, tj. 54 případů

Pracovníci spadající do klasifikační třídy 5 – Pracovníci ve službách a prodeji byli poptáváni v 24,1 % inzerátů (tedy v 2 741 případech). Do této klasifikační třídy spadají kuchaři, číšníci, kadeřníci, obslužní a provozní pracovníci, prodavači a další pracovníci prodeje, ošetřovatelé, sanitáři, pracovníci ochrany a ostrahy apod. Tato klasifikační třída je výrazněji zastoupena také v rámci struktury zaměstnaných, kde ve 4. čtvrtletí roku 2016 představovala s 781,2 tisíce pracovníky 15,1 % všech zaměstnaných.

Nejčastěji požadovanými profesními skupinami v rámci páté klasifikační třídy byly:

522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod. 34 %, tj. 932 případů

512 Kuchaři, pomocní kuchaři 18,4 %, tj. 503 případů

513 Číšníci, servírky a barmani 17,4 %, tj. 476 případů

541 Pracovníci ochrany a ostrahy 11,5 %, tj. 314 případů

523 Pokladníci a prodavači vstupenek a jízdenek 5,3 %, tj. 144 případů

Pracovníci spadající do klasifikační třídy 6 – Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství byli s 0,4 % (tedy 48 případy) nejméně poptávanou klasifikační třídou v inzertní nabídce zaměstnání. Do této klasifikační třídy spadají především zahradníci, floristé, pěstitelé, chovatelé zvířat, lesníci, farmáři apod. Velmi nízká poptávka po těchto profesích jde ruku v ruce s nejnižším podílem pracovníků této klasifikační třídy v rámci struktury zaměstnaných. Ve 4. čtvrtletí roku 2016 bylo v této třídě zaměstnáno 75,4 tisíce (tedy 1,5 %) pracovníků. Nejčastěji požadovanou profesní skupinou v rámci šesté klasifikační třídy byla 611 Zahradníci a pěstitelé, která představovala 68,8 % inzerátů (tj. 33 případů).

Pracovníci spadající do klasifikační třídy 7 – Řemeslníci a opraváři byli žádáni v 9,2 % inzerátů (tedy v 1 050 případech). Do této klasifikační třídy spadají řemeslníci stavební výroby a dokončování staveb, malíři, lakýrníci, kovodělníci, strojírenští dělníci, pracovníci uměleckých řemesel, pracovníci polygrafie, elektrotechnici, zpracovatelé potravin, zpracovatelé dřeva, výrobci oděvů apod. Navzdory relativně nízké poptávce představovaly profese spadající do této klasifikační třídy s 869 tisíci (tj. 16,8 %) pracovníky jednu z největších skupin v rámci struktury zaměstnaných ve 4. čtvrtletí 2016.

Nejčastěji požadovanými profesními skupinami v rámci sedmé klasifikační třídy byly:

722 Kováři, nástrojáři, obráběči apod. 21,9 %, tj. 230 případů

723 Mechanici a opraváři strojů a zařízení 18,7 %, tj. 196 případů

741 Montéři, mechanici a opraváři elektrických zařízení 16,4 %, tj. 172 případů

751 Výrobci a zpracovatelé potravin 8,5 %, tj. 89 případů

721 Slévači, svářeči, práce s plechem apod. 7,7 %, tj. 81 případů

711 Pracovníci hlavní stavební výroby 6,6 %, tj. 69 případů

Pracovníci spadající do klasifikační třídy 8 – Obsluha strojů a zařízení, montéři byli poptáváni v 14,3 % inzerátů (tedy v 1 627 případech). Skupina profesí spadajících do této klasifikační třídy byla třetí nejvyhledávanější v inzertní nabídce zaměstnání. Srovnatelný podíl jako v rámci inzertní nabídky vyčerpává tato klasifikační třída i z hlediska struktury zaměstnaných. Ve 4. čtvrtletí 2016 představovala tato klasifikační třída 13,8 % zaměstnaných (tj. 713,8 tisíce pracovníků).

Do této klasifikační třídy spadají profese:

812 Obsluha zařízení na zpracování kovů a jiných materiálů 38,4 %, tj. 624 případů

834 Obsluha pojízdných zařízení 29,2 %, tj. 475 případů

833 Řidiči nákladních automobilů 18,4 %, tj. 299 případů

832 Řidiči osobních automobilů 10 %, tj. 163 případů

821 Montážní dělníci 3,1 %, tj. 50 případů

831 Strojvedoucí 0,2 %, tj. 4 případy

813 Obsluha strojů na výrobky z plastu 0,1 %, tj. 2 případy

Pracovníci spadající do klasifikační třídy 9 – Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci představují pomocné pracovníky ve výrobě, dopravě, skladování a přípravě jídla, pracovníky s odpady, uklízeče apod. Navzdory nižšímu zastoupení v rámci struktury zaměstnaných, kde představuje s 285,6 tisíce pracovníky přibližně 6 %, byla tato třída v inzertní nabídce s 1 109 případy výskytu (tj. 9,7 % inzerátů) pátou nejžádanější.

Nejčastěji požadovanými profesními skupinami v rámci sedmé klasifikační třídy byly:

911 Uklízeči a pomocníci 29,3 %, tj. 325 případů

933 Pomocní pracovníci v dopravě a skladování 16,4 %, tj. 182 případů

962 Ostatní pomocní pracovníci 13,4 %, tj. 149 případů

941 Pomocní pracovníci při přípravě jídla 12,9 %, tj. 143 případů

Brigádníci 12,6 %, tj. 140 případů

932 Pomocní pracovníci ve výrobě 7,7 %, tj. 85 případů

Z výše uvedených zjištění vyplývá, že v inzertní nabídce byly v **největší míře poptávány** profese spadající do klasifikační třídy 5 – **Pracovníci ve službách a prodeji**. Dalšími velmi často poptávanými byly profese spadající do klasifikační třídy 3 – **Techničtí a odborní pracovníci** a profese spadající do klasifikační třídy 8 – **Obsluha strojů a zařízení**. Naopak **nejméně poptávané** byly profese spadající do klasifikační třídy 6 – **Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství**.

Největší rozdíly mezi strukturou zaměstnaných na trhu práce a profesemi poptávanými v inzertní nabídce zaměstnání jsou u profesí spadajících do **deváté klasifikační třídy** (pomocní a nekvalifikovaní pracovníci), **druhé klasifikační třídy** (specialisté), **sedmé klasifikační třídy** (řemeslníci a opraváři) a **páté klasifikační třídy** (pracovníci ve službách a prodeji).

V případě druhé a sedmé klasifikační třídy podíl zaměstnaných na trhu práce výrazně převyšuje podíl inzerátů poptávajících profese spadající do těchto tříd a v případě páté a deváté klasifikační třídy je tomu přesně naopak.

Na druhé straně, v případě profesí spadajících do **první klasifikační třídy** (zákonodárci a řídicí pracovníci), **třetí klasifikační třídy** (techničtí a odborní pracovníci) a **osmé klasifikační třídy** (obsluha strojů a zařízení) je podíl zaměstnaných na trhu práce a poptávaných profesí v inzertní nabídce vyrovnaný.

V tabulce 4.2 jsou uvedeny ty profesní třídy, jejichž podíl dosahuje alespoň 1,5 % na celkovém množství inzerátů. Do této skupiny spadá 21 profesních tříd, které zahrnují 68 % všech inzerátů v denním tisku a na internetu.

K nejčetnějším profesím, které byly poptávány v inzertní nabídce zaměstnání v denním tisku a na internetu, patřili **provozovatelé prodejen, prodavači apod.**, zastoupení v 8,2 % inzerátů (tj. 932 případů).

Dále byli v inzertní nabídce ve velké míře zastoupeni také **pracovníci obsluhy zařízení na zpracování kovů a jiných materiálů**, kteří se objevili v 5,5 % inzerátů (tj. 624 případů).

V necelých pěti procentech inzerátů byli poptáváni také **technici ve fyzikálních a průmyslových oborech** (4,8 % všech inzerátů, tj. 551 případů), **pracovníci informačních služeb** (4,7 % všech inzerátů, tj. 530 případů).

Ve 4,4 % inzerátů (tj. 503 případů) byli dále poptáváni **kuchaři či pomocní kuchaři**, ve 4,3 % inzerátů (tj. 493 případů) byli poptáváni **odborníci v pojišťovnictví, obchodní zástupci, nákupčí a makléři** a ve 4,2 % všech inzerátů byli poptáváni **číšníci, servírky a barmani** či **pracovníci obsluhy pojízdných zařízení**.

Tabulka 4.2 Přehled nejčetnějších profesních tříd CZ-ISCO v inzertní nabídce zaměstnání v roce 2016

Profesní třída CZ-ISCO	Počet	Podíl ze všech inzerátů (%)	Kumulativní podíl (%)
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	932	8,2%	8%
812 Obsluha zařízení na zpracování kovů a jiných materiálů	624	5,5%	14%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	551	4,8%	19%
422 Pracovníci informačních služeb	530	4,7%	23%
512 Kuchaři, pomocní kuchaři	503	4,4%	28%
332 Odborníci v pojišťovnictví, obch. zástupci, nákupčí a makléři	493	4,3%	32%
513 Číšníci, servírky a barmani	476	4,2%	36%
834 Obsluha pojízdných zařízení	475	4,2%	40%
412 Asistentky a sekretářky	442	3,9%	44%
911 Uklízeči a pomocníci	325	2,9%	47%
541 Pracovníci ochrany a ostrahy	314	2,8%	50%
833 Řidiči nákladních automobilů	299	2,6%	52%
331 Odborníci v ekonomické a finanční oblasti	267	2,3%	55%
722 Kováři, nástrojaři, obráběči apod.	230	2,0%	57%
432 Úředníci v logistice a dopravě	199	1,7%	58%
723 Mechanici a opraváři strojů a zařízení	196	1,7%	60%
130 Řídicí pracovník v oblasti výroby	194	1,7%	62%
120 Řídicí pracovník v oblasti správy	182	1,6%	64%
933 Pomocní pracovníci v dopravě a skladování	182	1,6%	65%
741 Montéři, mechanici a opraváři elektrických zařízení	172	1,5%	67%
241 Specialisté v oblasti financí	168	1,5%	68%

Z hlediska zdroje inzerátů nabízejících zaměstnání byla struktura nejčetněji zastoupených profesí na internetu a v denním tisku mírně odlišná. V rámci **nabídky zaměstnání na internetu** byli nejčastěji poptáváni **provozovatelé prodejen, prodavači apod.**, kteří se objevili v 10,1 % inzerátů, tedy v 805 případech, dalšími častěji poptávanými skupinami profesí byli pracovníci **obsluhy zařízení na zpracování kovů a jiných materiálů** (6,4 % inzerátů, tedy 508 případů) a **technici ve fyzikálních a průmyslových oborech** (6,1 % inzerátů, tj. 487 případů) a další požadavky byly směřovány především k **odborníkům v pojišťovnictví, obchodním zástupcům, nákupčím a makléřům** (5,6 % inzerátů, tj. 451 případů) a dále také k **pracovníkům informačních služeb** (5,5 % inzerátů, tedy 442 případů).

V **nabídce zaměstnání v denním tisku** byli poptáváni především **kuchaři či pomocní kuchaři**, na které se objevil požadavek v 11,6 % inzerátů (tj. 393 případů), téměř v deseti procentech inzerátů z denního tisku (9,9 % inzerátů, tj. 336 případů) pak byli poptáváni **číšníci, servírky a barmani** a necelých sedm procent inzerátů (6,8 %, tj. 231 případů) poptávalo **pracovníky ochrany a ostrahy**. Vzhledem k odlišnému charakteru nejčastěji poptávaných profesí byli v denním tisku výrazněji zastoupeni také **řidiči nákladních automobilů** (6,3 % inzerátů, tj. 214 případů) a **uklízeči a pomocníci** (5,8 % inzerátů, tj. 195 případů).

4.3 Odvětvová struktura nabízených pozic

Z celkových 11 388 inzerátů nabízejících zaměstnání bylo odvětví, v němž společnost působí, uvedeno v 6 606 případech (tj. v 58 % inzerátů). Odvětví inzerující firmy bylo uváděno primárně v inzerátech na internetu (v 75,2 % případů). V rámci inzerce v tisku bylo odvětví inzerující firmy uvedeno pouze v 17,5 % případů.

V největší míře inzerát podávaly firmy zaměřené na **obchod, opravu motorových vozidel a spotřebního zboží**, které tvořily 13,4 % (tj. 1 523 případů) všech inzerátů. Druhým nejčastěji se vyskytujícím odvětvím, které tvořilo 8,3 % (tj. 947 případů) všech inzerátů, byla **doprava, skladování, pošta a telekomunikace**. Následuje oblast **pohostinství a ubytování**, která byla uvedena v 7,1 % (tj. v 811 případech) všech inzerátů.

Další odvětví inzerujících firem byla zastoupena pouze v menší míře. **Strojírenství** se objevovalo ve 3,9 % všech inzerátů (tj. ve 444 případech) a ve 3,5 % všech inzerátů (tj. v 396 případech) se objevovaly **ostatní veřejné, sociální a osobní služby**. V 3,1 % všech inzerátů (tj. 350 případech) inzerovaly společnosti zaměřené na oblast **peněžnictví a pojišťovnictví** a v 3 % všech inzerátů (tj. v 339 případech) společnosti působící v **automobilovém průmyslu**.

Pořadí jednotlivých odvětví v rámci **inzertní nabídky zaměstnání na internetu** je vzhledem k velkému množství inzerátů z internetu obdobné jako v případě inzertní nabídky jako celku. Na druhou stranu lze pozorovat výraznější rozdíly v případě **inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku**, kde bylo odvětví inzerující firmy uvedeno u pouhých 17,5 % inzerátů.

V rámci **inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku** bylo jako odvětví inzerující firmy primárně uváděno **pohostin-**

4. Analýza inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku a na internetu – 2016

ství a ubytování. To bylo uvedeno v 10,4 % všech inzerátů z denního tisku a v 59,3 % inzerátů z denního tisku, kde bylo uvedeno odvětví firmy. V denním tisku byly dále významnějšími zaměřenými firmami také **bezpečnostní služba** a **školství**.

Tabulka 4.3 Odvětví ekonomické činnosti firem inzerujících v denním tisku a na internetu

Odvětví firmy	Celkem		Internet		Tisk	
	N	%	N	%	N	%
Neuvedeno	4782	42,0%	1986	24,8%	2796	82,5%
Obchod, opr. motor. vozidel a spotřebního zboží	1523	13,4%	1522	19,0%	1	0,0%
Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	947	8,3%	934	11,7%	13	0,4%
Pohostinství a ubytování	811	7,1%	460	5,8%	351	10,4%
Strojírenství	444	3,9%	444	5,6%	-	-
Ost. veřejné, sociální a osobní služby	396	3,5%	395	4,9%	1	0,0%
Peněžnictví a pojišťovnictví	350	3,1%	350	4,4%	-	-
Automobilový průmysl	339	3,0%	323	4,0%	16	0,5%
Zpracovatelský průmysl	219	1,9%	219	2,7%	-	-
IT, software, internet, atp.	213	1,9%	213	2,7%	-	-
Zdravotnictví, farmacie, vet. činnosti	193	1,7%	152	1,9%	41	1,2%
Stavebnictví	166	1,5%	162	2,0%	4	0,1%
Školství	152	1,3%	86	1,1%	66	1,9%
Elektrotechnika	151	1,3%	150	1,9%	1	0,0%
Nemovitosti, pronáj. služeb pro podniky, výzkum a vývoj	134	1,2%	134	1,7%	-	-
Bezpečnostní služba	112	1,0%	39	0,5%	73	2,2%

Zaměříme-li se na hledisko hlavních klasifikačních tříd, zjistíme, že v rámci klasifikační třídy 1 – **Zákonodárci a řídicí pracovníci** představovala nejčastěji uváděná odvětví **obchod, oprava motorových vozidel a spotřebního zboží** (21 % inzerátů), **peněžnictví a pojišťovnictví** (7 % inzerátů), **doprava, skladování, pošty a telekomunikace** (5 % inzerátů), **ostatní veřejné, sociální a osobní služby** (5 % inzerátů) a **strojírenství** (5 % inzerátů). Odvětví nebylo uvedeno v 26 % inzerátů.

V případě klasifikační třídy 2 – **Specialisté** nebylo odvětví uvedeno u jedné čtvrtiny inzerátů. Nejčastěji uváděnými odvětvími pak v rámci této třídy byla **IT, software a internet** (12 % inzerátů), **peněžnictví a pojišťovnictví** (též 12 % inzerátů) a **školství** (10 % inzerátů).

Pracovníky spadající do klasifikační třídy 3 – **Techničtí a odborní pracovníci** v největší míře poptávaly firmy zabývající se **obchodem, opravou motorových vozidel a spotřebního zboží** (11 % inzerátů), dále ve větší míře firmy působící v oblasti **ostatních veřejných, sociálních a osobních služeb** (6 % inzerátů) a **peněžnictví a pojišťovnictví** (též 6 % inzerátů). Odvětví nebylo uvedeno v 34 % inzerátů.

V rámci klasifikační třídy 4 – **Úředníci** bylo nejčastěji uváděným odvětvím firmy **doprava, skladování, pošty a telekomunikace** (27 % inzerátů). Další odvětví byla v rámci této třídy zastoupena ve výrazně menší míře. Jednalo se především o odvětví **obchod, oprava motorových vozidel a spotřebního zboží** (7 % inzerátů) a **peněžnictví a pojišťovnictví** (5 % inzerátů). Odvětví nebylo uvedeno v 35 % inzerátů.

Vzhledem k povaze profesí spadajících do klasifikační třídy 5 – **Pracovníci ve službách a prodeji** byla i odvětví firem, které pracovníky poptávaly, primárně zaměřená na služby a prodej. V 28 % inzerátů firmy jakožto odvětví své působnosti uvedly **obchod, oprava motorových vozidel a spotřebního zboží**. Dalším velmi často se vyskytujícím odvětvím pak bylo **pohostinství a ubytování** (19 % inzerátů). Odvětví inzerující firmy pak nebylo uvedeno ve 43 % inzerátů.

V rámci klasifikační třídy 6 – **Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství** bylo odvětví firmy uvedeno pouze u 37 % inzerátů, přičemž nejčastěji se objevoval **obchod, oprava motorových vozidel a spotřebního zboží** (21 % inzerátů) a **zemědělství, lesní hospodářství a rybolov** (8 % inzerátů).

V případě klasifikační třídy 7 – **Řemeslníci a opraváři** bylo nejčastěji uváděným odvětvím firem, které poptávaly zaměstnance, **strojírenství** (10 % inzerátů). Mezi další výrazněji zastoupená odvětví spadal **automobilový průmysl** (7 % inzerátů), **zpracovatelský průmysl, obchod, oprava motorových vozidel a spotřebního zboží** a **elektrotechnika** (vše shodně 4 % inzerátů). Odvětví nebylo uvedeno v 59 % inzerátů.

Pracovníky spadající do klasifikační třídy 8 – **Obsluha strojů a zařízení, montéři** v největší míře poptávaly firmy z oblasti **dopravy, skladování, pošty a telekomunikace** (15 % inzerátů), **strojírenství** (7 % inzerátů) a **obchodu, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží** (6 % inzerátů). Odvětví pak nebylo uvedeno v 58 % inzerátů.

V rámci klasifikační třídy 9 – **Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci** poptávaly zaměstnance nejvíce firmy zabývající se **dopravou, skladováním pošty a telekomunikacemi** (16 % inzerátů), **pohostinstvím a ubytováním** (14 % inzerátů) a **obchodem, opravou motorových vozidel a spotřebního zboží** (12 % inzerátů). Odvětví, ve kterém inzerující společnosti působí, nebylo uvedeno ve 44 % inzerátů.

Z hlediska jednotlivých profesních skupin v inzerátech, kde bylo uvedeno odvětví, byli nejčastěji poptáváni **provozovatelé prodejen, prodavači apod.** (třída 522), a to v 736 případech. Primárně byli tiito pracovníci poptáváni společnostmi z oblasti **obchodu, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží** (92 % případů).

Další nejhledanější profesní skupinou, která byla v inzerátech poptávána, byli **technici ve fyzikálních a průmyslových oborech** (třída 311), kteří byli uvedeni v 353 inzerátech s uvedeným odvětvím společnosti. Nejčastěji byla tato profesní skupina poptávána v inzerátech firem zabývajících se **strojírenstvím** (20 % inzerátů), **automobilovým průmyslem** (18 % inzerátů) a **stavebnictvím** (14 % inzerátů).

Třetí nejčastěji hledanou profesní skupinou byli **pracovníci informačních služeb** (třída 422), kteří byli poptáváni v 347 inzerátech s uvedeným odvětvím firmy. U této profesní skupiny převládalo zaměření společnosti na odvětví **dopravy, skladování, pošty a telekomunikace** (31 % inzerátů). Dále se pak společnosti, které pracovníky poptávaly, zaměřovaly na **pohostinství a ubytování** (15 % inzerátů), **obchod, oprava motorových vozidel a spotřebního zboží** (12 % inzerátů) a **peněžnictví a pojišťovnictví** (10 % inzerátů).

4.4 Regionální struktura nabízených pracovních míst

Z hlediska regionálního členění inzerátů nabízejících zaměstnání bylo zjišťováno, zda bylo v inzerátu nabízejícím zaměstnání uvedeno místo, kde měla být práce vykonávána, a to bez ohledu na to, v jaké regionální mutaci se v případě denního tisku inzerát vyskytoval. **Region případného pracoviště byl uveden v 94,1 % inzerátů.**

Pracovní místa byla nejčastěji nabízena v **hlavním městě Praha**, která byla jakožto region případného pracoviště uvedena v 38,3 % všech inzerátů (tj. 4 361 inzerátů). Dalším z tohoto hlediska významným regionem byl **Jihomoravský kraj**, který se v inzertní nabídce objevil v 10,8 % inzerátů, tj. v 1 230 případech. Ve větším množství inzerátů se také objevoval **Středočeský kraj**, který byl jako region pracoviště uveden v 9,3 % inzerátů, tj. v 1 063 případech.

Na druhé straně, nejmenší množství inzerátů bylo orientováno na **Karlovarský kraj** (1,3 %) a na země mimo Českou a Slovenskou republiku (1,1 %). Nabídku práce v zahraničí obsahovalo 126 inzerátů, přičemž nejčastěji byla nabízena práce v Itálii (56 inzerátů) a v Rakousku (31 inzerátů).

V **hlavním městě Praha, Libereckém, Karlovarském, Královéhradeckém** a do jisté míry také v **Jihočeském kraji** byly v největší míře poptávány profese spadající do klasifikační třídy 5 - **Pracovníci ve službách a prodeji**. Ve **Zlínském, Jihomoravském, Středočeském a Pardubickém kraji** byly nejčastěji poptávány profese spadající do klasifikační třídy 8 - **Pracovníci obsluhy strojů a zařízení**. V **Plzeňském, Moravskoslezském, Ústeckém a Olomouckém kraji** byly poptávány především profese spadající do klasifikační třídy 3 - **Techničtí a odborní pracovníci**. V **Kraji Vysočina** byly v největší míře poptávány profese spadající do klasifikační třídy 3 - **Techničtí a odborní pracovníci** a klasifikační třídy 8 - **Pracovníci obsluhy strojů a zařízení**.

V inzerátech nabízejících zaměstnání mimo Českou a Slovenskou republiku byly poptávány především profese spadající do klasifikační třídy 7 - **Řemeslníci a opraváři** a klasifikační třídy 8 - **Pracovníci obsluhy strojů a zařízení**.

Napříč všemi kraji se mezi prvními šesti nejčastěji poptávanými profesními skupinami umístili **provozovatelé prodejen a prodavači** (třída 522). Ve všech krajích s výjimkou hlavního města Praha se také mezi šest nejčastěji poptávaných profesních skupin zařadili **technici ve fyzikálních a průmyslových oborech** (třída 311). Ve většině krajů se pak mezi šest nejčastěji poptávaných profesních skupin zařadili **odborníci v pojišťovnictví, obchodní zástupci, nákupčí a makléři** (třída 332), **pracovníci obsluhy zařízení na zpracování kovů a jiných materiálů** (třída 812) a **pracovníci obsluhy pojízdných zařízení** (třída 834).

Odborníci v pojišťovnictví, obchodní zástupci, nákupčí a makléři se mezi šesti nejčastěji poptávanými profesními skupinami objevili ve Středočeském, Jihočeském, Plzeňském, Karlovarském, Ústeckém, Libereckém, Pardubickém, Olomouckém, Zlínském a Moravskoslezském kraji a v Kraji Vysočina.

Pracovníci obsluhy zařízení na zpracování kovů a jiných materiálů se mezi šesti nejčastěji poptávanými profesními skupinami objevili ve Středočeském, Jihočeském, Plzeňském, Ústeckém, Libereckém, Pardubickém, Jihomoravském, Olomouckém, Zlínském, Moravskoslezském kraji a v Kraji Vysočina.

Pracovníci obsluhy pojízdných zařízení se mezi šesti nejčastěji poptávanými profesními skupinami objevili ve Středočeském, Plzeňském, Ústeckém, Pardubickém, Jihomoravském, Olomouckém, Zlínském, Moravskoslezském kraji a v Kraji Vysočina.

V polovině krajů se pak mezi šesti nejčastěji poptávanými profesemi umístili **pracovníci informačních služeb** (třída

Tabulka 4.4 Regionální rozložení hlavních klasifikačních tříd CZ-ISCO poptávaných v inzertní nabídce zaměstnání

Kraj	1 Zákonodárci a řídicí pracovníci	2 Specialisté	3 Techničtí a odborní pracovníci	4 Úředníci	5 Pracovníci ve službách a prodeji	6 Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství	7 Řemeslníci a opraváři	8 Obsluha strojů a zařízení, montéři	9 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	Celkem	Počet
Praha	4,7%	8,3%	15,7%	12,5%	32,7%	0,3%	8,2%	9,4%	100%	4361	
Středočeský kraj	4,2%	6,6%	18,0%	12,6%	17,7%	0,7%	9,4%	21,0%	100%	1063	
Plzeňský kraj	6,8%	8,8%	21,4%	8,8%	19,4%	1,4%	10,0%	16,6%	100%	501	
Jihočeský kraj	5,2%	7,1%	24,3%	10,1%	24,8%	1,4%	6,5%	14,2%	100%	367	
Karlovarský kraj	7,3%	6,7%	25,3%	8,7%	33,3%	0,0%	0,7%	9,3%	100%	150	
Ústecký kraj	4,4%	7,2%	21,7%	11,7%	18,7%	0,0%	11,4%	17,3%	100%	428	
Liberecký kraj	4,8%	14,9%	18,1%	8,8%	24,5%	1,2%	7,2%	13,3%	100%	249	
Královéhradecký kraj	2,7%	6,1%	18,4%	9,9%	26,4%	0,0%	6,9%	8,4%	100%	523	
Pardubický kraj	4,0%	8,0%	14,9%	16,0%	10,2%	0,0%	13,5%	21,5%	100%	275	
Kraj Vysočina	3,4%	6,0%	23,0%	10,2%	14,5%	1,3%	10,6%	22,6%	100%	235	
Jihomoravský kraj	4,2%	9,4%	15,8%	16,3%	14,4%	0,2%	10,3%	18,0%	100%	1230	
Zlínský kraj	6,2%	6,5%	18,3%	10,5%	13,3%	0,3%	10,2%	23,8%	100%	323	
Olomoucký kraj	5,4%	11,4%	20,4%	13,9%	16,4%	0,4%	10,4%	12,9%	100%	280	
Moravskoslezský kraj	6,9%	9,2%	21,5%	13,3%	16,8%	0,2%	10,0%	14,4%	100%	578	
Česká republika	4,6%	8,0%	17,4%	12,2%	24,1%	0,4%	9,2%	14,3%	100%	10563	

Poznámka: V každém kraji jsou barevně označeny třídy zaměstnání s nejvyšším podílem inzerátů.

4. Analýza inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku a na internetu – 2016

422). Ti byli ve velké míře poptáváni především v Jihočeském, Ústeckém, Libereckém, Pardubickém, Jihomoravském a Moravskoslezském kraji.

Odlišná skladba nejčastěji poptávaných profesních sku-

pin byla v **hlavním městě Praha** a **Královéhradeckém a Karlovarském kraji**.

V **hlavním městě Praha** byli mimo nevíce poptávané **provozovatele prodejen a prodavače** (třída 522) dále ve

Tabulka 4.5 Nejčastěji poptávané profesní skupiny v inzertní nabídce zaměstnání v krajích ČR

Hlavní město Praha	
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	8,2%
513 Číšníci, servírky a barmani	7,1%
512 Kuchaři, pomocní kuchaři	6,9%
422 Pracovníci informačních služeb	5,7%
412 Asistentky a sekretářky	4,7%
541 Pracovníci ochrany a ostrahy	4,4%

Jihočeský kraj	
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	11,7%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	7,9%
332 Odborníci v poj., obch. zástupci, nákupčí a makléři	7,6%
812 Obsluha zařízení na zprac. kovů a jiných materiálů	6,5%
512 Kuchaři, pomocní kuchaři	5,2%
422 Pracovníci informačních služeb	3,5%

Karlovarský kraj	
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	18,7%
332 Odborníci v poj., obch. zástupci, nákupčí a makléři	8,7%
933 Pomocní pracovníci v dopravě a skladování	5,3%
130 Řídicí pracovníci v oblasti výroby	5,3%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	4,0%
331 Odborníci v ekonomické a finanční oblasti	4,0%
512 Kuchaři, pomocní kuchaři	4,0%

Liberecký kraj	
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	12,4%
812 Obsluha zařízení na zprac. kovů a jiných materiálů	6,4%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	6,0%
332 Odborníci v poj., obch. zástupci, nákupčí a makléři	4,8%
512 Kuchaři, pomocní kuchaři	4,8%
422 Pracovníci informačních služeb	4,8%

Pardubický kraj	
812 Obsluha zařízení na zprac. kovů a jiných materiálů	12,4%
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	6,2%
834 Obsluha pojezdových zařízení	5,8%
332 Odborníci v poj., obch. zástupci, nákupčí a makléři	5,5%
422 Pracovníci informačních služeb	5,5%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	5,1%

Jihomoravský kraj	
812 Obsluha zařízení na zprac. kovů a jiných materiálů	8,5%
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	7,1%
422 Pracovníci informačních služeb	6,0%
834 Obsluha pojezdových zařízení	5,6%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	5,0%
412 Asistentky a sekretářky	4,5%

Zlínský kraj	
812 Obsluha zařízení na zprac. kovů a jiných materiálů	13,0%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	6,5%
834 Obsluha pojezdových zařízení	6,2%
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	5,6%
332 Odborníci v poj., obch. zástupci, nákupčí a makléři	4,3%
722 Kováři, nástrojaři, obráběči apod.	4,3%

Středočeský kraj	
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	9,2%
834 Obsluha pojezdových zařízení	8,8%
812 Obsluha zařízení na zprac. kovů a jiných materiálů	8,5%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	5,9%
332 Odborníci v poj., obch. zástupci, nákupčí a makléři	4,6%
432 Úředníci v logistice a dopravě	4,2%

Plzeňský kraj	
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	9,6%
812 Obsluha zařízení na zprac. kovů a jiných materiálů	8,2%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	7,0%
332 Odborníci v poj., obch. zástupci, nákupčí a makléři	6,2%
722 Kováři, nástrojaři, obráběči apod.	4,8%
834 Obsluha pojezdových zařízení	4,2%

Ústecký kraj	
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	13,1%
812 Obsluha zařízení na zprac. kovů a jiných materiálů	11,4%
332 Odborníci v poj., obch. zástupci, nákupčí a makléři	7,2%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	6,8%
834 Obsluha pojezdových zařízení	4,7%
422 Pracovníci informačních služeb	4,2%

Královéhradecký kraj	
941 Pomocní pracovníci při přípravě jídla	11,1%
512 Kuchaři, pomocní kuchaři	9,9%
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	7,8%
911 Uklízeči a pomocníci	6,9%
513 Číšníci, servírky a barmani	6,1%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	4,8%

Kraj Vysočina	
812 Obsluha zařízení na zprac. kovů a jiných materiálů	14,0%
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	8,9%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	8,1%
332 Odborníci v poj., obch. zástupci, nákupčí a makléři	7,2%
834 Obsluha pojezdových zařízení	4,7%
962 Ostatní pomocní pracovníci	3,8%
331 Odborníci v ekonomické a finanční oblasti	3,8%

Olomoucký kraj	
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	9,3%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	8,6%
812 Obsluha zařízení na zprac. kovů a jiných materiálů	6,1%
412 Asistentky a sekretářky	5,7%
241 Specialisté v oblasti financí	5,0%
332 Odborníci v poj., obch. zástupci, nákupčí a makléři	4,6%
834 Obsluha pojezdových zařízení	4,6%

Moravskoslezský kraj	
332 Odborníci v poj., obch. zástupci, nákupčí a makléři	7,4%
812 Obsluha zařízení na zprac. kovů a jiných materiálů	7,1%
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod.	5,9%
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	5,5%
422 Pracovníci informačních služeb	4,7%
834 Obsluha pojezdových zařízení	4,7%

velké míře poptávání **číšníci, servírky a barmani** (třída 513), **kuchaři** (třída 512), **pracovníci informačních služeb** (třída 422), **asistentky a sekretáři** (třída 412) a **pracovníci ochrany a ostrahy** (třída 541).

V Karlovarském kraji byli mimo nejvíce poptávané **provozovatele prodejen a prodavače** (třída 522) dále ve větší míře zastoupeni **odborníci v pojišťovnictví, obchodní zástupci, nákupčí a makléři** (třída 332). Ve velké míře byli poptáváni také **pomocní pracovníci v dopravě a skladování** (třída 933), **řídící pracovníci v oblasti výroby** (třída 130), **technici ve fyzikálních a průmyslových oborech** (třída 311), **odborníci v ekonomické a finanční oblasti** (třída 331) a **kuchaři a pomocní kuchaři** (třída 512).

V Královéhradeckém kraji byli v největší míře poptávání **pomocní pracovníci při přípravě jídla** (třída 941), **kuchaři** (třída 512), **provozovatelé prodejen, prodavači apod.** (třída 522), **uklízeči a pomocníci** (třída 911), **číšníci, servírky a barmani** (třída 513) a **technici ve fyzikálních a průmyslových oborech** (třída 311).

4.5 Charakteristiky nabízených pracovních pozic

Vedle struktury profesí poptávaných v inzertní nabídce zaměstnání v denním tisku a na internetu byly zjišťovány také základní charakteristiky nabízených pracovních pozic. V rámci analýzy bylo u jednotlivých nabídek sledováno, zda se jedná o nabídku hlavního pracovního poměru, či různých forem vedlejšího pracovního poměru. Vzhledem k trendu využívání smluv na dobu určitou byla dále sledována také délka nabízeného pracovního poměru. Dále byla v inzertní nabídce zaměstnání sledována výše úvazku. Všechny tyto charakteristiky pak poskytují důležité informace o vývoji trhu práce v České republice a napomáhají k utváření jeho obrazu.

Druh pracovního poměru

V rámci **nabídky zaměstnání na internetu** byl druh pracovního poměru uveden u 84 % inzerátů, kdežto v rámci **nabídky zaměstnání v denním tisku** se objevil pouze v 31 % inzerátů.

Jednoznačně nejčastěji byla v inzerci nabízena práce na **hlavní pracovní poměr** (44 % všech inzerátů). Práce na **vedlejší pracovní poměr** (DPP či DPČ) nebo práce na živnostenský list byla nabízena ve 14 % všech inzerátů a **možnost volby mezi hlavním nebo vedlejším pracovním poměrem** pak v 10 % všech inzerátů. Pokud se podíváme na rozlišení mezi inzertní nabídkou na internetu a v denním tisku, tak byla v obou případech v největší míře nabízena práce na hlavní pracovní poměr. V případě internetové nabídky však tento podíl nad ostatními možnostmi výrazně převládá.

Tabulka 4.6 Druh pracovního poměru v třídění dle zdroje inzerátu

Druh pracovního poměru	Celkem		Internet		Tisk	
	N	%	N	%	N	%
HPP	5010	44%	4576	57%	434	13%
VPP (DPP/DPČ/Živnostenský list)	1573	14%	1318	16%	255	8%
HPP nebo VPP	1153	10%	807	10%	346	10%
Neuvedeno	3652	32%	1299	16%	2353	69%

Pokud se zaměříme na případy, kdy byl v inzerátu uveden druh pracovního poměru, můžeme pozorovat, že v rámci všech klasifikačních tříd s výjimkou třídy 9 – Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci **převažovaly nabídky práce na hlavní pracovní poměr**. Na druhé straně, v rámci **klasifikační třídy 9** výrazně převažovaly nabídky práce na **vedlejší pracovní poměr nebo práce na živnostenský list**. Inzeráty nabízející práci na vedlejší pracovní poměr se ve větší míře objevovaly také v případě **úřednických profesí** (klasifikační třída 4).

Profese, u kterých byla v největší míře uvedena práce na vedlejší pracovní poměr nebo na živnostenský list, byly (ve výčtu jsou uváděny ty profese, jež byly v inzertní nabídce zaměstnání poptávány minimálně v 50 inzerátech):

Brigádníci (N = 140) - 91 %

933 Pomocní pracovníci v dopravě a skladování (N = 182) - 66 %

441 Ostatní úředníci, vč. doručovatelů (N = 140) - 56 %

514 Kadeřníci, kosmetičky apod. (N = 66) - 50 %

235 Ostatní pedagogičtí pracovníci (N = 110) - 49 %

962 Ostatní pomocní pracovníci (N = 149) - 49 %

Z uvedeného vyplývá, že **práce na vedlejší pracovní poměr je nabízena především v pomocných a nekvalifikovaných profesích** (klasifikační třída 9) a do jisté míry také v případě **úředníků** (klasifikační třída 4). V případě úředníků byl vedlejší pracovní poměr nabízen především doručovatelům pošty, pracovníkům informačních služeb a asistentkám.

Na druhé straně, v nejmenší míře je práce na vedlejší pracovní poměr nabízena v případě vysoce kvalifikovaných profesí. Výjimku představují profese spadající mezi ostatní pedagogické pracovníky, v jejichž případě je práce na vedlejší pracovní poměr nabízena v relativně velké míře. V tomto případě se však jedná především o lektory či lektory jazyků, kteří se mohou věnovat práci na živnostenský list.

Typ smluvního vztahu

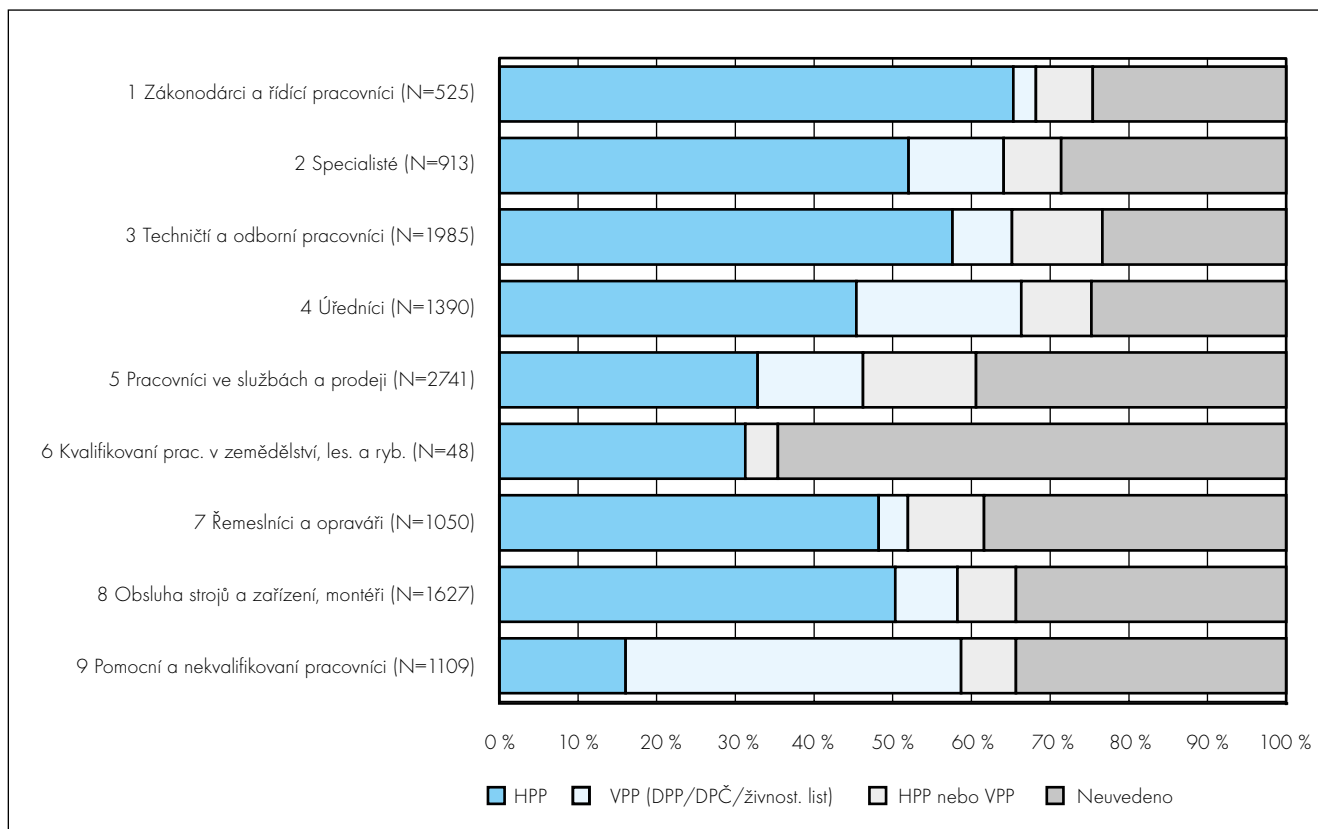
Další sledovanou charakteristikou nabízených pracovních pozic byl typ smluvního vztahu. V inzerátech bylo sledováno, zda se jedná o nabídku práce na dobu určitou, nebo na dobu neurčitou. Tento údaj byl uveden u méně než poloviny (43 %) zachycených inzerátů, přičemž stejně jako v případě druhu pracovního poměru byla i tato charakteristika pracovní pozice uváděna především v rámci inzertní nabídky zaměstnání na internetu.

V případě **inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku** byl typ smluvního vztahu specifikován pouze v 5 % případů, kdežto v případě **inzertní nabídky zaměstnání na internetu** byl typ smluvního vztahu specifikován ve více než polovině případů (59 %).

V případech, kde byl uveden typ smluvního vztahu, **lehce převažovaly nabídky práce na dobu neurčitou** (25 % všech inzerátů) **nad nabídkami práce na dobu určitou** (18 %).

Z hlediska hlavních klasifikačních tříd pak v případě, že

Obrázek 4.2 Druh pracovního poměru v třídění podle hlavních klasifikačních tříd CZ-ISCO

Tabulka 4.7 Typ smluvního vztahu v třídění podle zdroje inzerátu

Typ smluvního vztahu	Celkem		Internet		Tisk	
	N	%	N	%	N	%
Neuvedeno	6527	57%	3315	41%	3212	95%
Na dobu neurčitou	2817	25%	2734	34%	83	2%
Na dobu určitou	2044	18%	1951	24%	93	3%

514 Kadeřníci, kosmetiči apod. (N = 66) – 35 %
 421 Pokladníci a pracovníci v příbuzných oborech (N = 54) – 33 %
 235 Ostatní pedagogičtí pracovníci (N = 110) – 31 %
 933 Pomocní pracovníci v dopravě a skladování (N = 182) – 31 %

v inzerátu byla tato charakteristika uvedena, zpravidla také ve většině klasifikačních tříd převažovaly **nabídky práce na dobu neurčitou**. Nejvýrazněji převažovaly nabídky práce na dobu neurčitou nad nabídkami práce na dobu určitou v případě profesí spadajících do klasifikační třídy 6 – **Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství** a v případě profesí spadajících do klasifikační třídy 3 – **Techničtí a odborní pracovníci**.

Na druhé straně, v případě profesí spadajících mezi **pomocné a nekvalifikované pracovníky** (klasifikační třída 9) výrazně převažovaly nabídky práce na dobu určitou.

V případě profesí spadajících do klasifikační třídy 4 – **Úředníci**, klasifikační třídy 5 – **Pracovníci ve službách a prodeji** a klasifikační třídy 8 – **Pracovníci obsluhy strojů a zařízení** byl poměr mezi nabídkami práce na dobu určitou a na dobu neurčitou relativně vyrovnaný.

Profese, u kterých byla v **největší míře nabízena práce na dobu určitou**, byly (ve výčtu jsou uváděny ty profese, jež byly v inzertní nabídce zaměstnání poptávány minimálně v 50 inzerátech):

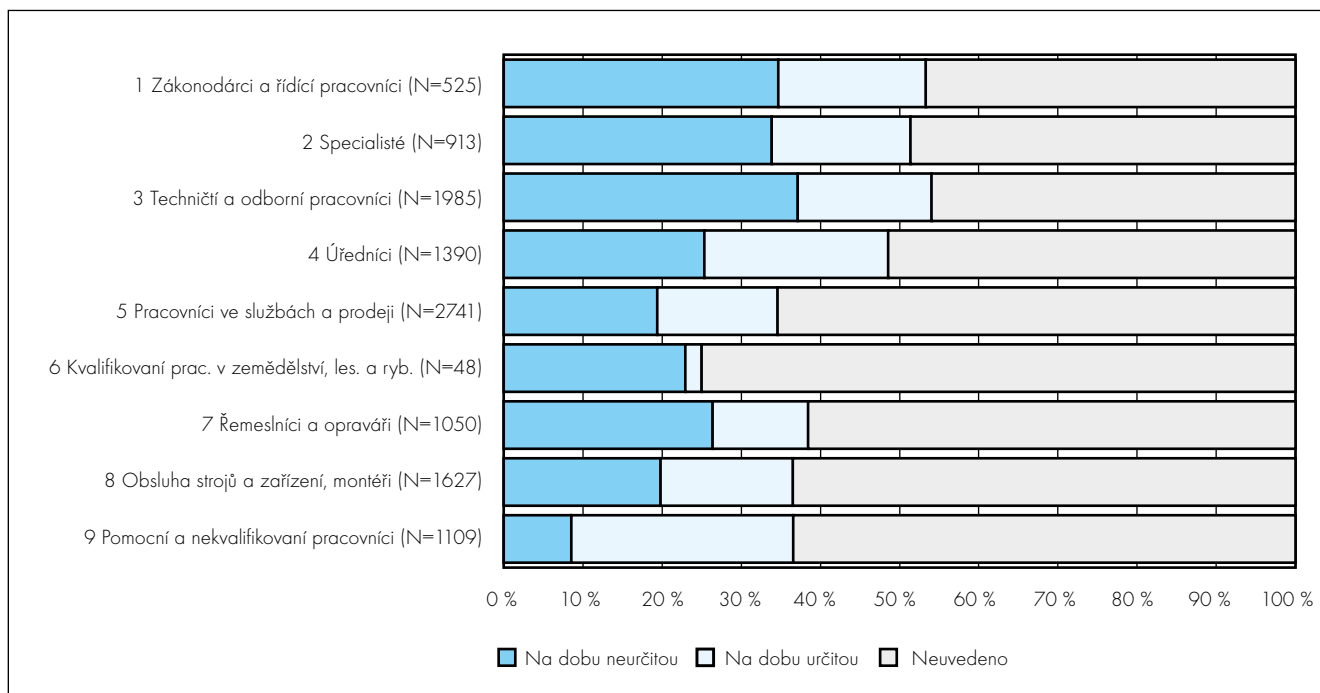
Brigádníci (N = 140) – 54 %
 341 Odborní pracovníci v oblasti právní a sociální (N = 127) – 37 %

Z hlediska **druhu pracovního poměru** je patrné, že v případě práce na hlavní pracovní poměr byla v inzertní nabídce zaměstnání nabízena především práce na dobu neurčitou (44 % inzerátů) a ve výrazně menší míře pak také práce na dobu určitou (22 % inzerátů). V případě práce na vedlejší pracovní poměr či živnostenský list pak byla naopak nabízena zejména práce na dobu určitou (44 % inzerátů) a pouze okrajově také práce na dobu neurčitou (8 % inzerátů).

Data ukazují, že v případě profesí vyžadujících vyšší kvalifikaci se v **inzertní nabídce objevovala především nabídka práce na dobu neurčitou**. To může být dáno horší dostupností a menší zastupitelností vysoce kvalifikovaných pracovníků.

Na druhé straně, pracovní úvazek na dobu určitou byl nabízen především v případě pomocných a nekvalifikovaných profesí a velmi často také v souvislosti s prací na vedlejší pracovní poměr, která (jak je patrné v předchozí kapitole) je pro tuto profesní třídu charakteristická. Lze tedy předpokládat, že v rámci méně kvalifikovaných profesních tříd bude docházet k výraznější fluktuaci pracovníků.

Obrázek 4.3 Typ smluvního vztahu v třídění podle hlavních klasifikačních tříd CZ-ISCO

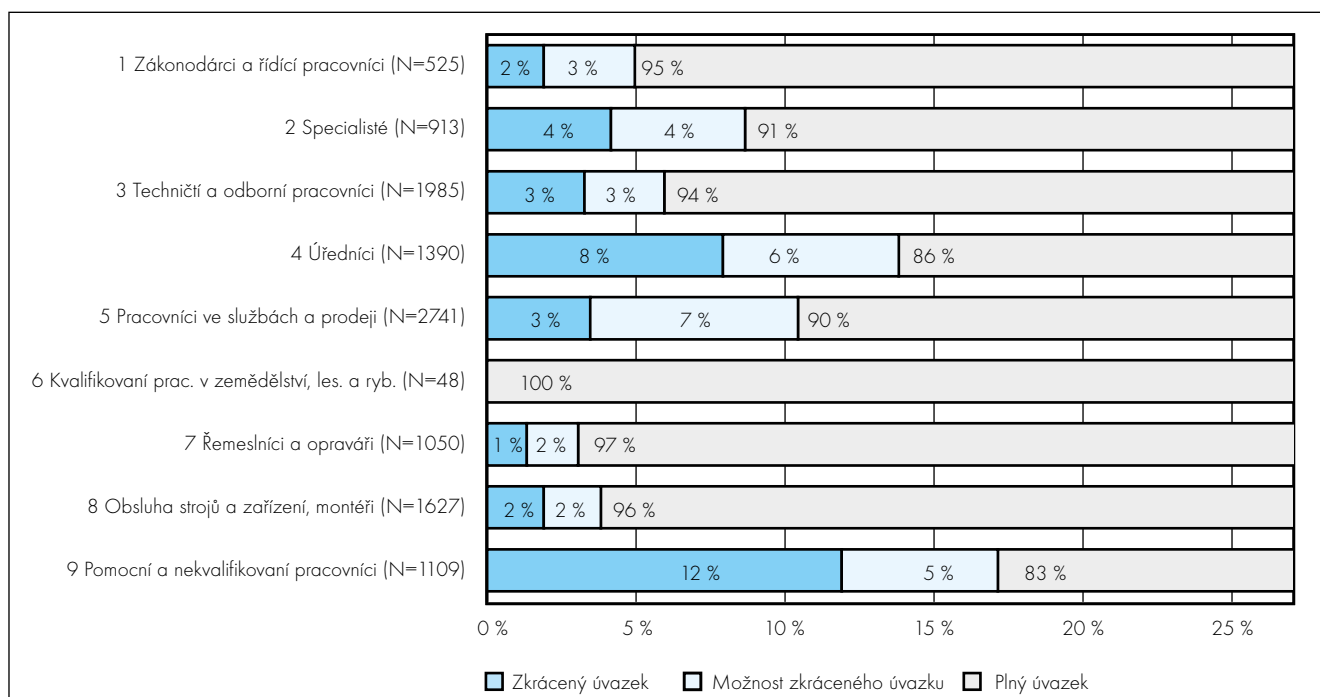
Výše úvazku

V rámci charakteristik nabízených pracovních pozic byla sledována také výše úvazku, tedy i možnost práce na zkrácený úvazek. Ta byla nabízena jak v inzerátech na internetu, tak v inzerátech v denním tisku. **Celkově byla práce na zkrácený úvazek nabízena ve 4,3 % inzerátů.** Stejně tomu bylo také v případě možnosti volby mezi plným a zkráceným úvazkem, přičemž tato nabídka se v mnohem větší míře objevovala v inzerátech na internetu.

Pokud v inzerátu nebyla uvedena výše úvazku, bylo předpokládáno, že zaměstnavatelé poptávají pracovníky na plný úvazek. Data tedy především ukazují míru, v jaké byla v inzerci explicitně nabízena práce na zkrácený úvazek.

Z pohledu hlavních klasifikačních tříd byla práce na zkrácený úvazek ve velké míře nabízena především u profesí spadajících do klasifikační třídy 9 – **Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci** a do klasifikační třídy 4 – **Úředníci**. Možnost volby mezi zkráceným a plným úvazkem pak byla nabízena především v přípa-

Obrázek 4.4 Výše nabízeného úvazku v třídění podle hlavních klasifikačních tříd CZ-ISCO

4. Analýza inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku a na internetu – 2016

dě profesí spadajících do klasifikační třídy 5 – **Pracovníci ve službách a prodeji** a klasifikační třídy 4 – **Úředníci**.

Profese, u kterých byla v **největší míře nabízena práce na zkrácený úvazek**, byly (ve výčtu jsou uváděny ty profese, jež byly v inzertní nabídce zaměstnání poptávány minimálně v 50 inzerátech):

421 Pokladníci a pracovníci v příbuzných oborech (N = 54) – 19 %

962 Ostatní pomocní pracovníci (N = 149) – 18 %

911 Uklízeči a pomocníci (N = 325) – 18 %

441 Ostatní úředníci, vč. doručovatelů (N = 140) – 16 %

235 Ostatní pedagogičtí pracovníci (N = 110) – 14 %

Brigádníci (N = 140) – 14 %

341 Odborní pracovníci v oblasti právní a sociální (N = 127) – 11 %

322 Zdravotní sestry (N = 88) – 10 %

412 Asistentky a sekretářky (N = 442) – 10 %

Profese, u kterých byla v **největší míře nabízena „možnost“ práce na zkrácený úvazek**, byly (ve výčtu jsou uváděny ty profese, jež byly v inzertní nabídce zaměstnání poptávány minimálně v 50 inzerátech):

522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod. (N = 932) – 13 %

933 Pomocní pracovníci v dopravě a skladování (N = 182) – 11 %

251 Analytici a vývojáři softwaru a aplikací (N = 117) – 9 %

341 Odborní pracovníci v oblasti právní a sociální (N = 127) – 9 %

422 Pracovníci informačních služeb (N = 530) – 9 %

4.6 Požadavky na vzdělání

Nosnou částí analýzy inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku a na internetu bylo sledování požadavků zaměstnavatelů na kvalifikaci a kompetence případných uchazečů o zaměstnání.

Požadovaná úroveň vzdělání

Jedním z významných znaků inzerátu bylo to, zda zadavatel uváděl požadovanou úroveň vzdělání. Požadovaný

stupeň vzdělání byl uveden v 59 % všech inzerátů (tj. v 6 703 případech). Jedná se tedy o významný faktor, na základě kterého jsou uchazeči o zaměstnání posuzováni. V rámci sběru dat bylo možné zaznamenat i případnou druhou alternativu požadovaného stupně vzdělání. Ta však byla uvedena pouze v 7 % inzerátů. V případech, kde byly v inzerátu uvedeny dvě varianty stupně vzdělání, byla na prvním místě zahrnuta vyšší ze dvou možností.

Těžiště zájmu o dosažený stupeň vzdělání spočívalo především v **inzeraci na internetu**. V té byl dosažený stupeň vzdělání uveden v **80 % inzerátů** (tj. v 6 375 případech), kdežto v rámci **inzerce v denním tisku** byl tento požadavek uveden pouze v **10 % inzerátů** (tj. v 328 případech).

Požadovaný stupeň vzdělání v **největší míře NEBYL uveden u profesí** (ve výčtu jsou uváděny ty profese, jež byly v inzertní nabídce zaměstnání poptávány minimálně v 50 inzerátech):

941 Pomocní pracovníci při přípravě jídla (N = 143) – 96 %
Brigádníci (N = 140) – 86 %

541 Pracovníci ochrany a ostrahy (N = 314) – 84 %

711 Pracovníci hlavní stavební výroby (N = 69) – 83 %

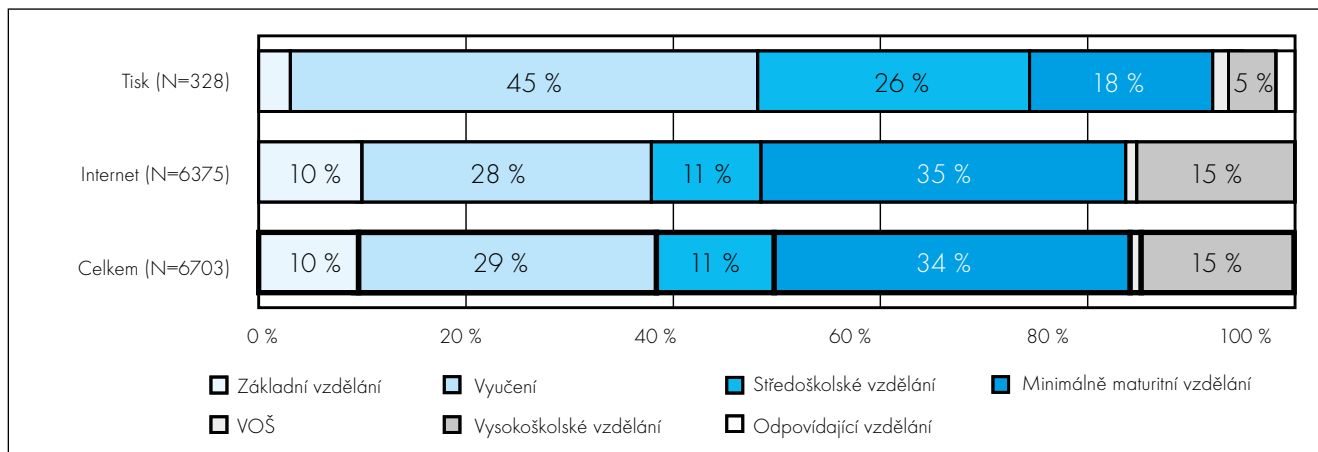
833 Řidiči nákladních automobilů (N = 299) – 81 %

911 Uklízeči a pomocníci (N = 352) – 80 %

Nejčastěji byl v inzertní nabídce zaměstnání uváděn požadavek na **minimálně maturitní vzdělání**. To bylo zaměstnavateli požadováno ve 34 % inzerátů, ve kterých byl uveden stupeň vzdělání. Druhým nejčastěji požadovaným stupněm vzdělání bylo **vyučení**, které bylo uvedeno ve 29 % inzerátů s požadavkem na dosažený stupeň vzdělání. V 15 % inzerátů byl dále uveden požadavek na **vysokoškolské vzdělání** a 11 % inzerátů obsahovalo požadavek na **středoškolské vzdělání**. V menší míře se také v inzeraci objevil požadavek na ukončenou základní školu (10 % inzerátů) a pouze marginálně požadavek na absolvování vyšší odborné školy (1 % inzerátů).

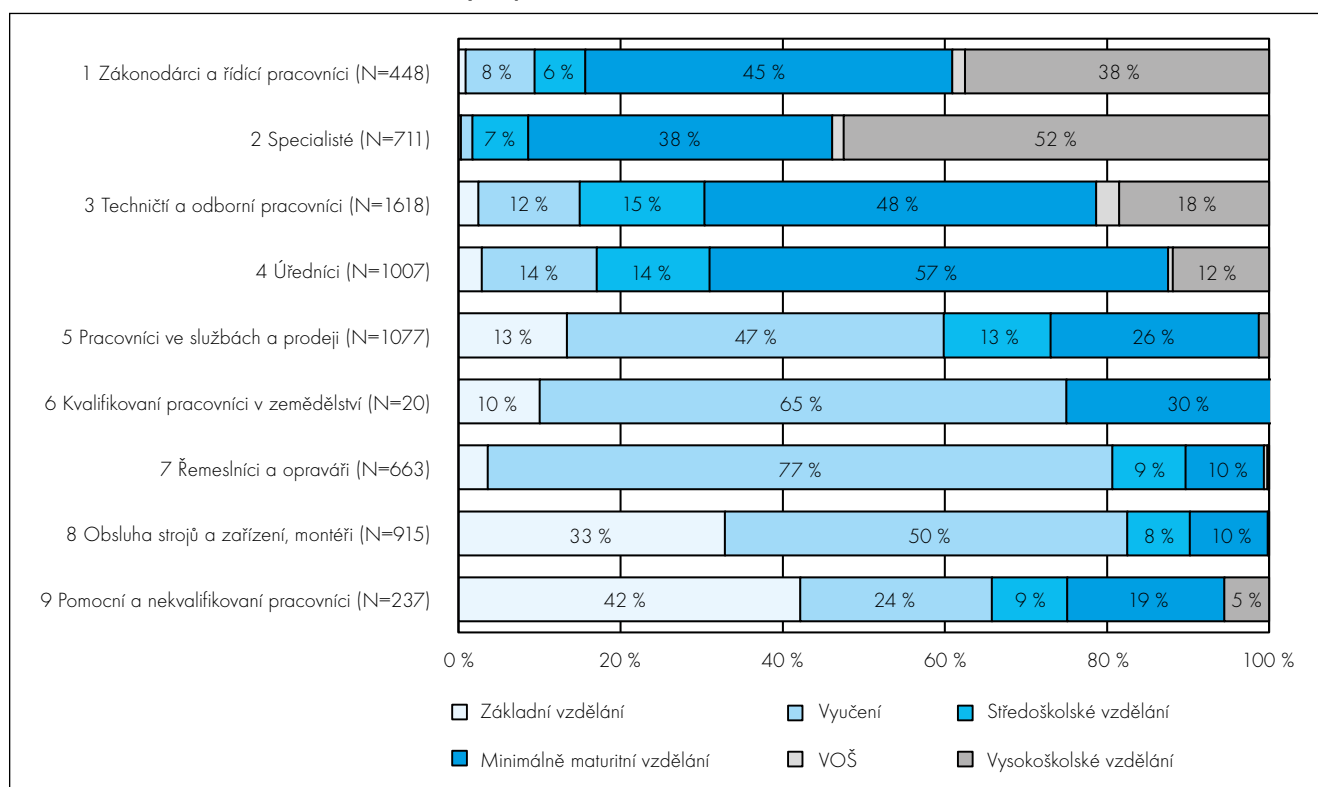
Z rozložení požadavků na dosažený stupeň vzdělání na internetu a v denním tisku je patrné, že v **denním tisku** byly poptávány profese vyžadující **nižší úroveň vzdělání** než

Obrázek 4.5 Požadovaný stupeň vzdělání v třídění dle zdroje inzerátu

Poznámka: Středoškolským vzděláním se zpravidla míní také vzdělání maturitní, pro potřeby analýzy však byly ponechány stejné kategorie, které byly přímo uvedeny v inzeraci.

Obrázek 4.6 Požadovaný stupeň vzdělání v třídění dle hlavních klasifikačních tříd CZ-ISCO

profese poptávané na internetu. V **denním tisku** byly v největší míře kladeny požadavky na **vyučení** (45 % inzerátů) či **středoškolské vzdělání** (26 %) potenciálních zaměstnanců, kdežto v inzerci na **internetu** byly v největší míře zastoupeny požadavky na **minimálně maturitní vzdělání** (35 %).

Zaměříme-li se na hledisko hlavních klasifikačních tříd, zjistíme, že v rámci klasifikační třídy 1 – **Zákodníci a řídicí pracovníci** bylo v největší míře požadováno **minimálně maturitní vzdělání** (45 % inzerátů) a dále **vysokoškolské vzdělání** (38 % inzerátů). V rámci této klasifikační třídy byl požadovaný stupeň vzdělání uveden u 85 % inzerátů.

V případě klasifikační třídy 2 – **Specialisté** byl požadovaný stupeň vzdělání uveden u 78 % inzerátů. V inzerátech, kde byl uveden požadovaný stupeň vzdělání, bylo v největší míře požadováno **vysokoškolské vzdělání** (52 % inzerátů) a dále pak **minimálně maturitní vzdělání** (38 % inzerátů).

U profesí spadajících do klasifikační třídy 3 – **Techničtí a odborní pracovníci** byl požadovaný stupeň vzdělání uveden u 82 % inzerátů. V rámci této klasifikační třídy bylo v inzerátech s uvedeným požadavkem na stupeň vzdělání požadováno především **maturitní vzdělání** (48 % inzerátů) a dále pak vzdělání **vysokoškolské** (18 % inzerátů) a **středoškolské** (15 % inzerátů). **Vyučení** bylo v rámci této klasifikační třídy požadováno ve 12 % inzerátů.

V rámci klasifikační třídy 4 – **Úředníci** byl požadovaný stupeň vzdělání uveden u 72 % inzerátů. V rámci této klasifikační třídy bylo stejně jako v případě třetí třídy v největší míře požadováno **minimálně maturitní vzdělání** (57 % inzerátů s uvedeným požadavkem na stupeň vzdělání). Dále se ve 14 % inzerátů objevil požadavek na **vyučení** či **středoškolské**

ské vzdělání a ve 12 % inzerátů se objevil požadavek na **vysokoškolské vzdělání**.

V rámci klasifikační třídy 5 – **Pracovníci ve službách a prodeji** byl požadovaný stupeň vzdělání uveden pouze u 39 % inzerátů. V rámci této klasifikační třídy byl v inzerátech s uvedeným požadavkem na stupeň vzdělání požadován především **výuční list** (47 % inzerátů) a v menší míře také **maturitní vzdělání** (26 % inzerátů). Shodně 13 % inzerátů poptávajících profese spadající do této třídy v požadavcích uvádělo **středoškolské** či **základní vzdělání**.

V rámci klasifikační třídy 6 – **Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství** byl požadovaný stupeň vzdělání uveden u 42 % inzerátů. V inzerátech, kde byl uveden požadovaný stupeň vzdělání, byl v největší míře požadován **výuční list** (65 % inzerátů) a stejně tomu tak bylo v případě klasifikační třídy 7 – **Řemeslníci a opraváři**, kde byl **výuční list** požadován v 77 % inzerátů. V rámci této třídy bylo dále ve větší míře požadováno také maturitní a středoškolské vzdělání. **Maturitní vzdělání** bylo požadováno v 10 % inzerátů a **středoškolské vzdělání** bylo požadováno v 9 % inzerátů. V rámci této klasifikační skupiny byl požadovaný stupeň vzdělání uveden u 63 % inzerátů.

V inzerátech poptávajících pracovníky spadající do klasifikační třídy 8 – **Obsluha strojů a zařízení, montéři** byl požadovaný stupeň vzdělání uveden u 56 % inzerátů. V inzerátech, kde byl uveden požadovaný stupeň vzdělání, byl v rámci této klasifikační třídy v největší míře požadován **výuční list** (50 % inzerátů) a dále také alespoň **základní vzdělání** (33 % inzerátů). **Maturitní vzdělání** bylo v rámci této klasifikační třídy požadováno v 10 % inzerátů.

4. Analýza inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku a na internetu – 2016

U profesí spadajících do klasifikační třídy 9 – **Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci** byl požadovaný stupeň vzdělání uveden pouze v 21 % inzerátů. V inzerátech, kde byl uveden požadovaný stupeň vzdělání, byli v největší míře poptáváni pracovníci se **základním vzděláním** (42 % inzerátů) a **výučním listem** (24 % inzerátů). V rámci této klasifikační třídy byli dále poptáváni také pracovníci s **maturitním** (19 % případů) či **středoškolským** (9 % případů) **vzděláním**. V 5 % případů byli v rámci této třídy poptáváni také pracovníci s **vysokoškolským vzděláním**, a to především do brigádnických či trainee pozic.

V následujících výčtech jsou uváděny ty profese, u nichž byl v inzerci uveden stupeň vzdělání minimálně v 50 inzerátech. Požadavek **na základní vzdělání** byl **nejčastěji uveden** v inzerátech poptávajících profese:

- 911 Uklízeči a pomocníci (N = 64) – 56 %
- 541 Pracovníci ochrany a ostrahy (N = 50) – 42 %
- 812 Obsluha zařízení na zpracování kovů a jiných materiálů (N = 453) – 41 %
- 833 Řidiči nákladních automobilů (N = 58) – 38 %

Alespoň **vyučení** bylo v největší míře požadováno u profesí:

- 512 Kuchaři, pomocní kuchaři (N = 117) – 91 %
- 751 Výrobci a zpracovatelé potravin (N = 52) – 90 %
- 721 Slévači, svářeči, práce s plechem apod. (N = 50) – 88 %
- 441 Ostatní úředníci, vč. doručovatelů (N = 96) – 83 %
- 723 Mechanici a opraváři strojů a zařízení (N = 129) – 82 %

Minimálně maturitní vzdělání bylo požadováno především u profesí:

- 421 Pokladníci a pracovníci v příbuzných oborech (N = 54) – 94 %
- 422 Pracovníci informačních služeb (N = 338) – 68 %
- 332 Odborníci v pojišťovnictví, obchodní zástupci, nákupčí a makléři (N = 413) – 59 %
- 331 Odborníci v ekonomické a finanční oblasti (N = 238) – 58 %
- 412 Asistentky a sekretářky (N = 341) – 57 %
- 130 Řídicí pracovník v oblasti výroby (N = 168) – 54 %

Vysokoškolské vzdělání bylo v největší míře požadováno u profesí:

- 214 Specialisté ve výrobě, stavebnictví apod. (N = 151) – 64 %
- 235 Ostatní pedagogičtí pracovníci (N = 50) – 64 %
- 120 Řídicí pracovníci v oblasti správy (N = 162) – 57 %
- 251 Analytici a vývojáři softwaru a aplikací (N = 85) – 49 %
- 252 Specialisté v oblasti databází a počítačových sítí (N = 61) – 48 %
- 241 Specialisté v oblasti financí (N = 137) – 39 %

Získané údaje ukazují na celkem očekávaný trend, **kdy jsou vyšší požadavky na vzdělání spojeny především s odbornými nebo řídicími profesemi**. Zatímco u vyšších klasifikačních tříd je požadováno především maturitní a vysokoškolské vzdělání, v případě tříd nižších je požadován především výuční list a v případě pomocných a nekvalifikovaných pracovních pozic jsou požadavky kladeny primárně na základní vzdělání.

Současně si můžeme povšimnout, že ačkoliv je u mnoha profesí požadováno buď vysokoškolské, nebo maturitní vzdělání, k prolínání požadavků na maturitní a nematuritní vzdělání dochází již pouze v menší míře. I v nabídce zaměstnání se tak potvrzuje trend, kdy získání maturity otevírá prostor jak pro lepší uplatnění na trhu práce, tak pro lepší finanční ohodnocení atd.

Požadovaný obor vzdělání

Se stupněm vzdělání uvedeným v inzerci do jisté míry souvisí i obor vzdělání. Ten byl uveden v 17 % inzerátů (tj. v 1 894 případech).

V těch inzerátech, ve kterých byl formulován požadavek na obor vzdělání, byly nejčastěji uváděny **technické obory** (ty byly uvedeny v 31 % inzerátů, tj. v 582 případech). Dalšími ve velké míře zastoupenými obory byly **elektrotechnika a elektronika** a **ekonomické obory**, které byly uvedeny shodně ve 14 % inzerátů. V deseti procentech inzerátů, ve kterých byl uveden obor vzdělání, bylo vyžadováno vzdělání ve **strojírenském oboru** (196 případů) a v pěti procentech inzerátů pak vzdělání ve **stavebnictví** (89 případů).

Tabulka 4.8 Požadovaný obor vzdělání v třídění podle zdroje inzerátu

Obor vzdělání	Celkem		Internet		Tisk	
	N	%	N	%	N	%
Technické obory	582	30,7%	565	32,3%	17	11,6%
Elektrotechnika a elektronika	274	14,5%	257	14,7%	17	11,6%
Ekonomické obory	261	13,8%	246	14,1%	15	10,3%
Strojírenství	196	10,3%	175	10,0%	21	14,4%
Stavebnictví	89	4,7%	87	5,0%	2	1,4%
Gastronomie, pohostinství, hotelnictví	75	4,0%	53	3,0%	22	15,1%
Společenské vědy	58	3,1%	33	1,9%	25	17,1%
Lékařské a farmaceutické vědy	56	3,0%	55	3,1%	1	0,7%
Učitelství	38	2,0%	32	1,8%	6	4,1%
V oboru	37	2,0%	25	1,4%	12	8,2%
Chemie	36	1,9%	34	1,9%	2	1,4%
Obchod	32	1,7%	32	1,8%	-	-
Informatika	30	1,6%	30	1,7%	-	-
Sociální služby	23	1,2%	23	1,3%	-	-
Zemědělství, lesnictví a zpracování dřeva	20	1,1%	14	0,8%	6	4,1%

Poznámka: V tabulce jsou uvedeny obory, které se v inzerátech vyskytly alespoň ve 20 případech.

Z hlediska hlavních klasifikačních tříd byl **technický obor** vzdělání poptáván především v rámci profesí spadajících do klasifikační třídy 3 – **Techničtí a odborní pracovníci**, která zahrnovala jednu třetinu inzerátů poptávajících pracovníky s technickým vzděláním, přičemž v největší míře se jednalo o techniky ve fyzikálních a průmyslových oborech. Pracovníci s technickým vzděláním byli ve větší míře poptáváni také u profesí spadajících do klasifikační třídy 2 – **Specialisté** (19 % inzerátů) a klasifikační třídy 7 – **Řemeslníci a opraváři** (18 % inzerátů).

V inzerátech, kde byl poptáván obor **elektrotechnika a elektronika**, byly zastoupeny především profese spadající do klasifikační třídy 3 – **Techničtí a odborní pracovníci**

(38 % inzerátů) a klasifikační třídy 7 - **Řemeslníci a opraváři** (36 % inzerátů).

Ve větším množství inzerátů bylo poptáváno také **ekonomické vzdělání** případných pracovníků. To vyžadovaly především profese spadající do klasifikační třídy 3 - **Techničtí a odborní pracovníci** (48 % inzerátů), přičemž se jednalo především o poptávku po účetních. Požadavek na ekonomické vzdělání se dále objevoval u profesí spadajících do klasifikační třídy 2 - **Specialisté** a klasifikační třídy 4 - **Úředníci** (shodně 21 % inzerátů).

Dalším ve větší míře poptávaným oborem vzdělání bylo **strojírenství**, které se v největší míře objevovalo u profesí spadajících do klasifikační třídy 7 - **Řemeslníci a opraváři** (39 % inzerátů), především pak u kovářů, nástrojařů, obráběčů. Vzdělání se strojírenským zaměřením bylo ve větší míře poptáváno také u profesí spadajících do klasifikační třídy 2 - **Specialisté** (25 % inzerátů), kde se objevovalo především u technologů a konstruktérů.

Stavebnictví bylo pátým nejčastěji poptávaným oborem vzdělání. Poptáváno bylo především u profesí spadajících do klasifikační třídy 3 - **Techničtí a odborní pracovníci** (63 % inzerátů), a to zejména u profesí stavebních techniků a stavbyvedoucích.

Ve výčtu skupin profesí jsou uváděny ty profese, u nichž byl v inzerci uveden obor vzdělání minimálně v 10 inzerátech. Z hlediska profesních skupin bylo **technické vzdělání** požadováno nejčastěji u profesí:

- 832 Řidiči osobních automobilů (N = 18) - 83 %
- 312 Mistři ve výrobě a stavebnictví (N = 23) - 83 %
- 713 Malíři, lakýrníci (N = 11) - 73 %
- 351 Technici IT (N = 23) - 61 %

Obor **elektrotechnika a elektronika** byl v největší míře požadován u profesí:

- 741 Montéři, mechanici a opraváři elektrických zařízení (N = 96) - 88 %
- 215 Specialisté v oblasti elektro apod. (N = 20) - 45 %
- 311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech (N = 274) - 32 %

Ekonomické obory byly v největší míře požadovány u profesí:

- 331 Odborníci v ekonomické a finanční oblasti (N = 106) - 86 %
- 241 Specialisté v oblasti financí (N = 50) - 84 %
- 412 Asistentky a sekretářky (N = 60) - 62 %

Vzdělání ve **strojírenském oboru** bylo v největší míře vyžadováno u profesí:

- 722 Kováři, nástrojaři, obráběči apod. (N = 96) - 47 %
- 721 Slévači, svářeči, práce s plechem apod. (N = 18) - 39 %
- 214 Specialisté ve výrobě, stavebnictví apod. (N = 128) - 34 %

Z hlediska **dosaženého stupně vzdělání** bylo v případě **technických oborů** požadováno především **vysokoškolské vzdělání** (29 % inzerátů), přičemž tento požadavek se objevoval především v případě specialistů ve výrobě, stavebnictví apod. Dále byl v technických oborech ve velké míře vyžadován také **výuční list** (27 % inzerátů) či **maturitní vzdělání** (25 % inzerátů).

V případě oboru **elektrotechnika a elektronika** byl vyžadován především **výuční list** (39 % inzerátů), přičemž tento požadavek se objevoval především v případě montérů, mechaniků a opravářů elektrických zařízení. **Maturitní vzdělání** pak bylo vyžadováno přibližně ve čtvrtině případů (26 % inzerátů) a požadavek na **vysokoškolské vzdělání** se objevil v 15 % inzerátů. To bylo vyžadováno především v případě techniků ve fyzikálních a průmyslových oborech.

V **ekonomických oborech** bylo požadováno především **vysokoškolské** (53 % inzerátů) nebo **maturitní** (29 % inzerátů) **vzdělání**, přičemž to se v největší míře objevovalo v případě účetních.

V oboru **strojírenství** byl vyžadován především **výuční list** (41 % inzerátů), a to především v profesích kovářů, nástrojařů, obráběčů apod., požadavek na **maturitní vzdělání** pak byl uveden přibližně ve čtvrtině (26 %) inzerátů.

V rámci oboru **stavebnictví** bylo vyžadováno především **vysokoškolské vzdělání** (39 % inzerátů), **maturitní vzdělání** bylo požadováno v 35 % inzerátů a **výuční list** ve 13 % inzerátů.

V případě požadovaného stupně vzdělání ukazují získané údaje na celkem očekávaný trend, kdy jsou **požadavky na obor vzdělání do velké míry dány profesí**, do které je pracovník poptáván.

Dále je patrné, že v souladu s velkou poptávkou po technických a odborných pracovnících bylo v inzertní nabídce zaměstnání v největší míře poptáváno buď obecně **technické vzdělání**, nebo příslušné obory (elektrotechnika a elektronika, strojírenství a stavebnictví) a dále také **ekonomické obory**.

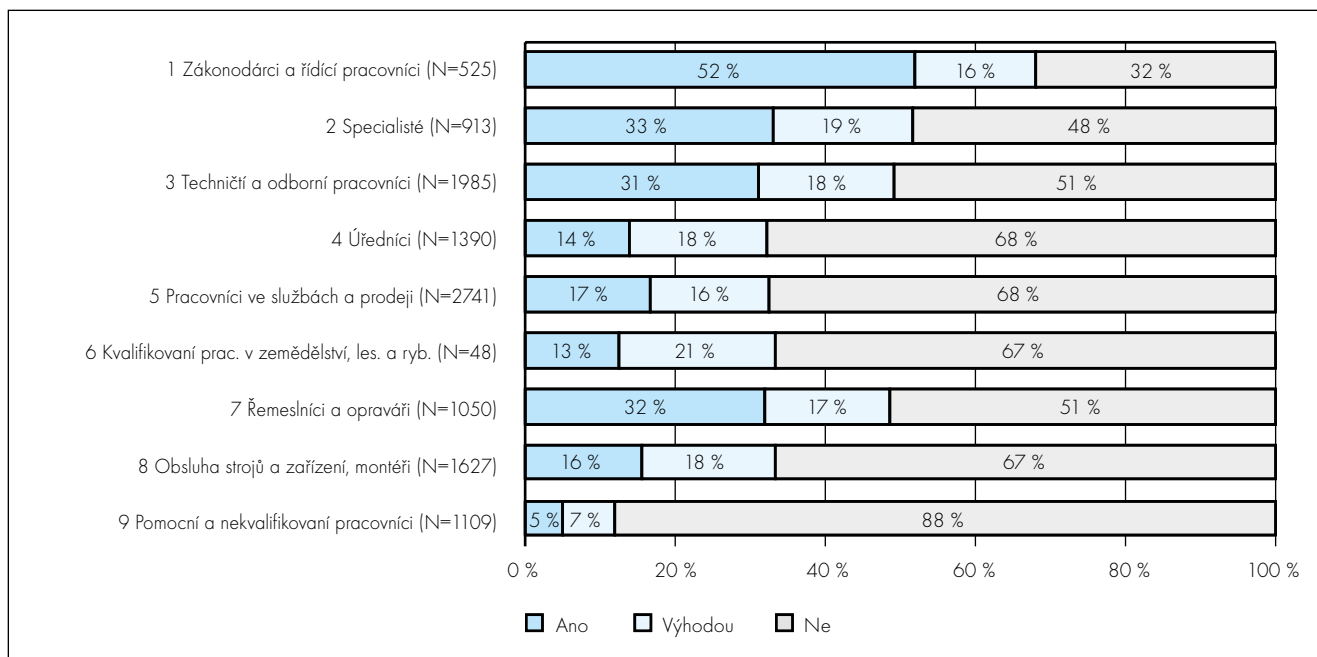
Zatímco v případě **stavebnictví a technických a ekonomických oborů** bylo v největší míře požadováno **vysokoškolské vzdělání**, v případě **strojírenství a elektrotechniky a elektroniky** byl v největší míře požadován **výuční list**.

4.7 Požadavky na praxi uchazečů

Požadavek na praxi uchazečů představuje specifický nárok zaměstnavatelů, který nesouvisí se znalostmi a dovednostmi, ale je závislý pouze na době, kterou uchazeč o zaměstnání strávil výkonem dané nebo alespoň podobné profese. **Požadavek na praxi pracovníků byl jednoznačně formulován ve 22 % inzerátů a v 16 % inzerátů by představoval v rámci případného přijímacího řízení výhodu.** Ve více než 60 % inzerátů nebyl formulován požadavek na praxi uchazečů o zaměstnání (konkrétně v 62 % inzerátů, což je 7 050 případů).

Z hlediska zdroje inzerátů byly požadavky na praxi uchazečů o pracovní místo výrazně častěji uváděny v případě inzertní nabídky zaměstnání na internetu. V rámci **inzertní nabídky zaměstnání na internetu** byl požadavek na praxi formulován v 26 % inzerátů, výhodu pak praxe představovala v 21 % inzerátů na internetu. V rámci **inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku** byl požadavek na praxi uveden v 12 % inzerátů a výhodu představovala v 5 % inzerátů.

Obrázek 4.7 Požadavky na praxi v třídění podle hlavních klasifikačních tříd CZ-ISCO

Ačkoliv byl požadavek na praxi uveden v relativně malém podílu inzerátů, jeho význam je značný. Dá se předpokládat, že mnoho zaměstnavatelů požadavek na praxi neuvádí, ale přihlíží k ní při přijímání pracovníka.

Zaměříme-li se na hledisko hlavních klasifikačních tříd, zjistíme, že v rámci klasifikační třídy 1 – **Zákonodárci a řídicí pracovníci** byl požadavek na praxi uchazečů uveden ve více než polovině případů a v dalších 16 % inzerátů pak praxe představovala výhodu ve výběrovém řízení.

V případě profesí spadajících do klasifikační třídy 2 – **Specialisté** byl požadavek na praxi uchazečů uveden v jedné třetině inzerátů, výhodu pak praxe představovala v 19 % inzerátů.

U profesí spadajících do klasifikační třídy 3 – **Techničtí a odborní pracovníci** byla praxe v inzerci požadována v 31 % inzerátů a výhodu představovala v 18 % případů.

V menší míře byl požadavek na praxi v oboru uváděn také u profesí spadajících do klasifikační třídy 4 – **Úředníci**. V rámci této klasifikační třídy byl požadavek na praxi uveden pouze ve 14 % případů a výhodu pak představovala v 18 % inzerátů.

Podobně tomu bylo také v případě profesí spadajících do klasifikační třídy 5 – **Pracovníci ve službách a prodeji**, kde byla praxe v oboru požadována v méně než pětině (17 %) inzerátů a výhodu představovala v 16 % případů.

U profesí spadajících do klasifikační třídy 6 – **Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství** představovala praxe spíše výhodu do přijímacího řízení. Jako výhoda byla praxe uvedena v 21 % inzerátů, kdežto požadavek na ni byl uveden pouze v 13 % případů.

Požadavek na praxi byl na druhé straně ve velké míře uváděn u profesí spadajících do klasifikační třídy 7 – **Řemeslníci a opraváři**. V rámci této klasifikační třídy byl požadavek na praxi uveden u téměř třetiny (32 %) inzerátů. U dalších 17 % inzerátů byla praxe uvedena jako výhoda.

V inzerátech poptávajících pracovníky spadající do klasifikační třídy 8 – **Obsluha strojů a zařízení, montéři** byl požadavek na praxi uveden v 16 % inzerátů, výhodu pak praxe představovala v 18 % případů.

U profesí spadajících do klasifikační třídy 9 – **Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci** byla praxe požadována v naprosto nejmenší míře, a to pouze u 5 % inzerátů, v dalších 7 % inzerátů představovala výhodu.

Z hlediska jednotlivých profesí byla **praxe požadována především v těchto případech:**

- 120 Řídicí pracovníci v oblasti správy (N = 182) – 55 %
- 140 Řídicí pracovníci v oblasti služeb (N = 149) – 52 %
- 130 Řídicí pracovníci v oblasti výroby (N = 194) – 49 %
- 312 Mistři ve výrobě a stavebnictví (N = 51) – 47 %
- 331 Odborníci v ekonomické a finanční oblasti (N = 267) – 46 %
- 214 Specialisté ve výrobě, stavebnictví apod. (N = 158) – 41 %

Požadavek na praxi se naopak **v nejmenší míře objevoval v profesích:**

- 932 Pomocní pracovníci ve výrobě (N = 85) – 93 %
- 541 Pracovníci ochrany a ostrahy (N = 314) – 92 %
- 941 Pomocní pracovníci při přípravě jídla (N = 143) – 90 %
- 441 Ostatní úředníci, vč. doručovatelů (N = 140) – 90 %
- Brigádníci (N = 140) – 90 %
- 933 Pomocní pracovníci v dopravě a skladování (N = 182) – 88 %

- Výhodu** praxe představovala především v profesích:
 - 522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod. (N = 932) – 30 %
 - 341 Odborní pracovníci v oblasti právní a sociální (N = 127) – 30 %
 - 214 Specialisté ve výrobě, stavebnictví apod. (N = 158) – 28 %

432 Úředníci v logistice a dopravě (N = 199) – 26 %
 523 Pokladníci a prodavači vstupenek a jízdenek (N = 144) – 24 %
 723 Mechanici a opraváři strojů a zařízení (N = 196) – 24 %
 V uvedených výčtech jsou uváděny ty profese, jež byly v inzerci poptávány minimálně v 50 inzertech.

Z dat lze tedy konstatovat, že **požadavek na praxi je vznášen především v případech řídicích nebo odborných profesí**. V největší míře se požadavek na praxi objevoval u profesí spadajících mezi zákonodávce a řídicí pracovníky a dále se objevoval u profesí spadajících mezi specialisty, řemeslníky a opraváře či technické a odborné pracovníky.

4.8 Další kvalifikační požadavky na uchazeče Jazykové znalosti

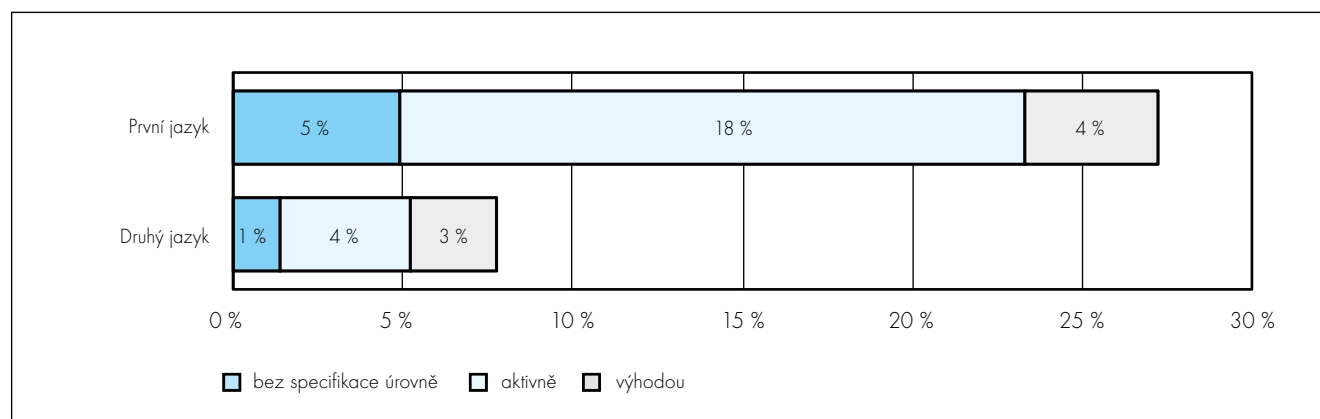
Znalost cizích jazyků patří mezi důležité aspekty, které mohou umožnit lepší uplatnění na trhu práce. Při sledování toho,

zda a v jaké míře byla znalost jazyků vyžadována v inzertní nabídce zaměstnání, byla analýza zaměřena na to, zda inzerenti v případě, že požadují znalost cizího jazyka, dávají přednost jeho aktivní znalosti, či zda je taková znalost spíše výhodou, která zvyšuje možnost získání daného zaměstnání.

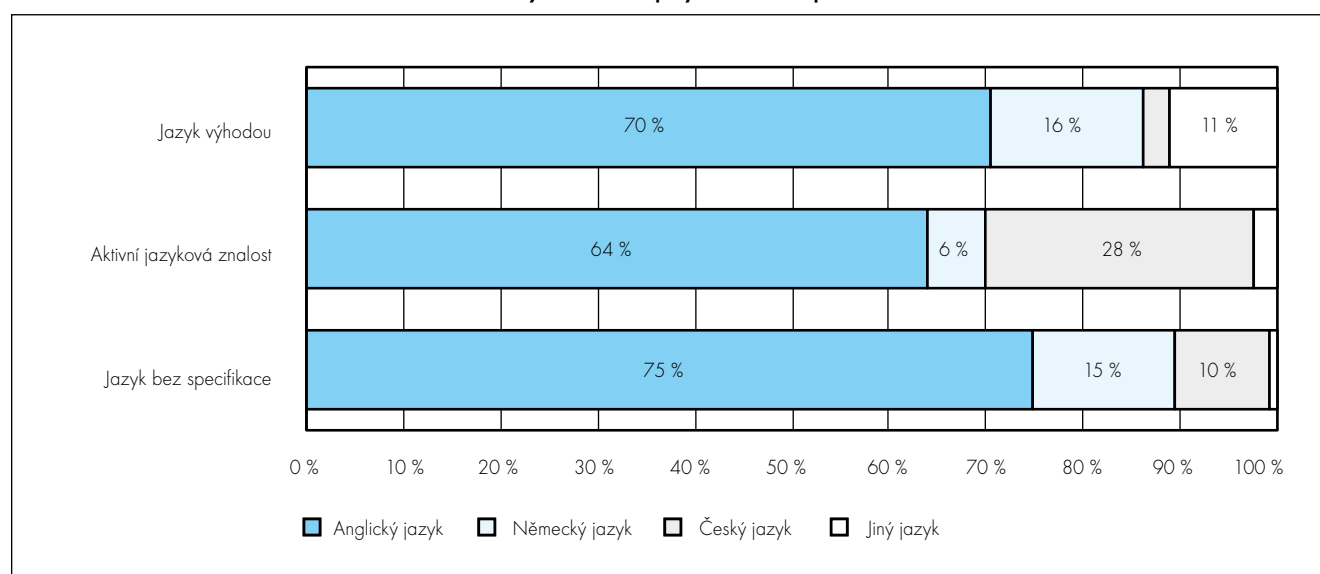
Z analýzy vyplývá, že **požadavek na znalost alespoň jednoho jazyka byl uveden téměř ve čtvrtině inzertů (23 %)**. Zaměstnavatelé přitom dávali přednost **aktivní znalosti cizího jazyka** (objevuje se v 18 % inzertů), přičemž v případě 4 % inzertů byla dokonce požadována aktivní znalost dvou jazyků. **Výhodou** pak představovala znalost alespoň jednoho jazyka ve **4 % případů** a znalost dvou jazyků ve 3 % inzertů. Zaměstnavatelé v inzertech uváděli také nutnost znalosti jazyka, aniž by specifikovali její požadovanou úroveň. **Znalost jazyka bez specifikace dosažené úrovně** byla požadována v **5 % inzertů**.

Jak ukazuje obrázek 4.9, v inzertech, kde byl uveden požadavek na znalost jazyka, byl v největší míře uváděn požadavek na znalost **anglického jazyka**, a to bez rozdílu v rámci specifikace úrovně znalostí.

Obrázek 4.8 Požadavky na jazykové znalosti v inzertní nabídce zaměstnání

Obrázek 4.9 Požadavky na znalost jazyka v třídění podle dosažené úrovně

4. Analýza inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku a na internetu – 2016

V rámci požadavků na znalost jazyka **bez specifikace úrovně** znalostí byl anglický jazyk uveden v 75 % inzerátů. Dále byl v 15 % inzerátů uveden německý jazyk a v 10 % také český jazyk.

V případě požadavků na **aktivní znalost jazyka** byl anglický jazyk uváděn v 64 % případů. Ve 28 % inzerátů pak byla vyžadována také aktivní znalost českého jazyka a v 6 % inzerátů se objevil požadavek na aktivní znalost německého jazyka.

I ve skupině požadavků, kde znalost jazyka působila jako **výhoda**, byl nejčastěji uváděn anglický jazyk (70 % inzerátů). Dále téměř v pětině (16 %) inzerátů jako výhoda působil také německý jazyk a v pouhých 3 % inzerátů se jako výhoda objevila znalost českého jazyka.

Zaměříme-li se na hledisko **hlavních klasifikačních tříd**, byl požadavek na znalost jazyka vznášen především v případě profesí spadajících do prvních čtyř klasifikačních tříd. Požadavek na aktivní znalost jazyka byl uveden v 43 % inzerátů vztahujících se k profesím spadajícím do klasifikační třídy 1 – **Zákonodárci a řídicí pracovníci** a v 8 % inzerátů představovala znalost alespoň jednoho jazyka výhodu.

V případě profesí spadajících do klasifikační třídy 2 – **Specialisté** byla aktivní znalost cizího jazyka požadována dokonce v polovině inzerátů a výhodu pak představovala, stejně jako v případě třídy 1, v 8 % případů.

U profesí spadajících do klasifikační třídy 3 – **Techničtí a odborní pracovníci** byl požadavek na aktivní znalost cizího jazyka uveden v 26 % inzerátů. Výhodu pak znalost jazyka představovala v 6 % inzerátů.

V případě klasifikační třídy 4 – **Úředníci** byl požadavek na aktivní znalost jazyka uveden ve více než třetině inzerátů (37 %).

Na druhou stranu v případě profesí spadajících do dalších klasifikačních tříd byl požadavek na aktivní znalost jazyka uváděn ve výrazně menší míře a objevoval se ve 2–8 % případů.

V inzerátech, kde byl uveden požadavek na **aktivní znalost jazyka**, byl u profesí spadajících do prvních pěti klasifikačních tříd vyžadován především anglický jazyk.

U profesí spadajících do klasifikační třídy 1 – **Zákonodárci a řídicí pracovníci** byl požadavek na aktivní znalost anglického jazyka uveden v 77 % inzerátů (tj. 173 případech). Dále byla ve větší míře požadována také aktivní znalost českého

jazyka (15 % inzerátů, tj. 33 případů) a aktivní znalost německého jazyka (6 % inzerátů, tj. 14 případů).

V případě profesí spadajících do klasifikační třídy 2 – **Specialisté** byl požadavek na anglický jazyk uveden také v 77 % inzerátů (ale vzhledem k vyššímu počtu inzerátů spadajících do této třídy se v tomto případě jednalo o 347 případů). Dále byla ve větší míře požadována také znalost českého (17 % inzerátů, tj. 78 případů) a německého jazyka (4 % inzerátů, tj. 19 případů).

Aktivní znalost anglického jazyka byla vyžadována také u profesí spadajících do klasifikační třídy 3 – **Techničtí a odborní pracovníci**, kde byl požadavek na anglický jazyk uveden v 67 % inzerátů (tj. v 344 případech). Dále byla ve větší míře požadována také znalost českého jazyka (23 % inzerátů, tj. 117 případů) a znalost německého jazyka (7 % inzerátů, tj. 37 případů).

V rámci klasifikační třídy 4 – **Úředníci** byl požadavek na anglický jazyk uveden v 62 % inzerátů (tj. v 321 případech). Dále byla ve větší míře požadována také znalost českého jazyka (28 % inzerátů, tj. 143 případů) a znalost německého jazyka (6 % inzerátů, tj. 33 případů).

V rámci klasifikační třídy 5 – **Pracovníci ve službách a prodeji** byl požadavek na anglický jazyk uveden v 56 % inzerátů (tj. ve 121 případech). Dále byla ve větší míře požadována také znalost českého jazyka (39 % inzerátů, tj. 86 případů) a německého jazyka (3 % inzerátů, tj. 7 případů).

V případě profesí spadajících do klasifikační třídy 7 – **Řemeslníci a opraváři** byla na rozdíl od prvních pěti klasifikačních tříd v největší míře požadována aktivní znalost českého jazyka (67 % inzerátů, tj. 34 případů). Dále byla ve větší míře požadována také znalost německého jazyka (18 % inzerátů, tj. 9 případů) a znalost anglického jazyka (16 % inzerátů, tj. 8 případů).

Stejně jako v případě profesí spadajících do sedmé klasifikační třídy byla i v případě profesí spadajících do klasifikační třídy 8 – **Obsluha strojů a zařízení, montéři** v největší míře požadována aktivní znalost českého jazyka (82 % inzerátů, tj. 54 případů).

Stejně tomu bylo také v případě profesí spadajících do klasifikační třídy 9 – **Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci**. V rámci té byla aktivní znalost českého jazyka požadována v 58 % inzerátů (tj. v 31 případech) a anglického jazyka v 36 % inzerátů (tj. v 19 případech).

Tabulka 4.9 Požadavky na jazykové znalosti v třídění podle hlavních klasifikačních tříd CZ-ISCO

Hlavní třídy ISCO-CZ	Jazykové znalosti											
	Jeden jazyk bez specifikace		Jeden jazyk aktivně		Jeden jazyk výhodou		Dva jazyky bez specifikace		Dva jazyky aktivně		Dva jazyky výhodou	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Zákonodárci a řídicí pracovníci (N=525)	18	3%	226	43%	44	8%	6	1%	37	7%	34	6%
2 Specialisté (N=913)	53	6%	453	50%	76	8%	17	2%	97	11%	57	6%
3 Techničtí a odborní pracovníci (N=1985)	129	6%	512	26%	129	6%	47	2%	100	5%	72	4%
4 Úředníci (N=1390)	95	7%	516	37%	81	6%	38	3%	150	11%	79	6%
5 Pracovníci ve službách a prodeji (N=2741)	158	6%	218	8%	71	3%	38	1%	38	1%	33	1%
6 Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství (N=48)	0	0%	1	2%	1	2%	0	0%	1	2%	0	0%
7 Řemeslníci a opraváři (N=1050)	44	4%	51	5%	20	2%	3	0%	8	1%	5	0%
8 Obsluha strojů a zařízení, montéři (N=1627)	44	3%	66	4%	17	1%	7	0%	3	0%	11	1%
9 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (N=1109)	15	1%	53	5%	5	0%	0	0%	2	0%	2	0%

4. Analýza inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku a na internetu – 2016

Z hlediska profesních skupin byla **aktivní znalost jazyka** požadována především v následujících případech:

251 Analytici a vývojáři softwaru a aplikací (N = 117) - 61 %

252 Specialisté v oblasti databází a počítačových sítí (N = 71) - 59 %

120 Řídicí pracovník v oblasti správy (N = 182) - 58 %

214 Specialisté ve výrobě, stavebnictví apod. (N = 158) - 56 %

412 Asistentky a sekretářky (N = 442) - 46 %

334 Odborní administrativní pracovníci a asistenti (N = 99) - 44%

Ve výčtu jsou uváděny ty profese, jež byly v inzerci poptávány minimálně v 50 inzertních.

Z dat lze tedy konstatovat, že je **požadavek na aktivní znalost jazyka vzrůšen především u řídicích a vysoce kvalifikovaných profesí**. Dále je zřejmé, že je aktivní znalost jazyka očekávána také v případě pracovníků v administrativních profesích. V největší míře pak v inzertní nabídce zaznává požadavek na znalost **anglického jazyka** a v případě profesí spadajících do sedmé, osmé a deváté klasifikační třídy pak na znalost českého jazyka.

Počítačové dovednosti

Schopnost práce s počítačem se stala součástí běžné výbavy uchazečů o zaměstnání napříč většinou profesí. V šetření inzertní nabídky v denním tisku a na internetu bylo zřejmé, že

se stále větší zapojení počítačů do osobního i pracovního života odráží v požadavcích zaměstnavatelů. Při analýze bylo rozlišováno, zda zaměstnavatel požaduje běžnou uživatelskou znalost či znalost odbornou (např. znalost programovacích jazyků) nebo znalost grafických programů.

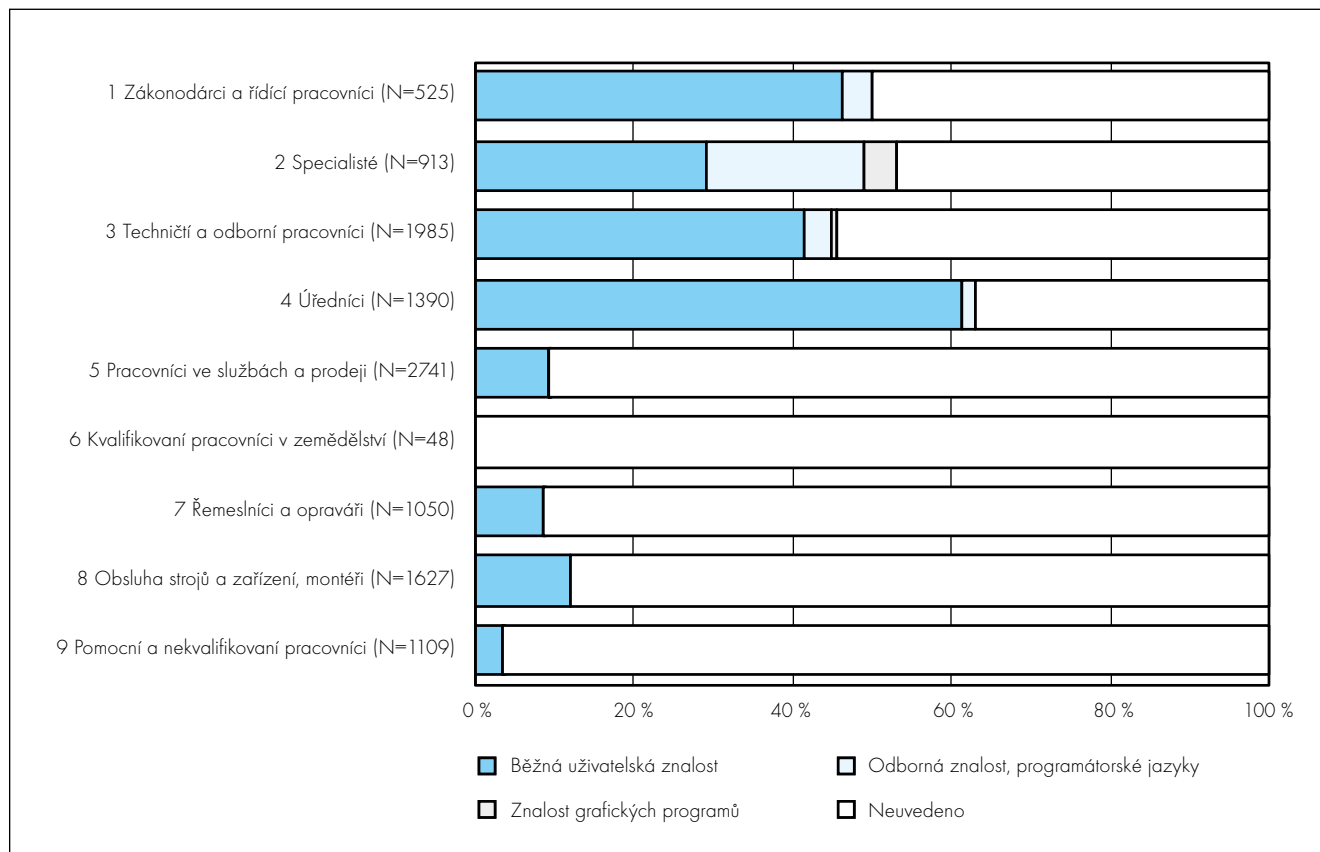
Nutnost znalosti práce na počítači byla uvedena celkem v 28 % inzertů, přičemž nejčastěji se objevovaly požadavky na běžnou uživatelskou znalost práce na počítači, a to ve 24 % inzertů. Ve 3 % inzertů byla požadována odborná znalost práce na počítači a v pouhých 57 případech (1 % inzertů) byla požadována znalost grafických programů.

Požadavek na počítačové dovednosti se objevoval především v **inzerci na internetu**. V rámci inzerce na internetu byly počítačové dovednosti požadovány v 37 % případů, zatímco v rámci inzertní nabídky v **denním tisku** byl požadavek uveden v pouhých 4 % inzertů.

Poměrně nízký podíl inzertů s požadavkem na počítačové znalosti však nemusí znamenat, že zaměstnavatelé schopnost práce s počítačem nepožadují. Spíše se zde projevuje to, že zaměstnavatelé považují schopnost práce s počítačem za natolik samozřejmou, že ji neuvádějí v požadavcích v inzertní nabídce pracovních příležitostí, nebo že odborné znalosti jsou samozřejmou součástí profese. Tomuto jevu odpovídá i skutečnost, že počítačové znalosti v inzerci představují výhodu v pouhých 2 % případů.

Z hlediska **hlavních klasifikačních tříd** byl požadavek na počítačové dovednosti uveden především v případě profesí

Obrázek 4.10 Požadavky na počítačové dovednosti v třídění podle hlavních klasifikačních tříd CZ-ISCO

4. Analýza inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku a na internetu – 2016

spadajících do prvních čtyř klasifikačních tříd a do jisté míry také u profesí spadajících do osmé klasifikační třídy.

V případě profesí spadajících do klasifikační třídy 1 – **Zákonodárci a řídicí pracovníci** byla běžná uživatelská znalost vyžadována v 46 % inzerátů a odborná znalost pak ve 3 % inzerátů.

Vzhledem k povaze profesí klasifikační třídy 2 – **Specialisté** byla v rámci této třídy ve větší míře požadována odborná znalost práce na počítači (20 % inzerátů), téměř ve třetině inzerátů (29 %) se pak objevil požadavek na běžnou uživatelskou znalost práce na počítači a v 37 případech (4 % inzerátů) byla požadována také znalost grafických programů.

V rámci klasifikační třídy 3 – **Techničtí a odborní pracovníci** byla ve 42 % inzerátů požadována běžná uživatelská znalost práce na počítači a ve 3 % inzerátů pak odborná znalost.

U profesí spadajících do klasifikační třídy 4 – **Úředníci** byl požadavek na uživatelskou znalost práce na počítači uveden dokonce v 61 % inzerátů a požadavek na odborné znalosti se pak objevil ve 2 % inzerátů.

Poslední klasifikační třídou, ve které se výrazněji objevoval požadavek na počítačové dovednosti, byla klasifikační třída 8 – **Obsluha strojů a zařízení, montéři**. V rámci té byla uživatelská znalost práce na počítači požadována v 12 % inzerátů.

Požadavky na **běžnou znalost** práce na počítači byly v největší míře uváděny v případě profesí:

421 Pokladníci a pracovníci v příbuzných oborech (N = 54) – 78 %

412 Asistentky a sekretářky (N = 442) – 70 %

422 Pracovníci informačních služeb (N = 530) – 58 %

432 Úředníci v logistice a dopravě (N = 199) – 58 %

312 Mistři ve výrobě a stavebnictví (N = 51) – 57 %

334 Odborní administrativní pracovníci a asistenti (N = 99) – 57 %

Znalost **programovacích jazyků** a jiná odborná znalost práce na počítači byly v největší míře požadovány v profesích: 251 Analytici a vývojáři softwaru a aplikací (N = 117) – 68 % 252 Specialisté v oblasti databází a počítačových sítí (N = 71) – 51 %

214 Specialisté ve výrobě, stavebnictví apod. (N = 158) – 16 %

331 Odborníci v ekonomické a finanční oblasti (N = 267) – 10 %

Nároky na **znalost grafických programů** se v inzerci objevovaly pouze ve velmi malé míře, přičemž nejčastěji tomu bylo v profesích:

214 Specialisté ve výrobě, stavebnictví apod. (N = 158) – 9 %

251 Analytici a vývojáři softwaru a aplikací (N = 117) – 3 %

V uvedených výčtech jsou uváděny ty profese, jež byly v inzerci poptávány minimálně v 50 inzerátech.

Práce s počítačem se pro značnou část nemanuálních profesí **stává normou** a je možné, že z toho důvodu ji už zaměstnavatelé ani neuvádějí v inzerátech poptávajících zaměstnance.

V inzerci byla znalost práce s počítačem uvedena především v případě řídicích, odborných či administrativních profesí. Větší množství požadavků na práci s počítačem bylo však zaznamenáno i v případě profesí spadajících do osmé klasifikační třídy, neboť v rámci té se jedná o obsluhu strojů. Jde tak většinou o práci se stroji řízenými počítačem, kde je znalost práce s počítačem nutností. Počítačová gramotnost se tak stále ve větší míře stává nutnou pro uplatnění na trhu práce u značného množství profesí.

Osobnostní vlastnosti

Dalším tematickým celkem, na který se analýza zaměřovala, byla oblast osobnostních vlastností uchazečů o práci. Jde o osobnostní vlastnosti, které jsou v nárocích zaměstnavatelů potřebné pro výkon daného povolání, jako je např. schopnost komunikace, spolehlivost, flexibilita či reprezentativní vystupování. Kromě těchto „tradičních“ osobnostních vlastností byla také vytvořena skupina zvláštních dovedností, znalostí a specifík, jako je např. vlastnictví svářečského průkazu, osvědčení dle vyhlášky 50/1978 Sb., vlastnictví automobilu. V analýze bylo zaznamenáno prvních pět požadavků na osobnostní vlastnosti, které se objevily v inzerátech.

Požadavek na alespoň jednu osobnostní vlastnost byl uveden u tří čtvrtin všech inzerátů a ve vysokém podílu inzerátů se objevovalo i větší množství požadavků na osobnostní vlastnosti uchazečů. V 64 % inzerátů byly uvedeny dva požadavky na osobnostní vlastnosti a ve více než polovině (51 %) inzerátů dokonce tři požadavky.

Když se zaměříme na rozlišení mezi nabídkou zaměstnání v denním tisku a na internetu, je patrné, že požadavky na osobnostní vlastnosti byly uváděny především v rámci inzerce na internetu, kde jsou znění inzerátů obvykle rozsáhlejší.

Tabulka 4.10 Požadavky na osobnostní vlastnosti v třídění podle zdroje inzerátu

Počet požadavků v inzerátu	Celkem		Internet		Tisk	
	N	%	N	%	N	%
Jeden požadavek	8549	75%	7199	90%	1350	40%
Dva požadavky	7278	64%	6562	82%	716	21%
Tři požadavky	5860	51%	5591	70%	269	8%
Čtyři požadavky	4306	38%	4198	52%	108	3%
Pět požadavků	2582	23%	2550	32%	32	1%

Při bližším pohledu z hlediska četnosti jednotlivých položek byly nejčastěji požadovanými osobnostními vlastnostmi **komunikační schopnosti**, které se objevily v 24,7 % inzerátů. Velmi často se vyskytovaly také nároky na **zodpovědnost** (20,6 % inzerátů), **spolehlivost** (20,5 % inzerátů), **samostatnost** (18,7 % inzerátů), **flexibilitu a adaptabilitu** (15,7 % inzerátů), **pečlivost a svědomitost** (12,9 % inzerátů), **reprezentativní vystupování** (též 12,9 % inzerátů), **pracovitost** (12,5 % inzerátů) a **bezúhonnost** (12,3 % inzerátů).

V inzertní nabídce byla ve větší míře uváděna také **ochota učit se** (8,9 % inzerátů) a **schopnost týmové spolupráce** (8,6 % inzerátů). Dále se relativně často objevovaly také požadavky na **organizační schopnosti** (7,5 % inzerátů), **ma-**

nuální zručnost (7,1 % inzerátů), **podnikavost a kreativitu** (6,6 % inzerátů), **iniciativu a pozitivní přístup** (5,2 % inzerátů), **fyzickou zdatnost** (4,6 % inzerátů) a **dobrý zdravotní stav** (4,5 % inzerátů).

Zaměřili se na hledisko **hlavních klasifikačních tříd**, zjistíme, že v případě profesí spadajících do klasifikační třídy 1 – **Zákonodárci a řídicí pracovníci** byly nejčastěji uváděny požadavky na **komunikační schopnosti** (43 % inzerátů). Dále byly v rámci této klasifikační třídy kladeny požadavky také na **samostatnost** (29 % inzerátů), **organizační schopnosti** (27 % inzerátů), **flexibilitu a adaptabilitu** (23 % inzerátů) a **zodpovědnost** (též 23 % inzerátů). Z ostatních znalostí a dovedností se pak v rámci této klasifikační třídy ve větší míře objevovala **ochota cestovat** (3 % inzerátů), **znalost účetnictví**, **znalost práva** či **osvědčení dle vyhlášky 50/1978 Sb.** (shodně 2 % inzerátů).

Stejně jako v případě profesí spadajících do první klasifikační třídy byly i v případě profesí spadajících do klasifikační třídy 2 – **Specialisté** v největší míře kladeny požadavky na **komunikační schopnosti** (37 % inzerátů). Dalšími pro zaměstnavatele významnými osobnostními vlastnostmi vztahujícími se k této klasifikační třídě byly **samostatnost** (25 % inzerátů), **zodpovědnost** (21 % inzerátů), **spolehlivost** (18 % inzerátů) a **pečlivost** (17 % inzerátů). Z ostatních znalostí a dovedností byly v inzerátech uváděny především **znalosti účetnictví** (3 % inzerátů) a **práva** (2 % inzerátů) či **ochota cestovat** (2 % inzerátů).

V případě profesí spadajících do klasifikační třídy 3 – **Technici a odborní pracovníci** byly také nejčastěji požadovanými osobnostními vlastnostmi **komunikační schopnosti** (39 % inzerátů). Dalšími významnějšími položkami pak byla **samostatnost** (30 % inzerátů), **flexibilita a adaptabilita** (21 % inzerátů), **zodpovědnost** (20 % inzerátů) a **reprezentativní vystupování** (18 % inzerátů). Z ostatních znalostí a dovedností byly uváděny **osvědčení dle vyhlášky 50/1978 Sb.** (5 % inzerátů), **znalost účetnictví** (4 % inzerátů) a **ochota cestovat** (2 % inzerátů).

U profesí spadajících do klasifikační třídy 4 – **Úředníci** byly **komunikační schopnosti** požadovány v téměř polovině inzerátů (49 % inzerátů). Dále byl v inzerátech uváděn také požadavek na **zodpovědnost** (23 % inzerátů), **samostatnost** (též 23 % inzerátů), **spolehlivost a pečlivost** (shodně 20 % inzerátů). Z ostatních znalostí a dovedností byla uváděna především **znalost účetnictví**, **psaní všemi deseti**, **průkaz VZV** (vysokozdvížený vozík), **ochota pracovat ve směnném provozu** a **matematické znalosti** (shodně 1 %).

V rámci klasifikační třídy 5 – **Pracovníci ve službách a prodeji** byly v největší míře požadovány také **komunikační schopnosti**, ačkoliv již nebyly vyžadovány v tak velké míře jako v případě předchozích klasifikačních tříd, pouze v 22 % inzerátů. Dále se v požadavcích na osobnostní vlastnosti pracovníků spadajících do páté klasifikační třídy objevovalo **reprezentativní vystupování** (21 % inzerátů), **spolehlivost** (19 % inzerátů), **zodpovědnost** (17 % inzerátů) a **pracovitost** (15 % inzerátů). Z ostatních znalostí a dovedností byl uváděn především **certifikát odborné způsobilosti** či **potravinářský průkaz** (shodně 2 % všech inzerátů).

U profesí klasifikační třídy 6 – **Kvalifikovaní pracovníci**

v zemědělství představovaly pro zaměstnavatele významné osobnostní vlastnosti především **spolehlivost** (31 % inzerátů), **fyzická zdatnost** (19 % inzerátů) a **dobrý zdravotní stav** (15 % inzerátů). Z ostatních znalostí a dovedností bylo uváděno především **osvědčení o práci ve výškách** (6 % inzerátů).

V případě profesí spadajících do klasifikační třídy 7 – **Řemeslníci a opraváři** byly zaměstnavateli nejčastěji uváděnými požadavky **manuální zručnost**, **samostatnost** a **spolehlivost** (shodně 21 % inzerátů). Dalšími v inzerátech častěji uváděnými osobnostními vlastnostmi pak byla **zodpovědnost** (19 % inzerátů), **pracovitost** (15 % inzerátů), **flexibilita a adaptabilita** (13 % inzerátů) a **pečlivost** (12 % inzerátů). Z ostatních znalostí a dovedností bylo v inzerci uváděno především **osvědčení dle vyhlášky 50/1978 Sb.** (12 % inzerátů). V inzerátech byl dále požadován **certifikát odborné způsobilosti** (3 % inzerátů), **svářečský průkaz** (2 % inzerátů) či **ochota pracovat ve směnném provozu** (též 2 % inzerátů).

V inzerátech poptávajících pracovníky spadající do klasifikační třídy 8 – **Obsluha strojů a zařízení, montéři** byly v největší míře uváděny požadavky na **spolehlivost** (27 % inzerátů), **zodpovědnost** (23 % inzerátů), **manuální zručnost** (21 % inzerátů) a dále na **bezúhonnost** (20 % inzerátů) a **flexibilitu a adaptabilitu** (17 % inzerátů). Z ostatních znalostí a dovedností se v požadavcích objevoval především **certifikát odborné způsobilosti** (7 % inzerátů), **průkaz VZV** (6 % inzerátů) a **ochota pracovat ve směnném provozu** (5 % inzerátů).

U profesí spadajících do klasifikační třídy 9 – **Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci** byla požadována především **spolehlivost** (27 % inzerátů), **zodpovědnost** (24 % inzerátů), **bezúhonnost** (17 % inzerátů) a dále pak **pracovitost** (12 % inzerátů) a **flexibilita a adaptabilita** (10 % inzerátů). Z ostatních znalostí a dovedností byl požadován především **potravinářský průkaz** (2 % inzerátů) a dále pak **znalost regionu**, **certifikát odborné způsobilosti**, **ochota pracovat ve směnném provozu**, **vlastní automobil** a **průkaz VZV** (vše shodně 1 % inzerátů).

Požadavek na **komunikační schopnosti** byl vůbec nejčastější položkou, která se v inzerátech vyskytovala. Vyskytoval se nejčastěji v případě následujících profesí:

421 Pokladníci a pracovníci v příbuzných oborech (N = 54) – 80 %

332 Odborníci v pojišťovnictví, obchodní zástupci, nákupčí a makléři (N = 493) – 62 %

422 Pracovníci informačních služeb (N = 530) – 58 %

242 Personalisté (N = 49) – 57 %

241 Specialisté v oblasti financí (N = 168) – 54 %

333 Zprostředkovatelé služeb (N = 159) – 49 %

216 Architekti, návrháři apod. (N = 37) – 49 %

Požadavek na **zodpovědnost** byl dominantní především v profesích:

441 Ostatní úředníci, vč. doručovatelů (N = 140) – 61 %

962 Ostatní pomocní pracovníci (N = 149) – 54 %

431 Úředníci pro zpracování číselných údajů (N = 25) – 48 %

321 Zdravotničtí technici a laboranti (N = 25) – 44 %

933 Pomocní pracovníci v dopravě a skladování (N = 182) – 35 %

5. Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání

Brigádníci (N = 140) - 33 %
821 Montážní dělníci (N = 50) - 32 %
334 Odborní administrativní pracovníci a asistenti (N = 99) - 32 %

Požadavek na **spolehlivost** byl uveden především v profesích:

962 Ostatní pomocní pracovníci (N = 149) - 50 %
712 Pracovníci pro dokončování staveb (N = 56) - 45 %
611 Zahradníci a pěstitelé (N = 33) - 42 %
933 Pomocní pracovníci v dopravě a skladování (N = 182) - 36 %
834 Obsluha pojízdných zařízení (N = 475) - 36 %
751 Výrobci a zpracovatelé potravin (N = 89) - 34 %
524 Ostatní v oblasti prodeje (N = 135) - 34 %

Požadavek na **samostatnost** byl uveden především v profesích:

242 Personalisté (N = 49) - 43 %
351 Technici IT (N = 46) - 39 %
331 Odborníci v ekonomické a finanční oblasti (N = 267) - 37 %
265 Výkonní umělci (N = 27) - 37 %
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech (N = 551) - 36 %
130 Řídící pracovník v oblasti výroby (N = 194) - 36 %
312 Mistři ve výrobě a stavebnictví (N = 51) - 35 %
334 Odborní administrativní pracovníci a asistenti (N = 99) - 35 %

Požadavek na **flexibilitu a adaptabilitu** byl uveden především v profesích:

511 Obslužní pracovníci v dopravě (N = 47) - 36 %
333 Zprostředkovatelé služeb (N = 159) - 32 %
130 Řídící pracovníci v oblasti výroby (N = 194) - 31 %
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech (N = 551) - 27 %
140 Řídící pracovníci v oblasti služeb (N = 149) - 26 %
334 Odborní administrativní pracovníci a asistenti (N = 99) - 26 %
522 Provozovatelé prodejen, prodavači apod. (N = 932) - 26 %

V uvedených výčtech jsou uváděny ty profese, jež byly v inzerci poptávány minimálně v 25 inzerátech.

Výsledky indikují, že osobnostní vlastnosti jsou pro zaměstnavatele významným kritériem hodnocení uchazečů o zaměstnání. Tyto poněkud specifické dovednosti v sobě odrážejí stále větší důraz, který zaměstnavatelé kladou nejen na znalosti a dovednosti získané v rámci vzdělávacích aktivit, ale také na dovednosti a vlastnosti, které jsou součástí osobnosti člověka. Jejich význam je patrný jak v rámci řídicích a odborných profesí, tak v profesích dělnických. Jako nejpožadovanější osobnostní vlastnosti se na základě dat jeví být **komunikační dovednosti, zodpovědnost, spolehlivost, samostatnost, flexibilita a adaptabilita**.

Zatímco komunikační vlastnosti se ukazují jako nejvýznamnější v rámci prvních pěti klasifikačních tříd, v méně kvalifikačně náročných klasifikačních třídách vystupuje do popředí především spolehlivost, zodpovědnost či manuální zručnost.

5. Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání

Tato kapitola zjišťuje, do jaké míry je získané vzdělání uplatňováno ve vykonávaném zaměstnání. Sledování probíhá ve dvou rovinách. V první jde o to, zda absolventi naleznou uplatnění v příslušném profesním oboru, a to jak z hlediska dosažené úrovně vzdělání, tak i z pohledu odborného zaměření. Ve druhé rovině sledujeme, jaké původní vzdělání mají pracovníci v jednotlivých zaměstnáních.

Zdroj: www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-144

Datová základna vychází z Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS). V důsledku charakteristiky vstupních dat, která neuvádějí přesný obor vzdělání respondentů, můžeme **shodu mezi dosaženým vzděláním a vykonávaným zaměstnáním hodnotit pouze tak, že za zaměstnání, pro něž je absolvent připravován, je považováno takové, které koresponduje alespoň s jedním oborem vzdělání vyskytujícím se v dané skupině oborů**. Pro účel našeho hodnocení byly vybrány pouze skupiny oborů s větším počtem absolventů středního vzdělání.

Pro hodnocení souladu mezi vzděláním a zaměstnáním

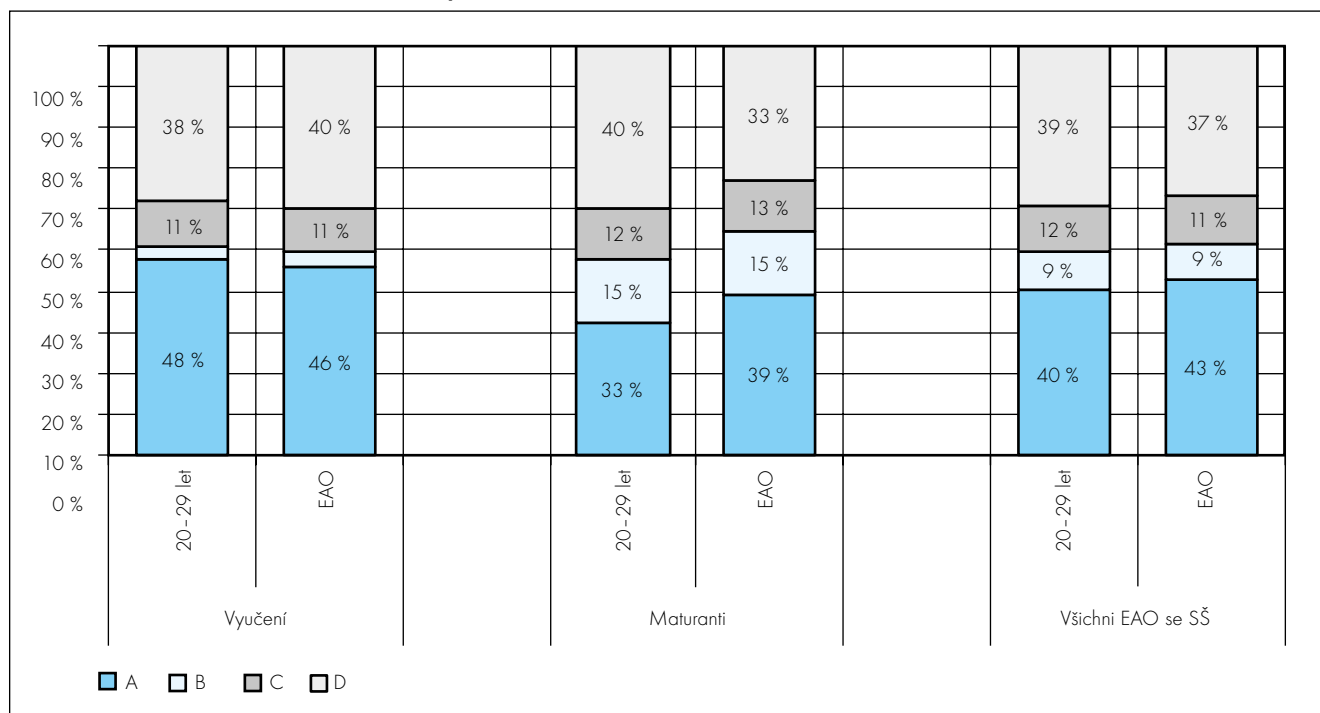
byla použita čtyřstupňová škála. Kritéria hodnocení byla vyjádřena následovně:

- A – úplná shoda – absolvent byl pro uvedenou činnost (práci) v některém z oborů skupiny přímo připravován**
- B – částečná shoda**
- C – dílčí neshoda**
- D – hrubá neshoda – uplatnění absolventa v dané činnosti (práci) je v protikladu k jeho přípravě**

5.1 Celkové hodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání

Při hodnocení se zaměříme především na dvě hraniční kategorie, tj. úplnou shodu a hrubou neshodu. Výstupy z hodnocení shody v roce 2016 ukazují, že ze všech sledovaných EAO s ukončeným středním vzděláním (vyučení a maturanti OV) jich **43 % pracuje na pozicích v úplné shodě** se svým dosaženým vzděláním, dalších 9 % v částečné shodě

Obrázek 5.1 Celkové hodnocení shody absolventů středního odborného vzdělávání (20–29 let) a všech EAO (2016; v %)

A – úplná shoda, B – částečná shoda, C – díličí neshoda, D – hrubá neshoda

(tj. využívá svoji kvalifikaci jenom částečně) a 11 % v díličí neshodě. Poměrně vysoký, **37%** podíl EAO s ukončeným středním vzděláním **pracuje na pozicích**, které lze hodnotit, že jsou **v hrubé neshodě se získanou kvalifikací a vzděláním** (tj. absolventi dokončené vzdělání a kvalifikaci ze středního odborného vzdělání ve svém zaměstnání vůbec nevyužívají).

Srovnávání situace shody vzdělání a zaměstnání podle věku přináší zajímavá zjištění. Absolventi věkové kategorie 20–29 let se ve srovnání se všemi EAO uplatnili ve větší míře na pozicích, které lze zhodnotit tak, že jsou v hrubé neshodě se získaným vzděláním. A naopak méně jich pracuje na pozicích, které jsou v úplné shodě s jejich vzděláním. Rozdíly mezi mladými absolventy a všemi EAO jsou pouze v řádu několika procentních bodů.

Rozdělení absolventů **podle kategorií vzdělání** přináší další rozměr našemu hodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání (obrázek 5.1). Mezi maturanty a vyučenými jsou výrazné rozdíly zejména ve dvou kategoriích – úplné shody a částečné shody. V další důležité kategorii, hrubé neshodě, jsou na tom v řadách mladých lidí (20–29letých) o něco hůře maturanti OV ve srovnání s vyučenými.

Vyučení dosahují poměrně vysoké úrovně **úplné shody** (46 %), zřetelně vyšší než maturanti OV (39 %). V řadách maturantů OV je vysoký podíl těch, kteří jsou se svou pracovní pozicí zařazeni pouze do **částečné shody** (15 %). V součtu všech, kterým se jejich získané vzdělání shoduje (alespoň částečně) s vykonávaným zaměstnáním, jsou na tom maturanti OV o něco lépe (54 %) ve srovnání s vyučenými (50 %). Je to dáno tím, že obory středního odborného vzdělání jsou koncipovány se širokým odborným základem a umožňují kvalifikované uplatnění absolventů v zaměstnáních s vol-

nější vazbou na konkrétní obor vzdělání. Proto je mnohem vyšší podíl těch, kteří spadají do kategorie částečné shody, u maturantů OV než u vyučených. Obory středního vzdělání s výučním listem naopak připravují absolventy pro jedno či několik konkrétních povolání a často jsou při přijímání do zaměstnání rozlišovány ještě užší kvalifikace, než které odpovídají vzdělání. Je nutné si uvědomit, že pokud bychom shodu zjišťovali uvnitř skupin oborů, tak podíl absolventů s úplnou shodou by byl nižší. Například ve strojírenských učebních oborech je výrazný rozdíl mezi přípravou automechanika a obráběče, a vzájemné zastoupení by tak neodpovídalo úplné shodě. Skutečné hodnoty úplné shody zejména u vyučených jsou tedy nižší.

Úroveň **hrubé neshody** absolventů (20–29 let) je u obou kategorií vzdělání vysoká – u vyučených 38 % a u maturantů OV až 40 % pracuje na pozicích, které vůbec neodpovídají jejich dosaženému vzdělání, nenacházíme tam oborovou ani jinou shodu. Absolvent tedy nevyužívá své získané kvalifikace.

Vysoké hodnoty hrubé neshody na jedné straně poukazují na nesoulad mezi strukturou i objemy absolventů a strukturou trhu práce, na druhé straně mohou být důsledkem nevhodné volby vzdělávací dráhy a následně i povolání. Vliv mají i možnosti nalezení odpovídajícího zaměstnání či spokojenost absolventa s pracovními a finančními podmínkami zaměstnání. Vysoké hodnoty však ukazují i na adaptabilitu a flexibilitu absolventů. Výsledné zjištění, kromě jiného, vede i k potřebě informovat potenciální studenty jednotlivých oborů o možnostech uplatnění, o vývoji a změnách na trhu práce i v samotném výkonu daného zaměstnání, aby jejich rozhodnutí studovat daný obor bylo zvaženo i s ohledem na budoucnost a možnosti uplatnění po ukončení studia.

5. Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání

Pokud hodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání shrneme:

Vyučení – dosahují poměrně vysokých hodnot **úplné shody (46 %)**, na druhé straně je vysoký také podíl těch, kteří pracují v **hrubé neshodě** se svým získaným vzděláním (**40 %**). Jenom malá část vyučených absolventů pracuje na pozicích, které jsou mezi těmito kategoriemi, tedy na pozicích, které částečně nebo okrajově souvisejí s dosaženým středním vzděláním. Mezi mladými absolventy (20-29 let) a celkem vyučených EAO jsou jenom malé rozdíly, mladí se v o něco větší míře uplatňují v zaměstnáních, která jsou v úplné shodě s jejich získaným vzděláním (48 %).

Maturanti OV – uplatňují se v souladu se svou úrovní dosaženého vzdělání a se svou kvalifikací v **úplné shodě** jenom v **39 %**, ovšem vysoký podíl maturantů OV se uplatňuje na pozicích, které je zařazují do kategorie **částečné shody (15 %)**, což je umožněno širší přípravou v maturitních oborech středního odborného vzdělání. **Hrubou neshodu** vzdělání a zaměstnání vykazuje **33 %** všech maturantů OV. Mladí absolventi ve věku 20-29 let jsou na tom ale značně hůře (zejména v kategorii hrubé neshody). Také ve srovnání s mladými absolventy s výučním listem je jejich pozice horší – značně méně se jich uplatnilo v zaměstnání, které by bylo v úplné shodě se získaným vzděláním a kvalifikací. Absolventi maturitních oborů středního odborného vzdělání mají zřejmě obtížnější pozici na trhu práce, pokud se chtějí uplatnit v oboru.

5.2 Shoda získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání ve skupinách oborů u vyučených

Dále si představíme hodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání ve struktuře skupin oborů. Hodnocení nelze provést ve všech skupinách oborů, skupiny s malým podílem pracovníků je nutné pominout (to se projeví tím, že v některých věkových kategoriích v grafech jsou vynechány sloupce pro určité skupiny oborů). **Blíže se budeme zabývat pouze skupinami oborů vzdělání s vyšším počtem**

absolventů, pozornost budeme věnovat zejména nejlepším, či naopak nejhorším stavům shody dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání. Porovnávána bude situace absolventů (20-29 let) s celkovou pracovní silou, tj. EAO.

Vyučení – úplná shoda:

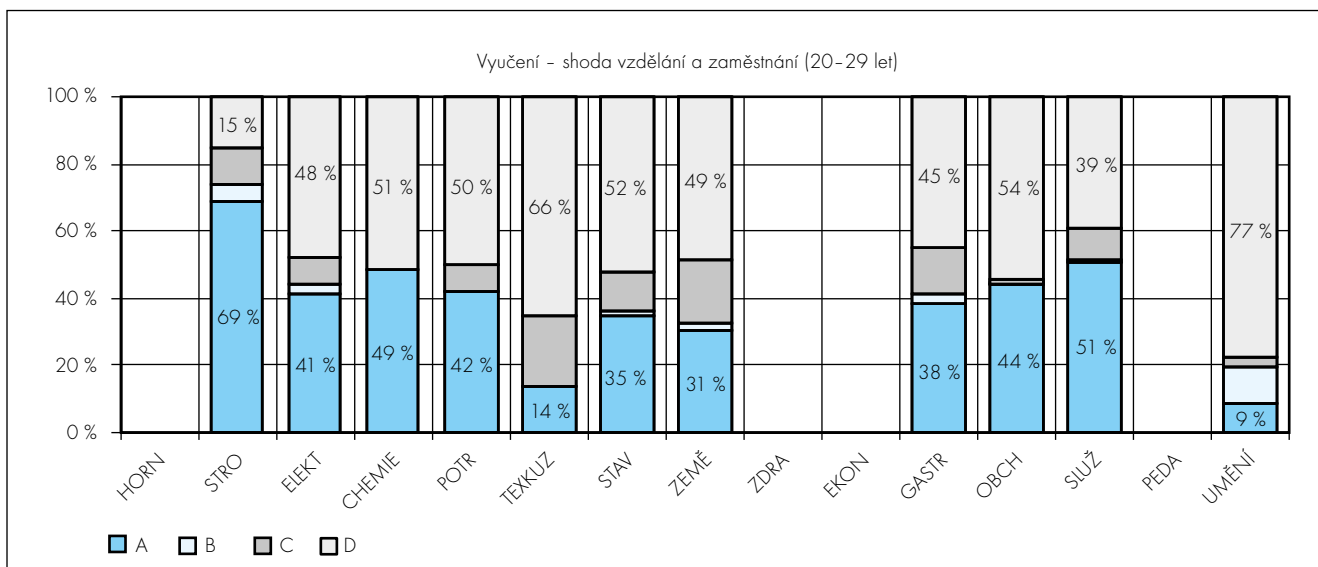
Úplné shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání je dosaženo tehdy, když byl absolvent pro vykonávanou činnost v zaměstnání v některém z oborů příslušné skupiny přímo připravován.

Vyučení dosahují vyšší míry úplné shody než maturanti OV. Podíl vyučených absolventů ve věku 20-24 let pracujících v úplné shodě se svým vzděláním (49 %) a ve věku 25-29 let (47 %) je o něco vyšší, než je celkový podíl vyučených pracujících v úplné shodě (46 %). V jednotlivých skupinách oborů jsou hodnoty dosažené úplné shody do značné míry rozdílné.

Nejvýznamnější skupinou oborů vzdělání u vyučených je **Strojírenství a strojírenská výroba** – téměř třetina všech EAO s ukončeným středním vzděláním s výučním listem patří do této skupiny oborů, u absolventů je tento podíl stejný. Vyučení ve strojírenských oborech vzdělání ve srovnání s ostatními hodnocenými skupinami oborů vzdělání **dosahují nejvyšší míry úplné shody – až 64 %**, 20-29letí absolventi dokonce 70 %. Mají zároveň nízké podíly v dalších stupních škály hodnocení shody – částečné shody, dílčí neshody a ve hrubé neshodě, kde ji mají zase nejnižší ze všech skupin oborů vzdělání. Ukazuje to na dobrou pozici a možnosti uplatnění značné části strojírenských profesí na trhu práce.

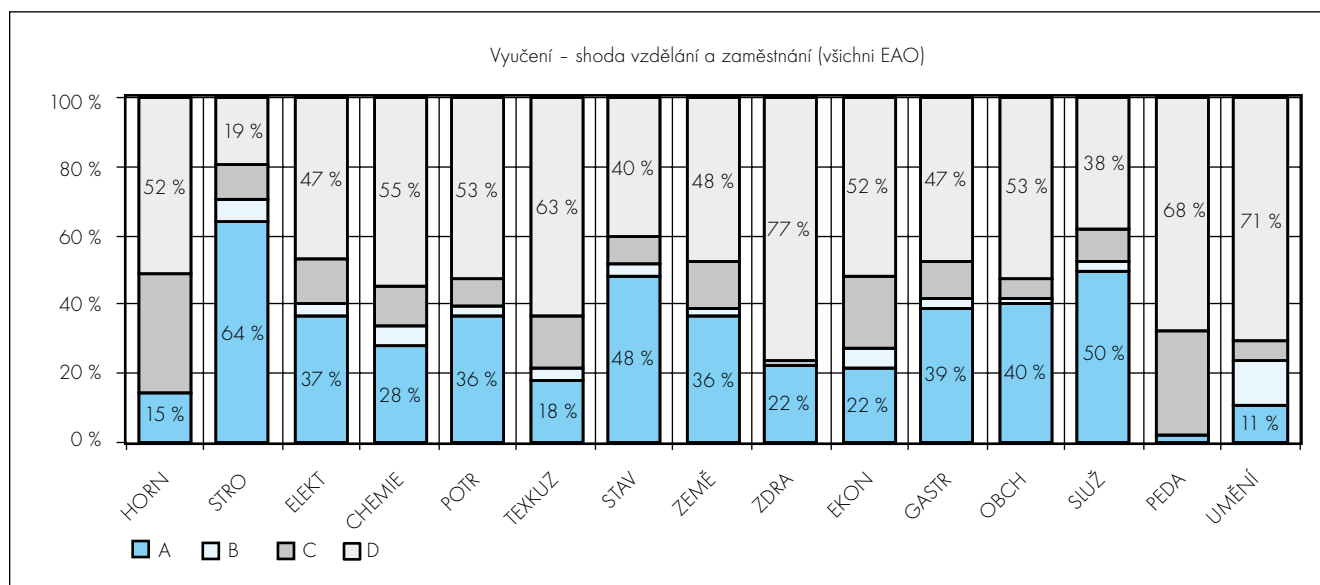
Velice dobrá situace z hlediska hodnocení podílu EAO pracujících v úplné shodě se svým vzděláním je také u EAO vzdělaných ve skupině oborů **Osobní a provozní služby** – téměř **50 %**. U absolventů (20-24letých) není situace tak dobrá – z jejich řad jenom 37 % pracuje ve shodě se svým vzděláním a 48 % v hrubé neshodě. Početně se ale jedná spíše o menší skupinu oborů, hodnocení je tedy méně průkazné.

Obrázek 5.2 Hodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání – VYUČENÍ, 20-29 let (2016, v %)

Škála hodnocení shody: A – úplná shoda, B – částečná shoda, C – dílčí neshoda, D – hrubá neshoda

Obrázek 5.3 Hodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání – VYUČENÍ, všichni EAO (2016, v %)

Škála hodnocení shody: A - úplná shoda, B - částečná shoda, C - dílčí neshoda, D - hrubá neshoda

Vyšší podíl vyučených pracujících v úplné shodě je i ve skupině oborů **Stavebnictví, geodézie a kartografie (48 %)**, **Gastronomie, hotelnictví a turismus (39 %)** a také **Obchod (40 %)**.

Na druhém konci jsou obory, v nichž je velice nízký podíl EAO pracujících v úplné shodě se svým vzděláním. Nejhůře jsou na tom vyučení ve skupině oborů **Pedagogika, učitelství a sociální péče** (absolventi oborů této skupiny nejsou ve VŠPS vůbec zachyceni). Jenom zlomek z nich pracuje v zaměstnáních, kde plně využívají svého dosaženého vzdělání. Špatná situace je i ve skupině oborů **Umění a užité umění (11 % v úplné shodě)**, **Hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárnictví (15 %)**, **Textilní a kožedělná výroba (18 %)**. Všechny vyjmenované skupiny oborů, kromě skupiny Textilní a kožedělná výroba, jsou ale málo četné, jejich hodnocení z hlediska reprezentativnosti (věrohodnosti) dat je proto obtížné. Zájem o vyučení v uměleckých oborech je značný, hodnocení shody však dlouhodobě ukazuje, že tiito absolventi nenalézají v oblasti umělecké výroby uplatnění, mimo jiné z důvodu značné produkce absolventů s maturitou v těchto oborech.

Z čtenějších skupin oborů je špatná situace z hlediska nízkého podílu pracujících v úplné shodě se svým vzděláním a kvalifikací především ve skupině oborů **Textilní a kožedělná výroba (18 % v úplné shodě a 63 % v hrubé neshodě)**. Textilní i kožedělné odvětví prošlo hlubokou krizí v devadesátých letech. Po „pádu železné opony“ se zcela změnila situace na světovém trhu. Proběhla sice výrazná restrukturalizace, ale řada podniků z textilního i kožedělného odvětví zanikla, nebyla schopná konkurovat dovozu z jiných krajín. To vše mělo za následek problémy se zaměstnaností v odvětví (a s tím spojený úbytek studentů i absolventů), což vedlo k vynucené změně kvalifikace osob s tímto vzděláním, protože zaměstnání v oboru pro tolik vyučených nebylo a ti byli nuceni hledat uplatnění v jiných oborech.

Vyučení – hrubá neshoda:

Hrubá neshoda vyjadřuje spíše něco negativního. Ti, kdo spadají do této kategorie hodnocení shody, ve svém zaměstnání nevyužívají kvalifikaci, kterou získali na středních školách. Jejich uplatnění v daném zaměstnání je v rozporu s jejich středoškolskou přípravou a na základě dosažené kvalifikace by neměli v tomto zaměstnání pracovat. Hrubá neshoda naznačuje určité problémy v uplatnění absolventů daných skupin oborů. Při hodnocení dobré či špatné uplatnitelnosti absolventů je potřeba přihlídnout i k dalším faktorům – k míře nezaměstnanosti, pracovním a mzdovým podmínkám, atraktivnosti práce apod. Hrubá neshoda vzdělání a zaměstnání je ukazatelem míry uplatnění v oboru, neukazuje ale, jaké jsou příčiny tohoto jevu.

Hrubou neshodu mezi vzděláním a vykonávaným zaměstnáním vykazuje až **40 % vyučených**. U **20–24letých** absolventů je míra těch, kteří pracují v hrubé neshodě, o něco **nižší – 38 %**. Jsou to poměrně vysoká čísla, ve srovnání s předešlým šetřením se mírně zvýšila.

Nejnižší hodnoty hrubé neshody jsou u skupin oborů, které mají vysoký podíl těch, kteří pracují ve shodě (aspoň částečně). Jde o skupiny oborů, jejichž absolventi pracují v odvětvích, která nepostihla v 90. letech tak rozsáhlá krize, ale naopak byla schopná se přizpůsobit novým podmínkám a najít nové cesty, jak uspět na trhu. Nízký podíl těch, co pracují v hrubé neshodě se svým vzděláním, je ve skupině oborů **Strojírenství a strojírenská výroba (jenom 19 %)**, u absolventů ve věku 20–24 let ještě méně (15 %). Na poměrně dobré možnosti uplatnění absolventů strojírenských oborů na trhu práce poukazuje i jejich nižší míra nezaměstnanosti (4,5 % u vyučených absolventů a 3,3 % u maturantů). Relativně nižší hodnoty hrubé neshody mají i ekonomicky aktivní vzdělání ve skupině oborů **Osobní a provozní služby (38 %)**, situace u mladých ve věku 20–24 let ale není tak příznivá. Poměrně dobrá situace z hlediska relativně nízkého podílu pracujících

5. Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání

na pozicích v hrubé neshodě s jejich vzděláním je také ve skupině oborů **Stavebnictví, geodézie a kartografie (40 %)**.

Ze sledovaných skupin oborů vzdělání je nejméně příznivá situace, z hlediska hodnocení podílu EAO pracujících na pozicích v hrubé neshodě s jejich vzděláním, ve skupině **zdravotnických oborů** – až **77 % EAO**. Jedná se ale o méně četnou skupinu oborů vzdělání, uplatnění těchto absolventů bylo omezeno legislativními nároky na dosažení vyšší úrovně vzdělání. Z vícečetných skupin oborů vzdělání nejvyšší podíl EAO, kteří našli uplatnění v zaměstnáních v hrubé neshodě se svým vzděláním, je u vyučených se vzděláním získaným ve skupině oborů **Umění a užité umění (71%)**, dále ve skupině oborů **Textilní a kožedělná výroba (63 %)**, **Potravinářství (53 %)** a **Obchod (také 53 %)**. V případě absolventů (zejména ve věkové kategorii 20–24 let) je situace také velice nepříznivá. V případě skupin oborů Textilní a kožedělné výroby je situace odrazem transformace odvětví v 90. letech. S poklesem počtu pracovních příležitostí na trhu práce výrazně poklesl počet absolventů těchto oborů a také zájem o vyučení v těchto oborech. U skupiny oborů Obchod je tento stav zřejmě způsobován špatnými finančními podmínkami spojenými s vysokým uplatněním nekvalifikovaných pracovníků v této oblasti. Ve srovnání s předešlými šetřeními se situace v těchto skupinách oborů z hlediska hrubé neshody výrazněji nezměnila, tj. tyto skupiny oborů vykazují dlouhodoběji vyšší hodnoty hrubé neshody.

Vyučení – celkové hodnocení vybraných skupin oborů:

STROJÍRENSTVÍ A STROJÍRENSKÁ VÝROBA – z celkového hlediska je ve strojírenských oborech **nejpříznivější situace z hlediska hodnocení uplatnitelnosti absolventů na základě shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání**. Až 64 % vyučených ve strojírenských oborech pracuje na pozicích v úplné shodě se svým vzděláním (u absolventů ve věku 20–29 let je tento podíl ještě vyšší – 70 %). Vyučení v těchto oborech mají také nejnižší hodnoty hrubé neshody, jenom 19 %. Pokud při hodnocení shody vezmeme v úvahu její dvě krajní (ale nejdůležitější) kategorie, nejlepšího výsledku dosáhli právě vyučení ve strojírenských oborech.

Na základě těchto výsledků lze tedy říci, že právě absolventi strojírenských oborů zůstávají v nejhojnější míře věrní svému vyučení a vykonávají práci, na kterou mají kvalifikaci. A to nejenom v době těsně po ukončení školy, ale po celou dobu svého profesního života. Poměrně dobrou pozici absolventů strojírenských oborů na trhu práce potvrzuje i fakt, že tiito absolventi vykazují dlouhodobě ve všech kategoriích vzdělání výrazně nižší míru nezaměstnanosti, než je průměr všech absolventů v jednotlivých kategoriích.

STAVEBNICTVÍ, GEODÉZIE A KARTOGRAFIE – uplatnění vyučených ve stavebních oborech z hlediska shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání můžeme hodnotit jako velice dobré. Až 48 % z nich pracuje na pozicích v úplné shodě se svým dosaženým vzděláním (u absolventů ve věku 20–24 i 25–29 let je podíl výrazně nižší – 37%, 33%) a 40 % naopak v hrubé neshodě. Pouze malý podíl vyučených v těchto oborech se uplatňuje v prostředních kategoriích – částečná shoda nebo dílčí neshoda.

OBCHOD – tato skupina oborů je specifická vysokými hodnotami úplné shody i hrubé neshody. Vyplyvá to z užšího záběru profesí – pokud absolventi nehledají nebo nenajdou uplatnění v oboru, jenom těžko se můžou uplatnit v příbuzném oboru, protože těch je málo. V případě nezájmu nebo nenalezení pracovního místa pracují tedy ve zcela jiném oboru. V úplné shodě pracuje 40 % vyučených v této skupině oborů, u absolventů je tento podíl mírně vyšší. V hrubé neshodě se svým vzděláním pracuje 53 % všech vyučených v této skupině oborů.

GASTRONOMIE, HOTELNICTVÍ A TURISMUS – situaci v této skupině oborů lze hodnotit za méně příznivou (ve srovnání s jinými skupinami oborů). V úplné shodě se svým vzděláním pracuje 39 % všech vyučených, naopak v hrubé neshodě 47 %. Podíl pracujících na pozicích v hrubé neshodě s jejich vzděláním se od posledního šetření zvýšil (z 39 % v roce 2013 na 47 % v roce 2016).

TEXTILNÍ A KOŽEDĚLNÁ VÝROBA – v této skupině oborů je situace z hlediska hodnocení shody velice nepříznivá. Vysoký podíl vyučených pracuje na pozicích, které zcela neodpovídají jejich vzdělání a kvalifikaci, tj. jsou v hrubé neshodě se vzděláním (až 63 %), a jenom 18 % pracuje v úplné shodě. Z vícečetných skupin oborů je horší situace z hlediska hodnocení shody vyučených pouze ve skupině uměleckých oborů vzdělání.

ELEKTROTECHNIKA, TELEKOMUNIKAČNÍ A VÝPOČETNÍ TECHNIKA – v elektrotechnických oborech je situace z hlediska hodnocení uplatnitelnosti absolventů na základě shody spíše nepříznivá. Je zde vysoký podíl těch, kteří pracují v hrubé neshodě (47 %), ale také dost vysoký podíl těch, co pracují naopak v úplné shodě (37 %). Ve srovnání s předešlým šetřením se situace téměř nezměnila.

OSOBNÍ A PROVOZNÍ SLUŽBY – méně četná skupina oborů, ale podle výsledků hodnocení shody mají absolventi výhled na uplatnění v oboru v úplné shodě s jejich vzděláním poměrně příznivý. Téměř 50 % EAO vzdělaných v této skupině oborů pracuje na pozicích zcela ve shodě se svým vzděláním, absolventů ale jenom 37 %. Tato skupina je zastoupena v převážné míře absolventy oboru Kadeřník.

5.3 Shoda získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání ve skupinách oborů u maturantů OV

Maturanti – úplná shoda:

V úplné shodě získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání pracuje 39 % všech ekonomicky aktivních maturantů OV. U mladších věkových kategorií je podíl nižší – u 20–24letých jen 32 %, u 25–29letých 33 %. Ve srovnání s předešlým šetřením se situace změnila, narostl podíl těch, co pracují v úplné shodě (o 3 p.b.), a současně mírně stoupl i podíl těch, kteří pracují v hrubé neshodě (pouze o 1 p.b.).

Při srovnání s vyučenými jsou na první pohled patrné rozdíly. V řadách vyučených je vyšší podíl těch, kdo pracují na pozicích v úplné shodě s jejich vzděláním, ale současně i podíl těch, kteří pracují v hrubé neshodě. Výrazně méně vyučených pracuje v částečné shodě nebo v dílčí neshodě, což je dáno

5. Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání

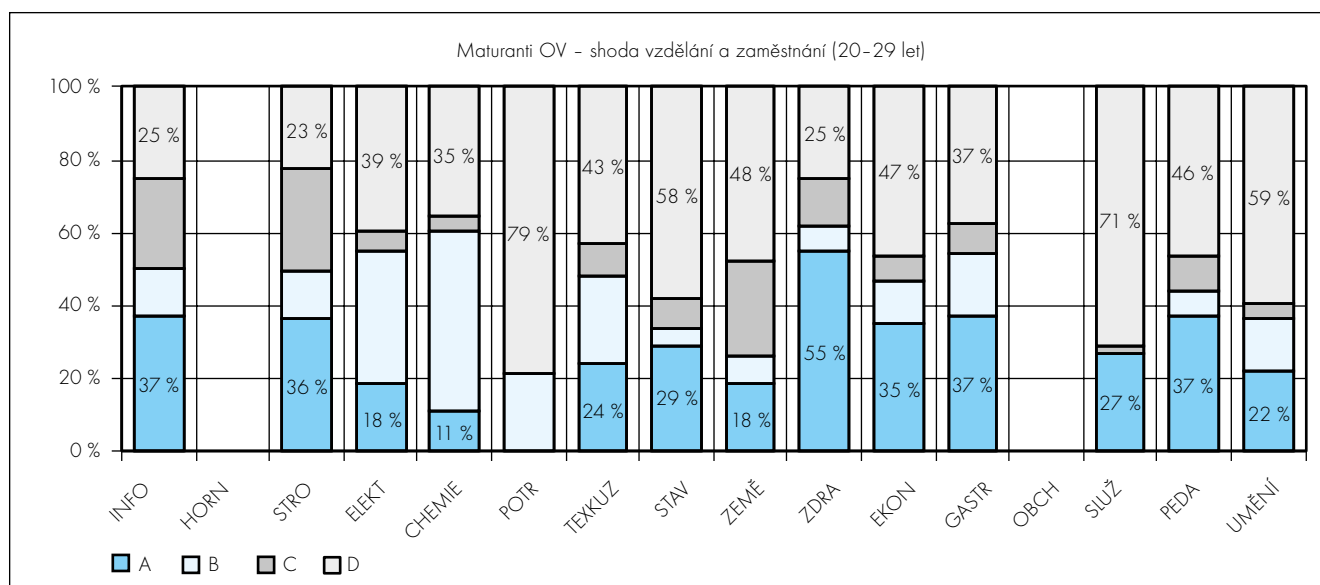
užší profilací učebních oborů. Maturanti středního odborného vzdělání jsou připravováni na výkon svého povolání v širších profilacích, tj. připravují se pro širší škálu uplatnění. Do kategorie hrubé neshody vzdělání a zaměstnání jich spadá mnohem méně, se širším záběrem oboru vzdělání se uplatní v příbuzných oborech a jenom menší část na pozicích v hrubém rozporu s dosaženou kvalifikací a vzděláním, tj. v hrubé neshodě.

Mezi obory vzdělání jsou výrazné rozdíly v hodnocení shody. Velice příznivá situace je již tradičně ve skupině **zdravotnických oborů**, až **77 % maturantů OV** pracuje v zaměstnáních, která plně odpovídají jejich kvalifikaci. Jejich podíl ve srovnání s předešlými šetřeními je vyšší (72 % v roce 2009, 67 % v roce 2013). Absolventi zdravotnických oborů

jsou na tom hůře než celek – pouze 44 % z 20–24letých pracuje zcela ve shodě se svým zaměstnáním, na druhé straně ale až 65 % 25–29letých (což je nejvíce ze všech skupin oborů vzdělání). Vysoký podíl EAO pracujících v úplné shodě souvisí se specifickostí zdravotnických oborů a s nedostatkem pracovníků ve zdravotnictví, absolventy však zřejmě odrazuje špatné finanční ohodnocení i náročné podmínky.

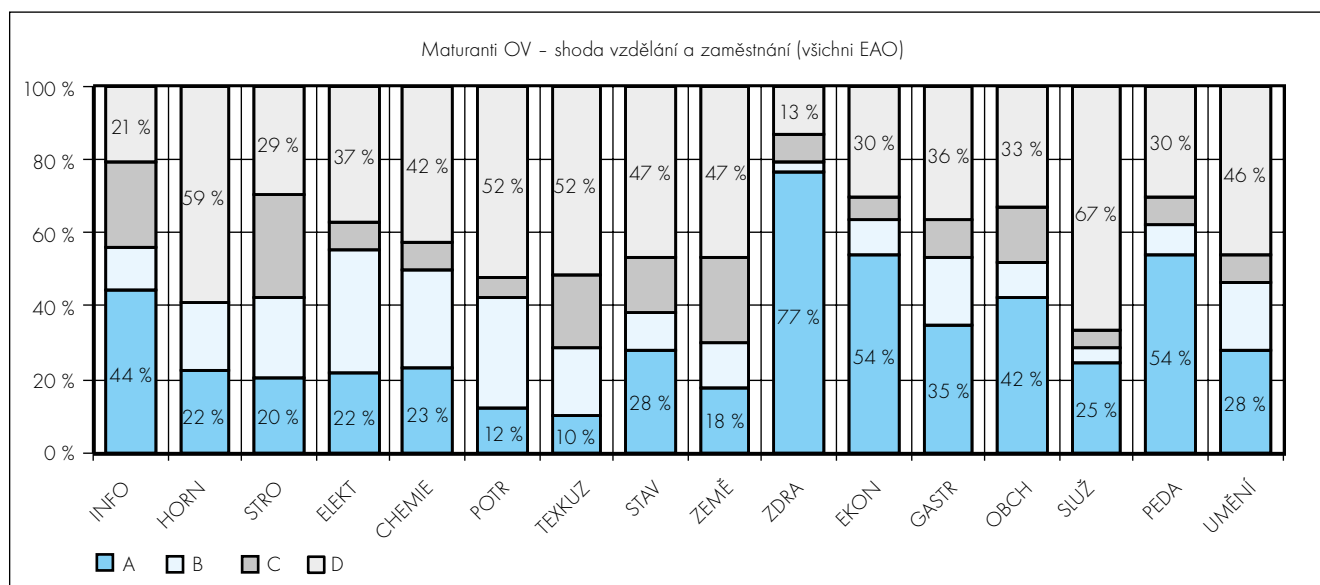
Z početnějších skupin oborů dosahují relativně vysoké hodnoty úplné shody i EAO se středním vzděláním s maturitou ve skupině Ekonomika a administrativa (54 %), i když u absolventů ve věku 20–24 i 25–29 let je podíl pracujících ve shodě výrazně nižší (40 %, 28 %). Další jsou maturanti skupin oborů Pedagogika, učitelství a sociální péče (54 %), Informatické

Obrazek 5.4 Hodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání – MATURANTI, 20–29 let (2016, v %)

Škála hodnocení shody: A - úplná shoda, B - částečná shoda, C - dílčí neshoda, D - hrubá neshoda

Obrazek 5.5 Hodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání – MATURANTI, všichni EAO (2016, v %)

Škála hodnocení shody: A - úplná shoda, B - částečná shoda, C - dílčí neshoda, D - hrubá neshoda

5. Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání

obory (44 %), Obchod (43 %) i Gastronomie, hotelnictví a turismus (35 %).

Na opačném konci jsou pak skupiny oborů, které dosahují nízkých hodnot úplné shody. Z tohoto hlediska jsou na tom nejhůře, stejně jako u předešlého šetření, maturanti skupiny oborů Textilní a kožedělné výroby. Jenom minimální počet EAO (10 %) se uplatňuje ve shodě se svým vzděláním, což souvisí s vývojem odvětví u nás (podrobněji viz popis situace u vyučených výše). Nepříznivou situaci lze vnímat i u dalších oborů vzdělání – v úplné shodě pracuje pouze 12 % maturantů potravinářských a 18 % zemědělských oborů vzdělání.

Maturanti – hrubá neshoda:

Hrubá neshoda získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání poukazuje na nesoulad mezi uplatněním absolventa a jeho přípravou. V případě hrubé neshody zaměstnanec vůbec nevyužívá svou kvalifikaci, pracuje v zcela jiném oboru, na jiné pozici.

Maturanti odborného vzdělání dosahují nižších hodnot hrubé neshody (33 %) ve srovnání s vyučenými (40 %). Mladí absolventi maturitních oborů jsou na tom o něco hůře než celek. Absolventi ve věku 20–24 let až v 42 % a absolventi ve věku 25–29 let v 39 % nepracují na pozicích, které odpovídají jejich vzdělání.

Srovnání hrubé neshody vykonávaného zaměstnání a dosaženého vzdělání pracovníků s maturitním vzděláním středních odborných škol jednotlivých oborů je omezené a do určité míry ovlivněné i nízkým počtem absolventů některých skupin oborů (na základě omezení velikosti vzorku VŠPS nelze jejich výsledky analyzovat).

Nejnižší podíl těch EAO, kteří pracují v hrubé neshodě se získaným vzděláním, je ve skupině **zdravotnických oborů (13 %)**. Zároveň je v této skupině oborů nejvyšší podíl EAO pracujících v úplné shodě se svým vzděláním. Lze to vysvětlit specifickým charakterem vykonávané činnosti a nízkou profesní mobilitou. Velice nízký podíl pracujících v hrubé neshodě mají i **informatické obory (21 %)**.

Relativně příznivá situace z hlediska nízkého podílu EAO pracujících na pozicích v hrubé neshodě s jejich dosaženým vzděláním je ve skupinách oborů (do hodnocení jsou zahrnuty pouze četnější obory) **strojírenských (29 %), ekonomických (30 %) a pedagogických (30 %)**. Situace ve srovnání s předešlým šetřením se u těchto oborů, výrazněji nezměnila.

Špatná situace z hlediska hodnocení hrubé neshody je patrná ve skupině oborů **Osobní a provozní služby (67 %) a Hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárenství (59 %)**. V případě hornických oborů jsou vysoké hodnoty pracujících v hrubé neshodě již dlouhodobě, což je dáno vývojem zaměstnanosti v těchto oblastech, zejména v hornictví. Z dalších vícečetných oborů pak ve skupině oborů **Zemědělství a lesnictví (47 %) a ve skupině Stavebnictví, geodézie a kartografie (téměř 47 %)**. Navíc výrazná část (23 %) pracujících vzdělaných v zemědělských oborech pracuje na pozicích v dílčí neshodě se získaným vzděláním (celkově tedy v neshodě pracuje 70 % z nich).

Maturanti OV – celkové hodnocení vybraných skupin oborů:

EKONOMIKA A ADMINISTRATIVA – tato skupina oborů vzdělání je nejčetnější z hlediska počtu absolventů končících střední odborné vzdělávání s maturitní zkouškou. Z hlediska shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání je situace v této skupině oborů dobrá. Podíl pracujících (EAO) s maturitním vzděláním v ekonomických oborech na pozicích v úplné shodě s jejich vzděláním je vysoký, až 54 %. U mladých absolventů (20–24letých EAO) je podíl mnohem nižší (28 %) a až téměř polovina z nich pracuje naopak na pozicích, kterým neodpovídá jejich dosažené vzdělání. Stejně výsledky přineslo i šetření absolventů škol, ve kterém za hlavní důvody práce v jiném oboru uvedli, že nesehnali práci v oboru. Ukazuje to určitou přeplněnost trhu práce absolventy ekonomických oborů a problémy části absolventů s uplatněním.

STROJÍRENSTVÍ A STROJÍRENSKÁ VÝROBA – situace v uplatnění pracovníků s maturitním vzděláním ve strojírenských oborech na trhu práce z hlediska hodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání je zdánlivě špatná (u vyučených je situace naopak velice dobrá). Jenom 20 % EAO pracuje v úplné shodě se svým získaným vzděláním, ovšem dalších 50 % z nich pracuje v částečné shodě nebo dílčí neshodě. V případě absolventů ve věku 20–29 let je situace lepší, podíl pracujících v úplné shodě dosahuje 36 %.

ELEKTROTECHNIKA, TELEKOMUNIKAČNÍ A VÝPOČETNÍ TECHNIKA – z hlediska hodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání lze hodnotit uplatnění pracovníků s maturitním vzděláním v elektrotechnických oborech jako méně příznivé – jenom 22 % z nich pracuje na pozicích v úplné shodě s jejich vzděláním. Podobně jako ve strojírenských oborech i zde je vysoký podíl těch, kteří se uplatňují na pozicích, jež jenom částečně odpovídají jejich kvalifikaci, tj. v částečné shodě (34 %). Situace u absolventů ve věku 20–29 let je obdobná.

ZDRAVOTNICTVÍ – z hlediska hodnocení shody zaměstnání a získaného vzdělání má tato **skupina oborů jednoznačně nejpriznivější výsledky hodnocení**. Až 77 % EAO pracuje v úplné shodě se svým vzděláním, se svou kvalifikací ze střední školy. Zároveň má zdravotnictví i nejnižší podíl těch, kteří pracují v hrubé neshodě. Také u 25–29letých absolventů jsou výsledky velice příznivé. U mladších absolventů, 20–24letých, se jeví uplatnění v oboru obtížnější. Celkově dobré výsledky hodnocení úplné shody vykonávaného zaměstnání a získaného vzdělání ukazují na dobrou uplatnitelnost absolventů zdravotnických oborů na trhu práce.

ZEMĚDĚLSTVÍ A LESNICTVÍ – stav shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání pracovníků s maturitním vzděláním získaným v zemědělských či lesnických oborech odpovídá celkovému vývoji a změnám v tomto odvětví. Nyní pracuje 18 % z nich na pozicích v úplné shodě se svým vzděláním a 47 % v hrubé neshodě. U 20–24letých absolventů je míra uplatnění na trhu práce ve vystudovaném oboru ještě nižší (19 %).

STAVEBNICTVÍ, GEODÉZIE A KARTOGRAFIE – hodnocení uplatnění pracovníků maturitních stavebních oborů z hlediska shody vzdělání a zaměstnání lze označit za méně příznivé. Podíl

5. Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání

těch, kteří pracují v úplné shodě se svým vzděláním, je 28 % a v hrubé neshodě 47 %. Absolventi ve věku 20–24 let jsou na tom hůře, pouze 22 % z nich pracuje v úplné shodě se svým vzděláním a až 63 % v hrubé neshodě. Od posledního šetření se podíl pracujících v hrubé neshodě u celku i u absolventů zvýšil.

GASTRONOMIE, HOTELNICTVÍ A TURISMUS – v této skupině oborů je situace z hlediska hodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání ještě relativně uspokojivá (ve srovnání s poměrnými hodnotami ostatních skupin oborů). Úplnou shodu dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání má 35 % pracovníků s maturitním vzděláním v gastronomických oborech a v hrubé neshodě pracuje 36 % všech, což je o 3 p.b. více než zmiňovaný průměr všech maturantů OV. V této skupině oborů se situace v každém dalším hodnocení shody zhoršuje, neustále klesá podíl pracujících v úplné shodě se svým dosaženým vzděláním. Zajímavé je, že výrazně lepší je úplná shoda u absolventů 20–24 let (43 %).

PEDAGOGIKA, UČITELSTVÍ A SOCIÁLNÍ PÉČE – pracující vzdělání v pedagogických oborech maturitní úrovně vzdělání až v polovině případů pracují na pozicích ve shodě s jejich dosaženým vzděláním. V případě absolventů ve věku 20–24 i 25–29 let situace není natolik příznivá.

5.4 Zaměstnání vykazující vysokou shodu se vzděláním

Po zhodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání se nabízí i zjišťování opačného vztahu. Zajímají nás **zaměstnání, která jsou vykonávána ve velké míře pracovníky připravenými pro výkon dané práce**, tj. těmi, kteří absolvovali příslušné středoškolské vzdělání.

Výběr zaměstnání je omezen na ta, v nichž se uplatňují minimálně 2 tisíce pracovníků. Z důvodu co nejobektivnějšího hodnocení se výběrový soubor v tomto případě neomezil jenom na absolventy, ale zahrnuje všechny ekonomicky aktivní obyvatele. I nadále však budeme rozlišovat mezi vyučenými a maturanty OV.

Hodnocení „úplná shoda“ vyjadřuje soulad mezi získaným vzděláním a vykonávaným zaměstnáním. Objektem zkoumání se stala tedy ta **zaměstnání, u kterých byly hodnoty úplné shody nejvyšší**, jako hranici jsme stanovili podíl 75 %. Zaměstnání, která splňují uvedené podmínky, jsou zahrnuta do tabulek 5.1 a 5.2.

Vyučení pracovníci

Nejvyšších hodnot využití kvalifikace v zaměstnání (úplné shody) z řad **vyučených** je dosaženo v profesích **kadeřníci** (97 %) ze skupiny Osobní a provozní služby, **šéfkuchaři a šéfcukráři** (97 %) ze skupiny oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus, **krejčí, kožešníci a kloboučníci** (95 %) ze skupiny Textilní výroba a oděvnictví a **stavební a provozní elektrikáři** (93 %) ze skupiny elektrotechnických oborů vzdělání. Ve všech těchto případech se jedná o zaměstnání, která jsou úzce specializovaná a pro jejichž výkon je potřebná příslušná kvalifikace. To platí i pro další profese uvedené v tabulce.

Mezi nejčastěji vyskytující se skupiny oborů vzdělání pracovníků v uvedených zaměstnáních patří skupina **strojírenských** (stro-

jírenství je zároveň nejpočetnější skupinou oborů z hlediska počtu absolventů) a **stavebních oborů vzdělání**. Vysoký podíl pracovníků s příslušným vzděláním ve skupině strojírenských oborů je v zaměstnáních: mechanici a opraváři motorových vozidel (91 %), lakýrníci a natěrači (87 %) a montéři kovových konstrukcí (84 %). Ze stavebních profesí je pak vysoký podíl pracovníků vykonávajících zaměstnání v úplné shodě s jejich vzděláním v případě tesařů a stavebních truhlářů (92 %), malířů a tapetářů (85 %) a zedníků (82 %).

Tabulka 5.1 Zaměstnání s vysokým podílem pracovníků, kteří jsou pro danou činnost připraveni – VYUČENÍ

ISCO	Vyučení	Podíl ve shodě	Skupina oborů vzdělání pracovníků
5141	Kadeřníci	97%	služby
3434	Šéfkuchaři a šéfcukráři	97%	gastronomie
7531	Krejčí, kožešníci a kloboučníci	95%	textil
7411	Stavební a provozní elektrikáři	93%	elektrotechnika
7126	Instalatéři, potrubáři, stavební zámečníci a stavební klempíři	92%	stavebnictví, strojírenství
7115	Tesaři a stavební truhláři	92%	stavebnictví
7231	Mechanici a opraváři motorových vozidel	91%	strojírenství
7132	Lakýrníci a natěrači (kromě stavebních)	87%	strojírenství
7131	Malíři (včetně stavebních lakýrníků a natěračů), tapetáři	85%	stavebnictví
7214	Montéři kovových konstrukcí	84%	strojírenství
8341	Řidiči a obsluha zemědělských a lesnických strojů	82%	strojírenství
7112	Zedníci, kamnáři, dlaždiči a montéři suchých staveb	82%	stavebnictví
7222	Nástrojaři a příbuzní pracovníci	82%	strojírenství
7233	Mechanici a opraváři zemědělských, prům. a jn. strojů a zařízení	81%	strojírenství
7212	Svářeči, řezači plamenem a páječi	81%	strojírenství
7412	Elektromechanici	76%	elektrotechnika
7213	Pracovníci na zpracování plechu	76%	strojírenství
7122	Podlaháři a obkladači	75%	stavebnictví
5120	Kuchaři (kromě šéfkuchařů), pomocní kuchaři	75%	gastronomie

Poznámka: „Podíl ve shodě“ je podíl pracovníků připravených pro činnost (tj. pracujících na pozicích, které odpovídají vzdělání získanému na střední škole). „Skupina oborů vzdělání“ je skupina oborů vzdělání, ve které byl uvedený podíl pracovníků vzdělán.

Pracovníci s maturitním vzděláním

Nejvíce zaměstnání, v nichž pracují ve velké míře kvalifikovaní pracovníci z řad **maturantů OV** (tj. v úplné shodě s jejich vzděláním), jsou z oblasti zdravotnictví – **všeobecné sestry se specializací** (100 %), **všeobecné sestry bez specializace** (99 %), **odborní pracovníci v oblasti zubní techniky, ortotici a protetici** (97 %), **odborní laboranti a laboratorní asistenti v oblasti zdravotnictví** (95 %), **farmaceutičtí asistenti** (88 %) a **odborní pracovníci v oblasti rehabilitace** (79 %). Z ostatních zaměstnání se přes 90 % dostali pouze **učitelé v oblasti předškolní výchovy** (97 %). Tato vysoká shoda je dána i tím, že pro daná zaměstnání je jednoznačně předepsána dosažená kvalifikace a pracovníci, kteří určené vzdělání nemají, je nemožno vykonávat.

Přes stanovenou 75% hranici pracovníků pracujících v úplné shodě se svým vzděláním se přehoupla i skupinka zaměst-

5. Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání

nání z oblasti ekonomiky. V případě, že jsou tato zaměstnání vykonávána pracovníky s maturitním vzděláním, tak u většiny z nich se jedná o absolventy ekonomických oborů – **pracovníci pro zpracování textů, písaři** (88 %), **mzdoví účetní** (84 %), **pracovníci veřejné správy v oblasti daní** (81 %), **specialisté v oblasti účetnictví** (81 %), **úředníci v oblasti statistiky, finančnictví a pojišťovnictví** (79 %) a **úředníci v oblasti účetnictví** (75 %).

Tabulka 5.2 Zaměstnání s vysokým podílem pracovníků, kteří jsou pro danou činnost připraveni – MATURANTI

ISCO	Maturanti OV	Podíl ve shodě	Skupina oborů vzdělání pracovníků
2221	Všeobecné sestry se specializací	100%	zdravotnictví
3221	Všeobecné sestry bez specializace	99%	zdravotnictví
2342	Učitelé v oblasti předškolní výchovy	97%	vzdělávání
3214	Odborní pracovníci v oblasti zubní techniky, ortotiky a protetiky	97%	zdravotnictví
3212	Odborní laboranti a laboratorní asistenti v oblasti zdravotnictví	95%	zdravotnictví
3213	Farmaceutičtí asistenti	88%	zdravotnictví
4131	Pracovníci pro zpracování textů, písaři	88%	ekonomika
4313	Mzdoví účetní	84%	ekonomika
3352	Pracovníci veřejné správy v oblasti daní	81%	ekonomika
2411	Specialisté v oblasti účetnictví	81%	ekonomika
4312	Úředníci v oblasti statistiky, finančnictví a pojišťovnictví	79%	ekonomika
3255	Odborní pracovníci v oblasti rehabilitace	79%	zdravotnictví
3142	Technici v oblasti zemědělství, rybářství a vodohospodářství	75%	zemědělství
4311	Úředníci v oblasti účetnictví	75%	ekonomika

Poznámka: „Podíl ve shodě“ je podíl pracovníků připravených pro činnost (tj. pracujících na pozicích, které odpovídají vzdělání získanému na střední škole). „Skupina oborů vzdělání“ je skupina oborů vzdělání, ve které byl uvedený podíl pracovníků vzdělán.

Závěrem lze říci, že zaměstnání s vysokým podílem pracovníků, kteří jsou pro danou činnost připraveni, jsou většinou vysoce kvalifikovaná zaměstnání, která může jenom stěží vykonávat někdo, kdo nebyl pro danou činnost připravován. Zároveň se **pravděpodobně jedná o zaměstnání, v nichž absolventi bez větších problémů nalézají uplatnění na trhu práce a absolventi příslušných kvalifikací mají zájem vykonávat činnost, pro kterou byli připraveni.**

5.5 Zaměstnání, která nejčastěji vykonávají vyučení a maturanti vybraných skupin oborů vzdělání

Trochu jiný pohled na uplatnění získaného vzdělání v zaměstnání nám umožňuje zpracovaný přehled zaměstnání, která vykonávají EAO vzdělání ve vybraných skupinách oborů vzdělání (údaje jsou zpracované odděleně za vyučené a maturanty OV). **Pro každou skupinu oborů jsou uvedena zaměstnání, která nejčastěji vykonávají jejich absolventi, tj. pracovníci vzdělání v oborech této skupiny.** V přehledu jsou uvedena jenom zaměstnání dosahující minimálně 2% podílu pracovníků vzdělaných v oborech dané skupiny (viz tabulky 5.3 a 5.4).

Za povšimnutí stojí zejména skupina Strojírenství a strojírenská výroba, která je nejčetnější skupinou u vyučených

a druhou nejčetnější u maturantů OV, a také skupina oborů Ekonomika a administrativa, která dominuje u maturantů OV.

V každé ze skupiny oborů se přitom nacházejí zaměstnání, která do dané skupiny patří, ale i zaměstnání, která naopak ne, tj. pracovníci vykonávají profesi, která není shodná s jejich vzděláním (např. vyučení v zemědělských oborech pracují nejčastěji jako prodavači v prodejnách nebo jako řidiči nákladních automobilů a tahačů).

Vyučení pracovníci

Ze zaměstnání, která vykonávají **vyučení**, je největší dominance jednoho zaměstnání ve skupině Osobní a provozní služby – Kadeřníci (46 %). Další polovina vyučených v oborech této skupiny vzdělání pracuje na mnoha různých pozicích, jako např. prodavači v prodejnách nebo pomocní pracovníci ve výrobě. Výraznější dominanci jednoho či několika zaměstnání lze sledovat u vyučených ve skupinách oborů Obchod (prodavači v prodejnách se podílí na celku 27 %), Gastronomie, hotelnictví a turismus (kuchaři 23 % a číšníci, servírky 10 %), Stavebnictví (zedníci, kamnáři, dlaždiči a montéři suchých staveb 19 % a instalatéři, potrubáři 9 %) a Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (stavební a provozní elektrikáři 15 % a elektromechanici 13 %).

V případě vyučených ve skupině zemědělských učebních oborů a také vyučených v oborech textilní a kožedělné výroby lze sledovat velkou rozptýlenost vykonávaných zaměstnání. A to v různých zaměstnáních, která často nemají žádnou souvislost s příslušným vzděláním; přitom se tato zaměstnání vyskytují i na prvních místech. Vyučení v zemědělských oborech se nejčastěji uplatňují jako prodavači v prodejnách, dále jako řidiči nákladních vozidel a tahačů a jako uklízeči a pomocníci v hotelích a administrativních objektech. Pouze malá část z nich se uplatňuje v zaměstnáních, která jsou ve shodě s jejich vzděláním. Vyučení v textilních a kožedělných oborech se nejčastěji uplatňují jako uklízeči v kancelářích, hotelích nebo jako prodavači v obchodě a až na dalších místech se nacházejí i zaměstnání odpovídající jejich vzdělání.

Pracovníci s maturitním vzděláním

Mezi **maturanty OV** výraznou dominanci jednoho či dvou souvisejících zaměstnání nacházíme u skupiny oborů Zdravotnictví – jako všeobecné zdravotní sestry (se specializací i bez specializace) pracuje až polovina všech EAO vzdělaných ve zdravotnických oborech (uplatnění dalších maturantů zdravotnických oborů je také obvykle v oboru). Výraznější zastoupení jednoho zaměstnání je ještě v řadách maturantů skupiny oborů Vzdělávání učitelů a pedagogické vědy, v níž dominují učitelé v oblasti předškolní výchovy. Výrazná dominance jednoho zaměstnání u maturitních skupin oborů je však spíše výjimečná. Relativně vyšší podíl mají ve skupině oborů v oblasti stavebnictví stavební technici (17 %), ve skupině ekonomických oborů úředníci v oblasti účetnictví (14 %) a ve skupině gastronomických oborů číšníci a servírky (11 %).

5. Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání

Tabulka 5.3 Nejfrekventovanější zaměstnání vyučených vybraných skupin oborů – počty a podíly EAO (2016)

Vyučení	v tis.	%	%
Strojírenství a strojírenská výroba	564,3	100%	náčet
8332 Řidiči nákladních automobilů a tahačů	59,2	10%	10%
7222 Nástrojaři a příbuzní pracovníci	54,7	10%	20%
7231 Mechanici a opraváři motorových vozidel	38,8	7%	27%
7223 Seřizovači a obsluha obráběcích strojů	32,0	6%	33%
7212 Svářeči, řezači plamenem a páječi	27,8	5%	38%
7233 Mechanici a opraváři zemědělských, prům. strojů	25,0	4%	42%
8344 Obsluha vysokozdvížných vozíků a skladníci	18,6	3%	45%
8322 Řidiči osob. a malých dodáv. automobilů, taxikáři	15,3	3%	48%
8341 Řidiči a obsluha zemědělských a lesn. strojů	14,3	3%	51%
7119 Ost. řemeslníci a kvalif. prac. hlavní stavební výr.	11,8	2%	53%
Elektrotech., telekom. a výpočetní technika	129,9	100%	
7411 Stavební a provozní elektrikáři	19,8	15%	15%
7412 Elektromechanici	17,0	13%	28%
8332 Řidiči nákladních automobilů a tahačů	6,4	5%	33%
8344 Obsluha vysokozdvížných vozíků a skladníci	4,6	4%	37%
8212 Montážní dělníci elektric., energ. a elektron. zaříz.	4,4	3%	40%
7413 Montéři a opraváři elektrických vedení	4,3	3%	43%
7233 Mechanici a opraváři zemědělských, prům. strojů	3,1	2%	46%
Textilní a kožedělná výroba	156,9	100%	
9112 Uklízeči a pomocníci v hotelích, admin., prům.obj.	17,5	11%	11%
5223 Prodavači v prodejnách	13,5	9%	20%
7533 Švadleny, šičky, vyšivači apod.	9,1	6%	26%
9329 Ostatní pomocní pracovníci ve výrobě	8,1	5%	31%
8153 Obsluha šicích a vyšivačích strojů	5,9	4%	35%
8219 Montážní dělníci ostatních výrobků	5,9	4%	38%
5322 Ošetřovatelé v oblasti domácí péče a terén. soc. služeb	5,8	4%	42%
8212 Montážní dělníci elektric., energ. a elektron. zaříz.	5,2	3%	45%
5120 Kuchaři (kromě šéfkuchařů), pomocní kuchaři	4,5	3%	48%
5321 Ošetřovatelé zdravotnických a sociálních zař.	3,8	2%	51%
7531 Krejčí, kožešníci a kloboučníci	3,6	2%	53%
Osobní a provozní služby	46,0	100%	
5141 Kadeřníci	20,9	46%	46%
5223 Prodavači v prodejnách	3,2	7%	53%
9329 Ostatní pomocní pracovníci ve výrobě	2,2	5%	57%
5142 Kosmetici a pracovníci v příbuzných oborech	1,8	4%	61%
9112 Uklízeči a pomocníci v hotelích, admin., prům.obj.	1,8	4%	65%
8219 Montážní dělníci ostatních výrobků	1,2	3%	68%
5322 Ošetřovatelé v oblasti domácí péče a terén. soc. služeb	1,1	2%	70%

Vyučení	v tis.	%	%
Stavebnictví, geodézie a kartografie	247,5	100%	náčet
7112 Zedníci, kamnáři, dlaždiči a montéři such. staveb	46,3	19%	19%
7126 Instalatéři, potrubáři, stavební zámečníci, klempíři	22,1	9%	28%
8332 Řidiči nákladních automobilů a tahačů	14,1	6%	33%
7119 Ost. řemeslníci a kvalif. prac. hlavní stavební výr.	12,7	5%	38%
7115 Tesaři a stavební truhláři	10,5	4%	43%
7131 Malíři (vč. staveb. lakýrníků a natěračů), tapetáři	8,6	3%	46%
7122 Podlaháři a obkladači	8,0	3%	49%
8344 Obsluha vysokozdvížných vozíků a skladníci	7,9	3%	53%
9329 Ostatní pomocní pracovníci ve výrobě	6,0	2%	55%
8219 Montážní dělníci ostatních výrobků	5,7	2%	57%
7222 Nástrojaři a příbuzní pracovníci	5,3	2%	59%
Zemědělství a lesnictví	68,3	100%	
5223 Prodavači v prodejnách	4,6	7%	7%
8332 Řidiči nákladních automobilů a tahačů	4,3	6%	13%
6113 Zahradníci a pěstitelé v zahradnických školkách	3,3	5%	18%
9112 Uklízeči a pomocníci v hotelích, admin., prům.obj.	3,3	5%	23%
9329 Ostatní pomocní pracovníci ve výrobě	2,9	4%	27%
6210 Kvalifikovaní pracovníci v lesnictví a příb. obl.	2,7	4%	31%
8341 Řidiči a obsluha zemědělských a lesnic. strojů	2,5	4%	35%
8344 Obsluha vysokozdvížných vozíků a skladníci	2,1	3%	38%
5414 Pracovníci ostrahy a bezpečnostních agentur	2,1	3%	41%
6121 Chovatelé hospodářských zvířat (kromě drůbeže)	1,9	3%	44%
6130 Pěstitelé a chovatelé ve smíšeném hospodářství	1,6	2%	46%
9613 Uklízeči veřejných prostranství, čistíči kanalizací	1,4	2%	48%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	185,9	100%	
5120 Kuchaři (kromě šéfkuchařů), pomocní kuchaři	42,6	23%	23%
5131 Číšníci a servírky	17,9	10%	33%
5223 Prodavači v prodejnách	10,9	6%	38%
9329 Ostatní pomocní pracovníci ve výrobě	7,5	4%	42%
8219 Montážní dělníci ostatních výrobků	7,3	4%	46%
9112 Uklízeči a pomocníci v hotelích, admin., prům.obj.	6,4	3%	50%
8344 Obsluha vysokozdvížných vozíků a skladníci	4,1	2%	52%
Obchod	188,2	100%	
5223 Prodavači v prodejnách	51,3	27%	27%
9112 Uklízeči a pomocníci v hotelích, admin., prům.obj.	12,4	7%	34%
5230 Pokladníci a prodavači vstupenek a jízdenek	8,6	5%	38%
8219 Montážní dělníci ostatních výrobků	6,3	3%	42%
9329 Ostatní pomocní pracovníci ve výrobě	5,9	3%	45%
5322 Ošetřovatelé v oblasti domácí péče a terén. soc. služeb	5,2	3%	48%
8344 Obsluha vysokozdvížných vozíků a skladníci	4,3	2%	50%

5.6 Vývoj dosažené shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání (2009, 2013 a 2016)

Ve sledování vývoje podílu ekonomicky aktivních obyvatel (EAO) pracujících ve shodě nebo neshodě se svým dosaženým vzděláním lze sledovat 2 základní tendence:

- **Podíl EAO pracujících v úplné shodě se svým vzděláním v období ekonomické krize poklesl**, a to ze 43 % v roce 2009 na 41 % v roce 2013. V následujícím období se podíl pracujících na pozicích, které jsou v úplné shodě s je-

– jejich vzděláním, opětovně zvýšil až na 43 % v roce 2016. U absolventů škol ve věku 20–24 let byl pokles v období ekonomické krize výraznější.

- **Podíl EAO pracujících na pozicích v hrubé neshodě s jejich vzděláním má rostoucí trend** – zvýšil se z téměř 33 % v roce 2009 na 34 % v roce 2013 a až na 37 % v roce 2016. U absolventů škol (mladých lidí ve věku 20–24 let i 25–29 let) má tento trend stejnou dynamiku.

Na vývoji podílu pracujících v úplné shodě a hrubé neshodě se částečně projevil vliv nedávné ekonomické krize, která

5. Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání

Tabulka 5.4 Nejfrekventovanější zaměstnání maturantů vybraných skupin oborů – počty a podíly EAO (2016)

Maturanti OV		v tis.	%	%
Strojírenství a strojírenská výroba		202,9	100%	náčet
3115	Strojírenští technici	17,2	8%	8%
7223	Seřizovači a obsluha obráběcích strojů	9,1	4%	13%
3122	Mistři a příbuzní pracovníci ve výrobě	7,2	4%	17%
3322	Obchodní zástupci	6,7	3%	20%
8332	Řidiči nákladních automobilů a tahačů	6,2	3%	23%
3119	Technici v ostatních průmyslových oborech	5,6	3%	26%
5412	Policisté	5,3	3%	28%
4321	Úředníci ve skladech	5,0	2%	31%
1321	Řídicí pracovníci v průmyslové výrobě	4,3	2%	33%
7222	Nástrojář a příbuzní pracovníci	4,2	2%	35%
5223	Prodávači v prodejnách	4,2	2%	37%
Elektrotech., telekom. a výpočetní technika		134,8	100%	
3113	Elektrotechnici a technici energetici	8,5	6%	6%
7412	Elektromechanici	8,0	6%	12%
7411	Stavební a provozní elektrikáři	5,9	4%	17%
3114	Technici elektronici	5,2	4%	20%
3322	Obchodní zástupci	4,5	3%	24%
3122	Mistři a příbuzní pracovníci ve výrobě	3,8	3%	27%
3513	Technici počítačových sítí a systémů	3,7	3%	29%
3512	Technici uživ. podpory informač. a komun. techn.	3,5	3%	32%
5412	Policisté	3,0	2%	34%
5223	Prodávači v prodejnách	3,0	2%	36%
3115	Strojírenští technici	2,9	2%	39%
Stavebnictví, geodézie a kartografie		69,4	100%	
3112	Stavební technici	11,8	17%	17%
1323	Řídicí pracovníci ve stavebnictví a zeměměřičtví	3,8	5%	22%
5223	Prodávači v prodejnách	2,5	4%	26%
3123	Mistři a příbuzní pracovníci ve stavebnictví	2,4	3%	29%
3313	Odb. pracovníci v oblasti účetnictví, ekonomiky	1,7	2%	32%
4311	Úředníci v oblasti účetnictví	1,5	2%	34%
Zemědělství a lesnictví		76,8	100%	náčet
3142	Technici v obl. zemědělství, rybářství a vodohos.	4,7	6%	6%
4311	Úředníci v oblasti účetnictví	4,3	6%	12%
5223	Prodávači v prodejnách	3,6	5%	16%
8332	Řidiči nákladních automobilů a tahačů	2,8	4%	20%
4110	Všeobecní administrativní pracovníci	1,8	2%	22%
3143	Technici v oblasti lesnictví	1,6	2%	24%

Maturanti OV		v tis.	%	%
Zdravotnictví		112,3	100%	
2221	Všeobecné sestry se specializací	36,8	29%	29%
3221	Všeobecné sestry bez specializace	26,3	21%	50%
3256	Zdravotničtí asistenti (praktické sestry)	8,2	6%	56%
3212	Odborní laboranti a laboratorní asistenti ve zdrav.	5,0	4%	60%
5321	Ošelfovateléve zdravotnických a sociálních zař.	4,1	3%	64%
5329	Prac. osobní péče ve zdrav. a soc. oblastí j.n.	3,3	3%	66%
3213	Farmaceutičtí asistenti	3,2	2%	69%
3255	Odborní pracovníci v oblasti rehabilitace	2,8	2%	71%
3214	Odb. prac. v obl. zubní tech., ortotiky a protetiky	2,8	2%	73%
5223	Prodávači v prodejnách	2,5	2%	75%
Ekonomika a administrativa		372,1	100%	
4311	Úředníci v oblasti účetnictví	54,7	14%	14%
3313	Odb. pracovníci v oblasti účetnictví, ekonomiky	26,1	7%	21%
4110	Všeobecní administrativní pracovníci	23,1	6%	27%
5223	Prodávači v prodejnách	18,0	5%	32%
4313	Mzdoví účetní	13,7	4%	36%
4120	Sekretáři (všeobecní)	10,7	3%	38%
3343	Odb. prac. v administrativě a správě organizace	9,1	2%	41%
3312	Odborní pracovníci v oblasti peněžnictví	8,6	2%	43%
Gastronomie, hotelnictví a turismus		56,6	100%	
5131	Číšníci a servírky	6,1	11%	11%
5151	Provozní prac. stravovacích, ubytovacích zařiz.	3,5	6%	17%
4224	Recepční v hotelích a dalších ubytovacích zařiz.	3,1	5%	22%
5223	Prodávači v prodejnách	2,6	5%	27%
4110	Všeobecní administrativní pracovníci	1,9	3%	30%
5120	Kuchaři (kromě šéfkuchařů), pomocní kuchaři	1,9	3%	34%
4311	Úředníci v oblasti účetnictví	1,7	3%	37%
8219	Montážní dělníci ostatních výrobků	1,4	2%	39%
3322	Obchodní zástupci	1,3	2%	41%
Vzdelávání učitelů a pedagogické vědy		54,0	100%	
2342	Učitelé v oblasti předškolní výchovy	18,6	34%	34%
2359	Specialisté a odb. prac. v obl. výchovy, vzděl. j. n.	6,6	12%	47%
3412	Odborní pracovníci v oblasti sociální práce	1,5	3%	49%
4110	Všeobecní administrativní pracovníci	1,4	3%	52%
5223	Prodávači v prodejnách	1,4	3%	55%

se projevila i vyšší mírou nezaměstnanosti. V období mezi roky 2009 a 2013 narostl podíl pracujících na pozicích v hrubé neshodě s jejich dosaženým vzděláním a současně poklesl podíl pracujících v úplné shodě. Tyto trendy se projevily u pracujících jako celku, ale ještě výrazněji u mladých absolventů ve věku 20–24 let, přičemž jejich míra nezaměstnanosti byla rekordně vysoká.

V dalším období se s oživením ekonomiky podíl pracujících v úplné shodě navýšil, tendence v nárůstu podílu pracujících v hrubé neshodě pokračovala. V roce 2016 až 37 % pracujících nepracovalo na pozicích, které by odpovídaly jejich dosaženému vzdělání.

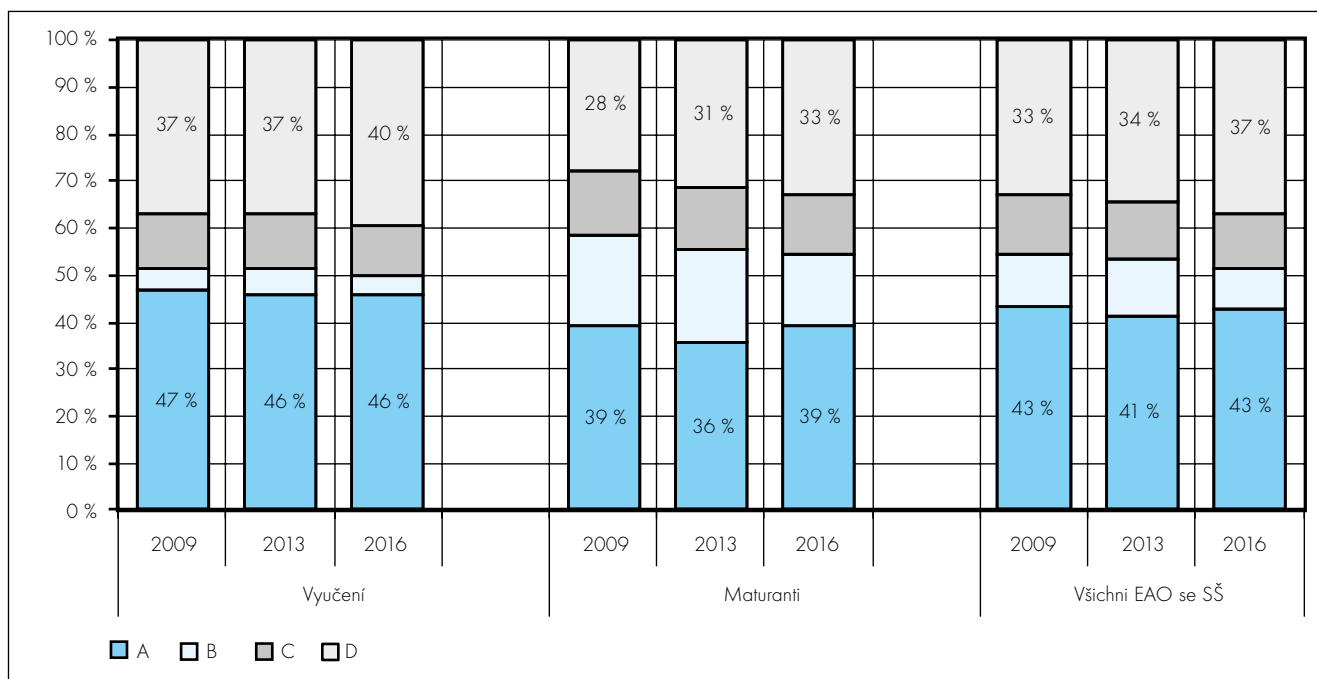
Zmiňovaný trend ve vývoji hodnocení shody souvisí také s tím, že část lidí nenachází uplatnění na trhu práce. Kromě vyšší míry nezaměstnanosti a obtížnějšího hledání odpovídajícího uplatnění na trhu práce v období ekonomické krize

působí na trh práce i další vlivy. Některé profese zanikají, jiné vznikají, mění se proporce rozložení pracovních míst na trhu práce (např. v 90. letech minulého století v období transformace ekonomiky výrazně poklesl počet pracujících a následně i absolventů škol v textilním nebo těžebním průmyslu). Lidé mění svoje profese také z jiných důvodů, než že na trhu práce nenajdou uplatnění. U části lidí chybí zájem o uplatnění se ve vystudovaném oboru nebo o obor ztratili zájem. Šetření u absolventů škol uvádějí i další důvody práce mimo obor – nízký plat, nutnost dojíždění či nevyhovující pracovní podmínky.

Zjištěné výsledky hodnocení shody vykonávaného zaměstnání a dosaženého vzdělání mají ale **odlišný vývoj u vyučených pracovníků a u maturantů odborného vzdělávání (OV)**. U pracovníků s ukončeným středním vzděláním s výučním listem je podíl pracujících v hrubé neshodě vyšší ve srovnání s maturanty, ale ve sledovaném období 2009

5. Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání

Obrázek 5.6 Vývoj hodnocení shody vzdělání a zaměstnání u všech EAO (2009, 2013 a 2016 v %)

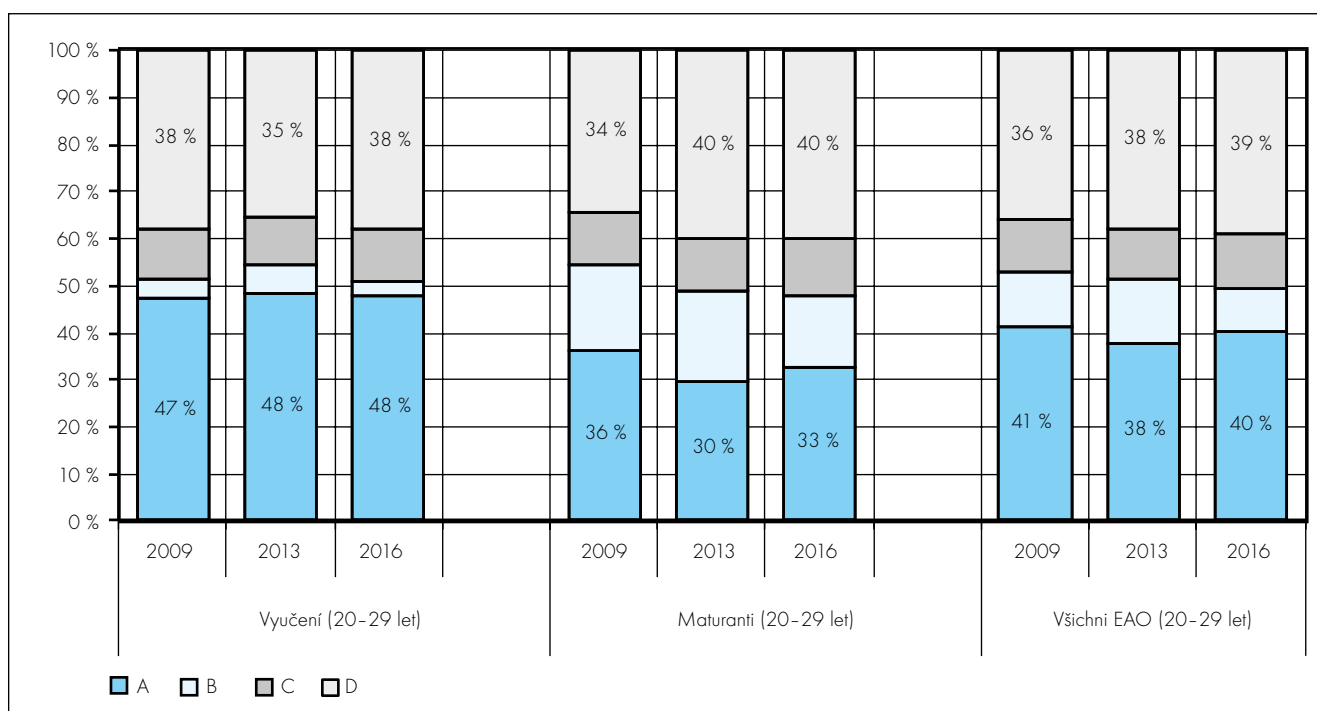

A - úplná shoda, B - částečná shoda, C - dílčí neshoda, D - hrubá neshoda

až 2016 jejich podíl vzrostl v menší míře než u pracovníků s maturitou. Mezi pracovníky s vyučením je také mnohem vyšší podíl těch, kteří pracují v úplné shodě se získaným vzděláním. Zaměstnanci s maturitním vzděláním pracují mnohem častěji na pozicích v částečné shodě či dílčí neshodě, což jim umožňuje širší profílance, kterou v průběhu vzdělávání získají.

Ve vývoji podílu pracujících na pozicích v úplné shodě s dosaženým vzděláním u vyučených lze pozorovat jen velice mírný pokles, a to již v prvním období (2009-2013). Podíl pracujících v hrubé neshodě zůstal nejdříve stabilní a mírně narostl až v druhém období, tj. o něco méně vyučených pracuje na pozicích, které odpovídají jejich vzdělání, a naopak

Obrázek 5.7 Vývoj hodnocení shody vzdělání a zaměstnání absolventů, tj. u 20-29letých (2009, 2013 a 2016 v %)

A - úplná shoda, B - částečná shoda, C - dílčí neshoda, D - hrubá neshoda

5. Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání

více jich pracuje na pozicích, které vůbec neodpovídají jejich dosaženému vzdělání.

U maturantů OV byl pokles pracujících v úplné shodě v prvním období, tj. v době ekonomické krize, výrazný. S oživením ekonomiky a trhu práce se podíl maturantů OV pracujících v úplné shodě se svým vzděláním opětovně zvýšil. V roce 2016 dosahuje stejné úrovně jako v roce 2009. Podíl maturantů OV pracujících na pozicích v hrubé neshodě s jejich dosaženým vzděláním kontinuálně narůstá (z 28 % v roce 2009 na 33 % v roce 2016).

U absolventů škol (mladých lidí ve věku 20–29 let) jsou mnohem výraznější rozdíly mezi vyučenými a maturanty než u celku EAO, přičemž se v období ekonomické krize (2009 až 2013) ještě více prohloubily. Rozdíly jsou patrné v podílu pracujících na pozicích v úplné shodě s jejich dosaženým vzděláním. V roce 2016 pouze 33 % absolventů s maturitou OV pracovalo na pozicích, které jsou v úplné shodě s jejich vzděláním (vyučených až 48 %). Absolventi maturitních oborů OV se ve větší míře uplatňují na pozicích, které částečně odpovídají jejich vzdělání. Současně v období 2009–2016 výrazně narostl podíl maturantů OV ve věku 20–29 let pracujících na pozicích v hrubé neshodě s jejich vzděláním, v případě vyučených téže věkové skupiny nárůst nebyl zaznamenán. V roce 2016 až 38 % vyučených a 40 % maturantů OV ve věku 20–29 let pracovalo na pozicích, které vůbec neodpovídají jejich vzdělání.

Ve srovnání se všemi vyučenými je podílové zastoupení vyučených ve věku 20–29 let v jednotlivých kategoriích shody velice obdobné, tj. rozdíly jsou malé. To neplatí u maturantů OV. Absolventi s maturitním vzděláním ve věku 20–29 let pracují v menší míře na pozicích v úplné shodě a současně ve větší míře na pozicích v hrubé neshodě ve srovnání se všemi EAO s maturitním vzděláním. Existuje mezi nimi výrazný rozdíl v míře uplatnění na pozicích, které odpovídají nebo neodpovídají jejich vzdělání, a to ve výrazný neprospěch absolventů.

Vývoj podílového zastoupení pracujících ve shodě nebo neshodě se svým dosaženým vzděláním značně ovlivňuje nejen úroveň, ale i obor získaného vzdělání. Absolventi některých oborů nacházejí (a mají zájem nacházet) uplatnění snadněji než absolventi jiných oborů. Na tento stav významně dopadá situace a vývoj v jednotlivých odvětvích hospodářství. Vývoj byl sledován pouze ve vybraných oborech s dostatečným počtem EAO.

V některých sledovaných skupinách se podíl pracujících v úplné shodě i v hrubé neshodě za celek EAO razantně nezměnil, rozdíly jsou spíše nepatrné (např. u vyučených ve strojírenských oborech nebo v obchodě). U části skupin ale došlo k výrazným změnám, ať už v případě vyučených (např. prudce narostl podíl vyučených pracujících na pozicích v hrubé neshodě s jejich vzděláním v gastronomických oborech), nebo maturantů OV (např. výrazně narostl podíl pracujících na pozicích v hrubé neshodě s jejich vzděláním v elektrotechnických či stavebních oborech). Výraznější změny než u celku EAO lze ale sledovat ve skupině čerstvých absolventů, především 20–24letých, a to u vyučených i maturantů OV.

U absolventů škol (vyučených i maturantů OV) je **vývoj nejvýhodnější ve skupině strojírenských oborů**, a to ve smyslu nárůstu podílu absolventů, kteří našli uplatnění na pozicích

v úplné shodě s jejich vzděláním, a poklesu podílu těch, kdo pracují zcela mimo obor. **U většiny ostatních skupin oborů je zcela opačný trend nebo je příznivý pouze u části absolventů** (buď u vyučených, nebo u maturantů, nikoli u obou skupin).

Vyučení absolventi

Ze skupiny **vyučených** absolventů se velice dobře uplatňují v zaměstnáních odpovídajících jejich vzdělání absolventi **strojírenských oborů**. Téměř 70 % 20–24letých a 69 % 25–29letých pracuje na pozicích, které lze ohodnotit, že jsou v úplné shodě s jejich dosaženým vzděláním, a jejich podíl se od roku 2009 navýšil, současně poklesl podíl těchto absolventů pracujících v hrubé neshodě se svým vzděláním.

V případě absolventů **elektrotechnických učebních oborů** je situace relativně příznivější než u celku. Míra uplatnění absolventů na pozicích v úplné shodě s jejich vzděláním v období 2009–2016 mírně narostla, ale současně narostl i podíl absolventů pracujících zcela mimo obor, tj. v hrubé neshodě (viz tab. 5). Platí to ale pouze u absolventů 20–24letých, u 25–29letých již vývoj příznivý nebyl (stejně jako vývoj ve skupině elektrotechnických oborů jako celku).

Pokračující negativní vývoj z hlediska hodnocení shody vzdělání a zaměstnání lze sledovat ve skupině absolventů **textilních oborů vzdělání**, což je odrazem negativního vývoje v tomto odvětví a jeho úpadku. Ve struktuře EAO je vysoký počet těch, kteří získali vzdělání v této skupině oborů, ale možnosti jejich uplatnění jsou nyní již omezené. V současnosti je počet absolventů textilních oborů velice nízký a mají také nadprůměrně vysokou míru nezaměstnanosti.

Nepříznivý vývoj je patrný i v míře uplatnění absolventů **stavebních oborů** vzdělání v odpovídajících zaměstnáních. Podíl absolventů pracujících na pozicích, jež jsou v úplné shodě s jejich vzděláním, prudce klesá a naopak podíl těch, kteří pracují zcela mimo svůj obor, narůstá. Důvodem je zřejmě situace ve stavební výrobě i nezájem absolventů o uplatnění v oboru. Obdobná situace je i v případě uplatnění absolventů skupiny oborů **Obchod** a absolventů **gastronomických oborů**. Míra nezaměstnanosti těchto absolventů je nadprůměrná a jejich počet klesá.

Absolventi s maturitním vzděláním

U absolventů **maturitních oborů** byl zaznamenán také pokles podílu těch, kdo pracují na pozicích ve shodě s jejich vzděláním, a nárůst podílu těch, kteří našli uplatnění zcela mimo svůj vystudovaný obor. Změny jsou výraznější než v případě absolventů s výučním listem.

I na **maturitní úrovni vzdělání** jsou skupiny oborů, jejichž absolventi se uplatňují ve větší míře na pozicích, které jsou v úplné shodě s jejich vzděláním. Nejlepší situace je ve **zdravotnických oborech**, kde podíl těch, kteří pracují v úplné shodě, je vysoký. U absolventů ve věku 20–24 let došlo k poklesu podílu těch, kdo pracují v úplné shodě se získaným vzděláním. Souvisí to především s nově požadovaným vyšším stupněm vzdělání na pozici všeobecné zdravotní sestry (dříve zde stačilo střední vzdělání s maturitou, nyní je potřebné vyšší odborné vzdělání pro všeobecné sestry se specializací

a bakalářské vzdělání pro všeobecné sestry u vybraných specializací; pro střední vzdělání s maturitou je pouze pozice zdravotnický asistent).

Vyšší podíl pracujících v úplné shodě se svým vzděláním je i u těch, kteří získali vzdělání v **ekonomických oborech** (jedná se o nejčetnější maturitní obor). V období 2009–2016 podíl pracujících v úplné shodě výrazněji poklesl, naopak podíl pracujících v hrubé neshodě (tedy ve zcela jiných pozicích) narostl. Platí to i u absolventů škol, zejména mladých ve věku 20–24 let, navíc podíl těch, kteří našli uplatnění v zaměstnáních odpovídajících jejich vzdělání, je výrazně nižší. Poukazuje to na jistou přeplněnost trhu práce absolventy maturitních ekonomických oborů, to i z důvodu dostatečného počtu absolventů ekonomických oborů VOŠ a vysokých škol.

Výrazné změny z hlediska nárůstu podílu pracujících v hrubé neshodě nastaly i ve skupině **stavebních oborů** vzdělání. Zejména podíl mladých ve věku 20–24 let, kteří nepracují na pozicích souvisejících s jejich vzděláním, výrazně narostl. Stavební produkce ve sledovaném období poklesla, což se

projevilo i na uplatnitelnosti absolventů učebních i maturitních oborů vzdělání. Ačkoliv zaměstnavatelé v této oblasti deklarují nedostatek pracovní síly, ve výsledku bývají absolventi silně znevýhodněni nedostatkem praxe.

EAO se vzděláním v některém ze **strojírenských oborů** vzdělání se již tradičně jenom ve velmi malé míře uplatňují na pozicích, které by byly zcela ve shodě s jejich získaným vzděláním. Jejich podíl ale roste (ze 14 % v roce 2009 na 20 % v roce 2016). Ve velké míře nacházejí uplatnění i v zaměstnáních, která částečně (částečná shoda) nebo okrajově (dílní neshoda) odpovídají jejich dosaženému vzdělání. Podíl pracujících v hrubé neshodě ve sledovaném období sice mírně narostl, v porovnání s jinými skupinami oborů je však po zdravotnických oborech nejnižší. Výrazné pozitivní změny nastaly v míře uplatnění absolventů strojírenských oborů ve věku 20–24 i 25–29 let – na úroveň 36 % narostl podíl těch, kteří pracují na pozicích v úplné shodě s jejich vzděláním, a naopak poklesl podíl pracujících v hrubé neshodě, tj. zcela mimo svůj obor vzdělání.

6. Vzdělávací a profesní dráha absolventů SOŠ – analýza rozhovorů

Tato kapitola představuje hlavní výsledky analýz hloubkových rozhovorů s absolventy středních odborných škol s odstupem 8 let od ukončení střední školy a mapuje jejich průchod středním, případně terciárním vzděláváním a úspěšnost přechodu na trh práce.

Zdroj: www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-148

Volba střední a vysoké školy i vstup na trh práce představují klíčové přechodové momenty na vzdělávací a profesní dráze. V současné době se stále častěji setkáváme s trendem, kdy se přechod absolventů do zaměstnání rozvolňuje a stává se dlouhodobějším a méně přehledným procesem. Řada žáků již během studia kombinuje různé formy práce a vzdělávání, případně se po neúspěšných studijních pokusech nebo obdobích pracovní aktivity vrací zpět ke studiu, někdy ovšem do jiného oboru nebo na jiné škole.

V souvislosti s uvedenými komplexními změnami se vynořují otázky, jak absolventi v současnosti vnímají svoji vzdělávací dráhu, jak probíhají jejich úvahy a rozhodování v klíčových bodech a jaké jsou jejich současné priority. Z tohoto důvodu byla předchozí kvantitativní šetření absolventů středních odborných škol doplněna o hloubkové rozhovory, jejichž cílem je rozšířit informace o přechodu absolventů na trh práce o pohled samotných aktérů, získat hlubší vhled do jejich úvah, motivací a strategií.

Dotazování navazovalo na kvantitativní šetření provedené v roce 2015 v rámci tzv. III. etapy dotazování absolventů škol (tj. 6 let po absolvování). Absolventi v rámci tohoto šetření dali kontakt a souhlas s oslovením a případným rozhovorem. Jelikož byly k dispozici předchozí odpovědi absolventů, byl

proveden záměrný výběr vzorku tak, aby zahrnoval pokud možno různé profesní dráhy a pokrýval relativně široké spektrum vzdělávacích a profesních variant. Cílem bylo zahrnout do vzorku jak absolventy učebních, tak i maturitních oborů a terciárního vzdělávání a z hlediska úspěšnosti pak ty, kteří úspěšně pokračovali ve vzdělávání i na trhu práce, i ty, jejichž dráhy byly složitější a kteří se potýkali s nezaměstnaností nebo studium nedokončili.

Vzhledem k tomu, že se jedná o kvalitativní výzkum, který je v principu založen na velmi podrobném zkoumání jednotlivého nebo jen omezeného počtu případů, je tím omezena možnost zobecnění na celou populaci absolventů.

Rozhovory s absolventy byly realizovány v průběhu září–listopadu 2017. Celkově proběhlo 9 rozhovorů. Dotazování byli absolventi, kteří ukončili studium na střední škole ve šk. roce 2008/9, tedy po 8 letech od studia. Rozhovory probíhaly telefonicky podle návodu s tím, že respondentům byly kladeny doplňující otázky směřující k hlubšímu zamyšlení a reflexi. Každý rozhovor trval přibližně 1–1,5 hodiny.

Zde jsou uvedena nejdůležitější zjištění, která se vztahují ke klíčovými bodům na jejich vzdělávací i profesní cestě.

6.1 Vztah absolventů ke škole, její volbě a k průběhu studia, včetně reflexe

• Jak vzniká zájem žáků o obor a představa o profesi?

V rámci rozhovorů se zájem o obor utvářel často již v dětství, navazoval na nějaký koníček, např. zájem o auta, počítače nebo techniku, cestování, péči o děti a podobně. Rovněž byl ovlivněn vykonáváním profese v rámci rodiny nebo širšího okolí nebo setkáním s lidmi z profese, kdy se žák identifikoval

s představou, kým by se chtěl stát. Vliv na vytváření zájmu o obor měla i obecná atraktivita oboru nebo setkání s podnikáním v oboru a další.

• Strategie žáků při výběru oboru

V rámci realizovaných rozhovorů byla identifikována **široká škála strategií, které žáci při rozhodování o volbě školy a oboru používají**. K těm nejpodstatnějším patří:

- **Volba „srdcem“** spojená s výrazným zájmem o obor a často i výběrem kvalitní školy, někdy i v rámci celé ČR.
- **„Volba jako výzva“** – vědomá volba náročného oboru nebo kvalitní školy. Jedná se o volbu podle zájmu, která je často v rozporu s doporučením ze ZŠ nebo s horším prospěchem. Následné vzdělávací nebo profesní dráhy ovšem ukazují, že výrazný zájem o obor může být pro úspěch rozhodující.
- **Volba „na jistotu“** – často představuje volbu mezi odborným vzděláním a gymnáziem, kdy si žák raději volí odborné vzdělání jako jistější variantu, která mu zajistí dosažení kvalifikace bez nutnosti pokračovat v terciárním vzdělávání. Poměrně často se jedná také o výběr méně náročného oboru v rámci odborného vzdělávání, např. z hlediska matematiky.
- **Volba „náhradní varianty“** – volba oboru, který žák původně studovat nechtěl.
- **Výběr všeobecného vzdělání** (gymnázia, případně lycea) z důvodu snahy zachovat „širší manévrovací prostor“.

Kromě těchto základních strategií rozhodování žáků zahrnovalo zpravidla i další aspekty, jako je výběr podle kvality školy, referencí, možnosti uplatnění na trhu práce, dostupnosti školy, případně bydlení na internátu.

• Role rodičů a širšího okolí

Významnou roli při výběru školy i oboru hráli rodiče nebo širší okolí. V rámci rozhovorů jsme identifikovali několik typů postojů a strategií rodičů:

- **Strategie přímého ovlivňování a přesvědčování**, kdy rodiče cíleně vedli žáka k volbě určitého oboru nebo školy.
- **Strategie monitorování**, kdy rodiče sledovali, zda si žák vybral podle jejich kritérií (např. obor s maturitou), a dál už do rozhodování nezasahovali.
- **Strategie nezasahování**, kdy rodiče byli rádi, že je dítě schopné si vybrat samo, a do rozhodování nevstupovali.
- **„Tichá“ podpora a pomoc při získávání informací**, kdy rodiče s dítětem aktivně navštěvovali školy a pomáhali mu v získávání informací, ale jinak do výběru nevstupovali.
- **Vliv rodinné tradice nebo vzoru**.

• Faktory ovlivňující spokojenost, resp. nespokojenost se střední školou a oborem

Obecně většina respondentů byla se školou spíše spokojena. Míru spokojenosti pozitivně ovlivňovala řada faktorů, zejména to, zda výuka nebo alespoň její významná část žáka zajímala. Podstatná pro spokojenost byla i smysluplnost a využitelnost získaných poznatků, ať už v dalším studiu na VŠ,

nebo v zaměstnání. Atraktivitu výuky výrazně zvyšovala široce pojatá výuka, kde si každý mohl najít „něco pro sebe“, dále provázanost s praxí, stáže a soutěže, zejména v zahraničí, možnost komunikace s různými firmami nebo organizacemi. Podstatná byla i kvalita výuky, včetně té jazykové, a obecně připravenost pro práci i studium na VŠ.

Pro absolventy byla velmi podstatná i **dobrá úroveň povinné praxe**. Pozitivně absolventi hodnotili zejména situaci, kdy jim v rámci praxe bylo umožněno vykonávat plně kvalifikovanou práci a přirozeně vplout do pracovního procesu. Důležitá byla vstřícnost pracovníků firmy, ochota žáky zaučít a nechat je, aby si práci přímo vyzkoušeli, včetně přímého kontaktu se zákazníky. Výhody praxe absolventi spatřovali nejen v získání vyšší odbornosti, ale i v celkovém pracovním rozvoji a vytvoření si představy o fungování firem. Jako jeden z námětů uváděli potřebu realizace různorodé praxe ve větších i menších firmách, aby měli možnost zjistit, „jak to kde funguje“, a rovněž potřebu si „věci přímo osahat“, např. samostatně rozebrat auto a podobně.

Naopak jako hlavní příčinu nespokojenosti se střední školou dotazovaní uváděli **nezáživnou a neatraktivní výuku, malé propojení s praxí a nemožnost si něco „přímo osahat“, jinými slovy výuku založenou převážně na předávání teoretických poznatků**. Absolventi se z tohoto hlediska necítili být dobře připraveni pro praxi a nedostatečné praktické dovednosti a znalosti vnímali jako handicap, který, zejména v době ekonomické krize, prohluboval jejich znevýhodnění na trhu práce. **Uváděna byla i větší potřeba výuky v projektech, důraz na týmovou spolupráci a prezentace. Významné připomínky se týkaly klasické výuky angličtiny a jejího malého propojení s odbornými předměty.**

• Studium na VŠ

Podobně jako u volby střední školy, i motivace k volbě vysoké školy měla poměrně komplexní charakter. Na základě rozhovorů jsme opět identifikovali několik základních strategií při rozhodování, které se opět vzájemně prolínaly.

- **Snaha prohloubit kvalifikaci a získat vyšší vzdělání v daném oboru** (spojená převážně s pokračováním ve stejném oboru).
- **Rozšiřování „vzdělanostního portfolia“** (spojené s volbou příbuzného nebo jiného oboru nebo např. jazykového vzdělávání).
- **Volba „na jistotu“** – podobně jako u volby střední školy absolventi zvažovali náročnost univerzity, šance na přijetí a na základě referencí často i konkrétní nároky v jednotlivých předmětech, např. v matematice.
- **Volba dálkové/kombinované formy studia** – souvisela poměrně často s předchozím přerušením nebo prodloužením vzdělávací dráhy, kdy studenti již potřebovali získat ekonomickou nezávislost nebo pro ně bylo nevýhodné opustit již započatou pracovní dráhu.
- **Hledání vzdělávacích cest vhodných pro výkon profese nebo pracovní pozice** (spojené s představou práce nebo pozice, např. v prestižní firmě, zajímavé práce a podobně, a hledáním vhodného vzdělání, které povede k naplnění tohoto cíle).

– Volba podle kvality, pověsti, náročnosti nebo sídla univerzity

• Hodnocení VŠ

I při převážně pozitivním hodnocení studia na vysoké škole byla jako slabé místo výuky uváděna nedostatečná znalost administrativy, konkrétních praktických postupů při práci, účetních programů, norem, výkazů a podobně. V některých případech byla výuka hodnocena jako nekvalitní, příliš obecná a neodpovídající požadavkům praxe. Na druhou stranu, kromě kritických hlasů na adresu univerzit, se v rámci rozhovorů objevil názor, že úroveň vzdělání, kterou žák nebo student získá, závisí i na přístupu samotného žáka, zda čas ke studiu a nabízené možnosti, včetně např. možnosti studovat v zahraničí nebo absolvovat stáže, dostatečně využije.

• Kombinace práce a studia

Všichni dotazovaní absolventi začali vyvíjet ekonomickou aktivitu již v průběhu studia na střední, případně vysoké škole. Výsledky analýzy tak potvrdily trend vzájemného prolínání a ovlivňování práce a studia, a to jak v pozitivním, tak i v negativním smyslu. Na jednu stranu pracovní aktivita v průběhu studia představovala obohacení z hlediska zkušeností, znalostí, získání pracovních návyků a představy o fungování různých firem a byla absolventy považována za zcela nezbytnou a s těžejší pro získání praxe a rovněž i pro navázání pracovních kontaktů, které řada z nich skutečně po ukončení školy využila. Na druhé straně vedla pracovní aktivita v některých případech k tomu, že studentům nezbylo dost času a energie na vlastní studium, což vedlo k prodloužení nebo přerušení studia.

Rozhovory s absolventy potvrdily současný trend, kdy přechod na trh práce už není jednorázovou záležitostí, ale spíš postupným vplouváním ze školy do pracovního procesu. V průběhu střední školy převažovala práce mimo studovaný obor nebo na nekvalifikovaných pozicích, kdy se projevovala finanční motivace a potřeba přivýdělku. Významnou výhodou práce při studiu, a to i v případě nekvalifikovaných pozic, byla možnost vyzkoušet si práci v různých oborech, malých i velkých firmách, zjistit, jak to kde „funguje“. **Zdůrazňován byl i přínos různorodosti pracovních zkušeností.**

Později ve vyšších ročnících středních škol a na vysokých školách již studenti pracovali blíže oboru a získávali tak potřebnou praxi. V podstatě tak už v rámci brigád a práce na částečný úvazek docházelo k jakémusi kariérnímu postupu, od méně kvalifikovaných prací až k pracím, které vyžadovaly odborné znalosti. Někteří z dotazovaných se snažili už během studia získat brigády, které by je „někam posunuly“ a pomohly jim získat kontakty pro pozdější uplatnění na trhu práce. V řadě případů se také skutečně původní brigáda na částečný nebo přechodný úvazek změnila na zaměstnání na hlavní pracovní poměr.

Přínosná byla také situace, kdy se studentům podařilo propojit pracovní aktivitu ve firmě s bakalářskou nebo diplomovou prací, případně dosáhnout určité synergie, kdy to, co se student učil, měl možnost si zároveň hned vyzkoušet přímo v praxi.

6.2 Vztah absolventů k pozici a uplatnění na trhu práce

• Hledání a získání zaměstnání

Při hledání prvního zaměstnání bylo pro absolventy, vzhledem k probíhající ekonomické krizi, často důležité, aby vůbec nějakou práci získali. Faktory, které zvyšovaly šance na získání zaměstnání, byly zejména brigády při studiu a předchozí praxe hlavně v oboru a rovněž vhodné kontakty. Podstatnou roli sehrála i vlastní aktivita a postoj k práci. V rámci rozhovorů byla opět identifikována celá řada přístupů a strategií k získání prvního zaměstnání:

- Přijetí práce, která bude základem pro profesní růst
- Přijetí dočasného nebo neperspektivního zaměstnání jako investice do budoucnosti
- Získání zaměstnání na základě předchozí brigády nebo práce na částečný úvazek
- Získání zaměstnání na základě spolupráce při zpracování bakalářské nebo diplomové práce
- Získání zaměstnání s využitím existujících nástrojů podpory pro získání zaměstnání, dotace ÚP a podobně

• Průběh a hodnocení zaměstnání

K faktorům, které zvyšovaly spokojenost absolventů v zaměstnání a podpořily setrvání v něm, patří především **zajímavá, tvůrčí a nestereotypní práce**, která je přínosem pro osobnostní rozvoj i růst profesních znalostí a kompetencí a vytváří dobrý základ pro kariérní postup. V této souvislosti absolventi považovali za velkou přednost a zároveň i důležitou podmínku vlastního budoucího úspěchu mít v zaměstnání „kouče“ nebo „mentora“, od kterého by se mohli učit, ať už ve smyslu formálně přiděleného pracovníka nebo kolegy, či šéfa, který je ochoten se podělit o své „know-how“. Podstatná byla dále **atraktivita práce a prostředí, práce v prestižní firmě, v mezinárodním prostředí nebo možnost dostat se do kontaktu se zajímavými lidmi. K pozitivnímu hodnocení zaměstnání přispívaly i dobré a přínosné pracovní vztahy, flexibilní pracovní doba a jistota zaměstnání.**

K faktorům, které naopak vedly k nespokojenosti, případně změně zaměstnání, patřily neodpovídající náplň práce, nízké nebo neadekvátní finanční ohodnocení, nemožnost kariéry a růstu, nezáživná, manuální práce s malou možností ovlivnit výsledek práce, vztahy a spory na pracovišti, boj o postavení, nejasnosti v kompetencích.

• Změny a přerušení na vzdělávací a profesní dráze

Jedním z důležitých témat, která vyvstávají ve vztahu k uplatnění absolventů na trhu práce, je otázka, zda se absolventi uplatňují ve vystudovaném oboru, nebo odchází za prací mimo svůj obor. V rámci našich rozhovorů většina absolventů zažila na své vzdělávací a profesní dráze řadu změn: přerušení studia, krátké odbočky mimo obor nebo i definitivní odchody do jiné profese.

Z rozhovorů vyplynulo, že v **případě přerušení vzdělávací dráhy a zahájení pracovní činnosti na plný úvazek roste riziko, že absolventa pracovní prostředí „vtáhne“ a do původního vzdělávání se již nevrátí.** Pokud se absolvent setká

v tomto období s jinou, atraktivní profesí, může dojít ke ztrátě zájmu o původní profesi. Odchod mimo profesi souvisí i se skutečností, že vzdělávací a profesní dráha je vnímána jako „příběh“. V případě, že okolnosti dovedou absolventa do jiného oboru, kde investoval čas i energii, eventuálně dosáhl kariéřního vzestupu, návrat do původního vzdělávání nebo k profesi se stává nelogickým krokem, spojeným se ztrátou již investovaných nákladů. V některých případech pak absolventi pokračovali s odstupem času v jiném oboru, který souvisel s novou profesí.

Přerušení nebo prodlužování doby studia na vysoké škole je také faktorem, který vede k přechodu do kombinovaného studia, v situaci, kdy potřebují získat ekonomickou nezávislost nebo již zahájili pracovní dráhu, kterou nechtějí opustit.

• Změny profese

Změny profese po ukončení studia probíhaly u našich respondentů buď řízeně, tedy tak, že absolvent o změnu oboru usiloval, nebo náhodně, kdy byl k novému oboru v podstatě „dotažen“. Při „řízené změně profese“ jsme v rámci rozhovorů identifikovali dvě základní strategie. **Jednou z nich byla snaha nejprve získat práci v novém oboru, „zaháčekovat se“ a následně si požadovanou kvalifikaci doplnit. Tato možnost závisela na vsířčnosti zaměstnavatele i ochotě absolventa se dál vzdělávat a rovněž alespoň přibližné blízkosti oboru.**

Druhá strategie spočívala v tom, že absolvent se nejprve snažil získat vzdělání v jiném oboru a následně si v něm našel místo. Tato situace častěji souvisela se vznikem „mezery“ v profesní dráze, např. z důvodu mateřské dovolené nebo nezaměstnanosti. Rovněž byla spojena i s nutností splnit formální požadavky na výkon daného zaměstnání.

Kromě těchto řízených způsobů změny oboru absolventi měnili profesi i vlivem vnějších okolností, zejména v situaci, kdy po škole nemohli najít zaměstnání v oboru, po krachu firmy a podobně. V těchto situacích absolventi často vzali prostě to, co se zrovna nabízelo, včetně různých brigád a přivýdělků mimo obor. V některých případech se pak brigáda v jiném oboru stala odbočkou na cestě k trvalé změně profese nebo zahájení kariéry ve zcela odlišném oboru.

• Kariéřní postup absolventů

Vztah ke kariéře a kariéřnímu postupu, resp. plánování budoucího pracovního uplatnění byl pro absolventy důležitým tématem. V našich rozhovorech většina absolventů uvažovala o své práci z hlediska perspektivy a možnosti postupu na vyšší pozici nebo zajímavější práci v rámci svého zaměstnání. Jednou z používaných strategií byla i snaha o „řízení kariéry“ výběrem firem, které by jim umožnily „nabalovat zkušenosti“ a získávat důležitou praxi do životopisu. Součástí této strategie bylo například i zvažování toho, jací kolegové ve firmě působí, zda jsou pro absolventa přínosem, zda jsou ochotni se podělit o informace, zda se jedná o novou, rychle se rozrůstající firmu a podobně. Potřeba růstu a lepší práce vedla u některých absolventů k úvahám o založení vlastního podnikání formou OSVČ nebo i obchodní společnosti. Motivací byla zejména snaha získat zajímavější, samostatnější práci, s větší osobní svobodou z hlediska nakládání s časem a podobně.

• Nezaměstnanost

Dotazovaní absolventi vstupovali na trh práce v roce 2009, tedy v období ekonomické krize. Někteří se potýkali s nezaměstnaností bezprostředně po střední škole, kdy se jim po studiu nebo vyučení nepodařilo najít vhodnou práci v oboru ani mimo obor, jiní později v důsledku krachu firem. Strategií dotazovaných bylo **intenzivní hledání a oslovování firem a institucí, zpravidla v řádu desítek až stovek**. Rovněž se snažili osobně obcházet firmy, hledali prostřednictvím kamarádů a známých a snažili se získat alespoň částečný nebo přechodný úvazek, který by jim umožnil se na trhu práce alespoň „zachytit“ a rovněž snížit finanční tíseň. Problém nezaměstnanosti absolventi vnímali především v nedostatku praxe, kdy si v situaci krize firmy nemohly dovolit přijímat pracovníky, na které by musel někdo dohlížet a zapracovávat je. **Strategií absolventů proto bylo získat v podstatě jakoukoli relevantní praxi.**

Zkušenost s nezaměstnaností byla respondenty hodnocena jako velmi frustrující, a to i v souvislosti s plněním řady opakujících se administrativních povinností a návštěv ÚP, které dotazovaní vnímali poměrně negativně, zejména ve spojitosti s tím, že možnosti ÚP sehnat jim zaměstnání v období vrcholící ekonomické krize hodnotili skepticky. Většina respondentů si práci nakonec našla sama. Jeden využil dotace ÚP k zahájení podnikání.

Situace nezaměstnanosti na druhé straně vedla absolventy ke zvažování širších možností, o kterých by zřejmě jinak nepřemýšleli, včetně změny oboru nebo zahájení podnikání.

• Strategie úspěchu

Jedním z důležitých cílů realizace rozhovorů s absolventy bylo zjistit, jaké strategie se z hlediska vzdělávací dráhy a přechodu na trh práce ukázaly jako úspěšné. V souvislosti s tím jsme v rámci rozhovorů identifikovali určité „faktory úspěchu“, ke kterým patří zejména:

- Výběr kvalitní školy
- Dobrá připravenost v oblasti odborných i všeobecných znalostí
- Motivace ke studiu / nebát se přijímat výzvy
- Podpora rodiny při vzdělávání a případně i v období nezaměstnanosti
- Vytěžit ze školy co nejvíce, využít šance, účastnit se stáží a podobně
- Dobrá jazyková vybavenost
- Aktivní řešení neúspěchu
- „Dizajnování“ profesní dráhy a aktivní výběr firem, které absolventa někam „posunou“
- Rozšiřování „vzdělanostního portfolia“ a aktivní doplňování chybějících znalostí
- Získání „kouče“ (zkušenějšího pracovníka, který je ochoten předávat know-how)
- Získání praxe
- Vytváření sítě kontaktů na trhu práce
- Flexibilita, ochota vzít i méně výhodnou práci
- Vytváření dobrých sociálních vazeb na pracovišti
- Aktivita a podnikavost, včetně ochoty založit vlastní firmu

Na závěr můžeme shrnout, že rozhovory ukázaly kom-

plexnost a vzájemnou provázanost rozhodování žáků a absolventů v průběhu vzdělávací i profesní dráhy a umožnily podrobněji nahlédnout do jejich motivace i procesů rozhodování a rovněž i popsat a identifikovat značnou šíři strategických přístupů, které absolventi využívají. **Získané údaje tak můžou být využity především v dalších etapách kvantitativních výzkumů absolventů středních škol, pro zkvalitnění těchto šetření a hlubší interpretaci kvantitativních dat.** Zjištění z rozhovorů dále představují důležitý zdroj informací i pro kariérové poradenství, zejména tím, jak podrobně mapují

vytváření zájmu o obor a představy o profesi, jak do hloubky zkoumají motivaci žáků při výběru oboru i školy i používané strategie.

Z uvedených výsledků je zřejmá potřeba zachování otevřenosti a průchodnosti vzdělávacího systému a rovněž i vytváření širšího vzdělanostního základu, včetně jazykové vybavenosti, která by absolventům umožnila flexibilně reagovat na změny na trhu práce. Rovněž se v souvislosti s uvedenými zjištěními ukazuje i potřeba dalšího rozvoje nástrojů a širšího využívání profesních kvalifikací v rámci NSK.

7. Vývoj realizované vzdělávací nabídky středních škol

Síť středních škol i jejich vzdělávací nabídka procházejí v čase řadou změn. Faktorů, které je ovlivňují, je mnoho, např. legislativní změny, financování škol, modernizace a technologický pokrok, proměny trhu práce a jeho potřeb, demografický vývoj atd. Tato kapitola přináší informace o vývoji středoškolského vzdělávání právě z pohledu sítě škol a jimi realizované oborové vzdělávací nabídky.

Hlavní přínos textu spočívá v tom, že se zabývá **skutečně realizovanou vzdělávací nabídkou**. Tedy tím, jaká je struktura oborů, které jsou **skutečně vyučovány** a mají žáky v 1. ročnících. Kapacitní nabídka škol sice odráží do jisté míry požadavky trhu práce a přání zřizovatelů (krajů, obcí, soukromníků), nicméně zájem žáků je další veličinou, která ve finále zamíchá kartami a teprve ukáže, jak zhruba bude za tři až čtyři roky vypadat oborová struktura mladé pracovní síly vstupující na trh práce.

Zdroj: www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-143

Tato analýza vychází z údajů resortního statistického zjišťování výkonových údajů středních škol, které nyní zajišťuje odbor školské statistiky a analýz MŠMT. V něm jsou uvedeny mimo jiné údaje o počtech žáků, studentů a absolventů jednotlivých škol. Pro zpracování výsledků byly využity databáze ze školních roků 1998/99, 2003/04, 2008/09, poslední údaje vycházejí z roku 2016/17.

7.1 Vývoj soustavy středních škol

Spektrum vzdělávací nabídky středních škol i její realizace samozřejmě velice úzce souvisí s aktuální sítí středních škol. V této oblasti prošlo střední školství od roku 1990 řadou strukturálních změn. Krátce po revoluci vstoupily do středního vzdělávání soukromé a církevní školy, po roce 2000 navíc 95 % veřejných středních škol přešlo do zřizovatelské pravomoci krajů, čímž došlo k decentralizaci správy středního školství.

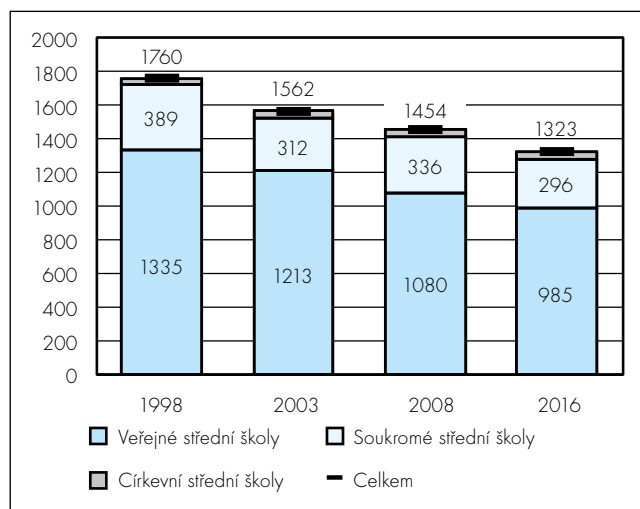
Zmíněné změny se v podstatě týkaly pouze organizace, správy a řízení škol. Významnější zásah v podobě kvantitativních změn nastal v důsledku klesající **demografické křivky** populace vstupující do středních škol. Zatímco na počátku 90. let čítala generace 15letých více než 180 tisíc jedinců, v roce 1998 vykázal Český statistický úřad k 31. 12. jen 134,6 tisíce osob ve věku 15 let a jejich počet stále klesal.

To bylo nejpodstatnějším důvodem **optimalizace sítě středních škol**, kterou začalo MŠMT uskutečňovat v roce 1997. Řada škol byla zrušena, sloučena či právně přiřazena k jiným školám. Hlavní snahou těchto kroků bylo přizpůsobit kapacitu a strukturu středních škol aktuálním tendencím populačního vývoje, avšak s ohledem na potřeby regionů a účelnost sítě středních škol.

Oproti roku 1998 je středních škol v současnosti o **čtvrtinu méně**. Ve školním roce **2016/17** probíhalo vyučování na **1 323 středních školách**. Nejvýraznější redukce počtu veřejných škol proběhla v letech 1998–2008, nicméně trend pokračoval i v letech 2008–2016.

Od roku 1990 mohou střední vzdělávání realizovat i nestátní subjekty a zakládat církevní nebo soukromé školy. Jejich podíl stoupal v devadesátých letech poměrně výrazně, až na 22,1 % soukromých a 2 % církevních škol v roce 1998. Podíl veřejných škol pak činil pouze tři čtvrtiny.

Obrázek 7.1 Počet středních škol podle zřizovatele ve školních letech 1998/99, 2003/04, 2008/09 a 2016/17

Poznámka: Střední škola je chápána jako subjekt s pouze jedním ředitelským, vyučujícím alespoň jeden obor, který vede k dosažení středního vzdělání, vč. oboru konzervatoř, i když v letech 1998/99 a 2003/04 byly v síti škol, předškolních a školských zařízení uváděny jako dvě součásti (např. SOŠ a SOU).

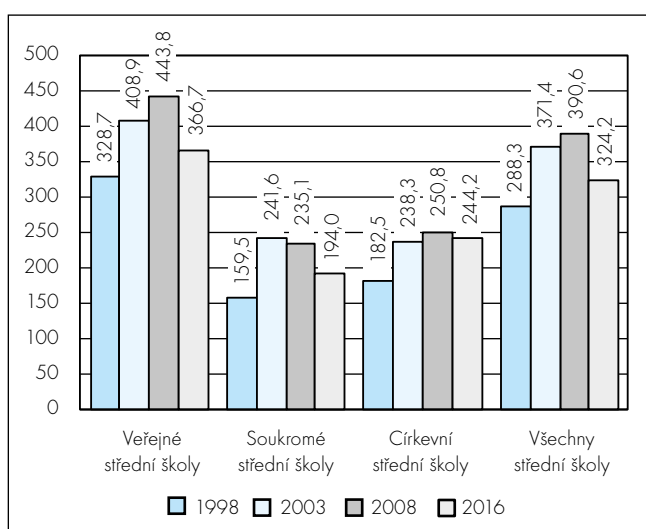
7. Vývoj realizované vzdělávací nabídky středních škol

V dalších obdobích se podíly škol podle zřizovatele měnily jen méně výrazně, a to i přesto, že rapidně klesl jejich celkový počet. Trvale narůstal pouze podíl (a zároveň i počet) církevních škol, soukromé školy si udržely svou jednu pětinu a **veřejné se držely na třech čtvrtinách**. V současnosti představuje podíl církevních škol 3,2 %, soukromých 22,1 % a veřejných 74,8 % (měřeno počtem škol).

Počátek 21. století je ve znamení postupného poklesu počtu 15letých. Do středních škol vstupovaly rok od roku početně slabší ročníky a v roce 2016 počet 15letých dosáhl minima, tj. 90 tisíc.

Důsledkem postupné optimalizace sítě veřejných škol v letech **1998–2008** byl **nárůst průměrného počtu žáků na**

Obrázek 7.2 Průměrný počet žáků na střední školu ve školních letech 1998/99, 2003/04, 2008/09 a 2016/17

školu, a to i přesto, že mírně klesaly počty žáků v populačních ročnících vstupujících do středního vzdělávání. Průměrný počet žáků na střední školu dosahoval v roce 1998 288,3 žáka, v roce 2008 pak až 390,6 žáka. V případě veřejných škol jsou tyto hodnoty ještě vyšší (328,7 žáka v roce 1998 a 443,8 žáka v roce 2008). Hlavním důvodem bylo slučování dvou a více škol pod jedno ředitelství, a tedy pod jednu střední školu. Nelze však pominout i vliv mírného zvyšování podílu žáků v maturitních oborech, které jsou čtyřleté, a snižování podílu oborů poskytujících výuční list, které jsou většinou tříleté. Navíc u učebních oborů docházelo k minimalizaci oborů dvouletých.

Po roce 2008 byl pokles počtu patnáctiletých vstupujících do středoškolského vzdělávání dramatičtější a projevil se opětovným poklesem průměrného počtu žáků na školu (viz obrázek 7.2). V roce 2016 se průměrný počet žáků na školu snížil na 324,2 žáka, a to především vlivem demografického poklesu.

Komplikovaná situace škol s nízkými počty žáků se ani v dalších letech zásadně nezlepší, i když bude postupně růst počet 15letých osob. Výrazné zlepšení se projeví až po roce 2020. Ve středním školství tak i dále výrazně přebývá kapacita, klesá velikost tříd a počet žáků na učitele, což je,

vzhledem ke značnému počtu oborů vzdělání, problémem i z hlediska zajištění kvalitní výuky a vybavení škol. Školám by z ekonomického pohledu mohl pomoci nový způsob financování. Nedostatek žáků a malá naplněnost škol zůstane i nadále potíží.

Změny sítě středních škol v krajích

Pro síť středních škol je důležité také jejich územní rozmístění. Školy by měly mít přiměřeně velkou spádovost, aby se středoškolské vzdělání stalo dostupným pro všechny skupiny obyvatelstva a navíc v dostatečné rozmanitosti. Na druhou stranu není potřeba, aby několik škol s podobnou strukturou středoškolských oborů duplicitně obsluhovalo daný region. I tato oblast se při optimalizačních krocích pečlivě posuzovala a diskutovala.

Každý kraj má jinou rozlohu a počet obyvatel, proto není vhodné porovnávat počet škol mezi jednotlivými kraji. Z tohoto důvodu bude pozornost zaměřena většinou na srovnání vývojových trendů v jednotlivých krajích. V tabulce 7.1 jsou uvedeny počty středních škol a průměrný počet žáků středních škol na jednu školu v kraji v průběhu sledovaných let.

Tabulka 7.1 Počet středních škol a jejich průměrná velikost ve školních letech 1998/99, 2003/04, 2008/09 a 2016/17

Kraj	Počet středních škol				Průměrný počet žáků na ŠŠ			
	1998	2003	2008	2016	1998	2003	2008	2016
Hl. město Praha	236	209	211	191	293,6	381,0	361,2	341,3
Středočeský	172	150	150	153	253,3	329,8	334,4	260,7
Jihočeský	122	106	99	91	269,6	353,6	366,9	299,2
Plzeňský	80	66	63	56	316,4	435,8	449,7	395,5
Karlovarský	50	47	39	38	294,1	345,7	402,6	289,3
Ústecký	146	132	117	96	272,9	351,7	385,9	346,7
Liberecký	72	64	54	49	267,8	352,7	399,6	320,4
Královéhradecký	104	91	84	83	261,2	339,5	371,6	285,0
Pardubický	94	81	80	75	256,8	356,2	345,6	294,3
Vysočina	97	87	72	63	263,8	333,9	393,7	342,0
Jihomoravský	190	174	148	127	317,4	388,4	438,3	367,5
Olomoucký	117	106	100	95	279,2	342,1	363,8	287,2
Zlínský	103	90	80	69	288,5	390,1	426,4	352,0
Moravskoslezský	177	159	157	137	355,7	451,5	457,5	357,6
Česká republika	1760	1562	1454	1323	288,3	371,4	390,6	324,2

Poznámka: Průměrný počet žáků na střední školu byl počítán z vykazovaného počtu žáků ve všech ročnících, včetně žáků nižšího stupně víceletých gymnázií.

V Praze, Středočeském a Olomouckém kraji byla **redukce nejméně výrazná**, počet škol se snížil ani ne o pětinu (ve Středočeském kraji, vlivem nárůstu počtu škol v posledních letech, je celkový počet oproti roku 1998 nižší jen o 11 %, v Praze a Olomouckém o 19 %), jedná se o lidnatější kraje. Nicméně v dalších, z hlediska počtu obyvatel významných krajích byla redukce výraznější. V Jihomoravském kraji klesl počet škol o jednu třetinu (33 %) a v Moravskoslezském o 23 %, což je téměř čtvrtina původního počtu z roku 1998. V ostatních krajích se pokles držel v rozmezí 20–35 %. O čtvrtinu klesl počet škol v Jihočeském a Karlovarském kraji, o třetinu na Vysočině a v krajích Zlínském, Ústeckém, Libereckém a Plzeňském, o pětinu v Královéhradeckém, Pardubickém a zmíněném Olomouckém kraji.

Je však nutno připomenout, že pokles počtu škol neznamenal vždy jejich rušení. Redukce probíhala často **slučováním menších škol** za účelem úspory administrativních nákladů, přičemž vzdělávací nabídka zůstala více méně zachována, zejména pokud odpovídala potřebám regionálního trhu práce. K výraznější redukci počtu škol došlo v první části sledovaného období, tedy mezi lety 1998–2008. V období let 2008–2016 byla redukce již méně zásadní, snad jen s výjimkou Moravskoslezského kraje, kde však redukce v prvním období nebyla tak výrazná.

Pokles počtu škol se promítl do **nárůstu průměrného počtu žáků na školu**. A to prakticky ve všech krajích, s výjimkou Karlovarského kraje, kde i přes snížení počtu škol došlo k mírnému (2%) poklesu počtu žáků na školu (v období 1998–2016). V krajích, v nichž počet škol klesl nejvýrazněji (o třetinu), vzrostly výrazně i počty žáků na školu, alespoň o pětinu původního průměrného počtu z roku 1998 (s výjimkou Jihomoravského kraje, kde byl nárůst jen 16 %). V krajích, kde byla redukce menší, vzrostl počet žáků na školu mírněji.

Tato zmíněná celková změna v počtu žáků na školu v roce 2016 oproti 1998 však zahrnuje dvě zcela protichůdná období. V první polovině sledovaného období, tedy v letech 1998–2008, se počet žáků na školu výrazně zvýšil ve všech krajích. V následném období, po roce 2008, však zapůsobil demografický pokles počtu žáků a při porovnání let 2016 a 2008 v tabulce 7.1 tak vidíme snížení počtu žáků na školu. Situace, kdy střední školy měly průměrně okolo 400 žáků, byla tedy jen přechodným obdobím a nepříznivý demografický vývoj nás postupně vrací do situace, kdy mají školy průměrně jen 300 žáků. Příští první ročníky budou sice početnější, v průměrném počtu žáků na školu se to ale promítne jen nevýrazně.

7.2 Struktura středních škol z pohledu realizovaného vzdělání

Struktura středních škol – kategorie vzdělání

Střední školy nejsou z pohledu realizované vzdělávací nabídky homogenní. Liší se samozřejmě strukturou vyučovaných oborů i kategorií vzdělání. Před rokem 2004 se podle tehdejšího školského zákona rozlišovaly v oblasti středního školství školy na učiliště, střední odborná učiliště, gymnázia, střední odborné školy a speciální školy, přitom konzervatoře se řadily mezi specifický typ středních odborných škol. Pro každý z těchto druhů škol byla stanovena soustava oborů, jež mohly školy nabízet a vyučovat. V současnosti však toto členění neplatí a škola může realizovat jakýkoli obor vzdělání uveřejněný v aktuálním nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, pokud je její obor zapsán do školského rejstříku.

Školský zákon rozlišuje **tři stupně středního vzdělávání**, ty jsou nařízením vlády dále rozčleněny na kategorie určené písmenem v kódu oboru: střední vzdělání (C, J, D), střední vzdělání s výučním listem (E, H) a střední vzdělání s maturitní zkouškou (M, L/O s odborným výcvikem, gymnaziální K, L/5 nástavbové, Nk, resp. P konzervatoř).

Tabulka 7.2 uvádí počty a podíly škol realizujících alespoň jeden obor příslušné kategorie. Řada škol vyučuje obory

několika kategorií vzdělání, takže sloupcový součet přesahuje celkový skutečný počet středních škol v ČR.

Na poli nabídky **učebních** oborů se počty škol nabízejících učební obory značně snížily. Ovšem tento trend korespondoval s celkovým poklesem počtu škol. Dokazuje to fakt, že podíl škol realizujících alespoň jeden učební obor se sice do roku 2008 nepatrně snížil na 37 %, ale v roce 2016 dosáhl 39 % (což je nepatrně více než v roce 1998).

Nabídka **gymnaziálních** oborů na veřejných školách se zredukovala jen nepatrně (celkem o 2,1 %). Soukromé školy se do gymnaziálního vzdělávání intenzivně zapojovaly v letech 1998–2008 (růst o 24,2 %), nicméně v uplynulých osmi letech se i jejich nabídka snížila (o 15,6 %). Tato statistika však vypovídá pouze o šíři realizované vzdělávací nabídky, nikoli o počtech a naplněnosti tříd. V případě gymnaziálních oborů došlo spíše ke snižování počtu tříd než ke zrušení celé školy. V současnosti jsou gymnaziální obory realizovány na 27 % středních škol.

Na rozdíl od vzdělávací nabídky gymnaziálních oborů se nabídka ostatních **čtyřletých maturitních** oborů zredukovala poměrně výrazně. Škol, které realizovaly tyto obory, v průběhu sledovaných období postupně ubývalo, a to celkově o pětinu (1998–2016). I přesto podíl škol realizujících alespoň jeden čtyřletý maturitní obor do roku 2008 vzrostl na 63 %. Do roku 2016 tento podíl však opět klesl na 60 % středních škol.

Ještě více se zredukoval počet škol nabízejících **nástavbové vzdělávání**, a to především v případě veřejných škol, jejichž počet klesl téměř na polovinu. Soukromých škol realizujících výuku nástavbových oborů ubylo především v nedávno uplynulých osmi letech, celkově jich teď působí skoro o čtvrtinu méně než v roce 1998. Co se prakticky nezměnilo, je počet škol nabízejících **konzervatorní** obory.

Tabulka 7.2 Počet a podíl středních škol vyučujících alespoň jeden obor dané kategorie vzdělání ve školních letech 1998/99, 2003/04, 2008/09 a 2016/17

Kategorie vzdělání	Počet				Podíl			
	1998	2003	2008	2016	1998	2003	2008	2016
C+D+J	165	123	111	140	9,4%	7,9%	7,6%	10,6%
E+H	679	606	540	516	38,6%	38,8%	37,1%	39,0%
K	358	348	377	359	20,3%	22,3%	25,9%	27,1%
L0+M	1008	923	916	795	57,3%	59,1%	63,0%	60,1%
L5	592	476	443	345	33,6%	30,5%	30,5%	26,1%
Nk	17	17	18	18	1,0%	1,1%	1,2%	1,4%
Celkem SŠ	1760	1562	1454	1323	100%	100%	100%	100%

Struktura středních škol – skupiny oborů vzdělání

Nejhojněji jsou středními školami vyučovány obory gymnaziální (27,1 %, skupina 79 Obecná příprava), obory lycei různého zaměření (21,1 %, skupina 78 Obecně odborná příprava), dále obory strojírenské, gastronomické, ekonomické a podnikání v oboru (zmíněné skupiny nabízí téměř pětina škol). Dále jsou hojně realizovány obory elektrotechnické, stavební a zemědělské (nabízí je přibližně 13 % škol). V pořadí podle frekvence následují obory skupin Pedagogika, učitelství a sociální péče (11 % škol), Obchod, Osobní

7. Vývoj realizované vzdělávací nabídky středních škol

a provozní služby, Umění a užité umění, nově vzniklá skupina Informatické obory, dále následují obory skupin Potravinářství a potravinářská chemie a Zpracování dřeva a hudebních nástrojů (každou nabízí zhruba 9 % škol).

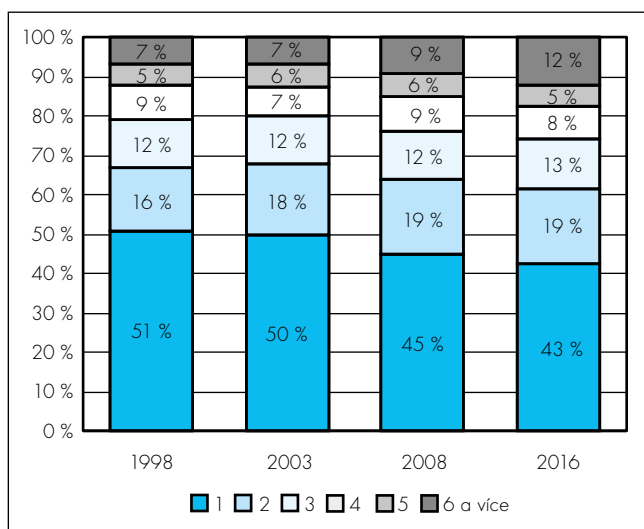
Při celkovém pohledu na podíly škol nabízejících obory jednotlivých skupin by se dalo říci, že školy v největší míře realizují výuku v takových skupinách vzdělání, které trh práce nejvíce potřebuje.

Soukromé školy se v porovnání s ostatními typy škol soustředí ve větší míře na výuku ve skupinách ekonomika a administrativa, podnikání v oboru, gastronomie a hotelnictví a turismus. Podíl soukromých škol nabízejících gymnaziální vzdělávání je rovněž vysoký, nicméně nevybočuje při porovnání s rozvrstvením celkové nabídky všech škol.

Slučování menších středních škol vedlo ke **zvýšení pestrosti vzdělávací nabídky** v jednotlivých školách. Optimalizací sítě škol se tedy rozšiřoval i záběr jednotlivých škol z hlediska skupin oborů vzdělání, které svou nabídkou pokrývaly. Z obrázku 7.3 vidíme, že počet i podíl škol, které by nabízely obory pouze jediné skupiny, klesá. Ve sledovaných letech v období 1998–2016 rostl počet i podíl středních škol nabízejících obory dvou různých skupin oborů, a ještě výrazněji rostl počet a podíl škol se vzdělávací nabídkou v rozsahu 6 a více různých skupin oborů vzdělání.

Přes zmíněné trendy převažují v síti škol takové, které realizují obory pouze jedné skupiny oborů vzdělání (43 % celkově). Následují školy nabízející obory ze dvou různých skupin, je jich zhruba pětina. Na 13 % škol se vyučují obory ze tří různých skupin a stejné procento škol vyučuje 6 a více skupin oborů.

Obrázek 7.3 Podíl škol vyučujících daný počet různých skupin oborů vzdělání ve školních letech 1998/99, 2003/04, 2008/09 a 2016/17

7.3 Vývoj realizované oborové soustavy

Realizace nabídky středoškolského vzdělání se samozřejmě netýká jen soustavy středních škol, které ji uskutečňují, ale i samotné **soustavy oborů vzdělání** a její realizace. Po roce 1989 oborová soustava zaznamenala prudké zvýšení počtu

oborů vzdělání. Školy si vytvářely vlastní vzdělávací programy, což vedlo ke vzniku velkého počtu nových a inovovaných vzdělávacích programů. Ve 2. polovině 90. let však došlo k omezení tohoto rozvoje. Tvorba zejména nových vzdělávacích programů byla do značné míry potlačena.

Od roku 2010 je soustava oborů vzdělání ve středním vzdělávání pevně dána aktuálním **nařízením vlády**. **V soustavě oborů je nyní celkem 284 rámcových vzdělávacích programů** (včetně oborů gymnázia). Samotná existence oboru vzdělání však neznamená, že je obor alespoň na jedné střední škole vyučován. V této souvislosti je nezbytné ještě dodat, že v následujícím textu je soustava oborů zúžena na **realizované obory, které jsou alespoň jednou školou vyučovány v 1. ročníku v denní formě vzdělávání**.

Počet středoškolských oborů vzdělání (bez gymnázií) vyučovaných **ve školním roce 1998/99** v 1. ročníku denního studia byl 618 oborů. Ve **školním roce 2008/09** dosáhl tento počet oborů hodnoty 453 oborů. **Kurikulární reforma z roku 2005** se ve školách naplno projevila až v roce 2009, přičemž změny probíhaly až do roku 2012. Údaje za rok 2016/17 popisují situaci, kdy je soustava oborů vzdělání – rámcových vzdělávacích programů – již po drobných změnách ustálená. **V roce 2016/17** školy vyučovaly celkem **244 oborů vzdělání** v 1. ročnících v denní formě SŠ.

U všech kategorií se počet oborů vzdělání během uvedených let snižoval. Výjimku tvoří pouze konzervatoře (Nk), kde je uváděn vyšší počet oborů než v roce 2008/09. Důvod je ale pouze administrativní (vlivem dobíhajícího oboru vzdělání). Obory C+D+J jsou v menšině a jsou určeny specifickému okruhu žáků.

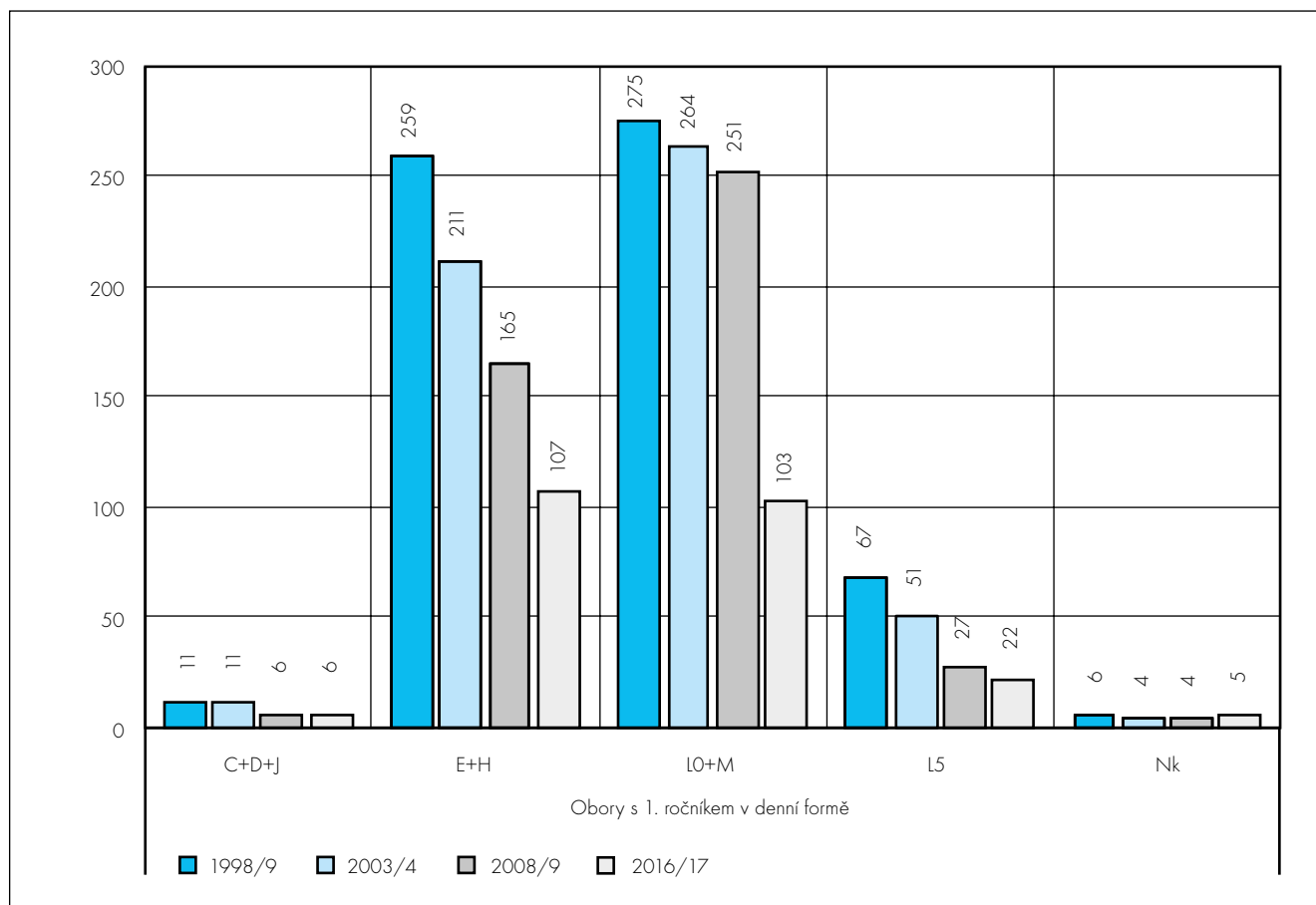
V rámci maturitních oborů se v počtech oborů jednoznačně projevilo výrazné sloučení téměř stovky ekonomických oborů skupin 63 a 64 do pouhých dvou (Ekonomika a podnikání a Obchodní akademie) a jejich uvedení pouze ve skupině 63 Ekonomika a administrativa. Tato změna výrazně přispěla k tomu, že v roce 2016/17 se učebních oborů vyučovalo v 1. ročníku přibližně stejně jako čtyřletých maturitních (tj. 107, resp. 103).

V grafu není zahrnuta kategorie gymnaziálních oborů (K). V roce 2016/17 bylo realizováno 7 RVP po tuto kategorii, z toho všechny i v prvním ročníku. Do gymnaziálních oborů vstupuje každoročně necelá čtvrtina populačního ročníku (vloni 22,5 %).

Je možné, že menší počet oborů vzdělání umožnil žákům základních škol a jejich rodičům lépe se zorientovat ve vzdělávací nabídce a díky tomu zůstává poměr žáků v učebních a v maturitních oborech i v posledních letech relativně stabilní, navzdory volnějším kapacitám škol.

Kromě skupiny Speciálních a interdisciplinárních oborů, která reflektuje požadavky trhu práce na propojení znalostí z více oblastí, došlo u všech skupin k výraznému zěštíhlení. Nejvýrazněji je pozorovatelné u skupiny 64 Podnikání v oboru, která byla zěštíhlena na jediný nastavbový obor. Reforma přinesla i vznik nové skupiny oborů, a to Informační technologie, s jedním vyučovaným oborem. Výrazného zěštíhlení se dočkaly jak významné skupiny oborů jako Elektrotechnika,

Obrázek 7.4 Počet vyučovaných oborů v 1. ročníku v dané kategorii ve školních letech 1998/99, 2003/04, 2008/09 a 2016/17, v denní formě vzdělávání

Tabulka 7.3 Počet oborů vyučovaných v 1. ročníku v dané skupině oborů a denní formě vzdělávání ve školních letech 1998/99, 2003/04, 2008/09 a 2016/17

1. ročník, denní forma vzdělávání									
Skupina oborů vzdělání	1998	2003	2008	2016	Skupina oborů vzdělání	1998	2003	2008	2016
00 Integrovaný první ročník	1	1	0	0	41 Zemědělství a lesn.	39	39	31	26
16 Ekologie a ochr. ŽP	5	5	5	2	43 Veterinářství a v. p.	1	1	1	1
18 Informatické obory	0	0	0	1	53 Zdravotnictví	8	9	7	8
21 Hornictví, hutn. a slév.	12	9	7	5	61 Filozofie, teologie	1	0	0	0
23 Strojírenství a str. výr.	63	42	34	21	63 Ekonomika a adm.	35	31	27	3
26 Elektr., telekom. a VT	54	34	32	11	64 Podnikání v ob.	51	38	28	1
28 Tech. chemie a ch. sil.	38	27	17	10	65 Gastron., hotel. a tur.	20	17	17	7
29 Potravinářství a p. ch.	25	24	17	9	66 Obchod	26	22	19	7
31 Text. výr. a oděvnictví	24	15	10	7	68 Právní a veřejn. činn.	8	11	8	3
32 Kožed. a obuv. výr. - plast.	9	7	5	4	69 Osobní a prov. sl.	12	13	11	8
33 Zprac. dřeva a hud. nást.	26	22	17	8	72 Public., knihov. a inf.	1	2	2	1
34 Polygrafie a další	11	11	11	11	75 Pedagog., učitel. a soc. p.	12	13	10	5
36 Stavebnictví, g. a k.	46	41	37	26	78 Obecně odborná př.	11	10	11	9
37 Doprava a spoje	14	8	8	5	82 Umění a užití umění	61	84	75	40
39 Spec. a interd. obory	4	5	6	5	Celkový součet	618	541	453	244

Poznámka: V celkovém součtu nejsou zahrnuty obory skupiny 79 Obecná příprava (gymnázia).

Technická chemie, Obchod, Gastronomie a hotelnictví, Textilní výroba a Strojírenství, tak také menší skupiny oborů jako například Ekologie a ochrana životního prostředí a další. Jedním z hlavních cílů reformy bylo, aby obory produkovaly široce

uplatnitelné absolventy, protože trh práce se stále mění a spolu s vývojem průmyslu a hospodářství se proměňuje i charakter profesí a rozšiřuje se spektrum oblastí, jimž pracovník musí porozumět.

7. Vývoj realizované vzdělávací nabídky středních škol

7.4 Vývoj struktury realizovaných školoborů

V dosavadním textu kapitoly byla věnována pozornost vývoji realizované vzdělávací nabídky z pohledu četnosti středních škol, které procházely optimalizačním procesem, a z pohledu rozmanitosti vyučovaných oborů vzdělání v rámci skupin oborů. Realizovaná vzdělávací nabídka je však výsledkem **kombinace obou hledisek** – jak školy, tak oboru, který vyučuje. Z tohoto důvodu se ve školské statistice někdy používá pojem „školobor“.

Označení „školobor“ představuje jeden obor vzdělání (jeden kód RVP) vyučovaný na jedné škole. Pokud škola vyučuje obor v několika různých ŠVP, je tento obor započítán jako jeden školobor. Zaměříme se na školobory vyučované v 1. ročníku středních škol (bez zahrnutí oboru vzdělání z kategorie K – gymnázium).

Pro zjišťování stavu a vývoje realizované vzdělávací nabídky středních škol v denní formě vzdělávání (mimo školy vyučující pouze obory gymnázium) budou dále použity **tři ukazatele**:

- počty realizovaných školoborů v 1. ročnících (mimo obory gymnázia);
- průměrný počet žáků na realizovaný školobor;
- průměrný počet realizovaných školoborů na školu.

Z předchozí kapitoly vyplývá, že se nabídka oborů realizovaná v 1. ročnících v letech 1998 až 2016 zredukovala o 60 % oborů (bez započítání oborů gymnázia). Ve stejném období se také snížil počet středních škol, které vyučují 1. ročník středoškolského vzdělání, o 25 % (z 1 681 škol v roce 1998 na 1 315 škol v roce 2016). U středních škol vyučujících alespoň jeden „negymnaziální“ obor tento pokles dosáhl 25 % (z 1 354 škol v roce 1998 na 1 016 v roce 2016). Přes tento vývoj však **počet školoborů** realizovaných v České republice klesl u denního studia jen o 5,6 % (z 5 203 školoborů v roce 1998 na 4 913 v roce 2016). Z těchto poznatků vyplývá, že v uplynulých letech se snižoval počet škol, jimi vyučované obory však byly zařazovány do jiných škol.

Při snižování počtu uchazečů však dochází k tomu, že se nepodaří takové množství školoborů zaplnit. Celkově se **průměrný počet žáků na realizovaný školobor** v letech

1998 až 2008 měnil – v první polovině období došlo k jeho zvýšení z 25,5 žáka na 26,4 žáka, ve druhé polovině období došlo opět k poklesu na 25 žáků a v průběhu posledních osmi let **pokles pokračoval na 17,8 žáka na školobor**.

Třetí ukazatel – **průměrný počet realizovaných oborů na školu** – se v čase také měnil. V denní formě vzdělávání bylo ve školním roce 1998/99 realizováno v průměru 3,88 oboru na školu, zatímco o osmnáct let později vzrostl tento počet na 4,88. Hlavním důvodem je redukce a sloučení středních škol, které dnes realizují více různých oborů vzdělání.

Tabulka 7.4 Počet školoborů, průměrný počet žáků na školobor a počet školoborů na školu vyučovaných v 1. ročnících ve školních letech 1998/99, 2003/04, 2008/09 a 2016/17, denní forma vzdělávání (bez kategorie K)

	Denní forma vzdělávání			
	1998	2003	2008	2016
Počet SŠ (s 1. ročníkem)	1 342	1 221	1 115	1 006
Počet žáků	132 616	131 344	121 328	87 570
Počet školoborů	5 203	4 971	4 848	4 913
Průměrný počet žáků na školobor	25,5	26,4	25	17,8
Průměrný počet oborů na školu	3,88	4,07	4,35	4,88

Poznámka: Počet SŠ (s 1. ročníkem) = Počet škol vyučujících žáky v 1. ročníku bez kategorie K (gymnázium); Počet žáků = Počet žáků vyučovaných v 1. ročnících bez gymnaziálního vzdělávání.

Realizovaná vzdělávací nabídka není zdaleka homogenní, neboť zřizovatelé ovlivňují zastoupení oborů vzdělání na středních školách a kapacitu jejich volných míst. Tím se snaží hledat rovnováhu mezi potřebami a požadavky trhu práce a existujícím zájmem žáků o jednotlivé obory vzdělání. Velké rozdíly se u školoborů a jejich charakteristik promítají v členění podle kategorie vzdělání.

Nejvíce školoborů **realizovaných v 1. ročnících v denní formě** ve školním roce 2016/17 je v kategorii H (1 770), těsně následované kategorií M (1 604). S velkým odstupem následují školobory kategorie E (554), L/O (389) a L/5 (331) a teprve pak ostatní. Přičemž počet školoborů kategorie L/O se do roku 2008 zvyšoval a přes následný mírný pokles je i dnes v této kategorii vyučováno o polovinu školoborů více než na konci devadesátých let.

Tabulka 7.5 Počet školoborů, průměrný počet žáků na školobor a počet školoborů na školu vyučovaných v 1. ročnících ve školních letech 1998/99, 2003/04, 2008/09 a 2016/17, denní forma vzdělávání – dle kategorie vzdělání (bez kategorie K – gymnázia)

Kategorie vzdělání	Počet školoborů				Žáků na školobor				Počet oborů na školu			
	1998	2003	2008	2016	1998	2003	2008	2016	1998	2003	2008	2016
C	72	76	113	181	8,9	7,8	8,0	7,7	1,0	1,1	1,1	1,4
D	67	30			23,8	10,1			1,0	1,0		
E	623	561	503	554	13,7	13,8	11,6	8,5	2,6	3,0	3,0	3,4
H	2169	2026	1717	1770	21,1	22,4	20,9	15,2	3,7	3,8	3,6	4,0
J	26	25	8	13	41,6	30,0	9,5	8,9	1,0	1,1	1,0	1,1
L0	269	337	430	389	29,9	26,2	24,4	15,8	1,4	1,5	1,7	1,7
L5	708	520	412	331	20,7	23,3	27,1	17,3	1,7	1,5	1,3	1,4
M	1240	1366	1630	1604	41,6	40,4	34,5	26,1	1,6	1,7	2,0	2,3
Nk	24	25	30	61	23,1	18,5	17,7	9,4	1,8	2,1	2,1	4,4
Nk8	5	5	5	10	18,8	20,6	14,8	8,9	1,0	1,0	1,0	2,0
Celkem	5203	4971	4848	4913	25,5	26,4	25,0	17,8	3,88	4,07	4,35	4,88

7. Vývoj realizované vzdělávací nabídky středních škol

Kromě nástaveb (kategorie L5) byla u maturitních kategorií (M a L0) výsledná změna (2016/17 oproti 1998/9) kladná, došlo ke zvýšení počtu školoborů. Učební obory zaznamenaly mírné snížení.

Dočasné zvýšení počtu **školoborů kategorie L0** v první části sledovaného období bylo vystředáno mírným poklesem během uplynulých osmi let. Vzhledem k tomu, že podíl žáků vstupujících do prvních ročníků oborů kategorie L0 se snížil jen mírně (a v posledních pěti letech je stabilní), zapůsobil zde zřejmě celkově se snižující počet žáků přicházejících na střední školy a řada školoborů zůstala nenaplněná. Nicméně podíváme-li se na strukturu kategorie L0, je z hlediska požadavků trhu práce pozitivní, že nejvyšší a stále se zvyšující podíl přijatých žáků vstupuje do skupiny strojírenství a také že elektrotechnika si drží stabilní podíl.

Průměrný počet žáků na realizovaný školobor maturitní kategorie M v denní formě (v 1. ročnících) se průběžně snižoval. Je to důsledkem spolupůsobení celkového poklesu počtu žáků vstupujících do středních škol a především nárůstem počtu školoborů této kategorie. Výsledný průměrný počet žáků na školobor kategorie M je 26,1 v denním studiu ve školním roce 2016/17.

Ve školoborech učební kategorie H se vzdělává průměrně 15,2 žáka v denní formě v 1. ročníku. Obdobně je tomu u maturitních oborů s vysokým podílem odborného výcviku

L/0, kde měly v uplynulém školním roce 2016/17 školobory průměrně 15,8 žáka. I u těchto kategorií docházelo v průběhu sledovaných let k poklesu průměrného počtu žáků na školobor. Nástavbové obory mají trochu vyšší průměrný počet žáků, konkrétně 17,3. Zde ale došlo k poklesu až v průběhu posledních osmi let.

Průměrný **počet realizovaných školoborů na školu se zvýšil**. Počet škol nabízejících jednotlivé obory je větší, **ke zvýšení došlo jak u učebních, tak u maturitních oborů** (kromě nástaveb - L/5).

Vyučovaný počet školoborů i průměrné počty žáků v nich se liší také **v závislosti na skupinách oborů vzdělání**. Výrazně nejvíce realizovaných školoborů v prvních ročnících denní formy vzdělávání spadá do skupiny Strojírenství a strojírenská výroba. V roce 2016/17 tvořila tato skupina 13 % všech realizovaných školoborů. S určitým odstupem následuje počet školoborů skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus (8 % z celkového počtu školoborů). Oproti vítězi poloviční, ale přesto výrazný podíl (6-7 %) mají skupiny Stavebnictví, geodézie a kartografie, Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, Obecně odborná příprava (lycea a praktická škola) a Zemědělství a lesnictví. Poměrně silně zastoupenou skupinou je i Ekonomika a administrativa s téměř pěti procenty a Umění a užité umění, kde nedošlo k tak velké redukci oborů a podíl se tím dokonce zvýšil.

Tabulka 7.6 Počet školoborů, průměrný počet žáků na školobor a počet školoborů na školu vyučovaných v 1. ročnících ve školních letech 1998/99, 2003/04, 2008/09 a 2016/17, denní forma vzdělávání – dle skupin oborů vzdělání (bez skupiny 79 Obecná příprava – gymnázia)

Skupina oborů	Počet školoborů				Žáků na školobor				Počet oborů na školu			
	1998	2003	2008	2016	1998	2003	2008	2016	1998	2003	2008	2016
00 Integrovaný první ročník	7	4			114,9	94,8			1,0	1,0		
16 Ekologie a ochr. ŽP	16	22	29	22	30,8	30,2	24,3	15,2	1,0	1,0	1,0	1,0
18 Informatické obory				120				31,7				1,0
21 Hornictví, hutn. a slév.	18	12	10	6	16,8	20,5	19,2	9,3	1,4	1,3	1,1	1,5
23 Strojírenství a str. výr.	676	628	663	631	24,2	24,7	24,5	19,7	2,0	2,1	2,5	2,4
26 Elektr., telekom. a VT	490	494	433	323	28,5	29,3	27,3	19,0	2,0	2,2	2,1	1,9
28 Tech. chemie a ch. sil.	80	62	41	39	21,1	20,3	18,3	21,6	1,9	1,8	1,5	1,3
29 Potravinářství a p. ch.	174	192	153	187	18,0	19,3	16,1	15,0	1,6	1,7	1,5	1,6
31 Text. výr. a oděvnictví	209	154	53	28	16,4	17,4	13,8	8,3	1,5	1,4	1,1	1,1
32 Kožed. a obuv. výr. - plast.	17	15	6	7	8,8	11,3	15,8	9,0	1,2	1,1	1,0	1,0
33 Zprac. dřeva a hud. nást.	252	232	188	145	19,9	20,7	17,2	11,8	1,6	1,6	1,5	1,4
34 Polygrafie a další	40	50	50	54	19,6	19,8	21,4	16,2	1,5	1,9	1,7	1,6
36 Stavebnictví, g. a k.	529	492	440	356	18,4	19,8	18,5	13,6	2,6	2,6	2,5	2,2
37 Doprava a spoje	46	47	50	40	32,7	36,6	33,9	25,7	1,5	1,5	1,5	1,4
39 Spec. a interd. obory	4	12	56	70	71,5	44,0	31,7	18,6	1,0	1,1	1,0	1,2
41 Zemědělství a lesn.	306	303	284	302	22,4	23,5	20,6	16,7	1,6	1,6	1,7	1,8
43 Veterinářství a v. p.	4	5	6	14	62,3	59,6	55,7	45,4	1,0	1,0	1,0	1,0
53 Zdravotnictví	95	99	95	116	52,7	53,9	40,1	30,8	1,4	1,5	1,4	1,5
63 Ekonomika a adm.	351	288	270	233	43,3	45,3	40,0	29,1	1,1	1,1	1,1	1,0
64 Podnikání v ob.	557	349	309	161	21,5	24,7	31,7	23,3	1,6	1,4	1,1	1,0
65 Gastron., hotel. a tur.	463	504	548	401	32,6	33,2	29,6	24,7	1,8	1,9	2,1	1,6
66 Obchod	297	264	210	153	24,6	24,5	21,4	14,4	2,2	1,9	1,6	1,3
68 Právní a veřejn. činn.	46	55	65	90	42,3	40,7	38,3	36,3	1,0	1,1	1,1	1,1
69 Osobní a prov. sl.	147	173	193	171	26,1	26,3	25,8	21,9	1,3	1,4	1,4	1,4
72 Public., knihov. a inf.	1	6	10	9	58,0	31,7	29,0	19,0	1,0	1,0	1,0	1,0
75 Pedagog., učitel. a soc. p.	54	80	93	139	38,5	31,9	28,0	21,8	1,2	1,3	1,3	1,1
78 Obecně odborná př.	155	202	329	312	16,9	20,7	23,1	17,1	1,1	1,1	1,1	1,2
82 Umění a užité umění	168	227	264	262	15,9	13,7	12,7	14,3	2,1	2,5	2,5	2,2
Celkem	5203	4971	4848	4913	25,5	26,4	25,1	17,8	3,88	4,07	4,35	4,88

8. Vzdelanostní struktura žáků SŠ a VOŠ se zdravotním postižením

Porovnáme-li rozložení školoborů mezi jednotlivé skupiny oborů v devadesátých letech (v roce 1998/9) a vloni, nejsilnější zastoupení mají přibližně stejné skupiny, Strojírenství, Stavebnictví, Elektrotechnika, Gastronomie a hotelnictví a Ekonomika a administrativa. Významný podíl skupiny Podnikání v oboru se v průběhu školské reformy snižoval, důvodem je jak sloučení pod jeden RVP, tak i snížení počtu žáků a snížení počtu škol nabízejících tyto obory (v mnoha případech došlo ke snížení počtu škol pouze administrativním slučováním).

Významný rozdíl je ale vidět v mocnosti skupiny Textilní výroba a oděvnictví, která zaznamenala výrazný útlum, pravděpodobně v reakci na změněné potřeby trhu práce, kdy okolo roku 2000 ukončilo produkci mnoho významných textilních závodů. Zde došlo k podstatné redukci počtu škol a také zájem žáků klesl. Obojí se pak projevilo v počtu realizovaných školoborů.

Výrazný nárůst oproti konci devadesátých let zaznamenal počet školoborů ve skupině Obecně odborná příprava (lycea a praktická škola), kde působí téměř stejný počet škol jako na sklonku devadesátých let a význam skupiny tím tedy posílil.

Skupina 18 Informatické obory byla vytvořena před několika lety, v rámci reformy soustavy oborů vzdělání, v reakci na potřebu trhu práce. V tabulce se objevuje až v roce 2016/17. Vzhledem k tomu, že jde pouze o jeden maturitní obor, je jejich počet i podíl významný.

Pro odborníky může být zajímavý i pohled na hodnoty **průměrného počtu žáků na školobory** jednotlivých skupin

oborů, v denní formě vzdělávání, ve sledovaných letech. Hodnoty ukazuje tabulka 7.6. Neukazuje však průměrný počet žáků ve studijní skupině nebo třídě. Pokud má škola v rámci oboru paralelně dvě nebo více tříd, v hodnotách v tabulce se toto hledisko neprojevuje, hodnota je souhrnem za celou školu. Více než jedna třída denního studia v ročníku se otevírá již tradičně pro výuku školoborů skupiny Veterinářství a veterinární péče, dále pro Právní a veřejnosprávní činnost, Informatické obory a Zdravotnictví. Průměrný počet žáků na školobor je nižší než v předchozích letech a stejně tak i extrémní hodnoty.

Ve kterých skupinách oborů vyučují školy více oborů vzdělání (resp. učí podle několika RVP)? Tam, kde je vyšší **průměrný počet realizovaných školoborů na školu**. Nepřekvapí, že to jsou především skupiny Strojírenství a strojírenská výroba, Stavebnictví a umělecké obory. Více oborů školy často otevírají i ve skupině Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, která je rovněž poměrně široká a zahrnuje velké množství zaměstnavatelů poptávaných oborů. Dále samozřejmě Gastronomie, hotelnictví a turismus, kde je pro školu logické realizovat výuku hned v několika oborech a vyučovat jak na učební, tak na maturitní úrovni. Více oborů v rámci skupiny se také vyskytuje u Zemědělství a lesnictví (kde je široké spektrum oborů poskytujících různé úrovně vzdělání) a Polygrafie a zpracování papíru, filmu a fotografie (kde jsou často realizovány obory H a L/O s podobnou náplní odborného výcviku).

8. Vzdelanostní struktura žáků SŠ a VOŠ se zdravotním postižením

Tato kapitola přináší uspořádané soubory dat o oborové i vzdelanostní struktuře žáků se zdravotním postižením nově přijímaných do 1. ročníků středního a vyššího odborného vzdělávání ve školním roce 2016/17. Doplnuje tak statistické přehledy sledující vývoj vzdelanostní a oborové struktury žáků ve středním a vyšším odborném vzdělávání, které Národní ústav pro vzdělávání každoročně vydává.

Zdroj: www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-145

Česká republika patří mezi státy, které usilují o plnohodnotné zapojení občanů se zdravotním postižením do společnosti. Jednou z klíčových oblastí je i oblast vzdělávání, kde je v současnosti systematicky zaváděno inkluzivní vzdělávání. Cílem celého procesu je nastavení pozitivních podmínek pro vzdělávání žáků tak, aby při zabezpečení adekvátních podpůrných opatření bylo možné vzdělávání uskutečňovat přednostně v hlavním vzdělávacím proudu.

Pro žáky se zdravotním postižením je kromě otázky integrace podstatným a poměrně složitým úkolem, výrazně složitějším než v intaktní populaci, kariérové rozhodování a výběr vhodné úrovně vzdělání a oborového zaměření. Žáci musí kromě svých zájmů a schopností vzít v úvahu i reálná zdravotní omezení a existující bariéry, a to nejen v procesu vzdělávání. Podstatnou otázkou je i možnost budoucího pracovního uplat-

nění, které by mladým lidem zajistilo integraci do společnosti i v oblasti pracovního života.

Předmětem této analýzy jsou tedy žáci se zdravotním postižením (podle § 16 odst. 9 školského zákona), kteří vstoupili ve školním roce 2016/17 do denního studia 1. ročníků středního odborného vzdělávání, gymnázií nebo vyšších odborných škol. Analýza sleduje strukturu těchto žáků podle druhu postižení, kategorií vzdělání, skupin oborů i způsobu integrace.

Sledovaná statistika reflektuje stav k 30. 9. 2016. Vzhledem k tomu, že zavádění podpůrných opatření vstoupilo v platnost 1. 9. 2016 a opatření nabíhají postupně, je možné toto období z hlediska podpůrných opatření a jejich rozsahu považovat za přechodné. Z tohoto důvodu nebyla podpůrná opatření a jejich kategorizace do analýzy zahrnuta. Data k analýze byla získána z databáze údajů MŠMT z Výkazů o střední škole (M8), Výkazů o konzervatoři (M9) a Výkazu o vyšší odborné škole (M10).

8.1 Struktura žáků se zdravotním postižením – podle kategorie vzdělání

Vzdelanostní struktura žáků se zdravotním postižením je, vzhledem ke skutečnosti, že nejpočetnější skupiny představují žáci s mentálním postižením a vývojovými poruchami, vychý-

lená směrem k nižším kategoriím vzdělání. Z tabulky 8.1, která ukazuje vzdelanostní strukturu žáků v 1. ročnících středního vzdělávání, je zřejmé, že do **středního vzdělávání (bez výučního listu a maturitní zkoušky) kategorie C a J¹**, které jsou z hlediska celkové populace žáků téměř zanedbatelné, vstoupilo do 1. ročníků ve školním roce 2016/17 celkem 1 432 žáků se zdravotním postižením, z toho většina – 1 379 žáků – se začala vzdělávat v praktické škole. Z hlediska skupiny žáků se ZP je podíl žáků, kteří se vzdělávají v těchto kategoriích vzdělání, vysoký – dosahuje kolem 28,1 %.

Největší počet žáků se zdravotním postižením vstoupil ve školním roce 2016/17 do 1. ročníků **středního vzdělávání s výučním listem kategorie E**. Toto vzdělání připravuje žáky pro výkon jednoduchých prací v dělnických povoláních. Ve sledovaném období se jednalo o 2 748 žáků, což činí 54,0 % ze skupiny žáků se ZP. Spolu s běžným **vyučením v kategorii H**, kam nastoupilo do 1. ročníků 359 žáků (7,1 %), se tedy více než polovina žáků se zdravotním postižením (61,1 %) začala vzdělávat v učebních oborech.

Víc než desetina žáků se zdravotním postižením (10,8 %, 549 žáků) zahájila vzdělávání ve středním vzdělání zakončeném maturitní zkouškou. Z toho 1,5 % (78 žáků) všeobecné vzdělávání na gymnáziích, 7,0 % (354 žáků) ve středním vzdělání s MZ v kategorii M a 1,3 % (64 žáků) ve středním vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem kategorie LO.

Tabulka 8.1 Vzdelanostní struktura žáků středních škol se zdravotním postižením v 1. ročnících středního vzdělávání
(stav k 30. 9. 2016)

Kategorie vzdělání	Počty žáků se zdravotním postižením v 1. ročnících SŠ	% z počtu žáků se zdravotním postižením v 1. ročnících
Střední vzdělání bez M a výučního listu (C+J)	1432	28,1%
Z toho: Kategorie vzdělání C	1379	27,1%
Kategorie vzdělání J	53	1,0%
Střední vzdělání s výučním listem (E+H+Hk)	3109	61,1%
Z toho: Střední vzdělání s výučním listem (E)	2748	54,0%
Střední vzdělání s výučním listem (H)	359	7,1%
Střední vzdělání s výučním listem (Hk)	2	0,0%
Střední vzdělání s maturitní zkouškou	549	10,8%
Z toho: Gymnázium (K)	78	1,5%
Střední odborné vzdělání s MZ (M)	354	7,0%
Střední odborné vzdělání s MZ a OV (LO)	64	1,3%
Nástavbové studium (L5)	53	1,0%
Střední vzdělání celkem	5090	100,0%

Nástavbové studium (L5) umožňuje získání maturitní úrovně vzdělání vyučeným absolventům, kteří se v průběhu vyučení rozhodli pokračovat ve studiu. Tato možnost má velký

1) **Praktická škola – kategorie C** – jedno a dvouleté programy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Příprava je neprofesní, zaměřená na poskytování základních dovedností pro život. **Střední vzdělávání bez maturity i výučního listu – kategorie J** – jde o střední odborné vzdělání, které není ukončeno maturitou a jehož absolventi rovněž nezískají výuční list. Příprava je ukončena závěrečnou zkouškou, absolventi získají vysvědčení, doba studia je dva roky.

význam z hlediska dostupnosti vzdělání a zajišťuje, že vyučení nepředstavuje slepou vzdělávací cestu. Počet žáků se zdravotním postižením, kteří využívají této možnosti ke zvýšení úrovně vzdělání, je ovšem poměrně nízký. Ve školním roce 2016/17 vstoupilo do 1. ročníků nástavbového studia jen 53 žáků, tj. 1,0 % žáků z celé skupiny žáků středních škol se zdravotním postižením. Tato skutečnost souvisí s tím, že na rozdíl od běžné populace, ve které z hlediska učebních oborů převažuje vzdělávání v kategorii H, ve skupině žáků se zdravotním postižením se s ohledem na vysoký podíl žáků s mentálním postižením většina žáků vzdělává v oborech kategorie E, z nichž je pokračování v nástavbovém studiu málo časté.

V kategorii **vyššího odborného vzdělání** jsou žáci se zdravotním postižením zastoupeni jen okrajově. Ve školním roce 2016/17 vstoupil do 1. ročníku vyššího odborného vzdělávání jen 1 žák se zdravotním postižením a dalších 5 žáků pak do vyššího odborného vzdělávání na konzervatoři.

8.2 Struktura žáků se zdravotním postižením – podle skupin oborů

Ve kterých oborech se žáci se zdravotním postižením vzdělávají nejčastěji? Z hlediska celkového pohledu na oborovou strukturu žáků se zdravotním postižením vstupujících do 1. ročníků středního a vyššího odborného vzdělávání tvoří nejpočetnější skupinu žáci v oborech **78 Obecně odborná příprava** (1 379 žáků, 27,4 %), z nichž většinu tvoří žáci praktické školy – v kategorii C.

Druhou nejpočetnější skupinu představují žáci vstupující do skupiny oborů **65 Gastronomie, hotelnictví a turismus** (638 žáků, 12,5 % z celkového počtu žáků 1. ročníků se zdravotním postižením). Převážně se jedná o žáky, kteří se vzdělávají v učebních oborech v kategorii E (566 žáků) a v kategorii H (41 žáků).

Třetí skupinu oborů z hlediska četnosti žáků se zdravotním postižením v 1. ročníku představuje skupina **41 Zemědělství a lesnictví** (462 žáků, 9,1 %), z nichž většina žáků se opět vzdělává v učebních oborech v kategorii E (407 žáků) a v kategorii H (38 žáků).

Na čtvrtém místě v pořadí z hlediska počtů žáků se zdravotním postižením je skupina 29 Potravinářství a potravinářská výroba, do níž do 1. ročníku vstoupilo 413 žáků se ZP (8,1 % z hlediska celkového počtu žáků se ZP na středních školách).

Vysoký počet žáků se zdravotním postižením najdeme i ve skupině **36 Stavebnictví, geodézie a kartografie** (365 žáků, 7,2 %).

V následujícím textu se podrobněji zaměříme na zastoupení žáků se ZP nejen ve skupinách oborů, ale i podle kategorií vzdělání.

Střední vzdělání bez výučního listu a maturity (kategorie C, J)

- V oborech středního vzdělání bez výučního listu a maturity v kategorii C se žáci prvních ročníků se zdravotním postižením vzdělávají především ve skupině oborů **78 Obecně odborná příprava** (1 379 žáků v oborech Praktická škola jednoletá a Praktická škola dvouletá).
- V kategorii J vstoupilo ve školním roce 2016/17 do

8. Vzdelanostní struktura žáků SŠ a VOŠ se zdravotním postižením

1. ročníků 53 žáků, nejvíce do skupiny **63 Ekonomika a administrativa** (37 žáků v oboru 6351J01 Obchodní škola), dále okrajově do skupiny 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (13 žáků do oboru 7541J01 Pečovatelská služba) a do skupiny 82 Umění a užité umění (3 žáci v oboru 8244J01 Ladění klavíru).

Střední vzdělání s výučním listem (kategorie E, H)

Z pohledu učebních oborů najdeme nejpočetněji zastoupené skupiny žáků se zdravotním postižením v 1. ročnících v následujících skupinách oborů a oborech:

- **65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (607 žáků, 19,5 % v rámci kategorie E + H)**

V rámci této skupiny oborů zcela převažuje obor 6551E01 Stravovací a ubytovací služby (546 nově přijatých žáků), jehož absolventi se uplatňují při přípravě teplých a studených pokrmů a v ubytovacích službách při úklidu v pokojích, vykonávání drobné údržby a dalších. V kategorii H vstupovali žáci do 1. ročníku v oboru 6551H01 Kuchař-číšník (41).

- **41 Zemědělství a lesnictví (445 žáků, tj. 14,3 % v rámci kategorie E + H)**

V rámci této skupiny oborů jsou žáci se zdravotním postižením vzděláváni v 1. ročnících především v oboru 4152E01 Zahradnické práce (241 žáků), ve kterém se absolventi připravují pro výkon jednoduchých pracovních činností v povolání zahradník. Část žáků dále vstoupila i do oboru 4155E01 Opravářské práce (119). V menších počtech jsou žáci se ZP zastoupeni v oborech 4152E02 Zahradnická výroba (27) a 4151E01 Zemědělské práce (20).

V klasických učebních oborech kategorie H se ve skupině Zemědělství a lesnictví začalo vzdělávat 38 žáků; nejčastěji v oborech 4152H01 Zahradník (19) a 4155H01 Opravář zemědělských strojů (12), okrajově pak i v dalších oborech.

- **36 Stavebnictví, geodézie a kartografie (354 žáků, tj. 11,4 % v rámci kategorie E + H)**

V této skupině oborů se žáci se zdravotním postižením vzdělávají především v oborech 3667E01 Zednické práce (197 žáků v 1. ročnících v roce 2016/17), 3657E01 Malířské a natěračské práce (99). Okrajově jsou žáci se ZP zastoupeni i v oborech 3659E01 Podlahářské práce (18), 3664E01 Tesařské práce (16), 3651E01 Dlaždičské práce (2), 3662E01 Sklenářské práce (4) a v dalších.

V klasických učebních oborech kategorie H se v rámci skupiny oborů Stavebnictví, geodézie a kartografie vzdělávalo v 1. ročníku 18 žáků. Přitom nejvíce zastoupeni byli v oborech 3667H01 Zedník (9) a 3652H01 Instalátér (8).

- **29 Potravinářství a potravinářská chemie (412 žáků, tj. 13,3 % v rámci kategorie E + H)**

V této skupině oborů žáci se zdravotním postižením vstupovali do prvních ročníků nejčastěji do oboru 2951E01 Potravinářská výroba (262) a dále do oboru 2951E02 Potravinářské práce (118). V těchto oborech se žáci připravují především pro výkon jednodušších činností při skladování surovin a pomocných látek, při přejímce, přípravě, třídění, úpravě a hodnocení surovin, manipulaci se surovinami, polotovary a hotovými výrobky a podobně.

Ve skupině běžných učebních oborů kategorie H jsou žáci

se ZP v rámci skupiny oborů Potravinářství a potravinářská chemie zastoupeni nejčastěji v oborech 2954H01 Cukrář (25 žáků) nebo 2953H01 Pekař (7 žáků).

- **23 Strojírenství a strojírenská výroba (292 žáků, tj. 9,4 % v rámci kategorie E + H)**

V rámci skupiny strojírenských oborů žáci se ZP vstupovali nejčastěji do oboru 2351E01 Strojírenské práce (227). Žáci jsou zde připravováni pro vykonávání rutinních montážních a servisních prací, pro zámečnické práce ve stavebnictví, obsluhu a seřízení obráběcích strojů a další.

Do běžných strojírenských učebních oborů kategorie H vstoupilo v roce 2016/17 97 žáků se ZP, nejčastěji do oborů 2351H01 Strojní mechanik (22), 2356H01 Obráběč kovů (18) nebo 2368H01 Mechanik opravář motorových vozidel (13).

- **69 Osobní a provozní služby (296 žáků, tj. 9,5 % v rámci kategorie E + H)**

V rámci této kategorie se žáci se zdravotním postižením vzdělávali nejčastěji v 1. ročníku v oboru 6954E01 Provozní služby (242 žáků).

- **66 Obchod (212 žáků, tj. 6,8 % v rámci kategorie E + H)**

Ve skupině 66 Obchod se vzdělávalo v 1. ročníku ve šk. roce 2016/17 183 žáků v oboru 6651E01 Prodavačské práce. V kategorii H se nejčastěji jednalo o obor 6651H01 Prodavač (16).

- **75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (173 žáků, 5,6 % v rámci kategorie E + H)**

V rámci této skupiny se žáci se ZP nejčastěji vzdělávali v 1. ročníku v oboru 7541E01 Pečovatelské služby (173). V tomto oboru jsou žáci připravováni pro uplatnění v ambulancích nebo pobytových sociálních zařízeních a v terénních službách, zejména při poskytování přímé obslužné a asistentké péče.

- **33 Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů (131 žáků, 4,2 % v rámci kategorie E + H)**

V oborech kategorie E se ve skupině Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů začalo vzdělávat 110 žáků, nejčastěji šlo o obory 3356E01 Truhlářská, čalounická výroba (85) nebo 3358E01 Zpracování přírodních pletiv (25).

V kategorii H se v této skupině oborů začalo vzdělávat 21 žáků; zejména v oborech 3356H01 Truhlář (17) a okrajově i 3359H01 Čalouník (4).

Střední vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie K, M, LO)

Žáci se zdravotním postižením jsou na této úrovni vzdělávání ve srovnání s předchozími kategoriemi zastoupeni relativně méně.

Gymnázia kategorie K

Do oborů 79 Gymnázia vstoupilo ve sledovaném školním roce 78 žáků se ZP.

Kategorie M

Rozdělení žáků v oborech kategorie M, tedy klasických maturitních oborech, bylo rovnoměrnější než u učebních oborů. Nejvíce početně obsazené skupiny oborů byly:

- **18 Informatické obory (78 žáků, 22,0 % v rámci kategorie M)**

Tabulka 8.2 Žáci se zdravotním postižením v 1. ročnících středního a vyššího odborného vzdělávání – v rozdělení podle skupin oborů a kategorií vzdělání (v %, stav k 30. 9. 2016)

Skupina oborů/kategorie	Střední vz. bez MZ a VL		Střední vzdělání s VL			Střední vzděl. s MZ			Nástav. studium	Vyšší odborné vzdělání		Celkem
	C	J	E	H + Hk	E+H(Hk)	K	M	L	L5	N	Konzer.	
Počet žáků se ZP celkem	1379	53	2748	361	3109	78	354	64	53	1	5	5096
16 Ekologie a ochrana ŽP							1,7%					0,1%
18 Informatické obory							22,0%					1,5%
23 Strojírenství a stroj.výr.			8,3%	18,0%	9,4%		4,0%	7,8%	3,8%			6,1%
26 Elektr., telekom. a VT			0,5%	10,0%	1,6%		4,2%	28,1%	9,4%			1,7%
28 Tech. chemie a ch. sil			1,0%	2,2%	1,1%		0,6%					0,7%
29 Potravinářství a potr.ch.			13,8%	8,9%	13,3%				1,9%			8,1%
31 Text. výr. a oděvnictví			2,1%		1,9%							1,1%
32 Kožed. a obuv.plast			0,3%	0,3%	0,3%							0,2%
33 Zprac.dřeva a hud.n.			4,0%	5,8%	4,2%		0,6%		11,3%			2,7%
34 Polygrafie a další			0,6%	1,7%	0,7%		0,6%	14,1%				0,7%
36 Stavebnictví, g. a k.			12,2%	5,0%	11,4%		3,1%					7,2%
37 Doprava a spoje				0,8%	0,1%		2,3%					0,2%
39 Spec.a interd.ob.				0,6%	0,1%		1,1%	3,1%				0,2%
41 Zemědělství a lesn.			14,8%	10,5%	14,3%		4,5%	1,6%				9,1%
43 Veterinářství a v.p.				0,0%	0,0%							0,0%
53 Zdravotnictví				0,6%	0,1%		3,4%					0,3%
63 Ekonomika a adm.		70%					15,5%			100,0%		1,8%
64 Podnikání v ob.									62,3%			0,6%
65 Gastron., hotel a tur.			20,6%	11,4%	19,5%		3,7%	26,6%	1,9%			12,5%
66 Obchod			6,7%	8,0%	6,8%		0,6%					4,2%
68 Právní a veřejn.činn.							6,8%					0,5%
69 Osobní a prov.sl.			8,8%	15,0%	9,5%			15,6%	7,5%			6,1%
72 Public., knihov. a inf.							3,7%					0,3%
75 Pedagog., učitel. a soc.p.		25%	6,3%		5,6%		11,3%					4,4%
78 Obecně odborná př.	100,0%						4,5%					27,4%
79 Gymnázium						100,0%						1,5%
82 Umění a užité umění		6%		1,4%	0,2%		5,9%	3,1%	1,9%		100,0%	0,7%
Celkový součet	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

V rámci této skupiny vstoupilo 78 žáků se ZP do oboru 1820M01 Informační technologie.

• **63 Ekonomika a administrativa (55 žáků, tj. 15,5 % v rámci kategorie M)**

Žáci se ZP vstupovali nejčastěji do oborů 6341M02 Obchodní akademie (47) a 6341M01 Ekonomika a podnikání (8).

• **75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (40 žáků, 11,3 % v rámci kategorie M)**

Žáci se ZP se vzdělávali v 1. ročnících v oboru 7541M01 Sociální činnost (40).

• **68 Právní a veřejnosprávní činnost (24 žáků, 6,8 % v rámci kategorie M)**

V rámci této skupiny oborů žáci začali studovat především v oboru 6843M01 Veřejnosprávní činnost (21) a okrajově 356842M01 Bezpečnostně právní činnost (3).

Kategorie L0

V kategorii L0 vstoupilo do 1. ročníků 64 žáků, nejvíce do skupiny 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (18 žáků) a 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (17 žáků).

Nástavbové studium (kategorie L5)

Počty žáků se zdravotním postižením v nástavbovém stu-

diu jsou, jak již bylo zmíněno v předchozím textu, nízké. Do 1. ročníků nástavbového studia v roce 2016/17 celkem vstoupilo 53 žáků se ZP. Obecně nejpočetnějším oborem v rámci nástavbového studia je obor 6441L51 Podnikání a do tohoto oboru také nejčastěji vstupovali žáci se ZP (33 žáků).

Vyšší odborné vzdělání (kategorie N)

Rovněž celkový počet žáků se zdravotním postižením, kteří ve šk. r. 2016/17 vstoupili do 1. ročníků vyššího vzdělávání, je velmi malý, jednalo se o 1 žáka ve skupině 63 Ekonomika a administrativa, konkrétně obor 6343N01 Pojišťovnictví.

Dále se žáci se zdravotním postižením vzdělávali v konzervatořích (5 žáků celkem, vč. osmiletého studia), jednalo se o skupinu oborů 82 Umění a užité umění, konkrétně obory Hudba (4 žáci) a Zpěv (1 žák).

8.3 Struktura žáků se zdravotním postižením – podle druhu postižení

V této části textu se zaměříme na strukturu žáků se zdravotním postižením vzdělávajících se v 1. ročnících středního a vyššího odborného vzdělávání z hlediska jednotlivých druhů postižení.

Z uvedené tabulky je zřejmé, že z hlediska struktury žáků se zdravotním postižením vstupujících do 1. ročníků střední

8. Vzdělanostní struktura žáků SŠ a VOŠ se zdravotním postižením

ho vzdělávání jsou nejvýraznější skupinou žáci s mentálním postižením (52,1 %), dále pak žáci s vývojovými poruchami (17,0 %) a žáci se souběžným postižením více vadami (16,4 %). Další významnou skupinu tvoří žáci s autismem (7,8 %).

Žáci s tělesným postižením představují z hlediska celkové struktury žáků se zdravotním postižením v 1. ročnících 2,8 %, se sluchovým postižením 2,1 % a se zrakovým postižením 1,2 %. Velmi nízké je procentuální zastoupení žáků s vadami řeči (0,6 %).

Tabulka 8.3 Struktura žáků se ZP v 1. ročnících středních a vyšších odborných škol a gymnázií – podle druhu postižení – v % (stav k 30. 9. 2016)

Druh postižení	Počet žáků se ZP v 1. ročníku SŠ	% žáků v 1. ročnících SŠ
Mentální postižení	2657	52,1%
Sluchové postižení	109	2,1%
Zrakové postižení	61	1,2%
Vady řeči	30	0,6%
Tělesné postižení	143	2,8%
Vývojové poruchy	865	17,0%
Souběžné postižení více vadami	836	16,4%
Autismus	395	7,8%
Celkem	5096	100,0%

Žáci se zrakovým postižením vstupovali do 1. ročníků nejčastěji do oborů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou kategorie M (20 žáků, 32,8 % ze žáků se zrakovým postižením), gymnázií (11 žáků, 18,0 %) a oborů kategorie H (11 žáků, 18,0 %).

Žáci s vadami řeči jsou zastoupeni poměrně málo, ve školním roce 2016/17 jich vstoupilo do 1. ročníků středních a vyšších odborných škol jen 30. Nejčastěji do učebních oborů kategorie E (13 žáků, 43,3 %) a kategorie H (10 žáků, 33,3 %). Poměrně vysoké procento z nich (7 žáků, tj. 23,3 %) vstoupilo do 1. ročníků středního odborného vzdělání s MZ kategorie M.

Žáků s tělesným postižením bylo v 1. ročnících celkově 143. Nejčastěji začali studovat ve středním vzdělání s MZ kategorie M (48 žáků, 33,6 %). Dále ze žáků s tělesným postižením 22,4 % vstoupilo do oborů kategorie E a 7,7 % na gymnázia.

Žáci s vývojovými poruchami tvořili početnou skupinu ze žáků se ZP, kteří v roce 2016/17 vstupovali do 1. ročníků (865 žáků). Nejčastěji se začali vzdělávat v učebních oborech kategorie E (434 žáků, 50,2 %) nebo kategorie H (162 žáků, 18,7 %). Necelá pětina z nich se začala vzdělávat v maturitních oborech kategorie M (156 žáků, 18,0 %).

Žáci souběžně postižení více vadami tvoří početnou skupinu (do 1. ročníků jich vstoupilo 836). Ve školním roce

Tabulka 8.4 Žáci se zdravotním postižením v 1. ročnících středního a vyššího odborného vzdělávání – podle druhu postižení a kategorie vzdělání – v % (stav k 30. 9. 2016)

Druh postižení/kategorie	Střední vzdělání bez MZ a VL		Střední vzdělání s VL		Střední vzděl. s MZ			Nástavbové st.	Vyšší odborné vzdělání		Celkem	Počet celkem
	C	J	E	H + Hk	K	M	L0	L5	N	Konzer.		
Mentální postižení	25,7%	0,3%	70,6%	3,0%		0,2%	0,1%	0,0%			100,0%	2657
Sluchové postižení	0,9%	0,0%	13,8%	31,2%	2,8%	31,2%	6,4%	13,8%			100,0%	109
Zrakové postižení	3,3%	4,9%	13,1%	18,0%	18,0%	32,8%	1,6%	3,3%		4,9%	100,0%	61
Vady řeči	0,0%	0,0%	43,3%	33,3%	0,0%	23,3%	0,0%	0,0%			100,0%	30
Tělesné postižení	9,8%	14,0%	22,4%	8,4%	7,7%	33,6%	1,4%	2,8%			100,0%	143
Vývojové poruchy	0,8%	0,3%	50,2%	18,7%	3,7%	18,0%	4,9%	3,1%		0,2%	100,0%	865
Souběžné postižení více vadami	58,0%	1,8%	34,3%	1,9%	0,5%	3,1%	0,1%	0,1%	0,1%		100,0%	836
Autismus	47,3%	1,0%	21,3%	8,9%	4,3%	14,4%	2,0%	0,8%			100,0%	395
Celkem	27,1%	1,0%	53,9%	7,1%	1,5%	6,9%	1,3%	1,0%	0,0%	0,1%	100,0%	5096

Rozdělení žáků se ZP podle druhu postižení a kategorie vzdělání

Žáci s mentálním postižením se v 1. ročnících středních škol vzdělávají nejčastěji v oborech s výučním listem – kategorie E (1 875 žáků, 70,6 % ze žáků s mentálním postižením) a dále pak v kategorii středního vzdělání bez MZ a VL – kategorie C (683 žáků, 25,7 %).

Žáci se sluchovým postižením se vzdělávali v 1. ročnících nejčastěji ve středním vzdělání s MZ kategorie M (34 žáků, 31,2 % ze žáků se sluchovým postižením) a v učebních oborech – kategorie H (34 žáků, 31,2 %) a kategorie E (15 žáků, 13,8 %). Celkové počty těchto žáků jsou ovšem nízké.

2) Na základě pokynů pro vyplnění formuláře jsou uváděni jen ti žáci, jejichž integrace vyžaduje zvýšené finanční náklady. Vzhledem k tomu, že většina žáků s vývojovými poruchami učení nevyžaduje zvýšené finanční prostředky, je tato kategorie žáků ve skutečnosti vyšší.

2016/17 byli přijímáni nejčastěji do 1. ročníků středního vzdělání – kategorie C (485 žáků, 58,0 %) a středního vzdělání s výučním listem – kategorie E (287 žáků, 34,3 %).

Žáci s autismem (395 žáků) vstupovali nejvíce do 1. ročníků středního vzdělání bez výučního listu a maturitní zkoušky – kategorie C (187 žáků, 47,3 %) a do učebních oborů kategorie E (84 žáků, 21,3 %).

Rozdělení žáků se ZP podle druhu postižení a skupin oborů

V kterých skupinách oborů se vzdělávají žáci s určitým druhem postižení?

Žáci s mentálním postižením, kteří jsou nejpočetnější skupinou z kategorie žáků se zdravotním postižením, se vzdělávají kromě praktické školy (skup. 78) především v učebních oborech kategorie E. V 1. ročnících středního vzdělávání jsou nejvíce zastoupeni v následujících skupinách oborů a oborech:

- 78 Obecně odborná příprava (683 žáků, 25,7 % ze žáků s mentálním postižením)
- 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (446 žáků, 16,8 % ze žáků s mentálním postižením)
- 29 Potravinářství a potravinářská chemie (306 žáků, 11,5 %)
- 41 Zemědělství a lesnictví (300 žáků, 11,3 % ze žáků s mentálním postižením)
- 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie (254 žáků, 9,6 % ze žáků s mentálním postižením)

Dále byli žáci s mentálním postižením zastoupeni v 1. ročnících ve větších počtech i ve skupinách:

- 23 Strojírenství a strojírenská výroba (172 žáků, 6,5 %)
- 66 Obchod (161 žáků, 6,1 %)

Žáci se sluchovým postižením tvoří relativně málo početnou skupinu. Jejich zastoupení v jednotlivých oborech je přitom ve srovnání s předchozí skupinou rovnoměrnější. Do 1. ročníků nastupovali nejčastěji zejména do těchto skupin oborů:

- 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (15 žáků, 13,8 %)
- 41 Zemědělství a lesnictví (14 žáků, 12,8 %)
- 18 Informatické obory (9 žáků, 8,3 %)
- 29 Potravinářství a potravinářská chemie (9 žáků, 8,3 %)

Žáci se zrakovým postižením představují početně ještě menší skupinu. Ve školním roce 2016/17 vstupovali do 1. ročníku nejčastěji do oborů gymnázií (11 žáků, 18,0 %) a dále do následujících skupin oborů:

- 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (10 žáků, 16,4 %)
- 69 Osobní a provozní služby (8 žáků, 13,1 %)
- 82 Umění a užité umění (8 žáků, 13,1 %)

Žáci s vadami řeči tvoří nejméně početnou skupinu (30 žáků) a zároveň jsou rozptýleni v různých oborech. Z tohoto hlediska je obtížné vymezit obory studia typické pro tento druh postižení. Ve školním roce 2016/17 vstoupili do 1. ročníků nejčastěji do oborů ve skupinách:

- 29 Potravinářství a potravinářská chemie (7 žáků, 23,3 %)
- 41 Zemědělství a lesnictví (5 žáků, 16,7 %)

Žáci s tělesným postižením jsou ve srovnání s předchozími mírně početnější a jsou zastoupeni prakticky ve všech skupinách oborů. Nejčastěji vstupovali nově do 1. ročníků do těchto skupin oborů:

- 63 Ekonomika a administrativa (32 žáků, 22,4 %)
- 78 Obecně odborná příprava (15 žáků, 10,5 %)
- 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (11 žáků, 7,7 %)
- 79 Gymnázium (11 žáků, 7,7 %)

Žáci s vývojovými poruchami patří k početněji zastoupeným skupinám a vzdělávají se téměř ve všech skupinách oborů. Ve školním roce 2016/17 byli nově přijímáni do 1. ročníků zejména do následujících skupin oborů:

- 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (129 žáků, 14,9 %)
- 23 Strojírenství a strojírenská výroba (123 žáků, 14,2 %)
- 36 Stavebnictví, geografie a kartografie (90 žáků, 10,4 %)

Žáci se souběžným postižením více vadami tvoří poměrně početnou skupinu (v roce 2016/17 vstoupilo do 1. ročníků středních škol 836 těchto žáků). Vzdělávají se téměř ve všech skupinách oborů; v rámci 1. ročníku byli nejčastěji zastoupeni ve skupině:

- 78 Obecně odborná příprava (485 žáků, 58,0 %) Dále pak méně často např. ve skupinách:
- 69 Osobní a provozní služby (146 žáků, 17,5 %)
- 41 Zemědělství a lesnictví (41 žáků, 4,9 %)

Žáci s autismem jsou rovněž poměrně početnou skupinou. Nejčastěji se vzdělávali v 1. ročnících ve skupině 78 Obecně odborná příprava (188 žáků, 47,6 %) a dále byli poměrně rozptýleni téměř ve všech skupinách oborů.

8.4 Struktura žáků se zdravotním postižením – podle formy integrace

Analýza žáků se ZP z hlediska formy integrace vychází ze sledování a evidování těchto žáků podle pokynů k vyplnění výkazů o školách. Jako individuálně integrovaní jsou uváděni žáci se ZP, kteří se vzdělávají v běžných třídách a jejichž integrace vyžaduje zvýšené finanční prostředky. Skupinově integrovaní jsou žáci zařazení do „speciální třídy“, tedy třídy zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona, nebo „speciální školy“, tedy školy složené výhradně ze speciálních tříd. V celkovém pohledu na základě údajů z těchto výkazů činil **podíl individuálně integrovaných žáků se zdravotním postižením** v 1. ročnících ve školním roce 2016/17 **15,7 %** a **84,3 %** žáků bylo **integroováno skupinově**.

Rozdělení žáků se ZP podle formy integrace a kategorie vzdělání

Z hlediska podílu žáků integrovaných individuálně nebo skupinově se ovšem jednotlivé kategorie vzdělání výrazně liší. Je to dáno především tím, že v nižších kategoriích vzdělání, v nichž se vzdělávají zejména žáci s mentálním postižením, **převažuje skupinová integrace**. Skupinová integrace je charakteristická zejména pro vzdělávání v kategorii C (praktická škola), kde v naprosté většině převažuje skupinová integrace žáků (99,5 %). Dále dominuje skupinová integrace i ve vzdělávání v kategorii E, ve které **dosahuje podíl skupinově integrovaných žáků 93,8 %**. Skupinově integrovaná je i nadpoloviční většina žáků se ZP, kteří se vzdělávali v 1. ročnících v kategorii středního vzdělání J (75,5 %). Zde je ovšem celkový počet vzdělávajících se žáků velmi nízký.

Naopak v klasických učebních oborech (kategorie H) i v maturitních oborech převažuje individuální forma integrace žáků se ZP.

V učebních oborech v kategorii H bylo skupinově integroováno jen 34,9 % žáků, naopak individuálně integroováno bylo 65,1 % žáků se ZP.

U žáků v klasických maturitních oborech (kategorie M) činil podíl skupinově integrovaných žáků jen 33,6 %, zatímco procento individuálně integrovaných žáků dosáhlo 66,4 %. Příliš se neliší ani podíl individuálně integrovaných žáků v kategorii L0, kde v 1. ročníku dosáhl 60,9 % (39 žáků). Rovněž na gymnáziích převažuje individuální forma integrace. Ze žáků se ZP, kteří nastoupili do 1. ročníků gymnázií, bylo individuálně integroováno 93,6 % z nich (73 žáků), zatímco jen 6,4 % z nich bylo integroováno skupinově.

8. Vzdělanostní struktura žáků SŠ a VOŠ se zdravotním postižením

Tabulka 8.5 Žáci se zdravotním postižením v 1. ročnících středního a vyššího odborného vzdělávání ve šk. roce 2016/17 – podle kategorie vzdělání a formy integrace (sloupcová %)

Způsob integrace/kategorie	Střední vzdělání bez MZ a VL		Střední vzdělání s VL		Střední vzděl. s MZ			Nástavbové st.	Vyšší odborné vzdělání		Celkem – bez rozlišení kategorie vz.
	C	J	E	H + Hk	K	M	L0	L5	N	Konzer.	
Skupinová integrace	99,5%	75,5%	93,8%	34,9%	6,4%	33,6%	39,1%	52,8%	0,0%	60,0%	84,3%
Individuální integrace	0,5%	24,5%	6,2%	65,1%	93,6%	66,4%	60,9%	47,2%	100,0%	40,0%	15,7%
Celkem – bez rozlišení integr.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Počet žáků se ZP	1379	53	2748	361	78	354	64	53	1	5	5096

Tabulka 8.6 Žáci se zdravotním postižením v 1. ročnících středního a vyššího odborného vzdělávání ve šk. roce 2016/17 – podle formy integrace a kategorií vzdělání (řádková %)

Způsob integrace/kategorie	Střední vzdělání bez MZ a VL		Střední vzdělání s VL		Střední vzděl. s MZ			Nástavbové st.	Vyšší odborné vzdělání		Celkem	Počet žáků se ZP celkem
	C	J	E	H + Hk	K	M	L0	L5	N	Konzer.		
Skupinová integrace	31,9%	0,9%	60,0%	2,9%	0,1%	2,8%	0,6%	0,7%	0,0%	0,1%	100,0%	4295
Individuální integrace	0,9%	1,6%	21,3%	29,3%	9,1%	29,3%	4,9%	3,1%	0,1%	0,2%	100,0%	801
Celkem – bez rozlišení integr.	27,1%	1,0%	53,9%	7,1%	1,5%	6,9%	1,3%	1,0%	0,0%	0,1%	100,0%	5096

Podívejme se nyní na integraci z opačného hlediska. Ve kterých kategoriích vzdělání jsou individuálně, resp. skupinově integrovaní žáci nejvíce zastoupeni?

Z tohoto pohledu žáci se ZP, kteří vstoupili do 1. ročníků ve šk. roce 2016/17 a byli **integrovaní formou skupinové integrace**, se začali vzdělávat nejčastěji v učebních oborech kategorie E (60,0 % ze žáků se ZP integrovaných skupinově, což činí 2 577 žáků) a dále v praktických školách (31,9 %, 1 372 žáků). V ostatních kategoriích byla skupinová integrace zastoupena jen okrajově.

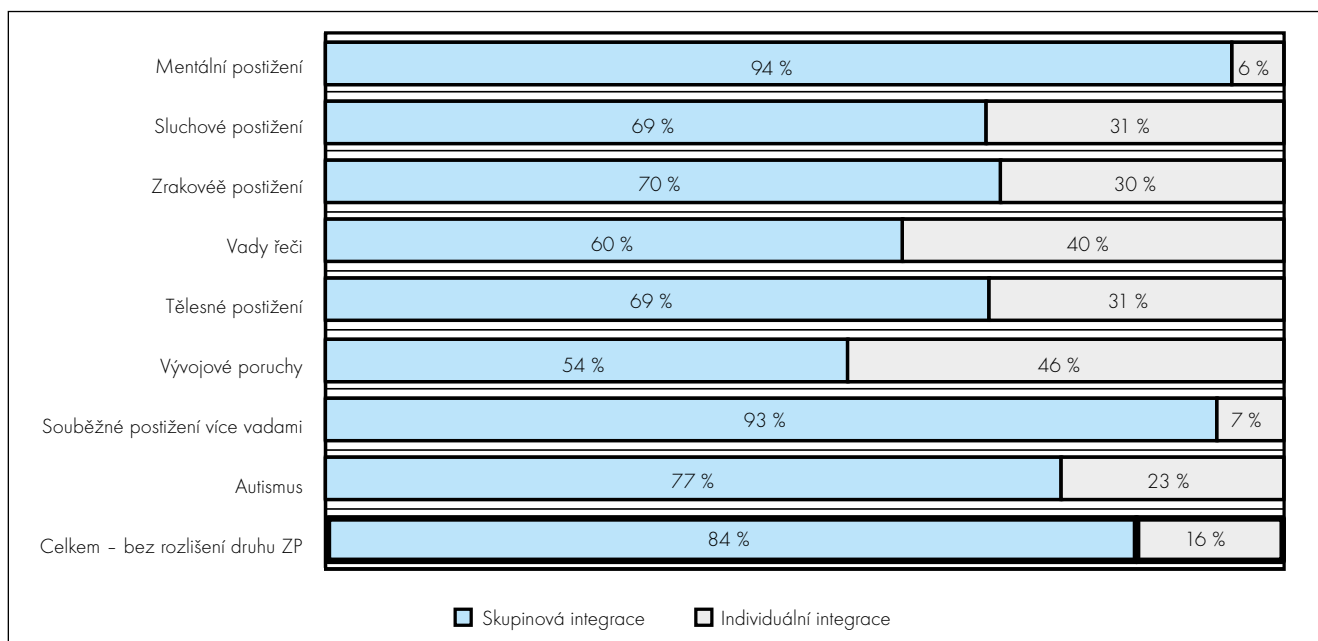
Individuálně integrovaní žáci se ZP byli zastoupeni v 1. ročnících nejčastěji v oborech středního vzdělání s maturitní zkouškou kategorie M (29,3 %, 235 žáků) a dále v klasických učebních oborech kategorie H (29,3 %, 235 žáků). Přibližně 21,3 % z individuálně integrovaných žáků se vzdě-

lávalo v kategorii E (171 žáků) a 9,1 % z celkového počtu individuálně integrovaných vstoupilo do gymnázií.

Rozdělení žáků se ZP podle formy integrace a druhu postižení

Zaměříme-li se na formy integrace z hlediska druhu postižení, pak skupinová integrace převažuje u žáků s mentálním postižením. Přibližně 94 % žáků s mentálním postižením je integrováno formou skupinové integrace. Na podobné úrovni je podíl skupinové integrace i u žáků souběžně postižených více vadami (93 %). Ze žáků s autismem je skupinově integrováno kolem třetí čtvrtiny žáků v 1. ročnících (77 %). Z hlediska žáků se sluchovým a zrakovým postižením je skupinově integrováno 69 %, resp. 70 % z nich. Podobně to platí o integraci žáků s tělesným postižením (69 %).

Obrázek 8.1 Způsob integrace a druh zdravotního postižení

Naopak relativně častější je individuální integrace u žáků s vadami řeči, kde je skupinově integrováno 60 % z nich, zatímco poměrně vysoké procento (40 %) je integrováno individuálně, a u žáků s vývojovými poruchami je podíl individuálně integrovaných nejvyšší – 46 %.

Rozdělení žáků se ZP podle formy integrace a skupin oborů

Zastoupení žáků se ZP z hlediska forem integrace se liší i v jednotlivých skupinách oborů. Poměrně často se přitom objevuje situace, kdy se v některých oborech vzdělává jen nepatrný počet žáků se ZP, ale všichni nebo téměř všichni jsou integrováni individuálně (toto platí např. pro ekologické, dopravní obory a speciální a interdisciplinární obory).

Individuální forma integrace – skupiny oborů

Z výše uvedených důvodů je třeba se při posuzování míry individuální integrace ve skupinách oborů zaměřit na ty skupiny, ve kterých je procentuální **zastoupení individuálně integrovaných žáků relativně vyšší**, ale zároveň je zde i větší počet žáků se zdravotním postižením. Obě tato kritéria splňují zejména **gymnázia** (73 individuálně integrovaných žáků v 1. ročnících, což činí 94 %) a dále některé **skupiny technických oborů** – 18 Informatické obory (51 individuálně integrovaných, což činí 65 %), 26 Elektrotechnika, telekomunikační a VT (61 individuálně integrovaných, což tvoří 69 %). Poměrně vysoké procento individuálně integrovaných žáků se ZP najdeme i ve skupině **82 Umění a užité umění** (23 individuálně integrovaných, 62 %).

9. Závěr

Tato publikace komplexně shrnuje aktuální informace potřebné nejen pro kariérovou volbu a poradenství na školách, ale i pro státní správu, samosprávu a další zainteresované subjekty, které se podílejí na rozhodování v oblastech vzdělávání a zaměstnanosti.

Střední školy dlouhodobě čelí propadu počtu nově přijatých žáků, i když vývoj počtu žáků na základních školách předznamenává pro další roky postupné otočení trendu. Obrat předznamenává již tento školní rok. V posledním roce konečně **začal růst počet žáků vstupujících do prvních ročníků středních škol**, i když je tento nárůst zatím **velmi nepatrný** (poslední 3 roky se jednalo o 99,5 až 100 tisíc nově přijatých žáků).

Ve školním roce 2017/18 nastoupilo do 1. ročníku středních škol (nebo studovalo ročník odpovídající úrovni prvního ročníku středních škol) 99 739 žáků. Z toho 29,3 % žáků směřovalo do učebních oborů, 41,6 % žáků do maturitních oborů kategorie M, 6,1 % do maturitních oborů kategorie LO a 22,4 % do gymnaziálních oborů. Podíl žáků **přijatých do maturitního vzdělávání vzrostl** na zatím nejvyšší hodnotu **69,6 %**, naopak **podíl žáků přijatých do učebních oborů** je druhý rok po sobě **těsně pod 30 %**.

Regionální rozdíly jsou však velké. Nižší hodnoty podílu žáků přijatých do učebních oborů (pod 29 %) vykazují Jihomoravský a Zlínský kraj. Specifické postavení zaujímá pak Praha s pouhými 18,7 % vyučených. Na opačném pólu jsou pak kraje Karlovarský, Ústecký, Liberecký a Středočeský.

V dlouhodobém pohledu **významně narostly podíly nově přijatých žáků** do skupin oborů Strojírenství, Zdravotnictví, Právní a veřejnosprávní činnost (i když meziročně u strojírenských a právních oborů došlo k poklesu), v posledním roce se také zvýšil podíl nově přijatých do skupin Informatické obory, Elektrotechnika a Umění. **Největší poklesy** v pětiletém pohledu vykazují skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus a Stavebnictví.

Vzhledem k rostoucí ekonomice a potřebě pracovních sil není příliš příznivé, že dlouhodobě bude pokračovat snižování počtu absolventů škol. Z velké části je to však způsobeno demografickými vlivy. Také nelze počítat s poklesem podílu přijímaných do terciárního studia. I když v nástavbovém a vyšším odborném vzdělávání pokračuje dlouhodobý trend snižování počtu žáků.

V porovnání s ostatními zeměmi EU se Česká republika řadí mezi země **s vysokým zastoupením žáků v odborném vzdělávání na středních školách**, v rámci odborného vzdělávání pak **převládá technické zaměření**. Tento stav vychází z dlouhodobé české tradice a vzhledem ke skladbě českého průmyslu umožňuje absolventům poměrně dobrý start na trhu práce. Současný hospodářský růst a podmínky na pracovním trhu jsou však příznivé nejen pro absolventy technických oborů.

Hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů škol v České republice indikují již několik let **výrazné zlepšování situace v uplatnění absolventů škol**. K **výrazným poklesům míry nezaměstnanosti absolventů** došlo **ve všech kategoriích vzdělání**, kde je vykazován téměř lineární pokles od roku 2013. Pozitivní na tom je, že k **nejvýraznějším poklesům nezaměstnanosti došlo i v rámci těch kategorií vzdělání, kde je nezaměstnanost absolventů tradičně nejvyšší** – týká se to především absolventů nižšího středního odborného vzdělání (kategorie E) a nástavbového vzdělání (kategorie L/5).

V případě absolventů **nižšího středního vzdělání s výučním listem** byla v dubnu 2017 míra nezaměstnanosti tradičně nejvyšší, **12,9 %**, u absolventů **středního vzdělání s výučním listem** činila **6,2 %**. Míra nezaměstnanosti absolventů **středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou** dosáhla v roce 2017 **5,2 %** a **absolventů středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem** **6,3 %**. U absolventů **nástavbového vzdělání** poklesla míra nezaměstnanosti na **8,9 %**, v případě **vyššího odborného vzdělávání** na **2,9 %**.

Podle dat z Výběrového šetření pracovních sil se **míra nezaměstnanosti mladých lidí** (ve věku 15–24 let) **se středním vzděláním pohybuje** zhruba na stejné úrovni, kolem **7,7 %**. **Nadprůměrnou míru nezaměstnanosti** mají zejména ekonomicky aktivní lidé se středním vzděláním s výučním listem v profesích zaměřených na gastronomii či obchod nebo lidé se základním vzděláním pracující v pomocných profesích (uklízeči, pomocní pracovníci). Naopak **podprůměrnou míru nezaměstnanosti** nacházíme zejména **u pracovníků s vysokoškolským magisterským vzděláním**. Jsou to například lékaři, učitelé a řídicí pracovníci, stavební inženýři. U **pracovníků s maturitním vzděláním** pak jde převážně o **technicky orientované profese** (strojaři, stavební technici, elektrotechnici a zdravotní sestry). Nedostatkovi, tedy **s nízkou mírou nezaměstnanosti**, jsou z dělnických profesí zejména **řidiči autobusů, trolejbusů a tramvají, stavební a provozní elektrikáři a instalatéři, potrubáři, stavební zámečníci a stavební klempíři**.

Postavení mladých na trhu práce v České republice bylo tedy v uplynulém roce **velice dobré**. Míra nezaměstnanosti byla natolik nízká, že trh práce musel dát šanci i mladým bez výrazných pracovních zkušeností. **Celková míra nezaměstnanosti je v ČR dokonce nejnižší ze všech zemí Evropské unie**. Po středoškolsky a terciárně vzdělaných je velká poptávka. Podíl volných pracovních míst v ekonomice je u nás nejvyšší v EU, což nahrává i budoucím absolventům škol.

V mnoha evropských zemích však nezaměstnanost mladých představuje i nadále jeden z předních socioekonomických problémů.

Hospodářský růst v České republice se projevuje také ve **zvýšující se nabídce volných pracovních míst**. Mezi nejvíce poptávané profese v inzertní nabídce zaměstnání v denním tisku a na internetu patří profese spadající do klasifikační třídy 5 – **Pracovníci ve službách a prodeji**. Dalšími velmi často poptávanými profesemi byly profese spadající do klasifikační třídy 3 – **Techničtí a odborní pracovníci** a do klasifikační třídy 8 – **Obsluha strojů a zařízení**.

K nejčtenějším profesím, které byly poptávány v inzertní nabídce zaměstnání v denním tisku a na internetu, patřili v první řadě **provozovatelé prodejen, prodavači apod.** a dále **pracovníci obsluhy zařízení na zpracování kovů a jiných materiálů** či **technici ve fyzikálních a průmyslových oborech** a **pracovníci informačních služeb**. V menším množství inzerátů byli dále poptáváni **kuchaři či pomocní kuchaři, odborníci v pojišťovnictví, obchodní zástupci, nákupčí a makléři, čišníci, servírky a barmani** či **pracovníci obsluhy pojízdných zařízení**.

Z hlediska odvětví inzerujících firem podávaly inzerát v největší míře firmy zaměřené na **obchod, opravu motorových vozidel a spotřebního zboží**. Dalšími ve velké míře se vyskytujícími odvětvími byly **doprava, skladování, pošta a telekomunikace** a oblast **pohostinství a ubytování**.

Požadavek na **dosažený stupeň vzdělání** byl uveden v 59 % inzerátů. V největší míře bylo požadováno **minimálně maturitní vzdělání** a dále pak **vyučení a vysokoškolské vzdělání**. Maturitní a vysokoškolské vzdělání bylo uváděno především v případech řídicích a odborných profesí a vyučení

bylo předpokladem v případech profesí s nižší kvalifikační náročností. V případech pomocných a nekvalifikovaných profesí bylo v největší míře požadováno dokonce základní vzdělání.

Požadavek na **praxi** uchazečů byl jednoznačně formulován ve 22 % inzerátů, v 16 % inzerátů byla praxe výhodou. Tento požadavek se vyskytoval především v případech řídicích a odborných profesí. V inzerátech, kde byl uveden požadavek na **jazykové znalosti**, byla v největší míře požadována znalost anglického jazyka. Z hlediska klasifikačních tříd pak byly jazykové znalosti požadovány především v případech řídicích a vysoce kvalifikovaných profesí a dále v případech úřednických profesí.

V inzertní nabídce zaměstnání se ve velké míře objevovaly také požadavky na **osobnostní vlastnosti** uchazečů o zaměstnání. Alespoň jedna osobnostní vlastnost byla požadována v 75 % inzerátů. Mezi nejčastěji požadované osobnostní vlastnosti patřily **komunikační dovednosti, zodpovědnost, spolehlivost, samostatnost a flexibilita a adaptabilita**. Zatímco komunikační vlastnosti se ukazují jako nejvýznamnější v rámci prvních pěti klasifikačních tříd, v kvalifikačně méně náročných klasifikačních třídách vystupuje do popředí především spolehlivost, zodpovědnost či manuální zručnost.

Dosažený obor vzdělání není tedy vždy rozhodující pro přijetí uchazeče o pracovní místo. Ne všichni absolventi tak začnou vykonávat zaměstnání ve stejném oboru, který dokončili. To potvrzují i závěry analýz shody mezi získaným vzděláním a vykonávaným zaměstnáním. **Úplnou shodu vzdělání a zaměstnání (plně využití kvalifikace) vykazuje asi polovina (46 %) všech vyučených a 39 % všech maturantů OV**.

Vyučení dosahují poměrně vysokých hodnot podílu těch, kteří pracují v úplné shodě, na straně druhé ale také vysokých hodnot těch, kteří pracují v hrubé neshodě (až 40 %). **Maturanti** středního odborného vzdělávání se připravují pro širší škálu uplatnění. Projevuje se to vyššími podíly maturantů, kteří pracují v částečné shodě nebo v dílčí neshodě vzdělání a zaměstnání. Naopak ve srovnání s vyučenými dosahují nižších hodnot hrubé neshody, v průměru jenom 33 %.

Z hlediska skupin oborů dosáhli nejlepších výsledků v hodnocení shody vzdělání a zaměstnání **vyučení ve strojírenských oborech**, úroveň úplné shody je zde vysoká, téměř 64 %. Vyučení ve strojírenských oborech mají také nejnižší podíl těch, kteří pracují zcela mimo obor (pouze 19 %). Velice dobrá situace z hlediska úplné shody je i v řadách vyučených ve skupině oborů vzdělání **Osobní a provozní služby** (téměř 50 %).

Nejpříznivější situace u **maturantů OV** je již tradičně ve skupině **zdravotnických oborů** vzdělání, až 77 % z nich pracuje v zaměstnáních, která plně odpovídají jejich kvalifikaci. Souvisí to se specifícností zdravotnických oborů a s nedostatkem pracovníků ve zdravotnictví. Z početnějších skupin oborů dosahují relativně vysoké hodnoty úplné shody i maturanti skupin oborů **Ekonomika a administrativa, Pedagogika, učitelství a sociální péče i Informatické obory**.

Z pohledu zaměstnání nalezneme největší podíl kvalifikovaných pracovníků (s vysokou shodou vzdělání a zaměstnání) z řad **vyučených** v zaměstnáních: **kadeřníci, šéfkuchaři**

a šéfcukráři, krejčí, kožešníci a kloboučníci a stavební a provozní elektrikáři. Ve všech těchto případech se jedná o úzce specializovaná zaměstnání, pro jejichž výkon je potřebná příslušná kvalifikace.

Nejvíce zaměstnání, kde pracují ve velké míře kvalifikovaní pracovníci z řad **maturantů OV**, je z oblasti zdravotnictví – **všeobecné sestry se specializací i bez specializace, odborní pracovníci v oblasti zubní techniky, ortotici a protetici, odborní laboranti a laboratorní asistenti v oblasti zdravotnictví** a další. Z ostatních zaměstnání se mezi nejvyšší hodnoty dostali pouze **učitelé v oblasti předškolní výchovy**.

A jak svou kariéru volbu a uplatnění na trhu práce zpětně vidí samotní absolventi škol? **Výsledky** analýzy rozhovorů s absolventy 8 let po ukončení střední školy **potvrdily současný trend, kdy přechod ze školy na trh práce už není jednorázovou záležitostí, ale spíš postupným vplouváním do pracovního procesu, kdy kombinace pracovních a studijních aktivit, které se vzájemně ovlivňují a prolínají, ať už v pozitivním, nebo negativním smyslu (např. prodloužením doby studia), se stává běžnou a trhem práce v podstatě vyžadovanou normou.**

Rovněž se ukazuje, že vzdělávací dráha v současnosti běžně obsahuje řadu různých přerušení a odboček. Podstatným zjištěním je i skutečnost, že vzdělávání nekončí závěrem studia a potřeba celoživotního vzdělávání se stala součástí běžné reality. **Z analýzy vzdělávacích a profesních drah absolventů je zřejmé, že potřeba formálního nebo neformálního vzdělávání pokračovala i po skončení školy, ať už se jednalo o doplňování znalostí z jiné profese v důsledku nezaměstnanosti, nebo o pozdější opětovný vstup do formálního vzdělávání v souvislosti s potřebou splnit kvalifikační požadavky pro výkon nové profese.**

Vzhledem k demografickému vývoji počtu žáků devátých tříd i k měnícím se požadavkům trhu práce nebylo možné ve středním vzdělávání udržovat dřívější kapacitu škol a neregulovat nabídku oborů vzdělání. Celkově byl **v letech 1998–2016 zredukován počet středních škol o jednu čtvrtinu**, přičemž redukce proběhla hlavně v období do roku 2008. **Počet středních škol po roce 1998 klesal ve všech krajích s výjimkou Středočeského, kde se prudký pokles z počátku sledovaného období zastavil a vystřídal ho mírný nárůst po roce 2008.**

Zastoupení škol podle zřizovatele se přesto příliš neměnilo. Soukromé školství totiž reaguje na poptávku, a pokud se snižuje počet žáků, klesá i počet škol. V současnosti představuje podíl církevních škol 3,2 %, soukromých 22,1 % a veřejných 74,8 % (měřeno počtem škol).

Optimalizace sítě veřejných škol probíhala často formou slučování, ale samozřejmě i rušením škol. Pokles počtu škol se promítl v **nárůstu průměrného počtu žáků na školu**, a to i přes nepříznivý demografický vývoj. Slučování menších středních škol vedlo také ke **zvýšení pestrosti vzdělávací nabídky** v jednotlivých školách. Počet škol, které vyučují obory pouze jedné skupiny vzdělání, postupně klesá, nicméně školy specializující se na jednu určitou skupinu vzdělání stále v celkové síti škol převažují, tvoří 43 %.

Realizovaná vzdělávací nabídka je výsledkem **kombinace dvou hledisek** – jak školy, tak oboru, který vyučuje. Z tohoto důvodu se ve školské statistice někdy používá pojem „**školobor**“, který představuje jeden obor vzdělání vyučovaný na jedné škole.

Počet **školoborů realizovaných v 1. ročnících v denní formě** za celé období 1998 až 2016 klesl pouze o 5 %. Vzhledem k tomu, že se o čtvrtinu snížil počet středních škol a o třetinu počet žáků v nich, je jasné, že celkově se výrazně **snížoval průměrný počet žáků na školobor** (a to hlavně po roce 2008 z 25 na **17,8 žáka** v roce 2016) a naopak se **zvýšil počet školoborů na jednu školu. Tyto trendy jsou patrné napříč všemi většími kategoriemi vzdělání.**

K výrazným změnám ve školství došlo také v definici žáků se zdravotním postižením i přístupech k nim, a to v souvislosti s novou právní úpravou a větším **důrazem na inkluzi**. Můžeme konstatovat, že struktura žáků se zdravotním postižením se v prvních ročnících středního, případně i vyššího odborného vzdělávání výrazně liší od struktury žáků běžné populace. Významné rozdíly jsou patrné především z hlediska vzdělanostní struktury, kdy se **žáci se zdravotním postižením častěji vzdělávají v nižších kategoriích vzdělání**. Důvodem je **vyšší zastoupení žáků s mentálním postižením**.

Rozdíly najdeme i ve struktuře z hlediska zastoupení žáků se zdravotním postižením v jednotlivých krajích ČR, a to jak z hlediska počtů, tak i druhů postižení, což ukazuje na rozdílnou potřebu finanční i jiné podpory pro tyto žáky z hlediska jednotlivých krajů.

Na druhou stranu rozdíly v oborové struktuře žáků se zdravotním postižením a celkové populace žáků v 1. ročnících ve sledovaném roce 2016/17 nejsou příliš výrazné, což ukazuje na poměrně dobrou dostupnost a širokou vzdělávací nabídku oborů pro žáky se zdravotním postižením.

Vzhledem k nedávným změnám v inkluzi je potřebné věnovat analýzám v této oblasti vyšší pozornost, zejména s ohledem na předpokládané přesuny žáků z hlediska formy integrace a rozsahu poskytovaných podpůrných opatření.

Podkladem pro tuto publikaci byly studie:

Vojtěch, J. – Chamoutová, D.: **Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii – 2016/17**. Praha: NÚV, 2017. 46 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-137>

Vojtěch, J. – Chamoutová, D.: **Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii – 2017/18**. Praha: NÚV, 2018. 51 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-149>

Úlovec, M. – Vojtěch, J.: **Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2017**. Praha: NÚV, 2017. 42 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-142>

Novotná, H. – Vojtěch, J.: **Analýza inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku a na internetu – 2016**. Praha: NÚV, 2017. 53 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-147>

Doležalová, G.: **Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání – 2016**. Praha: NÚV, 2017. 40 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-144>

Trhlíková, J.: **Přechod absolventů středních škol na trh práce. Vzdělávací a profesní dráha absolventů SOŠ (Analýza rozhovorů)**. Praha: NÚV, 2017. 67 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-148>

Trhlíková, J.: **Žáci a studenti se zdravotním postižením ve středním a vyšším odborném vzdělávání – vzdělanostní a oborová struktura 2016/17**. Praha: NÚV, 2017. 39 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-145>

Chamoutová, D. – Vojtěch, J. – Chomová, P.: **Analýza realizované vzdělávací nabídky středních škol ve školních rocích 1998/99, 2003/04, 2008/09 a 2016/17**. Praha: NÚV, 2017. 51 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-143>

Uvedené publikace jsou k dispozici na **www.nuv.cz** v rubrice Témata – Vzdělávání a trh práce – Analýzy a data nebo na **www.infoabsolvent.cz** v sekci Absolventi škol a trh práce, v části Publikace.

Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce

Vítáme Vás v informačním systému ISA+, který Vám nabízí pomoc při hledání vzdělávací a profesní dráhy. Najdete zde všechny školy a obory vzdělávání, informace k přechodu na trh práce i do dalšího vzdělávání. Při výběru povolání Vám pomůže i Profí test nebo prezentace pracovních činností. Velkým přínosem je ISA+ pro žáky se zdravotním postižením i pro ty, kteří mají studijní problémy.

KAM NA ŠKOLU obory, školy a profese	ABSOLVENTI ŠKOL A TRH PRÁCE	BEZ BARIÉR až na trh práce	JAK NA TO rady a doporučení
Výběr podle oboru Výběr podle školy Výběr podle povolání Výběr podle videa Výběr podle obrázků Profítest	Vzdělávání a volba oboru Uplatnění vzdělání Požadavky zaměstnavatelů Nezaměstnanost Zaměstnanost Publikace	Volba školy pro žáky se ZP Absolventi se ZP a trh práce Předčasné odchody ze vzdělávání Statistické přehledy	Jsem na základce Jsem na střední Jsem už dospělý Jsem poradce

Informační systém ISA+ pomáhá žákům **základních škol** při volbě oboru vzdělání a výběru **střední školy**, žákům středních škol při rozhodování o pokračování ve vzdělávání a při přechodu na trh práce, **výchovným-kariérovým poradcům a učitelům** při poskytování kariérového poradenství a výuce témat Úvodu do světa práce, **managementu škol** při úpravách vlastní vzdělávací nabídky a tvorbě školních vzdělávacích programů.

NEJZAJÍMAVĚJŠÍ MOŽNOSTI:

- **výběr podle oborů i školních vzdělávacích programů (ŠVP)**,
- **videoukázky** – představují práci v technických profesích i přípravu na ně,
- **profítest** – pomůže žákům základních škol při výběru oblasti vzdělávání,
- **výběr podle obrázků** – poskytuje snadnější orientaci ve vzdělávací nabídce SŠ,
- **absolventi škol a trh práce** – informace o možnostech a uplatnitelnosti absolventů (využití vzdělání, požadavky a potřeby zaměstnavatelů, nezaměstnanost) z pohledu zaměstnavatelů i nedávných a budoucích absolventů škol
- **bez bariér až na trh práce** – sekce věnovaná problematice žáků se zdravotním postižením a tématu předčasných odchodů ze vzdělávání,
- **jak na to – rady a doporučení** – informace pro rozhodování, studium i jeho ukončování,
- **syntetické stránky** – obsahují soubor informací ke každé skupině oborů,
- **filtry vzdělávací nabídky** – podle zdravotního postižení, vzdálenosti od bydliště, formy studia, zřizovatele, ŠVP,
- **fulltextové vyhledávání** – najde na ISA+ odkazy související se zadaným výrazem.

○ inovaci a obsah systému ISA+ se stará Národní ústav pro vzdělávání v rámci udržitelnosti projektu MŠMT **Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy (VIP Kariéra II – KP)**.

Národní ústav pro vzdělávání
oddělení pro analýzy trhu práce a vzdělávání
Weilova 6, Praha 10
email: infoabsolvent@nuv.cz

Národní ústav pro vzdělávání
Centrum kariérového poradenství
Weilova 6, Praha 10
tel.: 274 022 332, 724 652 241
e-mail: karierovaporadna@nuv.cz

Uplatnění absolventů škol na trhu práce - 2017

Zpracovali: Gabriela Doležalová, Daniela Chamoutová, Hana Novotná,
Jana Trhlíková, Helena Úlovcová, Martin Úlovec, Jiří Vojtěch

Uspořádala Pavla Chomová

Recenzenti: František Paulík, Robert Sukup
Korektury: Aneta Stehlíková

Obálka a návrh grafické úpravy: Tomáš Tamchyna
Sazba a zlom: Luboš Vyskočil
Tisk: UNIPRESS, spol. s r. o.

Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,
Weilova 1271/6, 102 00 Praha 10

Vydání první
Praha 2018

